NÕUKOGUDE EESTI KONSTITUTSIOONILISE SEADUSANDLUSE AJALOOST

21468 2i a

A-23230 III

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA
MAJANDUSE INSTITUUDI ÕIGUSE SEKTOR

NÕUKOGUDE EESTI KONSTITUTSIOONILISE SEADUSANDLUSE AJALOOST

DOKUMENTIDE KOGUMIK

Toimetanud J. Saat

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1960

Koostanud B. Levin.

2
Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
46821a

EESSÕNA.

Ajal, mil nõukogude rahvas on astunud kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodi, on muutunud eriti aktuaalseks ülesanne üldistada sotsialistliku ülesehitustöö kogemusi ja praktikat. Seoses sellega pakub kahtlematult huvi nõukogude seadusandluse kui pealisehituse tähtsa koostisosa ajalugu, sealhulgas ka nõukogude konstitutsioonilise seadusandluse ajalugu Eestis, mis on lahutamatult seotud Eesti nõukogude riikluse ajalooga. Eesti nõukogude riikluse arengu igal etapil on seadusandlus olnud võimsaks hoovaks riikliku ülesehitustöö ülesannete lahendamisel. Selles kajastuvad erakordse selgusega eesti töörahva hulkade loov initsiatiiv võitluses nõukogude võimu kindlustamise ja sotsialismi ülesehitamise eest.

Nõukogude riikluse ülesehitamise ajaloolised kogemused Eestis avalduvad kujukalt nõukogude võimu tähtsamates õigusaktides, mis kehtestati Eestis eri ajalooperioodidel, alates nõukogude võimu alusmüüride ehitamisest Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ajal kuni käesoleva ajani, mil eesti rahvas koos teiste Nõukogude vennasrahvastega on asunud ehitama kommunistlikku homset.

Nõukogude võimu esimesi samme Eestis 1917.—1918. a. ja 1919. a. lahutab nõukogude võimu taaskehtestamisest 1940. a. kodanliku diktatuuri periood. Kuid V. I. Lenin õpetas nägema ka ajaloo siksakkides ja käänakutes seda „punast niiti, mis ühendab kapitalismi kogu arenemist ja kogu teed sotsialismile".[1]

[1] V. I. Lenin, Teosed, 27. kd., lk. 106.

Nõukogude seadusandlus sündis Eestis Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidu tulemusena. Pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu asus eesti töörahvas kommunistliku partei juhtimisel oma rahvusliku nõukogude riikluse rajamisele. Eesti nõukogude riikluse rajamisel etendas tähtsat osa see, et alates Oktoobrirevolutsiooni esimestest sammudest osutas kommunistlik partei suurt tähelepanu rahvahulkade loomingulisele initsiatiivile kohapeal uue riigivõimu organiseerimisel ja uue õiguskorra loomisel. „Me oleme veendunud," ütles V. I. Lenin ÜKTK IX koosseisu IV istungjärgul, „et kui meie revolutsioon on saavutanud tõelist edu, siis sellepärast, et just kohalikule võimule, kohapealsetele kogemustele me oleme alati pööranud kõige suuremat tähelepanu."[2] Ka eesti töörahvas võttis sel perioodil aktiivselt osa ühiskondliku elu uute vormide loomisest, kogu riiklikust ülesehitustööst.

Eesti töörahva õigusloomingul oli tähtis koht eesti töörahva hulkade revolutsioonilise energia suunamisel esimeste Oktoobrirevolutsiooni tulemusena kättevõidetud saavutuste kindlustamisele. Selles ilmnes Oktoobrirevolutsiooni-aegsetele nõukogude seadustele omane joon, mille tõi nii selgesti esile V. I. Lenin, kui ta nõukogude võimu esimestest dekreetidest kõneldes märkis: „Me andsime oma kujutlusi poliitikast tavalisele töölisele ja talupojale otsekohe dekreetide kujul. Tulemuseks oli selle hiiglasuure usalduse võitmine, mis meil oli ja on rahvahulkades. See oli aeg, see oli ajajärk, mis oli vajalik revolutsiooni alguses, ilma selleta ei oleks me tõusnud revolutsioonilaine etteotsa, vaid oleksime hakanud sabas sörkima."[3] Teiseks väga oluliseks jooneks oli see, et tähtsamaid Nõukogude Venemaa revolutsioonilise seadusandluse akte rakendati Eestis vastavalt kohalikele rahvuslikele ja olustikulistele tingimustele. Siseasjade Rahvakomissariaadi instruktsioonis „Nõukogude õigustest ja kohustustest" 24. detsembrist 1917. a. oli selgesti öeldud, et kohalikud nõukogud, „olles võimuorganeiks kohapeal, on kohaliku iseloomuga küsimustes täiesti iseseisvad, kuid tegutsevad alati kooskõlas niihästi nõukogude kesk-võimu kui ka nende suuremate koondiste (maakonna-,

[2] V. I. Lenin, Teosed, 33. kd., lk. 358.
[3] V. I. Lenin, Teosed, 33. kd., lk. 273.

kubermangu- ja oblastinõukogud) dekreetide ja määrustega, mille koosseisu nad kuuluvad."[4]

Need printsipiaalsed seisukohad väljendasid nõukogude võimu järjekindlalt demokraatlikku tsentralismi. Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee otsuses 29. detsembrist 1917. a. rõhutati eriti, et eesti töörahva nõukogud „on kohalistes küsimustes täitsa iseseisvad, kui nad oma tegevust kõrgemate nõukogude otsustega püüavad kokkukõlas hoida."[5] Sama mõtet kriipsutati alla Eesti Sõja-revolutsioonikomitee 1918. a. jaanuaris avaldatud manifestis, kus öeldi, et Eesti maakonnanõukogud ning samuti Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu on täievõimulisteks organiteks nende juhtimisel olevates rajoonides ning on kohustatud kohapeal ellu viima nõukogude kõrgemate organite dekreete ja määrusi, jäädes kohaliku iseloomuga küsimustes täiesti autonoomseks.[6]

Nõukogude võimu tähtsaimad aktid, nagu rahudekreet, maadekreet, „Venemaa rahvaste õiguste deklaratsioon", dekreet tööliskontrolli kohta, dekreedid kohtu, Kõrgema Rahvamajanduse Nõukogu kohta jt. andsid suuna nõukogude võimu õigustloovale tegevusele ka Eestis. Nende dekreetide alusel, arvestades konkreetseid kohalikke tingimusi, anti Eestis tol ajal välja üht või teist eluala puudutavaid õigusakte. Nendes Nõukogude Venemaa konstitutsioonilise tähtsusega dekreetides kinnitati seadusandlikult Oktoobrirevolutsiooni tules sündinud uue, sotsialistliku riigi ühiskondlik ja riiklik korraldus, nõukogude võimu täius, rahvaste enesemääramise õigus, rahvaste võrdõiguslikkus ja suveräänsus, uue, sotsialistliku kohtu loomine, esimesed sammud majanduse sotsialistlikul ümberkorraldamisel jne.

Oktoobridekreetidega kinnitati seadusandlikult Nõukogude riigi tähtsaimad konstitutsioonilised printsiibid. Nii leidsid „Venemaa rahvaste õiguste deklaratsioonis" väljenduse leninliku rahvuspoliitika põhialused, rahudekreet näitab eredalt Nõukogude riigi poolt rahu eest peetava järjekindla võitluse teekonna algust, millel Nõukogude riik sammub oma olemasolu esimestest päevadest alates. Reas oktoobridekreetides said seadusandliku kin-

[4] Käesolev kogumik, dok. nr. 23.
[5] Käesolev kogumik, dok. nr. 54.
[6] Käesolev kogumik, dok. nr. 60.

nituse niisugused revolutsioonilise proletariaadi ja kehvtalurahva tähtsaimad saavutused, nagu mõisnike maaeraomanduse kaotamine ja tootmise põhivahendite muutmine ühiskondlikuks omandiks jne. Kõik need konstitutsioonilised printsiibid leidsid üldistamist „Töötava ja ekspluateeritava rahva õiguste deklaratsioonis", mis võeti vastu III ülevenemaalise nõukogude kongressi poolt ja mis oli aluseks Nõukogude riigi esimesele põhiseadusele, VNFSV 1918. aasta Konstitutsioonile.

Revolutsiooni algusest peale rakendati kõikjal, niihästi Venemaa keskuses kui ka kohtadel, üht marksismi-leninismi tähtsamaid teoreetilisi järeldusi vana, kodanliku riigiaparaadi lammutamise ja proletariaadi diktatuuri organite loomise kohta. Seejuures ei tohi unustada Lenini sõnu, et sotsialistlik revolutsioon on oma põhiolemuselt ülesehitav revolutsioon, et töörahva ülesandeks selles revolutsioonis on positiivne, loov ja organiseeriv töö. V. I. Lenin kirjutas, et „proletariaadi ja tema poolt juhitava kehvtalurahva peaülesandeks igas sotsialistlikus revolutsioonis — ja järelikult ka meie poolt 25. oktoobril 1917 alustatud Venemaa sotsialistlikus revolutsioonis — on positiivne ehk loov töö selleks, et luua nende uute organisatsiooniliste suhete äärmiselt keeruline ja peen võrk, mis hõlmavad kümnete miljonite inimeste olemasoluks vajalike saaduste plaanipärast tootmist ja jaotamist. Sellist revolutsiooni saab edukalt läbi viia ainult rahvastiku enamiku, eelkõige töörahva enamiku iseseisva ajaloolise loomingu tingimustes."[7]

Võitnud kätte poliitilise võimu, lammutas Eesti töölisklass liidus kehvtalurahvaga kommunistliku partei juhtimisel vana, kodanliku riigiaparaadi, likvideeris sellised kodanluse diktatuuri organid, nagu Eestimaa Kubermangu Maanõukogu, Eestimaa Kubermangu Maavalitsus, vana, kodanlik kohus jne.

Neid eesmärke teenindasid sellised õigusaktid, nagu Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee otsus 12. novembrist 1917. a. Eestimaa Kubermangu Maanõukogu laialisaatmise kohta, sama Täitevkomitee otsus 19. novembrist 1917. a. Eestimaa Kubermangu Maavalitsuse tegevuse lõpetamise kohta ja rida teisi.

Kõrvuti kodanliku riigiaparaadi ja õiguskorra purusta-

[7] V. I. Lenin, Teosed, 27. kd., lk. 212—215.

misega toimus intensiivne nõukogude organite ja uue, nõukogude õiguskorra loomise protsess, mis kulges edukalt tänu töörahva aktiivsele osavõtule.

Nõukogude võimu kindlustamise huvid nõudsid tungivalt uute võimuorganite ja nende organisatsiooniliste aluste tugevdamist. Seda ülesannet täitis rea õigusaktide kehtestamine, mis ei piirdunud ainuüksi nõukogude võimu organite õiguste ja kohustuste kindlaksmääramisega, vaid sageli korraldasid ka nende üksikasjalise struktuuri küsimusi.

Suurt osa Eesti töölisklassi ja kehvtalurahva liidu tugevdamisel etendas nõukogude võimu kiireim organiseerimine maal. Tolleaegsetes ajaloolistes tingimustes tähendas see mitte üksnes vana võimuaparaadi likvideerimist ning edukat võitlust klassivaenlastega maal — mõisnike ja hallparunitega, vaid ka tingimuste loomist nõukogude võimu agraarpoliitika teostamiseks, eriti mõisamaade natsionaliseerimise alal.

Tähtsaks teguriks võitluses nõukogude võimu tugevdamise eest sel perioodil oli seadusandlus, mis reguleeris vana, kodanliku kohtu likvideerimist ja uue, nõukogude kohtu loomist. Andes hinnangu töörahva esimestele sammudele revolutsiooniliste kohtute loomisel, ütles V. I. Lenin, et 25. oktoobril 1917. aastal asusid revolutsioonilised massid õigele teele „ja tõestasid revolutsiooni elujõudu, hakates omaenda, töölis- ja talurahvakohtuid asutama juba enne igasuguseid dekreete kodanlik-bürokraatliku kohtuaparaadi laialisaatmise kohta."[8] Sellele teele asus ka Eesti revolutsiooniline töölisklass kommunistliku partei juhtimisel revolutsiooni võidu esimestest päevadest alates. Nõukogude kohtute organiseerimise ja töökogemuste põhjalikum üldistamine toimus Rahvakomissaride Nõukogu kohtudekreedis nr. 1, mis avaldati 24. novembril 1917. aastal. Dekreedis kuulutati välja sellised nõukogude kohtute tegevuse tõeliselt demokraatlikud põhialused, nagu kohtunike valitavus, töörahva esindajate osavõtt kohtupidamisest, kohtualuse õigus kaitsele jne. Lähtudes Rahvakomissaride Nõukogu kohtudekreedist nr. 1 ja silmas pidades kohalikke olusid, võttis Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee 27. novembril 1917. a. vastu otsuse kohaliku kohtu asutamise kohta Eestis.

[8] V. I. Lenin, Teosed, 27. kd., lk. 237.

Kuid võimu üleminek töörahva kätte tähendas ainult töörahva poliitilist võitu. Teadusliku sotsialismi rajajad K. Marx ja F. Engels õpetasid aga, et „proletariaat kasutab oma poliitilist võimu selleks, et kodanluselt järk-järgult ära kiskuda kogu kapital, tsentraliseerida kõik tootmisriistad riigi, s. o. valitsevaks klassiks organiseerunud proletariaadi kätte, ja suurendada võimalikult kiiresti tootlike jõudude hulka."[9] Kommunistliku partei juhtimisel alustas eesti revolutsiooniline töörahvas rünnakut ka kukutatud ekspluataatorlike klasside majanduslike positsioonide vastu. Selles osas väärivad erilist tähelepanu tolleaegsed õigusaktid, mis reguleerisid tööliskontrolli sisseseadmist ja suurte tööstusettevõtete natsionaliseerimist. Tööliskontroll ettevõtete üle, mis seadusandlikult kinnitati Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee poolt 1917. a. novembris kehtestatud dekreediga tööliskontrollist, oli vajalikuks vahendiks tööliste kaasatõmbamisel tööstuse juhtimisele. Tööliskontrolli sisseseadmine oli üleminekuetapiks tööstuse natsionaliseerimisele. Sama eesmärki taotles rida Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee õigusakte tööliskontrolli sisseseadmise kohta.

Suur tähtsus majanduse ümberkorraldamise alal oli rahvamajandust juhtivate organite loomisel. Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee 1917. a. detsembri dekreediga loodi Kõrgem Rahvamajanduse Nõukogu. Dekreedi kohaselt pidi Kõrgem Rahvamajanduse Nõukogu ühendama ja juhtima ka kohalikke majandusorganeid. Eestis loodi Rahvamajanduse Nõukogu Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee otsuse põhjal 13. jaanuarist 1918. a.

Maaküsimuse lahendamisel oli otsustav tähtsus II ülevenemaalise nõukogude kongressi poolt 8. novembril (26. oktoobril) 1917. a. vastuvõetud maadekreedil. Seoses sellega pälvib tähelepanu rida Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee poolt kehtestatud akte, mis olid suunatud vajalike tingimuste loomisele mõisamaade üleminekuks rahva omandusse (Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee otsus 24. novembrist 1917. a. jt.).

Oktoobrirevolutsioon avas esmakordselt eesti töörahvale võimalused ka tõeliselt rahvaliku, töötava rahva huve teenindava kultuuri loomiseks. Nõukogude võim

---

[9] K. Marx ja F. Engels, Kommunistliku Partei Manifest, Tallinn, 1955, lk. 50—51.

teostas põhjaliku murrangu Eesti koolielus: asutati emakeelne kool, mis oli vaba kiriku mõjust. Ka see nõukogude võimu tegevus leidis õigusliku väljenduse reas õigusaktides, nagu Eesti Töörahva Koolivalitsuse 1918. a. 9. jaanuari määrus usuõpetuse kaotamise kohta koolides, sama koolivalitsuse 1918. a. 14. jaanuari määrus koolide demokratiseerimise kohta jt.

Kokkuvõttes võib ütelda, et põhijoontes eesti töörahva revolutsioonilise õigusloomingu aktid sel perioodil korraldasid: 1) vana, kodanliku riigiaparaadi lammutamist Eestis; 2) uue, nõukogude riigiaparaadi ülesehitamist ja tugevdamist; 3) uute, sotsialistlike majandusvormide väljakujunemise esimesi tingimusi nii tööstuses kui põllumajanduses; 4) nõukogude võimu esimesi samme uue, töörahva huve teenindava sotsialistliku kultuuri arendamiseks.

Tol ajal püsis nõukogude võim Eestis ainult kolm ja pool kuud. Noor nõukogude võim lämmatati saksa imperialistide poolt. Kuid ka sel lühikesel nõukogude võimu perioodil oli tohutu suur tähtsus eesti töörahva elus. Eesti rahvas pani esmakordselt aluse oma sotsialistlikule rahvuslikule riiklusele, esmakordselt asus ta revolutsioonilise õiguskorra loomisele, mis oli selle riikluse üheks olulisemaks elemendiks.

Eesti Töörahva Kommuun tekkis 1918. a. novembris, kui Saksa vägede poolt okupeeritud Baltimaadel toimusid tõsised poliitilised muutused. Revolutsioon Saksamaal hävitas keiserliku režiimi. Seoses saksa imperialismi sõjalise krahhiga tühistas Nõukogudemaa Brest-Litovski rahulepingu, katkestas kontributsiooni maksmise ja algas avalik, nii sõjaline kui ka poliitiline võitlus Eesti, Läti, Valgevene, Leedu, Ukraina ja Taga-Kaukaasia vabastamise eest saksa imperialismi ikke alt. 13. novembril 1918. a. avaldas Ülevenemaaline Kesktäitevkomitee üleskutse Venemaa rahvastele Brest-Litovski rahulepingu tühistamise kohta, milles öeldi, et kõikidele okupeeritud maade rahvastele kindlustatakse täielik enesemääramise õigus. 1918. a. novembri lõpul alustasid punased polgud, kelle esiridades võitlesid eesti rahvuslikud punaväeosad, Eesti vabastamist saksa okupantide ja eesti kodanluse võimu alt.

Nõukogude õiguskorra taaskehtestamine Eestis algas Eesti Revolutsioonikomitee esimese käskkirjaga 21. novembrist 1918. a. Eesti Revolutsioonikomitee, kes juhtis eesti töörahva vabastusliikumist, teatas, et kõik seadused ja määrused, mis on välja antud kodanliku nn. Eesti ajutise valitsuse ja Saksa okupatsioonivägede poolt, kaotavad kehtivuse. Seevastu nõukogude võimu poolt väljaantud seadused ja korraldused jõustuvad uuesti. Samal ajal teatas Eesti Revolutsioonikomitee, et kuni „kontrrevolutsiooni korratuste mahasurumiseni ja maa seaduslise nõukogude valitsuse korra uueste jaluleseadmiseni Eestis läheb ülemvõim revolutsioonikomitee kätte."[10]

29. novembril 1918. a., pärast Narva vabastamist punaväe osade poolt, kuulutas Eesti Revolutsioonikomitee välja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi, nimetades selle Eesti Töörahva Kommuuniks. Eesti Töörahva Kommuuni väljakuulutamine 29. novembril 1918. a. tähendas mitte üksnes nõukogude riikluse taaskehtestamist Eestis, vaid ka selle riikluse arengu uut etappi, Eesti kujunemist suveräänseks nõukogude vabariigiks. Eesti Töörahva Kommuun jätkas nende revolutsiooniliste ümberkorralduste elluviimist, millele oli aluse rajanud Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon. See kajastus Eesti Töörahva Kommuuni seadusandluses, millega reguleeriti kõige mitmesugusemaid riikliku elu küsimusi, alates riigivalitsemisorganite süsteemist ja lõpetades õigusaktide kehtestamise korra kindlaksmääramisega.

Eesti Töörahva Kommuun ei jõudnud küll seadusandlikult vormistada oma riiklikku korraldust. Kuid reast õigusaktidest nähtub, et Kommuuni valitsusel oli kindel kavatsus vormistada Eesti Töörahva Kommuuni riiklik struktuur ka põhiseaduses.[11] See nähtub nii 1918. a. detsembris kehtestatud eeskirjadest linna- ja maakonnanõukogude osakondade juhatajate kinnitamise kohta kui ka Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu 1919. a. 9. mai otsusest valitsusorganite ajutise korralduse kohta.

Eesti Töörahva Kommuuni seadusandlus, mis kajastab noore nõukogude vabariigi lühiajalist, kuid mitmepalgelist riiklikku tegevust, hõlmab mitut liiki õigusakte (dek-

[10] Käesolev kogumik, dok. nr. 72.

[11] 1918. a. alguses eesti proletaarses ajakirjanduses avaldatud põhiseaduse projekt „Eesti Töörahva Kommuuna põhjusseaduse eelkavatsus" („Eesti Teataja" 1918, nr. 14) jäi teatavasti ellu viimata.

reedid, määrused jt.). Tähtsamaid neist võib grupeerida järgmiselt:

1) riigiorganite tegevust, relvastatud jõudude organiseerimist ning revolutsioonilise korra kindlustamist reguleerivad aktid;

2) rahvamajandust reguleerivad aktid;

3) kultuuri, hariduse ning töörahva heaolu tõstmise küsimusi reguleerivad aktid.

Eesti Töörahva Kommuuni iga oli lühike, kuid tema sisurikas ja mitmekülgne tegevus kujutab endast tähtsat etappi Eesti nõukogude riikluse ajaloos. Samuti jääb tähtsaks etapiks nõukogude võimu seadusandluse ajalukku Eesti Töörahva Kommuuni seadusandlus, sest, nagu tähendas V. I. Lenin, „andes seadusi, mis vastavad laiade rahvahulkade ootustele ja lootustele, paneb uus võim tähiseid uute eluvormide arendamise teele."[12] Just sellele uute eluvormide arendamise teele asus ka nõukogude võimu seadusandlus Eestis Eesti Töörahva Kommuuni perioodil.

Nõukogude võimu taaskehtestamine Eestis 1940. a. kinnitab erilise selgusega sotsialistliku revolutsiooni üldiste seaduspärasuste jõudu ja elulisust, näidates seejuures konkreetsete vormide omapära ja iseärasusi, milles need seaduspärasused avaldusid. Tähtsaimaks neist iseärasustest oli see, et eesti töörahva poolt kommunistliku partei juhtimisel 1940. a. suvel teostatud sotsialistlik revolutsioon toimus mitte relvastatud ülestõusu, vaid rahulikul teel, tõestades seega sotsialistliku revolutsiooni vormide ja meetodite rikkalikku mitmekesisust.

21. juunil 1940. a. moodustatud fašismivastase rahvarinde demokraatlik valitsus asus kohe poliitilise ja ühiskondliku elu demokratiseerimisele ning revolutsioonisündmustes vallapääsenud töörahva initsiatiivi arendamisele. Seejuures tol ajal veel säilinud vanu konstitutsioonilisi sätteid ja vorme kasutati uutes, põhjalikult muutunud poliitilistes tingimustes töörahva võidu kindlustamiseks.

---

[12] V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 259.

Rahvavalitsuse poolt avaldatud deklaratsioonis tõsteti esile rida tähtsaid poliitilisi ja majanduslikke ülesandeid. Sisepoliitikas seadis uus valitsus ülesandeks rahva demokraatlike õiguste kindlustamise, tema kultuuritaseme ja materiaalse heaolu tõstmise, poliitiliste vangide amnesteerimise, reaktsiooniliste organisatsioonide ja kodanliku parlamendi laialisaatmise ning uued demokraatlikud parlamendivalimised. Välispoliitika alal seadis uus valitsus ülesandeks eelkõige Nõukogude Liiduga 1939. a. sõlmitud vastastikuse abistamise pakti ausa täitmise ning otseste ja sõbralike suhete loomise Nõukogude Liiduga.

Rahvavalitsuse suurema poliitilise tähtsusega sammuks oli kodanliku parlamendi laialisaatmine ja uute valimiste väljakuulutamine. 1940. a. 5. juuli dekreediga määrati Eesti uue Riigivolikogu valimised 14. ja 15. juulile 1940. a. Riigivolikogu valimised toimusid valijate erakordse aktiivsuse tähe all. Eesti Töötava Rahva Liidu kandidaatide poolt anti 92,8% häältest. Eesti Töötava Rahva Liitu olid koondunud kõik progressiivsed jõud eesotsas kommunistidega. Kõik Eesti Töötava Rahva Liidu 80 kandidaati valiti Riigivolikogusse.

Uue Riigivolikogu esimesel istungjärgul võeti vastu rida akte, millel oli määratu suur ajalooline tähtsus eesti rahva edaspidise poliitilise saatuse suhtes. Need on: 1) „Deklaratsioon riigivõimust Eestis", 2) „Deklaratsioon Eesti astumise puhul Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu", 3) „Deklaratsioon maa kuulutamisest kogu rahva omanduseks", 4) „Deklaratsioon pankade ja suurtööstuse natsionaliseerimise kohta". Need neli deklaratsiooni kujutavad endast seadusandlike aktide ühtset tsüklit, mille eesmärgiks oli luua kindel baas Eesti edasiseks arenemiseks sotsialismi teel.

Silmas pidades, et Eesti NSV Konstitutsioon kehtestati hiljem, 1940. a. augusti lõpul, võib neid ajaloolisi deklaratsioone, mis kinnitasid seadusandlikus korras taaskehtestatud Eesti nõukogude riikluse põhialused, täie õigusega nimetada tähtsamateks Nõukogude Eesti eelkonstitutsioonilisteks aktideks.

Riigivolikogu poolt 21. juulil 1940. a. vastuvõetud „Deklaratsioonis riigivõimust Eestis" väljendus eesti töörahva kindel ja vankumatu tahe kehtestada oma maal nõukogude võim.

Järgmisel päeval, 22. juulil, võttis Riigivolikogu vastu

„Deklaratsiooni Eesti astumise puhul Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu", milles väljendus seadusandlikus vormis eesti töörahva soov ühineda kõigi teiste Nõukogude rahvastega. Deklaratsiooni läbib mõte eesti töörahva ja NSV Liidu rahvaste vennalikest sidemeist, mis kujunesid ja süvenesid ühises revolutsioonilises võitluses tsarismi, mõisnike ja kodanluse vastu, ning otsustav tahe rajada riiklik iseseisvus Nõukogude rahvaste sõpruse kindlale alusele. Viimast asjaolu rõhutas aruandja N. Ruus Riigivolikogu istungil oma sõnavõtus deklaratsiooni arutamisel: „Me tahame astuda Nõukogude Liitu iseseisva liiduvabariigina, sest me tahame, et meile oleks kindlustatud Eesti suveräänsus, Eesti iseseisvus ja eesti rahvuslik kultuur."[13]

Deklaratsioonis avaldati, et ainult suure Nõukogude Liidu koosseisus, nõukogude vabariikide vennaliku pere üheõigusliku liikmena, saab Eesti NSV võimaluse arendada oma majanduselu ja rahvuslikku kultuuri ning tagada tõelist vabadust eesti töötavale rahvale.

Eesti Riigivolikogu 23. juuli istungil valiti Täievoliline Komisjon, kellele tehti ülesandeks esitada NSV Liidu Ülemnõukogule palve Eesti NSV vastuvõtmise kohta NSV Liidu koosseisu. Ajaloolisel päeval, 6. augustil 1940, võetigi Eesti NSV vastu Nõukogude rahvaste vennalikku perre.

Sotsialistlik föderatsioon laienes. Sündis uus nõukogude liiduvabariik — Eesti NSV.

Riigivolikogu seadusandlikeks aktideks, milledel oli põhjapanev tähtsus Eesti NSV majanduse ümberkorraldamise alal, olid 23. juulil 1940 vastuvõetud „Deklaratsioon maa kuulutamisest kogu rahva omanduseks" ja „Deklaratsioon pankade ja suurtööstuse natsionaliseerimise kohta", mis olid olulisteks tähisteks teel sotsialismi ülesehitamisele Nõukogude Eestis. 1940. aastal natsionaliseeriti kokku 906 tööstusettevõtet, 1038 transpordiettevõtet, 412 hulgi- ja jaekaubanduse ettevõtet, 9187 suurt majavaldust ja kõik pangad.

Kohe pärast nende ajalooliste deklaratsioonide ellurakendamist kehtestati ka terve rida õigusakte, mis kindlustasid sotsialistlikku majandussüsteemi ja kapitalistlike

[13] Riigivolikogu II koosseis, I istungjärk, 1.—13. koosolek. Stenograafilised aruanded, 1940, lk. 30.

elementide väljatõrjumist rahvamajandusest. Samal ajal jätkati vana, kodanliku riigiaparaadi lammutamist, mis tingis omakorda vastavate seaduste kehtestamist (seadus maa-, linna- ja vallavolikogude tegevuse lõpetamise kohta jne.).

24. augustil 1940. a. tuli uus Riigivolikogu kokku Eesti NSV Konstitutsiooni vastuvõtmiseks ja selles eesti töörahva ajalooliste võitude seadusandlikuks fikseerimiseks. Konstitutsioon pidi seadusandlikult kinnitama uued poliitilised, majanduslikud ja sotsiaalsed suhted, mis olid kujunenud kodanliku režiimi kukutamise, nõukogude võimu taaskehtestamise ning esimeste sotsialistlike ümberkorralduste tulemusena. Eesti NSV Konstitutsiooni komisjoni esimees J. Lauristin, rõhutades seda momenti, ütles: „Meie oleme täisõiguslik vabariik suures Nõukogude rahvaste peres ning sellest järgnevad nüüd ka meie kohustused ja ülesanded, mida meie peame ka oma Põhiseaduses nõnda fikseerima, nagu seda nõuab meie tõelikkus, meie majanduslik ja poliitiline areng ning nagu see on kõigil teistel vabariikidel Nõukogude Liidus vastavalt nende arengu astmele ja iseärasustele."[14]

Riigivolikogu poolt 25. augustil 1940. a. ühel häälel vastuvõetud Eesti NSV Konstitutsioon fikseeriski seda sotsiaalset ja majanduslikku olukorda, mis tegelikult valitses nõukogude võimu taaskehtestamise päevil Eestis, ning sellest tulenes ka rida iseärasusi selles konstitutsioonis võrreldes teiste, vanemate nõukogude liiduvabariikide konstitutsioonidega. Kõneldes näiteks sotsialismi ülesehitamisest kui eesmärgist, fikseeris Eesti NSV Konstitutsioon tegelikku majanduslikku olukorda, kus oli pandud vaid alus majanduse kiireks üleminekuks sotsialismi rööbastele. Eesti NSV Konstitutsioon märkis ära ka teised ühiskondliku korralduse tolleaegsed iseärasused ja vabariigis valitsevad ajutised majanduslikud erinevused. Mitte juhuslikult ei nimetanud konstitutsioon sotsialistliku omandi objektide hulgas ainult suuri tehaseid ja vabrikuid. Sotsialistliku majandussüsteemi kõrval olid konstitutsiooni järgi lubatud seadusega määratud piires üksiktalupoegade ja käsitööliste eramajapidamised ning väikesed tööstuslikud ja kaubanduslikud eraettevõtted.

[14] Riigivolikogu II koosseis, I istungjärk, 1.—13. koosolek. Stenograafilised aruanded, 1940, lk. 147.

Riigivolikogu samal istungil otsustati ka Eesti NSV kõrgema seadusandliku võimuorgani loomise küsimus: Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu kuulutati Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ajutiseks Ülemnõukoguks kõigi õigustega, mis on ette nähtud Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsioonis, kuni Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu valimisteni. Ühtlasi tehti Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumile ülesandeks määrata kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste aeg. Kuid järgnenud sõjasündmused takistasid Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste läbiviimist. Valimised toimusid alles pärast Eesti NSV vabastamist saksa fašistlikest okupantidest ja Teise maailmasõja lõppemist.

Pärast kõrgema seadusandliku võimuorgani loomist moodustati ka Nõukogude Eesti valitsus — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu eesotsas Eestimaa Kommunistliku Partei silmapaistva tegelase J. Lauristiniga.

Juba esimesel nõukogude võimu aastal saavutati uue poliitilise võimu organiseerimisel, sotsialistliku majanduse ja uue, sisult sotsialistliku ning vormilt rahvusliku kultuuri rajamisel silmapaistvat edu.

Tähtsaimaks teguriks, mis tagas noorele nõukogude vabariigile intensiivse majanduse ja kultuurielu arengu, oli vennasvabariikide, eeskätt Vene NFSV siiras ja omakasupüüdmatu abi.

Nõukogude rahvaste loova töö katkestas 1941. a. hitlerliku Saksamaa reetlik kallaletung Nõukogude Liidule. Üheks esimestest nõukogude liiduvabariikidest, kes muutus sõja tallermaaks, oli Eesti NSV.

Partei- ja nõukogude organid tegutsesid ka neil aastail, mil Eesti territoorium oli okupeeritud fašistlike anastajate poolt. Nad juhtisid partisaniliikumist vaenlase poolt okupeeritud territooriumil, formeerisid Punaarmee eesti rahvuslikke väeosasid, koondasid Nõukogude Liidu tagalasse evakueerunud eestlasi, valmistasid ette kaadrit riigiaparaadi jaoks. Intensiivne riiklik tegevus võis alata aga muidugi pärast Eesti NSV territooriumi vabastamist saksa okupantidest.

Eesti NSV vabastamise päevil 1944. a. septembris kehtestasid Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium, Rahvakomis-

saride Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee määruse kõigi okupatsioonivõimude seaduste, määruste ja korralduste tühistamise kohta. Teise määrusega taaskehtestati kõik varem kehtinud nõukogude seadused, määrused ja korraldused.

Okupantidest vabastatud Võru linnas toimus 1944. a. 16. ja 17. septembril Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärk, kus kooskõlas NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 1944. a. veebruaris kehtestatud seadusega, millega laiendati liiduvabariikide õigusi välissuhete korraldamise ja rahvuslike väekoondiste moodustamise alal, võeti vastu „Seadus Eesti NSV liiduvabariikliku Riigikaitse Rahvakomissariaadi moodustamise kohta" ja „Seadus Eesti NSV liiduvabariikliku Välisasjade Rahvakomissariaadi moodustamise kohta". Samal istungjärgul võeti vastu seadus saksa okupantide poolt äravõetud maa tagasiandmise kohta eesti töötavale talurahvale.

Pärast sõja lõppu, rahuaegsetes tingimustes, avanesid Eesti NSV majandusele ja kultuurile kõige avaramad arenguperspektiivid. Tööstuses kasvas sotsialistliku sektori erikaal, mis 1. jaanuariks 1946 andis 93% tööstuse kogutoodangust (riiklikule sektorile langes sealjuures 80% ja kooperatiivsele sektorile 13% tööstuse kogutoodangust). Samal ajal eraomanduslik sektor, kaotades järjest oma majanduslikke positsioone, andis ainult 7% tööstuse kogutoodangust.

Sotsialistliku sektori otsustav võit saavutati ka kaubanduse alal; sotsialistliku kaubanduse jaemüügikäive moodustas 94%, erasektori käive aga ainult 6%. 16. veebruaril 1947. a. toimusid esimesed vabariigi kõrgeima riigivõimuorgani — Eesti NSV Ülemnõukogu valimised. Neist võttis osa 99,33% valijaist, kusjuures valijad hääletasid üksmeelselt kommunistide ja parteitute bloki poolt. Ülemnõukogu valimised näitasid täie selgusega nõukogude valimissüsteemi järjekindlalt demokraatlikku, tõeliselt rahvalikku iseloomu.

Sotsialismi ülesehitamise edusammudest tulenes rida muudatusi riigiaparaadi organisatsioonis ja struktuuris. Tööstuse arendamine nõudis ikka suuremat spetsialiseerumist tööstust juhtivate keskorganite süsteemis. 1945. a. novembris loodi Eesti NSV Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Rahvakomissariaat ja Eesti NSV Metsatööstuse Rahvakomissariaat.

Järgnevatel aastatel, s. o. 1946., 1947. ja 1948. a., toimus kesk-valitsemisorganite süsteemi edasine ümberkorraldamine vastavalt uutele rahvamajanduse arendamise ülesannetele.

1949. aasta sai otsustavaks pöördeaastaks Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimises. 1950. a. teisel poolel haaras kollektiviseerimine juba 93% kõigist üksiktalumajapidamistest. 1951. a. aprillis toimunud EK(b)P VI kongress märkis ära, et väikekaubamajandusel põhinev põllumajanduslik tootmine on loovutanud koha kollektiivsele põllumajanduslikule suurtootmisele. Kongress seadis ülesande tugevdada kolhoose poliitiliselt, majanduslikult ja organisatsiooniliselt.

1950. a. septembris kehtestas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium seadluse Eesti NSV maarajoonide moodustamise kohta. Selle tulemusena muudeti Eesti NSV administratiiv-territoriaalne jaotus ning 13 maakonna ja 233 valla asemele moodustati 39 rajooni. Rajooniorganite loomine aitas kaasa kolhooside riikliku juhtimise tõhustamisele: see muutus elavamaks, operatiivsemaks ning tugevnes nõukogude side töötava talurahva laiade hulkadega.

Suured edusammud majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös, sotsialismi majandusliku baasi loomine ja tugevdamine, sotsialistlike tootmissuhete kindlustumine tingisid olulisi muutusi ka Eesti NSV Konstitutsioonis.

Nii muudeti Eesti NSV Ülemnõukogu seadusega 1949. a. 13. aprillist rida ühiskondlikku korraldust käsitlevaid Eesti NSV Konstitutsiooni sätteid: kinnitati kolhoosikorra võidu fakt vabariigis, fikseeriti, et sotsialistlik omand Eesti NSV-s esineb kas riikliku (kogu rahva vara) või kooperatiiv-kolhoosliku omandi kujul, samuti seda, et kolhooside käes olev maa kinnistatakse neile tähtajata, s. o. põliseks kasutamiseks. Sotsialismi täielik võit Eesti NSV-s kajastus eredalt neis muudatustes, mis tehti vabariigi konstitutsioonis Eesti NSV Ülemnõukogu III ja IV istungjärgul 14. jaanuaril ja 21. augustil 1953. a. Mainitud muudatused puudutasid eeskätt Nõukogude Eesti majanduslikku alust. Neid tingis asjaolu, et sotsialistlik majandussüsteem oli muutunud Eestis ainuvalitsevaks. Kaotati ära vana konstitutsiooniline formuleering, milles öeldi, et sotsialistliku ühiskonna ülesehitamine

Eestis on eesti töörahva eesmärgiks. Nüüd oli see muutunud juba reaalseks faktiks.

Seoses sellega, et ÜK(b)P XIX kongressil Üleliiduline Kommunistlik (bolševike) Partei nimetati ümber Nõukogude Liidu Kommunistlikuks Parteiks, toodi Eesti NSV Konstitutsiooni ka vastav muudatus. Muudatused tehti samuti riikliku suveräänsuse sümbolit, Eesti NSV riigilippu käsitlevasse paragrahvi.

1956. a. toimunud NLKP XX kongressi otsused tähistasid uut etappi kogu paljurahvuselise Nõukogude riigi elus, nõukogude demokraatia edasises arengus, nõukogude organite töö parandamisel keskuses ja kohtadel, nende sidemete tugevdamisel elanikkonnaga.

Suurt tähtsust Nõukogude rahvaste riikluse edasisel arendamisel omas veel enne NLKP XX kongressi alustatud ja pärast NLKP XX kongressi juba ulatuslikumalt jätkunud liiduvabariikide õiguste laiendamine. Laiendades liiduvabariigi õigusi, juhindus kommunistlik partei leninlikust rahvuspoliitikast ning Nõukogude riigi tähtsaimast organisatsioonilis-poliitilisest printsiibist — demokraatlikust tsentralismist.

NLKP Keskkomitee 1956. a. detsembripleenum rõhutas, et liiduvabariikide õiguste laiendamine „... võimaldab järjekindlalt teostada leninlikku rahvuspoliitikat majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös, arvestada igakülgselt iga vabariigi rahvuslikke iseärasusi ja kohalikke ressursse ning aitab kaasa liiduvabariikide majanduse edasisele tugevdamisele ja Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse suurenemisele."[15]

NSV Liidu Ülemnõukogu neljanda koosseisu seitsmendal istungjärgul 10. mail 1957. a. võeti vastu seadus „Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise organiseerimise edasisest täiustamisest", mis tähendas suurt sammu edasi liiduvabariikide õiguste laiendamisel rahvamajanduse juhtimise alal. Selle seaduse põhjal, mis määras, et tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise põhiliseks organisatsiooniliseks vormiks on administratiivsetes majanduspiirkondades moodustatavad rahvamajanduse nõukogud, võttis Eesti NSV Ülemnõukogu 7. juunil 1957. a. vastu seaduse „Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise organi-

[15] NLKP Keskkomitee 1956. aasta detsembripleenumi otsused, Tallinn, 1957, lk. 13.

seerimise edasisest täiustamisest Eesti NSV-s", mis tõi olulisi muudatusi vabariigi tööstust ja ehitustegevust juhtiva aparaadi struktuuri.

Tänu uuele struktuurile, mis tugines leninlikule demokraatliku tsentralismi printsiibile, tõusis vabariiklike organite, kohalike nõukogude ja töötava rahva laiade hulkade osa rahvamajanduse juhtimisel. Seadusega moodustati Eesti NSV-s administratiivne majanduspiirkond ja tööstuse ning ehitustegevuse juhtimiseks Eesti NSV administratiivses majanduspiirkonnas Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu. Rahvamajanduse Nõukogu juurde loodi nõuandva organina Tehnika- ja Majandusnõukogu.

Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise ümberkorraldamise tulemusena läks vabariiklike organite juhtimisele terve rida liidulise tähtsusega ettevõtteid, mis laiendas Eesti NSV õigusi rahvamajanduse juhtimise alal. Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise reorganiseerimine õigustas end täielikult, võimaldades maksimaalselt ära kasutada tootmisreserve, lähendades juhtimist tootmisele, tõstes kohalikku initsiatiivi ja töötajate loomingulist aktiivsust. Selle tulemusena kiirenes tööstuse ülesehitamise tempo vabariigis, paranes märgatavalt tööstusettevõtete ja ehitusorganisatsioonide töö.

Eesti nõukogude riikluse arendamisel järjekindla ja laialdase demokraatia baasil oli suur tähtsus neil õigusaktidel, mille sihiks oli nõukogude riigiaparaadi organisatsioonilise struktuuri ja töö täiustamine. Selles suhtes väärivad tähelepanu Eesti NSV Ülemnõukogu kuuendal istungjärgul 4. veebruaril 1958. a. vastuvõetud seadusega kinnitatud „Eesti NSV külade töörahva saadikute nõukogude põhimäärus" ja Eesti NSV Ülemnõukogu poolt 1959. a. 13. jaanuari seadusega kinnitatud „Eesti NSV alevite töörahva saadikute nõukogude põhimäärus". Nende põhimäärustega laiendati tunduvalt külanõukogude ja alevinõukogude õigusi ja loodi avaramad tingimused sidemete tugevdamiseks töörahvaga.

Nõukogude organite töö parandamise ja täiustamise eesmärgil võttis Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium 24. jaanuaril 1959. a. vastu seadluse Eesti NSV rajoonide reorganiseerimise kohta. Selle seadluse kohaselt suurendati rajoonide territooriumi väikeste rajoonide arvel, mille tulemusel rajoonide arv vähenes 24-ni.

NSV Liidu Ülemnõukogu kuuendal istungjärgul 11. veebruaril 1957. a. võeti vastu suure printsipiaalse tähtsusega seadus, millega kohtukorralduse seaduse, tsiviil- ja kriminaalseaduste ning tsiviil- ja kriminaalprotsessi seaduste kehtestamine anti liiduvabariikide kompetentsi. See laiendas liiduvabariikide õigusi seadusandluse alal.

NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 1958. a. detsembris kehtestatud NSV Liidu ja liiduvabariikide kriminaalseadusandluse alused, NSV Liidu ning liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadusandluse alused ning NSV Liidu ja liiduvabariikide kriminaal-kohtupidamise seadusandluse alused, avades nõukogude seadusandluse ajaloos uue etapi ja kajastades nõukogude demokraatia edasist arengut, olid uueks tähtsaks sammuks liiduvabariikide suveräänsete õiguste edasisel laiendamisel. Need tähtsad seadusandlikud aktid, määrates kindlaks põhisuuna, mida mööda peab kulgema nõukogude kohtukorralduse, kriminaalõiguse ja kriminaal-kohtupidamise seadusandluse areng, tõstsid liiduvabariikide initsiatiivi oma seaduste koodeksite kehtestamisel.

1959. a. toimunud Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei erakorraline, XXI kongress märkis, et nõukogude rahva ajaloolised saavutused majanduse ja kultuuri alal on veelgi tugevdanud nõukogude korda, on süvendanud Nõukogude rahvaste sõprust ja poliitilist ühtsust, näidates kogu maailmale vabade ja võrdõiguslike rahvuste kommunistliku koostöö eeskuju.

Partei XXI kongressi ajaloolised otsused kavandasid grandioosse seitsme aasta plaani, avasid Nõukogude riigi elus uue ajastu — kommunismi laiahaardelise ehitamise ajastu. Partei XXI kongress märkis oma resolutsioonides, et nõukogude riikluse põhisuunaks kaasaegsel etapil on nõukogude demokraatia igakülgne arendamine, kõigi kodanike kaasatõmbamine majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö juhtimisele.

Kommunismi ehitamiseks, nagu näitas oma resolutsioonides NLKP XXI kongress, on vajalik mitte ainult võimas materiaalne ja tehniline baas, vaid ka kõigi sotsialistliku ühiskonna liikmete kõrge teadlikkus. Kommunistliku ülesehitustöö hiiglaslike plaanide realiseerimine nõuab kasvatustöö parandamist, inimese kasvatamist uue ühiskonna moraali printsiipide alusel. Erilist tähelepanu

nõuab noore põlvkonna kasvatamine. See nõudis haridussüsteemi põhjalikku ümberkorraldamist.

1959. aasta märtsis valitud Eesti NSV Ülemnõukogu uus koosseis võttiski oma esimesel istungjärgul 24. aprillil 1959. a. üleliidulise seaduse „Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasiarendamisest NSV Liidus" alusel vastu Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seaduse „Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasiarendamisest Eesti NSV-s". Vastuvõetud seaduse eesmärgiks on rahvahariduse ümberkorraldamine selliselt, et nõukogude keskkool, kutse- ja kõrgem kool etendaksid senisest aktiivsemat osa kogu nõukogude rahva loovas tegevuses, et juhtivaks põhimõtteks oleks õpingute tihe side ühiskondlikult kasuliku tööga, kommunismi ehitamise praktikaga.

Partei XXI kongressi ajaloolised otsused nägid ette mõnede riiklike funktsioonide järkjärgulise ülemineku ühiskondlike organisatsioonide kätte, eriti avaliku korra kaitsmisel ning võitluses sotsialistliku seaduslikkuse ja sotsialistliku ühiselu reeglite täitmise eest. Juhindudes sellekohasest üleliidulisest määrusest võtsidki EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu 16. märtsil 1959. a. vastu määruse „Töötajate osavõtust avaliku korra kaitsmisest Eesti NSV-s", millega kehtestati rida abinõusid töötajate kaasatõmbamiseks avaliku korra kaitsmisele, ning kinnitasid vabatahtliku rahvamaleva ajutise põhimääruse.

See demokraatlik avaliku korra kaitsmise vorm, nagu ka mitmed teised ühiskondliku omaalgatuse vormid, leiab Eesti NSV-s üha laiemat rakendamist. Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee aruandes EKP XII kongressile märgiti, et vabariigi ettevõtetes, ehitusobjektidel, kolhoosides, sovhoosides ja õppeasutustes on moodustatud 766 rahvamalevat, kelle ridades on üle 12 000 malevlase. Vabariigi ettevõtetes on organiseeritud ligi 700 seltsimehelikku kohut. Kõik need töötajate vabatahtlikud organid on parteiorganisatsioonidele tõsisteks abilisteks kasvatustöös, riikliku ja ühiskondliku distsipliini tugevdamisel.[16]

Oluliseks ja tähtsaks sammuks nõukogude demokraatia

[16] „Rahva Hääl" 17. veebruarist 1960.

edasisel arendamisel Eesti NSV riiklikus elus oli ka Eesti NSV Ülemnõukogu 1959. a. 26. novembri seaduse „Eesti NSV Ülemnõukogu saadiku ärakutsumise korrast" vastuvõtmine. Saadikute ärakutsumise õigus väljendab eriti selgesti töörahva võimu täiust.

Kõigi Eesti NSV riikliku ülesehitustöö edusammude otsustavamaks eelduseks ja tingimuseks on riikliku elu suunamine ja juhtimine kommunistliku partei poolt. Partei juhtiv ja suunav osa, tema eriline tähtsus töölisklassi diktatuuri süsteemis leiab seadusandlikku kinnitust Eesti NSV Konstitutsiooni 97. paragrahvis, kus on öeldud, et kõige aktiivsemad ja teadlikumad kodanikud töölisklassi, töötava talurahva ja töötava intelligentsi ridadest ühinevad vabatahtlikult Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteisse, et partei on „töörahva eesmine väesalk tema võitluses kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest ja töörahva kõigi, nii ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuumik".[17]

Kommunistliku ülesehitustöö käesoleval etapil kasvab veelgi partei osatähtsus riigi juhtimisel. Rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani täitmine, ühiskondlike organisatsioonide tegevuse laiendamine riiklike funktsioonide alal, samuti masside kommunistliku teadlikkuse tugevdamine — kõik need ülesanded tõstavad veelgi partei osa riigi juhtimisel.

Partei juhtimisel koos teiste vennalike Nõukogude rahvastega sammub ka eesti töörahvas kindlalt oma nõukogude riikliku ülesehitustöö tõusuteed.

*

Käesoleva kogumiku pealkirjaks on valitud „Nõukogude Eesti konstitutsioonilise seadusandluse ajaloost", sest kogumikku on koondatud peamiselt need nõukogude võimu poolt eri aegadel kehtestatud õigusaktid, mille põhjal saab ülevaate Nõukogude Eesti ühiskondliku ja riikliku korralduse ning riigivõimuorganite süsteemi ja selle organisatsiooni kujunemise ajaloolisest käigust, samuti kodanike põhiõigustest ja põhikohustustest jne., s. o. peamiselt konstitutsioonilise tähtsusega õigusaktid. Seejuures on kogumikus ära toodud mitte ainult sea-

[17] Käesolev kogumik, dok. nr. 230.

duste, vaid ka määruste, otsuste jne. tekstid, mis aitavad ühel või teisel viisil kaasa ülalmainitud eesmärgi saavutamisele. Sellest on ka tingitud, et kogumikus (4. osas) on Eesti NSV Konstitutsioon avaldatud esialgses sõnastuses, sellisena, nagu ta kehtestati 1940. aastal; peale selle on kogumikus ära toodud seadused sama konstitutsiooni muutmise kohta. Nii on võimalik jälgida Eesti NSV Konstitutsiooni arenemiskäiku.

Arvestades seda, et Eesti NSV Konstitutsiooni vastuvõtmise päevast käesoleva ajani on tehtud selle sõnastuses rida redaktsioonilisi parandusi, on otstarbekohane ka Eesti NSV Konstitutsiooni äratoomine selles redaktsioonis, nagu ta kehtib käesoleval ajal, s. o. kõigi kuni 1. jaanuarini 1960. a. tehtud muudatuste ja täiendustega.

Seega ei kujuta käesolev kogumik endast kehtivate seadusandlike ja muude õigusaktide süstematiseeritud kogumikku, olgugi et osa neist aktidest kehtib ka käesoleval ajal, vaid jääb esmajoones õigusajalooliseks kogumikuks. Kooskõlas kogumiku koostamise eesmärgiga on materjal jaotatud nelja ossa:

I. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tähtsamaid õigusakte (1917. a. oktoober — 1918. a. veebruar);

II. Nõukogude võimu esimese perioodi õigusakte Eestis (1917. a. oktoober — 1918. a. veebruar);

III. Eesti Töörahva Kommuuni õigusakte (1918. a. november — 1919. a. juuli);

IV. Eesti NSV õigusakte (1940. a. juuli — 1960. a. jaanuar).

Lisa: Rahvavalitsuse õigusakte (1940. a. 21. juuni — 21. juuli).

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni dekreedid (I osa) on võetud ajavahemikust 1917. a. oktoober kuni 1918. a. veebruar, s. o. aeg, mis ühtib esimese nõukogude võimu perioodiga Eestis.

Kuna aastail 1940—1941 pandi alus sotsialistliku ühiskondliku ja riikliku korralduse kujundamisele Eesti NSV-s, siis võtavad kogumikus enda alla suhteliselt rohkem ruumi õigusaktid, mis kehtestati nendel aastatel.

IV osa moodustab kogumiku tuumiku, näidates Eesti NSV konstitutsioonilise seadusandluse arengut viimase 20 aasta jooksul (1940. a. 21. juulist kuni 1960. a. 1. jaanuarini).

Kogumikus on avaldatud ka rahvavalitsuse õigusakte, mis kehtestati 1940. a. 21. juunist kuni 21. juulini, s. o. enne Eesti kuulutamist nõukogude sotsialistlikuks vabariigiks.

Arvestades kogumiku piiratud mahtu, ei saa ta pretendeerida materjalide täielikkusele. Kogumiku IV osas ei ole näiteks kõiki Eesti NSV administratiiv-territoriaalset jaotust käsitlevaid akte. Kogumiku raamidesse ei mahtunud ka kõik Eesti NSV Konstitutsiooni sätetest otseselt tulenevad ja riigivõimuorganite valimise korda reguleerivad valimismäärustikud jt.; on piirdutud vaid mõnede hilisemate valimismäärustike avaldamisega. Sama kehtib ka mõnede teiste õigusaktide kohta, milledes on tehtud aastate jooksul põhjalikke muudatusi. Arvestades kogumiku mahtu, on peetud otstarbekohaseks avaldada need ainult viimases redaktsioonis.

Teiselt poolt tekkis vajadus paigutada kogumikku mõned õigusaktid, mis ei ole küll konstitutsioonilise tähtsusega, kuid aitavad omalt poolt kaasa Nõukogude Eesti konstitutsioonilise seadusandluse arengu paremale mõistmisele. Eriti kehtib see selliste õigusaktide kohta, mis kajastavad nõukogude riikluse esimesi samme Eestis.

Kogumiku koostamisel on kasutatud eesti, osalt ka vene keeles eri aegadel, alates Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist kuni käesoleva ajani avaldatud, mõnel juhul aga ka arhiivides leiduvaid avaldamata dokumente (ajavahemikust 1917—1919). Osa akte on tõlgitud kogumikust „История Советской Конституции (в документах) 1917—1956", М., 1957.

Oktoobrirevolutsiooni ja Eesti Töörahva Kommuuni perioodil väljaantud eestikeelsete õigusaktide avaldamisel on püütud säilitada nende keelelist ja ortograafilist omapära. Muudetud on vaid mõnede häälikute kirjapilti ja tehtud mõned parandused sõnade kokku- ja lahkukirjutamises ning ühtlustatud suure ja väikese algustähe tarvitamist.

Samal põhimõttel on Oktoobrirevolutsiooni ja Eesti Töörahva Kommuuni õigusakte avaldatud kogumikkudes „Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis" (1957) ja „Eesti Töörahva Kommuun" (1958). Et neis kogumikkudes on dokumentide tekstis vastavad vajalikud parandused tehtud, siis peeti käesoleva kogumiku koostamisel otstarbekohaseks avaldada nimetatud perioodi õigusaktid

samas redaktsioonis. Osa selle perioodi õigusakte on avaldatud ka „Eesti Teataja" ja arhiividokumentide järgi samalaadiliste ortograafiliste parandustega.

IV osa materjalide allikaks on olnud peamiselt „Eesti NSV Teataja".

Nende aktide puhul, mis pole kogumikus täielikult avaldatud, on pealkirja all märge „Väljavõte".

Kogumikku paigutatud õigusaktid on esitatud nende vastuvõtmise (või avaldamise) järjekorras ja on nummerdatud. Dokumentide pealkirjad on varustatud väljaandmise, sellekohaste andmete puudumisel aga avaldamise kuupäevaga ja on võetud enamasti viidatavast allikast samas sõnastuses, kuid kaasaegse ortograafia kohaselt. Nendel juhtudel, kui akti pealkiri on antud koostaja poolt, on pealkiri ära märgitud tärniga. Iga dokumendi lõpus on märgitud allikas, kust dokument on võetud (kogumik, perioodika, säilitamise koht arhiivis jt.). Kui dokument on võetud kogumikust, siis on viites esimesel kohal märgitud algallikas, kus dokument on esmakordselt avaldatud, ja teisel kohal kogumik, kust on võetud käesolevas raamatus avaldatud tekst.

Aktidel esinevad kuupäevad kuni 1. veebruarini 1918. a. on märgitud vana kalendri järgi, edaspidi uue kalendri järgi.

Dekreetide, määruste jne. tekstide avaldamisel, millede projekt on kirjutatud V. I. Lenini poolt, on kasutatud V. I. Lenini teoste eestikeelset väljaannet.

Kogumiku kasutamise lihtsustamiseks on kogumiku lõpus toodud kronoloogilises järjekorras aktide loetelu.

Riigiorganite süsteemi näitlikuks tutvustamiseks on kogumiku lõppu paigutatud Eesti NSV riigivõimu- ja -valitsemisorganite skeem.

Venekeelsed materjalid, välja arvatud need, mis varem olid tõlgitud eestikeelsete väljaannete jaoks, tõlkis S. Hallop.

Kogumiku koostamisel abistasid oma nõuannetega R. Majak (EKP PAI) ja E. Veskimäe (ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi juriidiline osakond).

Koostaja.

I OSA.

SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI TÄHTSAMAID ÕIGUSAKTE (1917. A. OKTOOBER — 1918. A. VEEBRUAR).

Nr. 1.

25. OKTOOBRIL 1917. — PETROGRADI TÖÖLISTE JA SOLDATITE SAADIKUTE NÕUKOGU SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE ÜLESKUTSE, MILLES TEATATAKSE VÕIMU ÜLEMINEKUST NÕUKOGUDE KÄTTE.*

VENEMAA KODANIKELE!

Ajutine Valitsus on kukutatud. Riigivõim on üle läinud Petrogradi Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu organi — Revolutsioonilise Sõjakomitee kätte, kes seisab Petrogradi proletariaadi ja garnisoni eesotsas.

See, mille eest võitles rahvas: demokraatliku rahu viivitamatu pakkumine, mõisnike maaomanduse kaotamine, tööliskontroll tootmise üle, Nõukogude valitsuse loomine, — see on kindlustatud.

Olgu tervitatud tööliste, soldatite ja talupoegade revolutsioon!

Petrogradi Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu Revolutsiooniline Sõjakomitee

25. oktoobril 1917 kell 10 hommikul.

„Rabotši i Soldat" nr. 8, 25. oktoobril (7. novembril) 1917.

Avaldatud ajalehe „Rabotši i Soldat" teksti järgi, mida on võrreldud käsikirjaga.

V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 208.

Nr. 2.

26. OKTOOBRIL 1917. — II ÜLEVENEMAALISE TÖÖLISTE JA SOLDATITE SAADIKUTE NÕUKOGUDE KONGRESSI ÜLESKUTSE VÕIMU ÜLEMINEKU PUHUL TÖÖLISTE KÄTTE.*

TÖÖLISTELE, SOLDATITELE JA TALUPOEGADELE!

Teine Ülevenemaaline Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogude Kongress on avatud. Kongressil on esindatud määratu suur enamus nõukogusid. Kongressil viibib ka rida talupoegade nõukogude delegaate. Kokkuleplasliku Kesktäitevkomitee volitused on lõppenud. Toetudes tööliste, soldatite ja talupoegade määratu suure enamuse tahtele, toetudes Petrogradis toimunud tööliste ja garnisoni võidukale ülestõusule, võtab kongress võimu enda kätte.

Ajutine Valitsus on kukutatud. Enamus Ajutise Valitsuse liikmeid on juba areteeritud.

Nõukogude võim pakub viivitamatut demokraatlikku rahu kõigile rahvastele ja viivitamatut vaherahu kõigil rindeil. Ta kindlustab mõisa-, udelli- ja kloostrimaade tasuta üleandmise talurahva komiteede käsutusse, kaitseb soldati õigusi, demokratiseerides täielikult sõjaväe, seab sisse tööliskontrolli tootmise üle, kindlustab Asutava Kogu õigeaegse kokkukutsumise, kannab hoolt selle eest, et varustada linna leivaga ja küla esmajärguliste tarbeesemetega, kindlustab kõigile Venemaal elavatele rahvustele tõelise enesemääramise õiguse.

Kongress otsustab: kogu võim kohapeal läheb tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kätte, kes peavadki kindlustama tõelise revolutsioonilise korra.

Kongress kutsub soldateid kaevikuis üles valvsusele ja kindlameelsusele. Nõukogude kongress on veendunud, et revolutsiooniline armee suudab kaitsta revolutsiooni igasuguste imperialismi kallalekippumiste vastu, kuni uus valitsus saavutab demokraatliku rahu sõlmimise, mida ta pakub otseselt kõigile rahvastele. Uus valitsus võtab tarvitusele kõik abinõud selleks, et otsustava rekvisitsioonide ja varakate klasside maksustamise poliitika abil varustada revolutsioonilist armeed kõige vajalikuga, samuti parandab ta soldatite perekondade olukorda.

Korniilovlased — Kerenski, Kaledin jt. — teevad kat-

seid tuua vägesid Petrogradi vastu. Mitu Kerenski poolt pettuse teel liikvele aetud väesalka on üle tulnud ülestõusnud rahva poole.

Soldatid, osutage korniilovlasele Kerenskile aktiivset vastupanu! Olge valvel!

Raudteelased, pidage kinni kõik ešelonid, mis Kerenski saadab Petrogradi peale!

Soldatid, töölised, teenistujad, — teie käes on revolutsiooni saatus ja demokraatliku rahu saatus!

Elagu revolutsioon!

Ülevenemaaline Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogude Kongress

Talupoegade nõukogude delegaadid

„Rabotši i Soldat" nr. 9, 26. oktoobril (8. novembril) 1917.

Avaldatud ajalehe „Rabotši i Soldat" teksti järgi.

V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 219—220.

Nr. 3.

26. OKTOOBRIL 1917. — RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU MOODUSTAMISEST (II ÜLEVENEMAALISE NÕUKOGUDE KONGRESSI DEKREET).

Väljavõte.

Moodustada riigi valitsemiseks kuni Asutava Kogu kokkukutsumiseni ajutine tööliste ja talupoegade valitsus, mida nimetatakse Rahvakomissaride Nõukoguks. Riigielu üksikute alade juhtimine tehakse ülesandeks komisjonidele, mille koosseis peab tagama kongressi poolt väljakuulutatud programmi elluviimise tihedas seoses tööliste, naistööliste, madruste, soldatite, talupoegade ja teenistujate massiorganisatsioonidega. Valitsusvõim kuulub nende komisjonide esimeeste kolleegiumile, s. o. Rahvakomissaride Nõukogule.[18]

[18] Rahvakomissaride Nõukogu esimeheks kinnitas kongress V. I. Lenini. Dekreedi põhjal moodustatud rahvakomissariaadid (dekreedis nimetatakse neid komisjonideks) olid järgmised: Siseasjade, Põllutöö, Töö, Sõja- ja Mereväe, Kaubanduse ja Tööstuse, Rahvahariduse, Rahanduse, Välisasjade, Kohtu, Toitlustuse, Posti ja Telegraafi, Rahvusasjade ja Raudteeasjade Rahvakomissariaat.

Kontroll rahvakomissaride tegevuse üle ja nende tagandamise õigus kuulub ülevenemaalisele tööliste, talupoegade ja soldatite saadikute nõukogude kongressile ning tema kesktäitevkomiteele.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 1, 10. novembril (28. oktoobril) 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 43—44. Tõlge vene keelest.

Nr. 4.

26. OKTOOBRIL 1917. — RAHUDEKREET.

Tööliste ja talupoegade valitsus, mille on loonud 24.—25. oktoobri revolutsioon ning mis tugineb tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogudele, teeb kõigile sõdivatele rahvastele ja nende valitsustele ettepaneku alustada viivitamatult läbirääkimisi õiglase demokraatliku rahu üle.

Õiglaseks ehk demokraatlikuks rahuks, mida ihkab kõigi sõdivate maade sõjast kurnatud, piinatud ja vaevatud tööliste ja töötavate klasside rõhuv enamus, — rahuks, mida vene töölised ja talupojad on pärast tsaarimonarhia kukutamist kõige kindlamalt ja tungivamalt nõudnud, — niisuguseks rahuks peab valitsus viivitamatut rahu ilma anneksioonideta (s. o. ilma võõraste maade vallutamiseta, ilma võõraste rahvaste vägivaldse liitmiseta) ja ilma kontributsioonideta.

Venemaa valitsus teeb kõigile sõdivatele rahvastele ettepaneku sõlmida niisugune rahu viivitamatult, avaldades valmisolekut astuda otsekohe vähimagi edasilükkamiseta kõik otsustavad sammud, kuni sellise rahu kõik tingimused lõplikult kinnitatakse kõigi maade ja kõigi rahvuste täievoliliste rahvaesinduskogude poolt.

Anneksiooni ehk võõraste maade vallutamise all mõistab valitsus vastavalt demokraatia õigusteadvusele üldse ja töötavate klasside õigusteadvusele eriti igasugust väikese või nõrga rahva liitmist suure või tugeva riigi külge ilma selle rahva täpselt, selgesti ja vabatahtlikult avaldatud nõusolekuta ja soovita, sõltumata sellest, millal see vägivaldne liitmine on toime pandud, sõltumata ka sellest, kuivõrd arenenud või mahajäänud on vägivaldselt

liidetav või vägivaldselt antud riigi piirides peetav rahvus. Sõltumata lõpuks sellest, kas see rahvus elab Euroopas või kaugetes ookeanitagustes maades.

Kui ükskõik missugust rahvust peetakse antud riigi piirides vägivaldselt, kui talle, hoolimata tema poolt avaldatud soovist — olgu see soov avaldatud ajakirjanduses, rahva esinduskogudes, parteide otsustes või rahutustes ja ülestõusudes rahvusliku rõhumise vastu — ei anta õigust vaba hääletamisega, kusjuures liitva või üldse tugevama rahvuse sõjaväed täielikult välja viiakse, ilma vähimagi surveta otsustada selle rahvuse riikliku olemasolu vormi küsimust, siis on tema liitmine anneksioon, s. o. vallutus ja vägivald.

Jätkata käesolevat sõda, mida peetakse selleks, et otsustada, kuidas jaotada tugevate ja rikaste rahvuste vahel nende poolt vallutatud nõrgad rahvad, peab valitsus suurimaks kuriteoks inimkonna vastu ja teatab pidulikult oma kindlast otsusest viivitamata alla kirjutada niisuguse rahu tingimustele, mis lõpetab selle sõja mainitud, eranditult kõigile rahvastele võrdselt õiglastel tingimustel.

Ühtlasi teatab valitsus, et ta ei pea ülalmainitud rahutingimusi sugugi ultimatiivseteks, s. o. ta on nõus läbi vaatama ka igasuguseid muid rahutingimusi, nõudes ainult nende võimalikult kiiret esitamist mistahes sõdiva riigi poolt ja kõige täielikumat selgust, igasuguse kahemõttelisuse ja igasuguse saladuskatte absoluutset ärajätmist rahutingimuste esitamisel.

Valitsus kaotab saladiplomaatia, väljendades omalt poolt kindlat tahet pidada kõiki läbirääkimisi täiesti avalikult kogu rahva ees, asudes viivitamata mõisnike ja kapitalistide valitsuse poolt 1917. aasta veebruarist kuni 25. oktoobrini kinnitatud või sõlmitud salalepingute täielikule avaldamisele. Kogu nende salalepingute sisu, kuivõrd see on suunatud, nagu see on enamasti olnud, vene mõisnikele ja kapitalistidele kasu ja privileegide soetamisele, suurvenelaste anneksioonide säilitamisele või suurendamisele, kuulutab valitsus ilmtingimata ja otsekohe tühistatuks.

Pöördudes kõigi maade valitsuste ja rahvaste poole ettepanekuga alustada viivitamatult avalikke läbirääkimisi rahu sõlmimiseks, avaldab valitsus omalt poolt valmisolekut pidada neid läbirääkimisi niihästi kirjavahetuse, telegraafi kui ka läbirääkimiste teel mitmesuguste

maade esindajate vahel või niisuguste esindajate konverentsil. Selliste läbirääkimiste hõlbustamiseks määrab valitsus erapooletutesse maadesse oma täievolilise esindaja.

Valitsus teeb kõigi sõdivate riikide kõigile valitsustele ja rahvastele ettepaneku sõlmida viivitamatult vaherahu, kusjuures ta omalt poolt peab soovitavaks, et see vaherahu sõlmitaks vähemalt 3 kuuks, s. o. nii pikaks ajaks, mille jooksul on täiesti võimalik nii rahuläbirääkimiste lõpuleviimine eranditult kõigi sõttakistud või sellest osa võtma sunnitud rahvaste või rahvuste esindajate osavõtul kui ka kõigi maade täievoliliste rahvaesinduskogude kokkukutsumine rahutingimuste lõplikuks kinnitamiseks.

Pöördudes selle rahuettepanekuga kõigi sõdivate maade valitsuste ja rahvaste poole, pöördub Venemaa ajutine tööliste ja talupoegade valitsus eriti ka inimkonna kolme kõige eesrindlikuma rahvuse ja käesolevast sõjast osavõtva suurima riigi — Inglismaa, Prantsusmaa ja Saksamaa klassiteadlike tööliste poole. Nende maade töölised on osutanud kõige suuremaid teeneid progressi ja sotsialismi üritusele, nagu seda on tšartistliku liikumise suured eeskujud Inglismaal, rida prantsuse proletariaadi poolt läbi viidud revolutsioone, millel on maailmaajalooline tähtsus, ja lõpuks kangelaslik võitlus erakorralise seaduse vastu Saksamaal ning kogu maailma töölistele eeskujuks olev pikaajaline, visa distsiplineeritud töö proletaarsete massiorganisatsioonide loomisel Saksamaal. Kõik need proletaarse kangelaslikkuse ja ajaloolise loomingu eeskujud on meile tagatiseks, et mainitud maade töölised mõistavad nende ees praegu seisvaid ülesandeid inimkonna vabastamisel sõja koledustest ja selle tagajärgedest, et need töölised oma igakülgse, otsustava ja ennastsalgavalt energilise tegevusega aitavad meil edukalt lõpule viia rahuürituse ning ühtlasi ka töötavate ja ekspluateeritavate rahvahulkade vabastamise igasugusest orjusest ja igasugusest ekspluateerimisest.

„Izvestija TsIK" nr. 208, 27. oktoobril 1917
„Pravda" nr. 171, 10. novembril (28. oktoobril) 1917

Avaldatud: ettekanne ajalehe „Pravda" teksti järgi, dekreet ajalehe „Izvestija TsIK" teksti järgi.

Väljavõte V. I. Lenini poolt „Rahu kohta peetud ettekandest 26. oktoobril (8. novembril)". (V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 221—225.)

Nr. 5.

26. OKTOOBRIL 1917. — MAADEKREET.

1) Mõisnike maaomandus kaotatakse otsekohe ilma igasuguse tasumaksmiseta.

2) Mõisnike maad, samuti nagu kõik udelli-, kloostri- ja kirikumaad koos kogu nende elusa ja eluta inventariga, mõisahoonete ja kõigi päraldistega lähevad kuni Asutava Kogu kokkukutsumiseni valdade maakomiteede ja maakondade talupoegade saadikute nõukogude käsutusse.

3) Igasugune konfiskeeritava, nüüdsest peale kogu rahvale kuuluva vara rikkumine kuulutatakse raskeks kuriteoks, mida karistab revolutsiooniline kohus. Talupoegade saadikute maakonnanõukogud võtavad tarvitusele kõik vajalikud abinõud kõige rangema korra hoidmiseks mõisnike maade konfiskeerimisel, selle kindlaksmääramiseks, millise suuruseni ja nimelt missugused maatükid kuuluvad konfiskeerimisele, kogu konfiskeeritava vara kohta täpse nimestiku koostamiseks ja kõigi maapidamise juurde kuuluvate ja rahva kätte üleminevate varade — kõigi ehituste, tööriistade, kariloomade, saaduste tagavarade jne. rangeimaks revolutsiooniliseks kaitsmiseks.

4) Juhtnööriks suurte agraarümberkujunduste läbiviimisel kuni nende lõpliku otsustamiseni Asutava Kogu poolt peab kõikjal olema järgmine talurahva juhend, mis on koostatud talurahva 242 kohaliku juhendi põhjal ajalehe „Izvestija Vserossiiskogo Soveta Krestjanskih Deputatov" toimetuse poolt ja avaldatud selles „Izvestijas" nr. 88 (Petrograd, nr. 88, 19. augustil 1917).

5) Lihttalupoegade ja lihtkasakate maad ei konfiskeerita.

Talurahva juhend maaküsimuses

„Maaküsimuse võib kogu selle ulatuses lahendada ainult üldrahvalik Asutav Kogu.

Kõige õiglasem maaküsimuse lahendus peab olema järgmine:

1) *Maaeraomanduse õigus tühistatakse jäädavalt;* maad ei tohi müüa ega osta, rentida ega pantida või mingil muul viisil võõrandada.

Kogu maa: *riigi-, udelli-, kabineti-, kloostri-, kiriku-, possessiooni-, majoraat-,*[19] *eravalduslik, kogukonna, talupoegade* jne. *maa võõran-*

[19] *Udelli- ja kabinetimaad* — maad, mis kuulusid tsaariperekonna liikmeile. *Possessioonimaad* — maad, mis anti riigi poolt vabrikute ja tehaste valdajaile nende talupoegade varustamiseks, kes töötasid

datakse tasuta, muudetakse rahva ühisvaraks ja antakse kõigi nende kasutusse, kes selle maa peal töötavad.

Varandusliku pöörde tõttu kannatada saanuil on vaid õigus saada ühiskondlikku toetust selle aja kestel, mis on vajalik kohanemiseks uute elutingimustega.

2) Kõik maapõuevarad: maagid, nafta, kivisüsi, sool jne., samuti metsad ja veekogud, millel on üldriiklik tähtsus, lähevad riigi ainukasutusse. Kõik väikesed jõed, järved, metsad jne. lähevad kogukondade kasutusse, tingimusel, et need jäävad kohalike omavalitsuse organite valitseda.

3) *Kõrge kultuuriga* majanditega maatükid: aiad, istandikud, taimelavad, puukoolid, kasvuhooned jne. *ei kuulu jaotamisele, vaid muudetakse musteraladeks* ja antakse *riigi või kogukondade* ainukasutusse, olenevalt nende suurusest ja tähtsusest.

Õueaiamaa, nii linnas kui maal, ühes koduste puu- ja juurviljaaedadega jääb tegelike valdajate kasutusse, kusjuures nende maatükkide suurus ja nende kasutamise eest võetav maks määratakse kindlaks seadusandlikus korras.

4) Hobusekasvandused, kroonu- ja eraomanike tõukarja- ja tõulinnukasvandused jne. konfiskeeritakse, muudetakse rahva ühisvaraks ja lähevad kas riigi või kogukonna ainukasutusse, olenevalt nende suurusest ja tähtsusest.

Tasumaksmise küsimus kuulub läbivaatamisele Asutavas Kogus.

5) Konfiskeeritud maade kogu majapidamisinventar, nii elus kui ka eluta, läheb ilma tasumaksmiseta riigi või kogukonna ainukasutusse, olenevalt inventari suurusest ja tähtsusest.

Inventari konfiskeerimine ei käi vähese maaga talupoegade kohta.

6) Maakasutuse õiguse saavad kõik Vene riigi kodanikud (olenemata soost), kes soovivad harida maad oma tööga, oma perekonna kaasabil või ühistus, ja ainult nii kauaks, kuni nad suudavad seda harida. Palgatöö ei ole lubatud.

Külakogukonna mõne liikme juhusliku töövõimetuse puhul 2 aasta kestel on külakogukond selle aja jooksul kohustatud teda abistama ühiskondliku maaharimise korras kuni tema töövõime taastamiseni.

Põlluharijad, kes vanaduse või invaliidsuse tagajärjel on jäädavalt kaotanud võimaluse isiklikult maad harida, kaotavad maa kasutamise õiguse, kuid selle asemel saavad nad riigilt pensioni.

7) Maakasutus peab olema võrdne, s. o. maa jaotatakse töötajate vahel kohalikke tingimusi arvestades töö- või tarbimisnormi järgi.

Maakasutuse vormide valik peab olema täiesti vaba, külatalude, krunditalude, kogukondade või artellide viisi, nagu otsustatakse üksikutes külades ja asulates.

8) Kogu maa läheb tema võõrandamisel üldrahvalikku maafondi. Selle jaotamist töötajatele juhivad kohalikud ja keskomavalitsused, alates demokraatlikult organiseeritud mitteseisuslikest küla- ja linnakogukondadest ning lõpetades piirkondade keskasutustega.

Maafond kuulub perioodilisele ümberjaotamisele, olenevalt rahvaarvu kasvust ning põllumajanduse viljakuse ja kultuuri tõusust.

---

neis vabrikuis ja tehaseis ainult maatüki eest. *Majoraatmaad* — kaitse alla võetud suured sugukonna mõisad, mis pärandati jagamatult põlvest põlve vanemale pojale või suguvõsa vanemale meesliikmele. (V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 499.)

Maatükkide piiride muutmisel peab selle algtuum jääma puutumata.

Lahkuvate liikmete maa läheb tagasi maafondi, kusjuures lahkunud liikmete maatükkide saamiseks jääb eesõigus nende lähematele sugulastele ja lahkunute poolt näidatud isikutele.

Maasse mahutatud väetise ja melioratsiooni (põhjalike maaparanduste) väärtus, kuivõrd need ei ole ära kasutatud maatüki tagasiandmisel maafondi, tuleb välja maksta.

Kui üksikutes kohtades olemasolevast maafondist ei piisa kogu kohaliku elanikkonna rahuldamiseks, kuulub elanikkonna ülejääk ümberasustamisele.

Ümberasustamise organiseerimise, samuti ka ümberasustamise ja inventariga varustamise ning muud kulud peab riik võtma enda kanda.

Ümberasustamine toimub järgmises korras: selleks soovi avaldanud maata talupojad, siis halvad kogukonnaliikmed, desertöörid jne., ning lõpuks kas liisu või kokkuleppe põhjal."

Kõik see, mida see juhend sisaldab, kuulutatakse kui kogu Venemaa klassiteadlike talupoegade määratu suure enamuse kindel tahteavaldus ajutiseks seaduseks, mis kuni Asutava Kogu kokkukutsumiseni viiakse ellu võimalikult kohe, teatavates osades aga selle vajaliku järkjärgulisusega, mille peavad kindlaks määrama talupoegade saadikute maakonnanõukogud.

„Izvestija TsIK" nr. 209, 28. oktoobril 1917
„Pravda" nr. 171, 10. novembril (28. oktoobril) 1917

Avaldatud: ettekanne ajalehe „Pravda" teksti järgi; dekreet ajalehe „Izvestija TsIK" teksti järgi.

Väljavõte V. I. Lenini poolt peetud „Ettekandest maaküsimuse kohta 26. oktoobril (8. novembril)". (V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 229—233.)

Nr. 6.

26. OKTOOBRIL 1917. — NÕUKOGUDE VÕIMU TÄIUSEST (II ÜLEVENEMAALISE NÕUKOGUDE KONGRESSI LÄKITUS).

Nüüdsest alates kuulub kogu võim nõukogudele. Endise Ajutise Valitsuse komissarid tagandatakse. Nõukogude esimehed on otsestes suhetes revolutsioonilise valitsusega.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 1, 10. novembril (28. oktoobril) 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 51. Tõlge vene keelest.

27. OKTOOBRIL 1917. — AJAKIRJANDUSEST (RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU DEKREET).

Riigipöörde raskel otsustaval tunnil ja sellele vahetult järgnenud päevadel oli Sõja-revolutsioonikomitee sunnitud kasutusele võtma terve rea abinõusid kontrrevolutsioonilise ajakirjanduse mitmesuguste voolude vastu.

Kohe tõsteti igal pool kisa, et uus, sotsialistlik võim rikkus sellega oma programmi põhiprintsiipi, tungides kallale trükivabadusele.

Tööliste ja talupoegade valitsus juhib elanikkonna tähelepanu sellele, et meie ühiskonnas peitub selle liberaalse sildi all faktiliselt vabadus jõukatele klassidele, kes on haaranud enda kätte lõviosa kogu ajakirjandusest, et keelamatult mürgitada meeli ja tumestada rahvahulkade teadvust.

Igaüks teab, et kodanlik ajakirjandus on üks võimsamaid relvi kodanluse käes. Eriti kriitilisel silmapilgul, mil uus võim, tööliste ja talupoegade võim, alles kindlustub, ei olnud võimalik jätta seda relva tervenisti vaenlase kätte, sest sellistel silmapilkudel ei ole see vähem ohtlik kui pommid ja kuulipildujad. Sellepärast võetigi tarvitusele ajutised ja erakorralised abinõud, et teha lõpp mustuse ja laimu voolule, millesse kollane ja roheline ajakirjandus uputaksid meelsasti rahva äsjase võidu.

Niipea kui uus kord on kindlustunud, lõpetatakse igasugune ajakirjanduse administratiivne mõjutamine; ajakirjandusele antakse täielik vabadus kohtuliku vastutavuse piirides kooskõlas selles suhtes kõige ulatuslikuma ja progressiivsema seadusega.

Kuid arvestades seda, et trükivabaduse piiramine isegi kriitilistel silmapilkudel on lubatud ainult absoluutselt hädavajalikes piirides, Rahvakomissaride Nõukogu otsustab:

Üldeeskiri ajakirjanduse kohta.

1. Sulgemisele kuuluvad vaid need häälekandjad: 1) mis kutsuvad üles avalikult vastu hakkama või mitte alistuma tööliste ja talupoegade valitsusele, 2) mis tekitavad segadust faktide ilmselt laimava moonutamise teel,

3) mis kutsuvad üles ilmselt kuritegeliku, s. o. kriminaalselt karistatava iseloomuga tegudele.

2. Häälekandjate sulgemine ajutiselt või alatiseks toimub ainult Rahvakomissaride Nõukogu määruse alusel.

3. Käesolev eeskiri on ajutise iseloomuga ja ta tühistatakse eriseadlusega, kui ühiskondliku elu tingimused muutuvad normaalseks.

Alla kirjutanud: Rahvakomissaride Nõukogu esimees Vladimir Uljanov (L e n i n).

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 1, 10. novembril (28. oktoobril) 1917.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 51—52. Tõlge vene keelest.

Nr. 8.

29. OKTOOBRIL 1917. — KAHEKSATUNNILISEST TÖÖPÄEVAST (RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU MÄÄRUS).

Väljavõtted.

1. Käesolev seadus kehtib kõikide ettevõtete ja majandite kohta, olenemata nende suurusest või sellest, kellele nad kuuluvad, ja kõikide isikute kohta, kes töötavad palgatöölistena.

2. Tööajaks või töötundide arvuks ööpäevas arvatakse see aeg, mille kestel tööline vastavalt palgalepingule („Tööstusliku töö määrustiku" art. 48, 60, 96, 98 ja 103) on kohustatud viibima tööstusettevõttes ja selle juhataja käsutuses tööde teostamiseks.

. . . . .

3. Tööaeg, mis määratakse ettevõtte sisekorra eeskirjadega („Tööstusliku töö määrustiku" art. 103 p. 1 — normaalne tööaeg), ei tohi ületada 8 töötundi ööpäevas ja 48 tundi nädalas, kaasa arvatud ka aeg, mis kulub masinate puhastamiseks ja tööruumi kordaseadmiseks.

. . . . .

4. Mitte hiljem kui 6 tundi pärast töö algust tuleb teha töös vaheaeg puhkamiseks ja söömiseks. See vaheaeg ei tohi olla lühem kui 1 tund.

. . . . .

5. Kõigi vaheaegade üldine kestus ööpäeva jooksul ei tohi ületada 2 tundi.

6. Ööajaks loetakse ajavahemikku kella 9-st õhtul kuni kella 5-ni hommikul.

7. Ööajal on keelatud kasutada alla 16 aasta vanuste nais- ja meestööliste tööjõudu.

8. Ettevõtetes, kus töötab kaks tööliste koosseisu kahes vahetuses, loetakse ööajaks aeg kella 9-st õhtul kuni kella 5-ni hommikul, kusjuures vaheaegu (art. 4) kummaski vahetuses võib lühendada kuni poole tunnini.

9. Neil juhtudel aga, kui tööliste soovil (näiteks tellistööstuses) või klimaatilistel tingimustel tahetakse kehtestada pikemaid lõunavaheaegu, võib Vabrikute ja Mäetööstuse Asjade Peavalitsus (või teda asendav organ) lubada vastavaid kõrvalekaldumisi käesoleva seaduse artiklites 4—6 ja 8 ettenähtud korrast.

10. Alaealiste, alla 18 aasta vanuste isikute palkamisel rakendatakse peale eespool mainitute järgmisi eeskirju: a) alla 14 aasta vanuseid alaealisi palgatööle ei võeta; b) alla 18 aasta vanuste tööaeg ei tohi olla pikem kui 6 tundi ööpäevas.

. . . . .

15. Tervisele eriti kahjulikes ettevõtetes ja töödel, kus töölisi mõjutavad eriti ebasoodsad tingimused või kutsemürgistuse oht (näiteks töö eriti kõrge temperatuuriga kuivatites, elavhõbeda- ja valge mineraalvärvi tehastes jms.), tuleb artiklites 3—5 ja 8 näidatud tööaega veelgi lühendada . . . . .

16. Maa-alustele töödele ei lubata naisi ja mõlemast soost alaealisi, kes on alla 18 aasta vanad.

. . . . .

18. Töö, mida tööline teeb sel ajal, kui ta tööajaplaani järgi ei ole kohustatud töötama, loetakse ületunnitööks. Ületunnitöö on lubatud ainult käesoleva seaduse artiklites 19—22 ettenähtud tingimustel ja selle eest tasutakse kahekordselt.

19. Nais- ja meessoost isikutel, kes on alla 18 aasta vanad, ei lubata teha ületunde.

. . . . .

24. Lähema aja jooksul, kuni sõjategevuse lõppemiseni, võidakse riigi kaitseks töötavates ettevõtetes ületun-

dide kestust piiravaid määrusi (art. 19—23) ja puhketundide kohta käivaid määrusi (art. 4—6) kokkuleppel töölistega ja töölisorganisatsioonidega mitte rakendada.

25. Käesolev seadus kehtestatakse telegraafi teel ja jõustub viivitamatult. Selle rikkumise korral on ette nähtud kohtuotsusel vanglakaristus kuni üks aasta.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 2, 12. novembril (30. oktoobril) 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 52—54. Tõlge vene keelest.

Nr. 9.

29. OKTOOBRIL 1917. — RAHVAHARIDUSEST (HARIDUSE RAHVAKOMISSARI LÄKITUS).

Väljavõtted.

Venemaa kodanikud!

25. oktoobri ülestõusuga saavutasid töörahva hulgad esmakordselt tõelise võimu.....

Rahvahariduse üldine juhtimine, kuivõrd see jääb riigi keskvõimu kätte, pannakse kuni Asutava Kogu kokkutulekuni Riiklikule Rahvahariduse Komisjonile, kelle esimeheks ja töö täidesaatjaks on rahvakomissar.

Millistele põhialustele hakkab siis tuginema Riiklik Komisjon? Kuidas määratakse tema kompetents?

HARIDUSTEGEVUSE ÜLDINE SUUND.

Maal, kus valitsevad kirjaoskamatus ja harimatus, peab iga tõeliselt demokraatlik võim seadma oma haridustegevuses esimeseks ülesandeks võitluse pimeduse vastu. Ta peab saavutama kõige lühema aja jooksul üldise kirjaoskuse kaasaja pedagoogika nõuetele vastavate koolide võrgu organiseerimise ja üldise ning tasuta koolikohustuse sisseseadmise teel, samuti rea niisuguste õpetajate instituutide ja seminaride avamisega, mis võimalikult kiiresti annaksid rahvapedagoogide võimsa armee,

mis on vajalik määratu suure Venemaa elanikkonnale üldhariduse andmiseks . . . . .

Võitlus kirjaoskamatuse ja harimatusega ei tohi piirduda kooliõppuse õige korraldamisega lastele, alaealistele ja noortele. Ka täiskasvanud tahavad vabaneda inimesele alandavast olukorrast — mitte osata lugeda ja kirjutada. Täiskasvanute koolile peab kuuluma tähtis koht rahvahariduse üldplaanis . . . . .

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 3, 1. novembril 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 54—55. Tõlge vene keelest.

Nr. 10.

30. OKTOOBRIL 1917.[20] — SEADUSTE KINNITAMISE JA AVALDAMISE KORRAST (RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU DEKREET).

1. Kuni Asutava Kogu kokkukutsumiseni koostab ja avaldab seadusi käesolevas määruses ettenähtud korras ülevenemaalise tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kongressi poolt valitud Ajutine Tööliste ja Talupoegade Valitsus.

2. Iga seaduseelnõu antakse valitsusele läbivaatamiseks vastava ministeeriumi poolt asjaomase rahvakomissari allkirjaga või valitsuse juurde asutatud seadusandlike ettepanekute laua poolt vahetult osakonna juhataja allkirjaga.

3. Pärast valitsuse poolt kinnitamist kirjutab lõplikus redaktsioonis määrusele Vene Vabariigi nimel alla Rahvakomissaride Nõukogu esimees või tema eest isik, kes esitas määruse Rahvakomissaride Valitsusele läbivaatamiseks, ja määrus avaldatakse üldiseks teadmiseks.

4. Määruse jõustumise päevaks loetakse päeva, mil ta avaldati ametlikus ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva".

[20] Avaldamise kuupäev.

5. Määruses võib olla näidatud ka tema jõustumise teine tähtaeg, samuti võib määrust kehtestada telegraafi teel, mispuhul ta loetakse igas kohas kehtivaks pärast vastava telegrammi teatavakstegemist.

6. Valitsuse seadusandlike määruste avaldamine Valitseva Senati kaudu lõpetatakse. Rahvakomissaride Nõukogu juures asuv seadusandlike ettepanekute osakond annab perioodiliselt välja valitsuse määruste ja korralduste kogumikke, milledel on seaduse jõud.

7. Tööliste, Soldatite ja Talupoegade Saadikute Nõukogude Kesktäitevkomiteel on igal ajal õigus seisma panna, muuta või tühistada valitsuse iga määrust.

Vene Vabariigi nimel Rahvakomissaride Nõukogu esimees
V. Uljanov — Lenin

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 2, 30. oktoobril 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 55—56. Tõlge vene keelest.

Nr. 11.

1. NOVEMBRIL 1917.[21] — SOTSIAALKINDLUSTUSEST (VALITSUSE TEADAANNE).

Venemaa proletariaat seadis oma lipukirjaks palgatööliste, samuti linna- ja maakehvikute täieliku sotsiaalse kindlustamise. Mõisnike ja kapitalistide tsaarivalitsus, nii nagu ka koalitsiooni-kokkuleplaste valitsus, ei viinud täide tööliste nõudmisi kindlustuse kohta.

Tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogudele tuginev tööliste ja talupoegade valitsus teeb Venemaa töölisklassile, samuti linna- ja maakehvikutele teatavaks, et ta otsekohe asub dekreetide väljaandmisele täieliku sotsiaalkindlustuse kohta tööliste kindlustuse loosungite alusel:

[21] Avaldamise kuupäev.

1. Kindlustuse laiendamine eranditult kõikidele palgatöölistele, samuti linna- ja maakehvikutele.
2. Kindlustuse laiendamine kõikidele töövõime kaotuse liikidele, nimelt haiguse, vigastuse, invaliidsuse, vanaduse, emaduse, lesestumise, orbumise, samuti töötaoleku juhtudele.
3. Kindlustuskulude täielik kandmine ettevõtjate poolt.
4. Vähemalt kogu palga väljamaksmine töövõime kaotuse ja töötaoleku juhul.
5. Kindlustatute täielik omavalitsus kõigis kindlustusorganisatsioonides.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 3, 14. (1.) novembril 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956. M., 1957, lk. 56—57. Tõlge vene keelest.

Nr. 12.

2. NOVEMBRIL 1917. — VENEMAA RAHVASTE ÕIGUSTE DEKLARATSIOON.

Tööliste ja talupoegade Oktoobrirevolutsioon algas üldise orjusest vabastamise lipu all.

T a l u p o j a d vabanevad mõisnike võimu alt, sest ei ole enam mõisnike maaomandust — see on kaotatud. S o l d a t i d ja m a d r u s e d vabanevad isevalitsuslike kindralite võimu alt, sest nüüdsest peale on kindralid valitavad ja asendatavad. T ö ö l i s e d vabanevad kapitalistide kapriiside ja omavoli alt, sest nüüdsest peale seatakse sisse tööliste kontroll tehaste ja vabrikute üle. Kõik, mis on elav ja elujõuline, vabaneb nüüd vihatud köidikuist.

Jäävad ainult V e n e m a a r a h v a d, kes on kannatanud ja kannatavad praegugi rõhumise ja omavoli all; nende vabastamisele tuleb asuda viivitamata, nende vabastamine tuleb läbi viia kindlalt ja lõplikult.

Tsarismi ajastul ässitati Venemaa rahvaid süstemaatiliselt üksteise kallale. Niisuguse poliitika tulemused on teada: veresaunad ja pogrommid ühelt poolt, rahvaste orjus teiselt poolt.

See häbiväärne ässitamise poliitika ei tule ega tohigi enam tulla tagasi. Nüüdsest peale tuleb see asendada Venemaa rahvaste vabatahtliku ja ausa liidu poliitikaga.

Imperialismi ajal, pärast Veebruarirevolutsiooni, kui võim oli läinud kadetliku kodanluse kätte, andis avalik ässitamise poliitika aset Venemaa rahvaste argliku usaldamatuse poliitikale, norimise ja provokatsioonide poliitikale, mida maskeerisid suulised avaldused rahvaste „vabadusest" ja „üheõiguslusest". Niisuguse poliitika tulemused on teada: rahvusliku vaenu suurenemine, vastastikuse usalduse õõnestamine.

Sellele alatule poliitikale, vale ja usaldamatuse, norimise ja provokatsioonide poliitikale tuleb teha lõpp. Nüüdsest peale tuleb see asendada avaliku ja ausa poliitikaga, mis loob täieliku vastastikuse usalduse Venemaa rahvaste vahel.

Ainult niisuguse usalduse tulemusena võib välja kujuneda aus ja kindel Venemaa rahvaste liit.

Ainult niisuguse liidu tulemusena saab Venemaa rahvaste töölised ja talupojad ühte liita üheks revolutsiooniliseks jõuks, kes suudab igasugustele imperialistliku ja anneksionistliku kodanluse kallalekippumistele vastu seista.

Nendest põhimõtetest lähtudes kuulutas I nõukogude kongress käesoleva aasta juunikuus, et Venemaa rahvastel on vaba enesemääramise õigus.

Teine nõukogude kongress käesoleva aasta oktoobrikuus kinnitas seda Venemaa rahvaste lahutamatut õigust veelgi resoluutsemalt ja kindlamalt.

Rahvakomissaride Nõukogu, täites nende kongresside tahet, otsustas Venemaa rahvuste küsimuses võtta oma tegevuse aluseks järgmised põhimõtted:

1. Venemaa rahvaste üheõiguslus ja suveräänsus.
2. Venemaa rahvaste õigus vabale enesemääramisele kuni lahkulöömiseni ja iseseisva riigi moodustamiseni.
3. Kõigi rahvuslike ja usuliste eesõiguste ning kitsenduste kaotamine.
4. Venemaa territooriumil elavate vähemusrahvuste ja etnograafiliste rühmade vaba arenemine.

Konkreetsed dekreedid, mis sellest tulenevad, töötatakse välja kohe pärast rahvusasjade komisjoni loomist.

Vene vabariigi nimel

Rahvusasjade rahvakomissar
Jossif Džugašvili-Stalin
Rahvakomissaride Nõukogu esimees
V. Uljanov (Lenin).

Документы по истории гражданской войны в СССР, т. I, Политиздат при ЦК ВКП(б), 1941, стр. 18—20. Tõlge vene keelest.[22]
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 415—416.

Nr. 13.

5. NOVEMBRIL 1917. — VÕIMU JA TOOTMISVAHENDITE ÜLEMINEKUST TÖÖRAHVA KÄTTE (RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU ESIMEHE V. I. LENINI ÜLESKUTSE).*

ELANIKKONNALE.

Seltsimehed — töölised, soldatid, talupojad, kogu töörahvas!

Tööliste ja talupoegade revolutsioon on lõplikult võitnud Petrogradis, ajanud laiali ja areteerinud Kerenski poolt petetud vähese arvu kasakate viimased riismed. Revolutsioon on võitnud ka Moskvas. Enne, kui sinna jõudsid mõned Petrogradist väljasõitnud rongid sõjaliste jõududega, kirjutasid junkrud ja teised korniilovlased Moskvas alla rahutingimustele, junkrutelt relvade äravõtmisele, Päästekomitee laialisaatmisele.

Rindelt ja küladest saabuvad iga päev ja iga tund teated sellest, et rõhuv enamus soldateid kaevikutes ja talupoegi maakondades toetab uut valitsust ning tema seadusi rahu pakkumise ja maa viivitamatu talupoegadele üleandmise kohta. Tööliste ja talupoegade revolutsiooni võit on kindel, sest teda toetab juba rahva enamik.

On täiesti arusaadav, et mõisnikud ja kapitalistid, *kõrgemad* ametnikud ja tšinovnikud, kes on tihedalt seotud kodanlusega, ühe sõnaga, kõik rikkad ja nende käsilased

[22] Esmakordselt avaldatud: „Pravda" nr. 178, 3. novembril 1917; samal päeval avaldatud veel ajalehtedes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva", „Izvestija" jt.

võtavad uut revolutsiooni vastu vaenulikult, avaldavad vastupanu tema võidule, ähvardavad pankade tegevuse seismapanemisega, rikuvad või panevad seisma mitmesuguste asutuste töö, takistavad seda igati, pidurdavad seda küll otseselt, küll kaudselt. Iga klassiteadlik tööline mõistis väga hästi, et niisugust vastupanu kohtame me vältimatult, kogu bolševike partei ajakirjandus juhtis sellele korduvalt tähelepanu. Töötavad klassid ei lase end silmapilgukski sellest vastupanust heidutada, ei löö põrmugi kõikuma kodanluse pooldajate ähvarduste ja streikide ees.

Meie poolt on rahva enamik. Meie poolt on enamik töörahvast ja rõhutuid kogu maailmas. Meie poolt on õiglus. Meie võit on kindel.

Kapitalistide ja kõrgemate ametnike vastupanu murtakse. Meie ei võta üheltki inimeselt vara ära ilma erilise riikliku seaduseta pankade ja sündikaatide natsionaliseerimise kohta. Seda seadust valmistatakse ette. Ükski tööinimene ega töötaja ei kaota kopikatki; vastupidi, temale osutatakse abi. Peale kõige rangema arvestuse ja kontrolli, peale varemkehtestatud maksude sissenõudmise ei taha valitsus kehtestada mingisuguseid muid abinõusid.

Nende õiglaste nõudmiste nimel on rahva määratu suur enamus koondunud Ajutise Tööliste ja Talupoegade Valitsuse ümber.

Seltsimehed töötajad! Pidage meeles, et *teie ise* valitsete nüüd riiki. Keegi teid ei aita, kui te ise ei ühine ega võta *kõiki* riigi *asju enda* kätte. *Teie* nõukogud on nüüdsest peale riigivõimu organid, täievolilised, otsustavad organid.

Koonduge oma nõukogude ümber. Tugevdage neid. Võtke asi käsile ise altpoolt, kedagi ootamata. Kehtestage kõige rangem revolutsiooniline kord, suruge halastamatult maha joodikute, huligaanide, kontrrevolutsiooniliste junkrute, korniilovlaste anarhiakatsed jne.

Kehtestage kõige rangem kontroll saaduste tootmise ja arvestuse üle. Areteerige ja andke rahva revolutsioonilise kohtu kätte igaüks, kes julgeb kahjustada rahva üritust, väljendugu see kahjustamine tootmise saboteerimises (rikkumises, pidurdamises, halvamises) või vilja ja saaduste tagavarade varjamises või viljasaadetiste kinnipidamises või raudtee, posti, telegraafi, telefoni tegevuse desorganiseerimises ja üldse igasuguses vastu-

panus suurele rahuüritusele, maa talupoegade kätte üleandmise üritusele, saaduste tootmise ja jaotamise üle tööliskontrolli kindlustamise üritusele.

Seltsimehed töölised, soldatid, talupojad ja kogu töörahvas! Võtke *kogu* võim *oma* nõukogude kätte. Kaitske, hoidke nagu silmatera maad, vilja, vabrikuid, tööriistu, saadusi, transporti — kõik see on nüüdsest peale *täielikult* teie oma, rahva ühisvara. Järk-järgult, talupoegade enamuse nõusolekul ja heakskiitmisel, talupoegade ja tööliste *praktiliste* kogemuste alusel sammume me kindlalt ja vääramatult sotsialismi võidu poole, mille muudavad kindlaks kõige enam tsiviliseeritud maade eesrindlikud töölised ja mis toob rahvastele püsiva rahu ja vabanemise igasugusest rõhumisest ning igasugusest ekspluateerimisest.

Rahvakomissaride Nõukogu esimees
V. Uljanov (Lenin)

5. novembril 1917
Petrograd.

„Pravda" nr. 182,
20. (7.) novembril 1917 *Avaldatud käsikirja järgi*

V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 270—272.

Nr. 14.

10. NOVEMBRIL 1917. — SEISUSTE JA TSIVIILAUASTMETE KAOTAMISEST (ÜLEVENEMAALISE KESKTÄITEVKOMITEE POOLT KINNITATUD DEKREET).

Art. 1. Kõik seni Venemaal kehtinud seisused ja kodanike jaotused seisuste järgi, seisuslikud privileegid ja kitsendused, seisuslikud organisatsioonid ja asutused, samuti kõik tsiviilauastmed tühistatakse.

Art. 2. Igasugused seisused (aadlik, kaupmees, linnakodanik, talupoeg jm., vürsti-, krahvi- jt. tiitlid) ja tsiviilauastmete nimetused (sala-, riigi- ja muud nõunikud) kaotatakse ning kõigile Venemaa kodanikele antakse üks ühine nimetus — Venemaa Vabariigi kodanik.

Art. 3. Aadlike seisuslike asutuste vara antakse viivitamatult üle vastavatele maaomavalitsustele.

Art. 4. Kaupmeeste ja linnakodanike seltside vara antakse otsekohe vastavate linnaomavalitsuste käsutusse.

Art. 5. Kõik seisuslikud asutused, nende asjaajamine,

toimikud ja arhiivid antakse kohe vastavate linna- ja maaomavalitsuste korraldusse.

Art. 6. Kõik seni kehtinud seaduste vastavad paragrahvid tühistatakse.

Art. 7. Käesolev dekreet jõustub selle avaldamise päevast ja täidetakse viivitamatult kohalike tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude poolt.

Käesolev dekreet on kinnitatud Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogude Kesktäitevkomitee poolt 1917. a. 10. novembri istungil.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 9, 25. (12.) novembril 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 63. Tõlge vene keelest.

Nr. 15.

14. NOVEMBRIL 1917. — TÖÖLISKONTROLLIST (ÜLEVENEMAALISE KESKTÄITEVKOMITEE POOLT VASTUVÕETUD „TÖÖLISKONTROLLI PÕHIMÄÄRUS").[23]

1. Rahvamajanduse plaanipärase korraldamise huvides kõigis tööstus-, kaubandus-, panga-, põllumajandus-, transpordi-, kooperatiivsetes, tootvates ühistutes ja muudes ettevõtetes, kes peavad palgatöölisi või annavad tööd koju, seatakse sisse tööliskontroll tootmise, saaduste ja toorainete ostu, müügi ning säilitamise üle, samuti ettevõtte rahaliste asjade üle.

2. Tööliskontrolli teostavad kõik antud ettevõtte töölised oma valitavate asutuste kaudu, nagu tehase-, vabrikukomiteed, vanemate nõukogud jms., kusjuures nende asutuste koosseisu kuuluvad teenistujate ja tehnilise personali esindajad.

3. Iga suurema linna, kubermangu või tööstusrajooni kohta luuakse kohalik tööliskontrolli nõukogu, mis, olles tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogu organiks, moodustatakse ametiühingute, tehase-, vabriku- ja teiste tööliskomiteede ning tööliskooperatiivide esindajaist.

4. Kuni tööliskontrolli nõukogude kongressi kokkutulekuni luuakse Petrogradis Ülevenemaaline Töölis-

[23] Määruse projekti koostas V. I. Lenin. (Vt. V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 245—246.)

kontrolli Nõukogu, mille koosseisu kuuluvad järgmiste organisatsioonide esindajad: Ülevenemaalisest Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogude Kesktäitevkomiteest — 5; Ülevenemaalisest Talupoegade Saadikute Kesktäitevkomiteest — 5; Ülevenemaalisest Ametiühingute Nõukogust — 5; Ülevenemaalisest Tööliskooperatsiooni Keskusest — 2; Ülevenemaalisest Vabriku- ja Tehasekomiteede Büroost — 5; Ülevenemaalisest Inseneride ja Tehnikute Liidust — 5; Ülevenemaalisest Agronoomide Liidust — 2; igast ülevenemaalisest tööliste liidust, kus on vähem kui 100 000 liiget, — 1; rohkem kui 100 000 liiget — 2; Petrogradi Ametiühingute Liitude Nõukogust — 2.

5. Tööliskontrolli kõrgemate organite juurde asutatakse eriteadlaste-revidentide (tehnikute, raamatupidajate jne.) komisjonid, mis saadetakse niihästi nende organite algatusel kui ka tööliskontrolli alamalseisvate organite nõudmisel ettevõtete rahandusliku ja tehnilise külje kontrollimiseks.

6. Tööliskontrolli organeil on õigus teostada järelevalvet tootmise üle, kindlaks määrata ettevõtte toodangu miinimum ja tarvitusele võtta abinõud toodetavate esemete omahinna selgitamiseks.

7. Tööliskontrolli organeil on õigus kontrollida kogu ettevõtte asjadesse puutuvat kirjavahetust, kusjuures kirjavahetuse varjamise eest võetakse omanikud kohtulikule vastutusele. Kommertssaladus kaotatakse. Omanikud on kohustatud esitama tööliskontrolli organeile kõik raamatud ja aruanded niihästi jooksva aasta kui ka eelmiste aruandeaastate kohta.

8. Tööliskontrolli organite otsused on ettevõtte omanikele kohustuslikud ja neid võidakse tühistada ainult tööliskontrolli kõrgemalseisvate organite otsusega.

9. Ettevõtjale või ettevõtte administratsioonile antakse kolmepäevane tähtaeg kõigi tööliskontrolli alamalseisvate organite otsuste peale edasikaebamiseks vastavale tööliskontrolli kõrgemalseisvale organile.

10. Kõigis ettevõtteis loetakse omanikud ja tööliskontrolli teostamiseks valitud tööliste ning teenistujate esindajad riigi ees vastutavaks rangeima korra, distsipliini ja vara kaitse eest. Süüdlased materjalide, toodete ja tellimuste varjamises ning ebaõiges aruandluses jms. kuritarvitustes kuuluvad kriminaalvastutusele.

11. Tööliskontrolli rajooninõukogud (p. 3 kohaselt) lahendavad kõik alamalseisvate kontrollorganite vahelised vaieldavad küsimused ja konfliktid, samuti ettevõtete omanike kaebused, ja kehtestavad ettevõtete ja kohalike tingimuste iseärasusi arvestades instruktsioone Ülevenemaalise Tööliskontrolli Nõukogu määruste ja juhendite piirides ning teostavad järelevalvet alamalseisvate kontrollorganite tegevuse üle.

12. Ülevenemaaline Tööliskontrolli Nõukogu töötab välja tööliskontrolli üldised plaanid ja instruktsioonid, kehtestab sundmäärusi, reguleerib tööliskontrolli rajooninõukogude vastastikuseid suhteid ja on kõrgeimaks instantsiks kõigis tööliskontrolliga seotud asjades.

13. Ülevenemaaline Tööliskontrolli Nõukogu kooskõlastab tööliskontrolli organite tegevust kõigi teiste asutustega, kes juhivad rahvamajanduse organiseerimist.

Põhimäärus Ülevenemaalise Tööliskontrolli Nõukogu ja teiste rahvamajandust organiseerivate ning reguleerivate asutuste vastastikuste suhete kohta kehtestatakse eraldi.

14. Kõik vabriku- ja tehasekomiteede ning teiste komiteede ja tööliste ning teenistujate nõukogude tegevust kitsendavad seadused ja ringkirjad tühistatakse.

Vastu võetud Ülevenemaalise Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogude Keskväitevkomitee poolt 14. novembril 1917. a.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 12, 29. (16.) novembril 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 63—65. Tõlge vene keelest.

Nr. 16.

21. NOVEMBRIL 1917. — SAADIKUTE ÄRAKUTSUMISE ÕIGUSEST (ÜLEVENEMAALISE KESKTÄITEVKOMITEE DEKREET).[24]

Ükskõik missugust valitavat asutust või esinduskogu võib lugeda tõeliselt demokraatlikuks ja tõepoolest rahva tahet esindavaks ainult tingimusel, kui tunnustatakse ja

[24] Dekreedi projekti koostas V. I. Lenin. (Vt. V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 307—308.)

rakendatakse valijate õigust ära kutsuda oma valitud esindajaid. See tõelise demokratismi põhiline, printsipiaalne tees, mis käib eranditult kõigi esinduskogude kohta, käib samuti ka Asutava Kogu kohta.

Proportsionaalne valimissüsteem, olles demokraatlikum kui majoritaarne[25], nõuab keerulisemaid abinõusid ärakutsumise õiguse teostamiseks, s. o. valitud esindajate tõeliseks allutamiseks rahvale. Kuid igasugune keeldumine sel alusel ärakutsumise õiguse elluviimisest, igasugune viivitus selle läbiviimisel, selle õiguse igasugune kitsendamine oleks demokratismi reetmine ja täielik lahtiütlemine suure Vene revolutsiooni põhiprintsiipidest ja ülesannetest. Proportsionaalne valimissüsteem nõuab vaid ärakutsumise õiguse vormile teise kuju andmist, mitte sugugi aga selle õiguse kaotamist.

Kuna proportsionaalne valimissüsteem lähtub elanikkonna parteilistest rühmitustest ja võimaldab valimiste läbiviimist organiseeritud parteidele, siis igasugune suurem muutus klasside jõuvahekorras ja klasside suhtumises parteidesse kutsub paratamatult esile ümbervalimiste vajaduse selles valimisringkonnas, kus mittevastavus mitmesuguste klasside tahte ja nende jõu vahel ühelt poolt ning valitud esindajate parteilise koosseisu vahel teiselt poolt on ilmne ja kaheldamatu. Tõeline demokratism nõuab seejuures tingimata, et ümbervalimiste määramine ei sõltuks ainuüksi ümbervalitavast asutusest,

---

[25] Majoritaarse (prantsuse k. *majoritaire — enamus)* süsteemi puhul teostatakse valimisi igas valimisringkonnas eraldi. Valituks loetakse kandidaadid, kes on saanud vastavas valimisringkonnas absoluutse või suhtelise häälteenamuse. Seejuures neid valijate hääli, mis on antud samas valimisringkonnas kandidaadi eest, kes häälteenamust ei saanud, ei arvestata, mille tõttu poliitilised parteid ja rühmitused, kelle kandidaadid said häältevähemuse, ei saa parlamendis kohti. Kuna aga valimisringkondi kodanlikes riikides moodustatakse tavaliselt arvestusega, et võidaks kodanliku partei kandidaat, siis majoritaarse süsteemi tingimustes sageli kodanlikud parteid, kellele kogu riigis on antud häältevähemus parlamendis, saavad sellele vaatamata enamuse saadikute mandaatidest. Seega tähendatud hääletamissüsteemi puhul ei peegelda valimiste tulemused kogu riigi ulatuses äraantud häälte suhet.

Progressiivsed jõud kapitalistlikes maades, võideldes oma olemuselt reaktsioonilise majoritaarse valimissüsteemi vastu, nõuavad selle asendamist proportsionaalse süsteemiga, mille puhul mandaadid jaotatakse parteide vahel proportsionaalselt parteide kandidaatide nimekirjale antud valijate häälte arvuga. (Vt. Юридический словарь, Москва, 1956, т. I, lk. 551, т. II, lk. 275.)

s. o. et huvi alles hoida oma mandaate ei avaldaks mõju esindajate ärakutsumisele.

Seetõttu Ülevenemaaline Tööliste, Soldatite ja Talupoegade Saadikute Nõukogude Kesktäitevkomitee otsustab:

Tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kongressil, mis kutsutakse kokku pariteetsetel alustel igas vastavas valimisringkonnas, on õigus määrata kõigi linna-, maa- ja üldse igasuguste esindusasutuste, kaasa arvatud ka Asutava Kogu ümbervalimisi.

Vastava valimisringkonna enam kui poolte valijate nõudmisel peavad nõukogud määrama ümbervalimised.

Ümbervalimised ise aga toimuvad tavalises korras proportsionaalse valimissüsteemi rangetel alustel.

Uutena valitud esindajad asendavad varem valitud esindajaid valimise momendist alates.

Kesktäitevkomitee võtab dekreedi vastu ühehäälselt kahe erapooletuks jäämisel.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 17, 7. detsembril (24. novembril) 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 68—69. Tõlge vene keelest.

Nr. 17.

22. NOVEMBRIL 1917. — KOHTUST (RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU DEKREET).[26]

Rahvakomissaride Nõukogu otsustab:

1. Likvideerida senised üldised kohtuasutused, nagu ringkonnakohtud, kohtupalatid ja valitsev senat kõigi departemangudega, igasuguste nimetustega sõja- ja merekohtud, samuti kommertskohtud, asendades kõik need

[26] Dekreet kohtust oli esimeseks õigusaktiks, mis reguleeris uute, nõukogude kohtute organiseerimist. Iseloomustades nõukogude kohtusüsteemi loomise vajadust, ütles V. I. Lenin III ülevenemaalisel nõukogude kongressil: „Tehtagu kisa, et meie, reformeerimata vana kohut, lammutasime ta otsemaid. Me puhastasime sellega tee tõelisele rahvakohtule, ja mitte niivõrd repressioonide abil, kuivõrd masside eeskujuga, töötava rahva autoriteediga, formaalsusteta muutsime kohtu ekspluateerimise tööriistast kasvatuse tööriistaks sotsialistliku ühiskonna kindlatel alustel." (V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 427.)

TRÜ Raamatukogu

asutused kohtutega, mis moodustatakse demokraatlike valimiste alusel.

Seni lõpetamata kohtuasjade edaspidise suunamise ja liikumise kohta kehtestatakse eridekreet.

Kõikide tähtaegade kulg peatub, arvates 25. oktoobrist s. a. kuni eridekreedini.

2. Seisma panna seni tegutsenud rahukohtute instituudi tegevus, asendades seni mitteotsestel valimistel valitavad rahukohtud kohalike kohtutega alalise kohaliku kohtuniku ja kahe järjekordse kaasistuja näol, keda kutsutakse igale sessioonile järjekordsete kohtunike eriliste nimestike alusel. Kohalikud kohtunikud valitakse edaspidi otsestel demokraatlikel valimistel, kuni selliste valimiste määramiseni aga ajutiselt tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute rajooni- ja valla-, aga kus neid ei ole, maakonna-, linna- ja kubermangunõukogude poolt.

Samade nõukogude poolt koostatakse järjekordsete kaasistujate nimekirjad ja määratakse kindlaks nende sessioonile ilmumise järjekord.

Endised rahukohtunikud ei kaota õigust, kui nad selleks nõusolekut avaldavad, saada valitud kohalikeks kohtunikeks nii ajutiselt nõukogude poolt kui ka lõplikult demokraatlikel valimistel.

Kohalikud kohtud otsustavad kõiki tsiviilasju hinnaga kuni 3000 rbl. ja kriminaalasju, kui süüalust ähvardab karistus mitte üle kahe aasta vabadusekaotust ja kui tsiviilhagi ei ületa 3000 rbl. Kohaliku kohtu otsused on lõplikud ega kuulu apellatsiooni korras edasikaebamisele. Asjades, milledes määratakse rahatrahv üle 100 rbl. või vabadusekaotus üle 7 päeva, on lubatud kassatsioonikaebus. Kassatsiooni-instantsiks on maakonna, pealinnades aga pealinna kohalike kohtunike kogu.

Kriminaalasjade lahendamiseks rinnetel valitakse kohalikud kohtud samas korras polgunõukogude poolt, kus neid aga ei ole, polgukomiteede poolt.

Kohtupidamise kohta muudes kohtuasjades kehtestatakse eridekreet.

3. Kaotada senised kohtu-uurijate, prokuröri-järelevalve instituudid, samuti vande- ja eraadvokatuuri instituudid.

Kuni kogu kohtupidamise ümberkorraldamiseni pannakse eeluurimine kriminaalasjus kohalikele kohtunikele ainuisikuliselt, kusjuures nende määrused isiku kinni-

pidamise ja kohtu alla andmise kohta tuleb kinnitada kogu kohaliku kohtu määrusega.

Süüdistajatena ja kaitsjatena, kes on lubatud ka eeluurimisstaadiumis, tsiviilasjus aga volinikena lubatakse esineda kõiki teotamata kodanikke mõlemast soost, kes omavad kodanikuõigusi.

4. Niihästi kohtuasutuste kui ka eeluurimise- ja prokuratuuri-järelevalve-ametnike, samuti vandeadvokaatide nõukogude asjade ja menetluste vastuvõtmiseks ning nende edaspidiseks suunamiseks valivad vastavad kohalikud tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogud erilised komissarid, kes võtavad oma korraldusse nende asutuste arhiivid ja vara.

Kõigil kaotatavate asutuste alamatel ametnikel ja kantseleiametnikel tuleb jääda oma kohtadele ja komissaride üldjuhtimisel teostada kõik vajalikud tööd lõpetamata kohtuasjade suunamisel, samuti anda kindlaksmääratud päevadel asjast huvitatud isikutele teateid nende asjade seisust.

5. Kohalikud kohtud otsustavad asju Vene Vabariigi nimel ja juhinduvad oma otsustes kukutatud valitsuste seadustest sel määral, kuivõrd neid ei ole muudetud revolutsiooni poolt ja nad ei ole vastuolus revolutsioonilise südametunnistuse ja revolutsioonilise õigusteadvusega.

M ä r k u s: Kehtetuks loetakse kõik seadused, mis on vastuolus Tööliste, Soldatite ja Talupoegade Saadikute Nõukogude Kesktäitevkomitee ja tööliste ning talupoegade valitsuse dekreetidega, samuti Vene SDTP ja sotsialistide-revolutsionääride partei miinimumprogrammiga.

6. Kõigis vaieldavais tsiviil-, samuti erasüüdistusasjus võivad pooled pöörduda vahekohtu poole. Vahekohtu kord määratakse kindlaks eridekreediga.

7. Kriminaalasjus süüdimõistetud isikutele armuandmise ja nende õiguste ennistamise õigus jääb edaspidi kohtuvõimule.

8. Võitluseks kontrrevolutsiooniliste jõudude vastu, pidades silmas abinõude tarvituselevõtmist revolutsiooni ja selle saavutuste kaitsmiseks nende eest, samuti süüteoasjade otsustamiseks võitluses marodöörluse ja riisumise, sabotaaži ning kaupmeeste, töösturite, ametnike ja teiste isikute kuritarvituste vastu asutatakse tööliste ja talupoegade revolutsioonilised tribunalid koosseisus üks eesistuja ja kuus järjekordset kaasistujat, kes valitakse

tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute kubermangu- või linnanõukogude poolt.

Eeluurimise teostamiseks nendes asjades moodustatakse samade nõukogude juurde erilised uurimiskomisjonid.

Kõik senised uurimiskomisjonid kaotatakse ja nende asjaajamine antakse üle nõukogude juurde loodavatele uurimiskomisjonidele.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 17, 7. detsembril (24. novembril) 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 69—71. Tõlge vene keelest.

Nr. 18.

1. DETSEMBRIL 1917. — KÕRGEMAST RAHVAMAJANDUSE NÕUKOGUST (ÜLEVENEMAALISE KESKTÄITEVKOMITEE DEKREET).

1. Rahvakomissaride Nõukogu juurde asutatakse Kõrgem Rahvamajanduse Nõukogu.

2. KRMN-i ülesandeks on rahvamajanduse ja riigi rahanduse organiseerimine. Sel eesmärgil töötab KRMN välja riigi majanduselu reguleerimise üldnormid ja plaani, kooskõlastab ja ühendab kesk- ja kohapealsete reguleerivate asutuste (nõupidamised kütte, metalli, transpordi asjus, kesk-toitluskomitee jt.), vastavate rahvakomissariaatide (kaubanduse ja tööstuse, toitlustuse, põllutöö, rahanduse, sõja- ja mereväe jne.), Ülevenemaalise Tööliskontrolli Nõukogu, samuti töölisklassi vabriku- ja tehase- ning ametiühinguorganisatsioonide sellekohast tegevust.

3. KRMN-il on õigus konfiskeerida, rekvireerida, sekvestri alla panna ja sunniviisiliselt sünditseerida mitmesuguseid tööstus- ja kaubandusharusid ning võtta tarvitusele muid abinõusid tootmise, jaotamise ja riigi rahanduse alal.

4. Kõik olemasolevad majanduselu reguleerivad asutused alluvad KRMN-ile, kellel on õigus neid ümber korraldada.

5. KRMN moodustatakse: a) Ülevenemaalisest Töölis-

kontrolli Nõukogust, mille koosseis on määratud 1917. a. 14. novembri dekreediga; b) kõikide rahvakomissariaatide esindajatest; c) eriteadlastest, keda kutsutakse osa võtma nõuandva häälega.

6. KRMN jaguneb sektoriteks ja osakondadeks (kütte, metalli, demobiliseerimise, rahanduse jm. alal), kusjuures nende osakondade ja sektorite arv ja tegevuspiirkond määratakse kindlaks KRMN-i üldkoosolekul.

7. KRMN-i osakonnad reguleerivad üksikute rahvamajandusharude tööd, samuti valmistavad ette vastavate rahvakomissariaatide poolt läbiviidavaid üritusi.

8. KRMN valib enda hulgast 15-liikmelise büroo sektorite ja osakondade jooksva töö koordineerimiseks ja kiiret lahendamist vajavate ülesannete täitmiseks.

9. Kõik seaduseelnõud ja suuremad üritused, mis puudutavad rahvamajanduse reguleerimist tervikuna, esitatakse Rahvakomissaride Nõukogule KRMN-i kaudu.

10. KRMN ühendab ja suunab tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kohalike majandusosakondade tööd, mille koosseisu kuuluvad tööliskontrolli kohalikud organid, samuti kohalike töö-, kaubandus- ja tööstus-, toitlustus- jt. komissaride tööd.

Vastavate majandusosakondade puudumisel moodustab KRMN oma kohalikud organid.

Kohalike nõukogude majandusosakondadele, mis on KRMN-i kohalikeks organeiks, on kohustuslikud kõik KRMN-i otsused.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 25, 18. (5.) detsembril 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 72—73. Tõlge vene keelest.

Nr. 19.

7. DETSEMBRIL 1917. — KIRI F. E. DZERŽINSKILE.

SELTSIMEES DZERŽINSKILE.

Seoses Teie tänase ettekandega saboteerijate ja kontrrevolutsionääride vastu võitlemise abinõude kohta.

Kas ei saaks anda *niisugust* dekreeti:

Võitlusest kontrrevolutsionääride ja saboteerijate vastu.

Kodanlus, mõisnikud ja kõik rikaste klassid teevad meeleheitlikke jõupingutusi, et õõnestada revolutsiooni, mis peab rahuldama tööliste, töötavate ja ekspluateeritavate hulkade huvid.

Kodanlus läheb välja kõige õelamatele kuritegudele, ostes ära ühiskonna jätiseid ja allakäinud elemente, jootes neid purju pogrommide korraldamiseks. Kodanluse pooldajad, eriti kõrgemate ametnike hulgast, pangaametnike hulgast jne., saboteerivad tööd, organiseerivad streike, et ajada nurja valitsuse poolt tarvitusele võetud abinõud, mis on suunatud sotsialistlike ümberkujunduste elluviimisele. Asi läheb isegi töö saboteerimiseni toitlustamise alal, mis ähvardab näljaga miljoneid inimesi.

On vaja erakorralisi abinõusid võitluseks kontrrevolutsionääride ja saboteerijate vastu. Sellest vajadusest lähtudes Rahvakomissaride Nõukogu otsustab:

1. Isikud, kes kuuluvad rikaste klassidesse (s. o. kellel on sissetulek 500 rubla kuus ja üle selle, linnas asuvate kinnisvarade, aktsiate ja üle 1000 rubla ulatuvate rahasummade omanikud), samuti pankade, aktsiaettevõtete, riigi- ja ühiskondlike asutuste teenistujad on kohustatud kolme päeva jooksul esitama majakomiteedele kolmes eksemplaris avaldused oma sissetuleku, oma teenistuse ja oma tegevuse kohta, varustades need oma allkirjaga ja näidates ära aadressi.

2. Majakomiteed kinnitavad need avaldused oma allkirjaga, jätavad ühe eksemplari enda kätte ja esitavad kaks ülejäänud eksemplari linnavalitsusse ja Siseasjade Rahvakomissariaati (aadress:).

3. Isikud, kes on süüdi käesoleva seaduse mittetäitmises (avalduste mitteesitamises või valeandmete esitamises jne.), samuti majakomiteede liikmed, kes on süüdi nende avalduste hoidmise, nende kogumise ja ülaltähendatud asutustesse esitamise kohta antud eeskirja mittetäitmises, karistatakse rahatrahviga kuni 5000 rubla iga kõrvalekaldumise eest, vangistusega kuni 1 aasta või rindele saatmisega, olenevalt süü suurusest.

4. Sama karistuse alla langevad isikud, kes on süüdi töö saboteerimises või tööst kõrvalehoidmises pankades, riiklikes ja ühiskondlikes asutustes, aktsiaettevõtteis, raudteedel jne.

5. Üldise töökohustuse sisseseadmise esimese sammuna määratakse, et § 1-es tähendatud isikud on kohustatud, esiteks, alati kaasas kandma ärakirja ülaltähendatud avaldusest, mis on varustatud majakomiteede, samuti ülemuse või valitavate asutuste (vabriku- ja tehasekomiteede, toitluskomiteede, raudteekomiteede, teenistujate liitude jne.) tõendiga; tõendis peab olema tähendatud, missuguse ühiskondliku teenistuse või tööga antud isik tegeleb, kas ta elab perekonna juures kui selle töövõimetu liige jne.

6. Teiseks, need isikud on kohustatud ühe nädala jooksul käesoleva seaduse andmise päevast arvates muretsema endile tarbimise ja tööraamatud (nende näidis on juurde lisatud) iganädalaste sissekannete tegemiseks sissetulekute ja väljaminekute kohta ja selleks, et kanda raamatusse tõendid seda liiki ühiskondliku teenistuse komiteede ja asutuste poolt, millega antud isik tegeleb.

7. Isikud, kes ei käi § 1 alla, esitavad majakomiteedele ühes eksemplaris avalduse oma tulu ja töökoha kohta, kohustudes kaasas kandma ärakirja sellest avaldusest, mis on majakomitee poolt kinnitatud.

Kirjutatud 7. (20.) detsembril 1917.
Esmakordselt avaldatud 1924. aastal
ajakirjas „Krasnõi Arhiv" nr. 5.

Avaldatud käsikirja järgi.

V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 342—343.

Nr. 20.

14. DETSEMBRIL 1917. — PANKADE NATSIONALISEERIMISEST (ÜLEVENEMAALISE KESKTÄITEVKOMITEE DEKREET).[27]

Rahvamajanduse õige organiseerimise huvides, pangaspekulatsiooni otsustava väljajuurimise ja tööliste, talupoegade ning kogu töötava elanikkonna pangakapitali poolt ekspluateerimisest täieliku vabastamise huvides ja eesmärgiga luua ühtne Vene Vabariigi rahvapank, mis teenib tõeliselt rahva ja kõige vaesemate klasside huve, Kesktäitevkomitee otsustab:

1. Pangaasjandus kuulutatakse riigi monopoliks.

[27] Projekti põhisätted koostas V. I. Lenin pealkirja all „Pankade natsionaliseerimise elluviimise ja sellega seoses vajalike abinõude dekreedi projekt". (V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 358—361.)

2. Kõik olemasolevad era-aktsiapangad ja pangakontorid ühendatakse Riigipangaga.

3. Likvideeritavate ettevõtete aktivad ja passivad lähevad üle Riigipangale.

4. Erapankade Riigipangaga ühendamise kord määratakse kindlaks eridekreediga.[28]

5. Erapankade ajutine valitsemine antakse üle Riigipanga nõukogule.

6. Väikeste hoiustajate huvid tagatakse täies ulatuses.

Vastu võetud Kesktäitevkomitee istungil 27. (14.) detsembril 1917. a.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 35, 30. (17.) detsembril 1917. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 89. Tõlge vene keelest.

Nr. 21.

18. DETSEMBRIL 1917. — KODANLIKUST ABIELUST, LASTEST JA PEREKONNASEISUAKTIDE RAAMATUTE PIDAMISEST (ÜLEVENEMAALISE KESKTÄITEVKOMITEE JA RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU DEKREET).

Väljavõtted.

Venemaa Vabariik tunnustab edaspidi ainult kodanlikke abielusid.

Kodanlikud abielud sõlmitakse järgnevate eeskirjade kohaselt:

1. Isikud, kes soovivad abiellu astuda, teatavad sellest suuliselt või annavad selle kohta kirjaliku avalduse vastavalt oma elukohale linna- (rajooni-, maakonna- või valla-) valitsuse juures asuvale abielude ja sündide registreerimise osakonnale.

M ä r k u s. Kiriklik abielu, lisaks kohustuslikule kodanlikule abielule, on abiellujate eraasi.

2. Abiellumise sooviavaldusi ei võeta vastu:

a) meessoost kodanikelt, kes on alla 18, ja naissoost kodanikelt, kes on alla 16 aasta vanad. Taga-Kaukaasia

[28] 1918. a. jaanuaris avaldati RKN-i dekreet erapankade kapitalide Riigipanga kätte ülemineku korra kohta.

päriselanikud võivad abiellu astuda, kui peigmees on saanud 16 ja pruut 13 aastat vanaks;

b) otseliinis sugulastelt, täis- ja poolvendadelt ning -õdedelt, kusjuures sugulasteks loetakse ka väljaspool abielu sündinud last ja selle järeltulijaid ühelt poolt ning tema isa ja selle sugulasi teiselt poolt;

c) abielus olijailt ja

d) vaimuhaigetelt.

3. Abielluda soovijad ilmuvad abielude registreerimise osakonda ja annavad oma allkirja selle kohta, et neil pole abiellu astumiseks käesoleva dekreedi p. 2 loetletud takistusi, samuti allkirja selle kohta, et nad abiellu-vad vabatahtlikult.

Süüdlased teadvalt valetunnistuste andmises p. 2 loetletud takistuste puudumise kohta võetakse valetunnistuse andmise eest kriminaalvastutusele, nende abielu aga loetakse kehtetuks.

4. Kui eespool nimetatud allkiri on antud, kannab abielude registreerimise osakonna juhataja abielu fakti abielude registreerimise raamatusse ja kuulutab seejärel abielu seaduslikku jõusse astunuks.

Abiellu astumisel antakse abielupooltele vabadus määrata, kas nad edaspidi hakkavad kandma mehe või naise või ühendatud perekonnanime.

Abielu sõlmimise tõendina antakse abiellunutele viivitamatult ärakiri nende abielutunnistusest.

. . . . .

LASTEST.

7. Lapse sünni registreerimine toimub sellesama abielude ja sündide registreerimise osakonna kaudu ema elukoha järgi, kusjuures iga sünni kohta tehakse sündide registreerimise raamatusse vastav sissekanne.

. . . . .

10. Väljaspool abielu sündinud lapsed võrdsustatakse abielus sündinud lastega niihästi vanemate õiguste ja kohustuste suhtes laste vastu kui ka laste õiguste ja kohustuste suhtes vanemate vastu.

Lapse isaks ja emaks registreeritakse isikud, kes on andnud selle kohta avalduse ja vastava allkirja.

Süüdlased teadvalt valetunnistuste andmises selle sisu kohta võetakse valetunnistuse andmise eest kriminaalvastutusele, sissekanne aga loetakse kehtetuks.

Juhul, kui väljaspool abielu sündinud lapse isa ei anna eespool nimetatud avaldust, on lapse emal, eestkostjal või lapsel endal õigus kohtu teel tõestada isadust.

. . . . .

SURMAST.

13. Asutustel, kellele alluvad surnuaiad, keelatakse nüüdsest peale takistada matmist surnuaia piirkonda kodanliku matusetalitusega.

14. Kõiki vaimulikke ja administratiivasutusi, kellele varemalt allus abielude, sündide ja surmajuhtude registreerimine ükskõik missuguste usukultuste kombetalitustega, kohustatakse viivitamatult neid registreerimisraamatuid nende edaspidiseks säilitamiseks üle andma vastavatele linna-, maakonna-, valla- ja maavalitsustele.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 37, 2. jaanuaril 1918. a. (20. detsembril 1917. a.).

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 92—93. Tõlge vene keelest.

Nr. 22.

24. DETSEMBRIL 1917.[29] — KOHALIKU OMAVALITSUSE ORGANISEERIMISEST (SISEASJADE RAHVAKOMISSARIAADI LÄKITUS TÖÖLISTE, SOLDATITE, TALUPOEGADE JA SULASTE SAADIKUTE NÕUKOGUDELE).

Väljavõte.

Lugupeetud seltsimehed!

Oktoobri-novembrirevolutsioon, kukutanud kodanliku valitsuse, andis võimu rahva proletaarsete ja poolproletaarsete kihtide, nende klassiorganisatsioonide — nõukogude kätte. Keskvõim — tööliste ja talupoegade ajutine valitsus (Rahvakomissaride Nõukogu) — on moodustatud nõukogude keskorgani — II ülevenemaalise nõukogude kongressi poolt. Kohtadel on valitsemisorganiteks, kohaliku võimu organiteks nõukogud, mis peavad endale allutama kõik asutused, niihästi administratiivsed kui ka

[29] Avaldamise kuupäev.

majanduslikku, rahanduslikku ja kultuurhariduslikku tähtsust omavad. Niisugune võimu organiseerimise viis keskuses ja kohtadel ei ole midagi muud kui selle poliitilise fakti organisatsiooniline väljendus ja kinnitus, et võim on riigis üle läinud proletaarsetele ja poolproletaarsetele elementidele.

Lähtudes sellest põhilisest seisukohast ning rakendades seda järjekindlalt ellu, jõuame järgmise organisatsioonilise skeemi juurde.

Kõik endised kohalikud valitsemisorganid, oblasti-, kubermangu- ja maakonnakomissarid, ühiskondlike organisatsioonide komiteed, vallavalitsused jt. tuleb asendada vastavalt oblasti, kubermangu ning maakonna, rajooni ja valla tööliste, soldatite, talupoegade ja sulaste saadikute nõukogudega. Kogu maa peab kattuma terve nõukogude organisatsioonide võrguga, mis isekeskis peavad olema tihedas organisatsioonilises sõltuvuses. Igaüks neist organisatsioonidest, kuni kõige väiksemani, on kohaliku iseloomuga küsimustes täiesti autonoomne, kuid kooskõlastab oma tegevust keskvõimu üldiste dekreetide ja määrustega ja nende suuremate nõukogude organisatsioonide määrustega, millede koosseisu ta kuulub. Nii luuakse kõigis osades seotud ühtne organism — Nõukogude Vabariik.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 41, 6. jaanuaril 1918. a. (24. detsembril 1917. a.).

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 93—96. Tõlge vene keelest.

Nr. 23.

24. DETSEMBRIL 1917.[30] — NÕUKOGUDE ÕIGUSTEST JA KOHUSTUSTEST (SISEASJADE RAHVAKOMISSARIAADI INSTRUKTSIOON).

1) Tööliste, soldatite ja talupoegade ning sulaste saadikute nõukogud, olles võimuorganeiks kohapeal, on

[30] Avaldamise kuupäev.

kohaliku iseloomuga küsimustes täiesti iseseisvad, kuid tegutsevad alati kooskõlas niihästi nõukogude keskvõimu kui ka nende suuremate koondiste (maakonna-, kubermangu- ja oblastinõukogud) dekreetide ja määrustega, mille koosseisu nad kuuluvad.

2) Nõukogude kui võimuorganite ülesandeks on kõigi kohaliku administratiivse, majandusliku, rahandusliku ja kultuurharidusliku elu alade juhtimine ja teenindamine.

3) Valitsemise korras viivad nõukogud ellu kõik keskvõimu dekreedid ja määrused, võtavad tarvitusele abinõusid nende määruste kõige ulatuslikumaks tutvustamiseks elanikkonnale, annavad välja sundmäärusi, teostavad rekvireerimisi ja konfiskeerimisi, määravad trahve, sulevad kontrrevolutsioonilised häälekandjad, teostavad arreteerimisi ja saadavad laiali ühiskondlikud organisatsioonid, kes kutsuvad üles nõukogude võimule aktiivset vastupanu osutama või seda kukutama.

Märkus. Kõigi tarvituselevõetud abinõude ja tähtsamate kohaliku elu sündmuste kohta koostavad nõukogud aruande nõukogude keskvõimule.

4) Nõukogud valivad enda hulgast täidesaatva organi (täitevkomitee, presiidium), kellele nad teevad ülesandeks viia ellu nõukogude määrused ja teha kogu jooksev töö valitsemise alal.

Märkus 1. Sõja-revolutsioonikomiteed kui võitlusorganid, mis tekkisid riigipöörde ajal, kaotatakse.

Märkus 2. Ajutise vahendina on lubatud komissaride nimetamine neisse kubermangudesse ja maakondadesse, kus nõukogude võim ei ole veel küllaldaselt kindlustunud või kus ei tunnistata nõukogude võimu täiust.

5) Nõukogudele kui valitsemisorganeile antakse üksikasjaliste eelarvete esitamisel riigi summadest krediiti kolmeks kuuks.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 41, 6. jaanuaril 1918. a. (24. detsembril 1917. a.).

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 96—97. Tõlge vene keelest.

Nr. 24.

3. JAANUARIL 1918. — ÜLEVENEMAALISE KESKTÄITEVKOMITEE OTSUS KÕIGI RIIGIVÕIMU FUNKTSIOONIDE OMASTAMISE KATSETE TUNNISTAMISEST KONTRREVOLUTSIOONILISEKS TEGEVUSEKS.*

Oktoobrirevolutsiooni kõigi võitude alusel ja vastavalt Töötava ja ekspluateeritava rahva deklaratsioonile, mis võeti vastu Kesktäitevkomitee istungil 3. jaanuaril s. a., kuulub kogu võim Vene Vabariigis nõukogudele ja nõukogude asutustele. Seetõttu peetakse igasugust ükskõik kelle või ükskõik missuguse asutuse katset võtta endale ühtesid või teisi riigivõimu funktsioone kontrrevolutsioonilisek tegevuseks. Iga niisugune katse surutakse maha kõigi nõukogude võimu käsutuses olevate vahenditega, kaasa arvatud relvastatud jõu tarvitamine.

„Pravda" nr. 2, 17. (4.) jaanuaril 1918. *Avaldatud ajalehe „Pravda" teksti järgi.*

V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 395.

Nr. 25.

6. JAANUARIL 1918. — ASUTAVA KOGU LAIALISAATMISEST (ÜLEVENEMAALISE KESKTÄITEVKOMITEE DEKREET).[31]

Venemaa revolutsioon tõstis kohe algusest peale esile tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogud kui kõigi töötavate ja ekspluateeritavate klasside massiorganisatsiooni, kes ainuüksi on võimeline juhtima nende klasside võitlust nende täieliku poliitilise ja majandusliku vabastamise eest.

Venemaa revolutsiooni kogu esimese perioodi jooksul suurenes nõukogude arv, nad kasvasid ja tugevnesid, vabanedes oma kogemuste najal kodanlusega kokkuleppimise illusioonidest, veendudes kodanlik-demokraatliku parlamentarismi vormide petlikkuses, tulles praktiliselt järeldusele, et on võimatu rõhutud klasse vabastada, löömata lahku neist vormidest ja igasugusest kokkuleplusest. Niisuguseks lahkulöömiseks oli Oktoobrirevolutsioon, kogu võimu üleminek nõukogude kätte.

[31] Dekreedi projekti kirjutas V. I. Lenin. (Vt. V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 400—401.)

Asutav Kogu, mis valiti enne Oktoobrirevolutsiooni koostatud nimekirjade järgi, väljendas poliitiliste jõudude vana vahekorda, kus võimul olid kokkuleplased ja kadetid.

Rahvas ei saanud siis esseeride partei kandidaatide poolt hääletades teha valikut parempoolsete esseeride, kodanluse pooldajate, ja pahempoolsete esseeride — sotsialismi pooldajate vahel. Seega see Asutav Kogu, mis pidi olema kodanliku parlamentaarse vabariigi krooniks, seadis end paratamatult risti teele ette Oktoobrirevolutsioonile ja nõukogude võimule. Oktoobrirevolutsioon, andnud võimu nõukogudele ja nõukogude kaudu töötavatele ja ekspluateeritavatele klassidele, kutsus esile ekspluateerijate pöörase vastupanu; selle vastupanu mahasurumisel ilmnes täiel määral, et Oktoobrirevolutsioon on sotsialistliku revolutsiooni algus.

Töötavatel klassidel tuli kogemuste najal veenduda, et vana kodanlik parlamentarism on oma aja ära elanud, et see on sotsialismi teostamise ülesanneteks täiesti sobimatu, et mitte üldrahvalikud, vaid ainult klassi-institutsioonid (nagu seda on nõukogud) suudavad võita varakate klasside vastupanu ja rajada sotsialistliku ühiskonna alused.

Igasugune loobumine nõukogude võimutäiusest, rahva poolt kättevõidetud nõukogude vabariigist kodanliku parlamentarismi kasuks — ja Asutav Kogu oleks praegu samm tagasi ja tähendaks kogu tööliste ja talupoegade Oktoobrirevolutsiooni krahhi.

5. jaanuaril avatud Asutav Kogu andis kõigile tuntud asjaolude tõttu enamuse parempoolsete esseeride parteile — Kerenski, Avksentjevi ja Tšernovi parteile. Loomulikult keeldus see partei võtmast arutusele nõukogude võimu kõrgeima organi täiesti täpset, selget ja mitte mingisuguseid väärtõlgitsusi võimaldavat ettepanekut tunnustada „Töötava ja ekspluateeritava rahva õiguste deklaratsiooni", tunnustada Oktoobrirevolutsiooni ja nõukogude võimu. Sellesamaga rebis Asutav Kogu puruks igasugused sidemed enda ja Venemaa Nõukogude Vabariigi vahel. Bolševike ja pahempoolsete esseeride — kes teatavasti moodustavad praegu nõukogudes määratu enamuse ja kellel on tööliste ning enamiku talupoegade usaldus — fraktsioonide lahkumine niisugusest Asutavast Kogust oli paratamatu.

Aga väljaspool Asutavat Kogu peab Asutava Kogu enamuse partei, parempoolsed esseerid ja menševikud, avalikku võitlust nõukogude võimu vastu, kutsudes oma häälekandjates üles seda kukutama, toetades seega objektiivselt ekspluataatorite vastupanu maa ja vabrikute üleminekule tööliste kätte.

On selge, et Asutava Kogu ülejäänud osa võib selle tõttu etendada ainult kodanliku kontrrevolutsiooni poolt nõukogude võimu kukutamiseks peetava võitluse varjaja osa.

Seetõttu Kesktäitevkomitee otsustab:

Asutav Kogu saadetakse laiali.[32]

Avaldatud ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 5, 22. (9.) jaanuaril 1918. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 99—100. Tõlge vene keelest.

Nr. 26.

12. JAANUARIL 1918. — TÖÖTAVA JA EKSPLUATEERITAVA RAHVA ÕIGUSTE DEKLARATSIOON (VASTU VÕETUD III ÜLEVENEMAALISE NÕUKOGUDE KONGRESSI POOLT).[33]

I. 1) Venemaa kuulutatakse tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude vabariigiks. Kogu võim keskuses ja kohapeal kuulub neile nõukogudele.

2) Venemaa Nõukogude Vabariik asutatakse vabade rahvaste vaba liidu alusel nõukogude rahvusvabariikide föderatsioonina.

[32] Asutav Kogu tuli kokku 5. (18.) jaanuaril 1918. a. Asutava Kogu koosseis oli järgmine. Üldse valiti 601 saadikut, neist bolševikke — 156, parempoolseid esseere — 239, pahempoolseid esseere — 30, Ukraina esseere — 69, kadette — 14, teiste parteide ja rühmituste esindajaid — 93. Selline Asutava Kogu koosseis, nagu märkis Lenin, kajastas vanu klassijõudude vahekordi, mis tekkisid enne Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni. See klassijõudude vahekord oli aga Asutava Kogu kokkukutsumise ajaks põhiliselt muutunud. Pärast seda, kui Asutav Kogu keeldus vastu võtmast „Töötava ja ekspluateeritava rahva õiguste deklaratsiooni" ja kinnitamast II ülevenemaalise nõukogude kongressi maa- ja rahudekreeti, saadeti ta laiali. Töörahva hulgad toetasid üksmeelselt dekreeti Asutava Kogu laialisaatmise kohta.

[33] Deklaratsiooni projekti kirjutas V. I. Lenin. (Vt. V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 391—393.)

„Töötava ja ekspluateeritava rahva õiguste deklaratsiooni" esitas Lenin 3. (16.) jaanuaril 1918 Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee istungil. 4. (17.) jaanuaril 1918 avaldati „Deklaratsioon" ajalehes „Pravda". 5. (18.) jaanuaril esitas bolševike fraktsioon nõukogude võimu nimel

II. III ülevenemaaline tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kongress, seades oma põhiülesandeks kaotada igasugune inimese ekspluateerimine inimese poolt, kõrvaldada täielikult ühiskonna jagunemine klassideks, suruda halastamatult maha ekspluateerijad, luua ühiskonna sotsialistlik organisatsioon ja saavutada sotsialismi võit kõigis maades, otsustab edasi:

1) Maa sotsialiseerimisel kaotatakse eraomandus maale ning kogu maafond kuulutatakse rahva ühisvaraks ja antakse üle töötajatele ilma igasuguse väljaostuta võrdse maakasutuse alusel.

Kõik üldriikliku tähtsusega metsad, maapõuevarad ja veekogud, samuti ka kogu elus ja eluta inventar, eeskujulikud mõisad ja põllumajanduslikud ettevõtted kuulutatakse rahva varaks.

2) Esimese sammuna vabrikute, tehaste, kaevanduste, raudteede ja muude tootmis- ning transpordivahendite täielikul üleminekul tööliste ja talupoegade Nõukogude Vabariigi omandusse kinnitati nõukogude seadus töölis-kontrolli ja Kõrgema Rahvamajanduse Nõukogu kohta, mille eesmärgiks oli kindlustada tööliste võimu ekspluateerijate üle.

3) Kinnitatakse kõigi pankade üleminek tööliste ja talupoegade riigi omanduseks, mis on üheks tingimuseks, et töörahva hulgad võiksid vabaneda kapitali ikkest.

4) Ühiskonna parasiitlike kihtide hävitamise ja majanduse korraldamise otstarbel kehtestatakse üldine töökohustus.

5) Selleks et kindlustada töötava rahva hulkadele kogu võimutäius ja kõrvaldada igasugune ekspluateerijate võimu taastamise võimalus, dekreteeritakse töötava rahva relvastamine, tööliste ja talupoegade sotsialistliku punaarmee moodustamine ning varakate klasside täielik desarmeerimine.

III. 1) Väljendades kindlat otsust kiskuda inimkond finantskapitali ja imperialismi küüsist, kes praeguses kõigist sõdadest kõige kuritegelikumas sõjas on maakera üle ujutanud verega, ühineb III nõukogude kongress täie-

---

„Deklaratsiooni" Asutavale Kogule arutamiseks. Kontrrevolutsiooniline Asutav Kogu keeldus arutamast „Deklaratsiooni", mille järel bolševike fraktsioon lahkus Asutavast Kogust. 12. (25.) jaanuaril 1918 kinnitati „Deklaratsioon" III ülevenemaalise nõukogude kongressi poolt. (Vt. V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 506.)

likult nõukogude võimu poolt teostatava poliitikaga, mille eesmärgiks on tühistada salalepingud, organiseerida kõige laialdasem vennastumine praegu omavahel sõdivate armeede tööliste ja talupoegadega ja saavutada revolutsiooniliste abinõudega iga hinna eest töölistele demokraatlik rahu ilma anneksioonideta ja kontributsioonideta, rahvuste vaba enesemääramise alusel.

2) Samal eesmärgil nõuab III nõukogude kongress tungivalt täielikku lahtiütlemist kodanliku tsivilisatsiooni barbaarsest poliitikast, mis on rajanud vähestest väljavalitud rahvustest ekspluataatorite heaolu sadade miljonite Aasia, üldse asumaade ja väikeriikide tööinimeste orjastamisele.

III nõukogude kongress tervitab Rahvakomissaride Nõukogu poliitikat, kes proklameeris Soome täielikku iseseisvust, kes alustas vägede väljaviimist Pärsiast, kes kuulutas välja Armeenia enesemääramise vabaduse.

Esimeseks hoobiks rahvusvahelisele panga- ja finantskapitalile peab III nõukogude kongress nõukogude seadust tsaarivalitsuse, mõisnike ja kodanluse valitsuse poolt tehtud laenude annulleerimise (tühistamise) kohta ja avaldab veendumust, et nõukogude võim käib kindlalt seda teed, kuni tööliste rahvusvaheline ülestõus on kapitali ikke üle täieliku võidu saavutanud.

IV. III ülevenemaaline tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kongress arvab, et nüüd, ekspluateerijate vastu peetava otsustava võitluse momendil, ei pea ekspluateerijail olema kohta üheski võimuorganis. Võim peab kuuluma tervenisti ja ainuüksi töötava rahva hulkadele ja nende täievolilisele esindusele — tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogudele.

Püüdes luua Venemaa kõigi rahvuste töötavate klasside tõesti vaba ja vabatahtlikku, järelikult aga seda täielikumat ja kindlamat liitu, piirdub III nõukogude kongress Venemaa nõukogude vabariikide föderatsiooni põhialuste kindlaksmääramisega, jättes iga rahvuse töölistele ja talupoegadele õiguse iseseisvalt otsustada oma täievolilisel nõukogude kongressil, kas ja missugustel alustel nad soovivad osa võtta föderaalsest valitsusest ja teistest föderaalsetest nõukogude asutustest.

(SU 1918. a., nr. 15, art. 215.)

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 102—104. Tõlge vene keelest.

Nr. 27.

15. JAANUARIL 1918. — RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU POLIITIKAST RAHVUSKÜSIMUSES (III ÜLEVENEMAALISE NÕUKOGUDE KONGRESSI RESOLUTSIOON).

Ülevenemaaline tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kongress tervitab ja kiidab täielikult heaks Rahvakomissaride Valitsuse rahvuspoliitika, mis on suunatud rahvaste enesemääramise printsiibi ellurakendamisele, mida tuleb mõista kui kõikide Venemaa rahvaste töötavate hulkade enesemääramist. Eriti kinnitab tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kongress Rahvakomissaride Nõukogu ja Kesktäitevkomitee dekreete Soome ja Armeenia kohta.

Kongress väljendab oma sügavat veendumust selles, et nõukogude võimu edaspidised sammud selles suunas aitavad kaasa üksikuid rahvusi oma piirides rõhumise ja vägivalla all hoidnud endise Vene impeeriumi muutmiseks föderatiivsetel alustel vabalt liitunud Venemaa nõukogude vabariikide vennalikuks liiduks.

(„Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 11 (56), 31. (18.) jaanuaril 1918. a.)

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 105. Tõlge vene keelest.

Nr. 28.

15. JAANUARIL 1918. — VENEMAA VABARIIGI FÖDERAALSETEST ASUTUSTEST (III ÜLEVENEMAALISE NÕUKOGUDE KONGRESSI RESOLUTSIOON).

1. Venemaa Sotsialistlik Nõukogude Vabariik luuakse Venemaa rahvaste vabatahtliku liidu alusel nende rahvaste nõukogude vabariikide föderatsioonina.

2. Kõrgeimaks võimuorganiks föderatsiooni piirides on ülevenemaaline tööliste, soldatite, talupoegade ja kasakate saadikute nõukogude kongress, mis kutsutakse kokku mitte harvemini kui kolme kuu tagant.

3. Ülevenemaaline tööliste, soldatite, talupoegade ja kasakate saadikute nõukogude kongress valib Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee. Kongressidevahelistel perioodidel on kõrgeimaks võimuorganiks Ülevenemaaline Kesktäitevkomitee.

4. Föderatsiooni valitsus, Rahvakomissaride Nõukogu, valitakse ja vabastatakse täies koosseisus ja osaliselt ülevenemaalise nõukogude kongressi või Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee poolt.

5. Nõukogude vabariikide, üksikute oblastite, erilise olustiku ja rahvusliku koostise poolest erinevate oblastite föderaalsest valitsusest osavõtu viis, samuti Venemaa Vabariigi föderaalsete ja oblastiasutuste tegevussfääri piiritlemine määratakse kohe pärast oblastite nõukogude vabariikide moodustamist Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee ja nende vabariikide kesktäitevkomiteede poolt.

6. Kõik kohalikud asjad otsustatakse eranditult kohalike nõukogude poolt. Kõrgematel nõukogudel on õigus reguleerida alamalseisvate nõukogude vahelisi suhteid ja lahendada nende vahel tekkivaid lahkarvamusi. Nõukogude keskvõim on kohustatud valvama föderatsiooni põhialustest kinnipidamise üle ja esindab Venemaa Nõukogude Föderatsiooni tervikuna. Keskvõimul lasub samuti ülesanne viia läbi üritusi, mis on teostatavad vaid üldriiklikus ulatuses, kusjuures aga ei tohi rikkuda üksikute föderatsiooni astunud oblastite õigusi.

7. Nende Venemaa Föderatiivse Vabariigi Konstitutsiooni põhialuste väljatöötamine tehakse ülesandeks Nõukogude Kesktäitevkomiteele esitamiseks järjekordsele nõukogude kongressile.[34]

(„Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 11 (56), 31. (18.) jaanuaril 1918. a.)

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 105—106. Tõlge vene keelest.

[34] Esimene Venemaa Vabariigi Konstitutsioon pidi tulema kinnitamisele järgmisel nõukogude kongressil, kuid IV erakorraline ülevenemaaline nõukogude kongress (14.—16. märtsil 1918. a.) pidi seoses vahepeal väljakujunenud välispoliitilise olukorraga tegelema Brest-Litovski rahulepingu ratifitseerimise küsimusega. Alles 1. aprillil 1918. a. moodustas Ülevenemaaline Kesktäitevkomitee Konstitutsioonikomisjoni.

Nr. 29.

15. JAANUARIL 1918. — TÖÖLISTE JA TALUPOEGADE PUNAARMEEST (RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU DEKREET).

I

Rahvakomissaride Nõukogu otsustab: organiseerida uus armee nimetusega Tööliste ja Talupoegade Punaarmee järgmistel alustel.

1. Tööliste ja Talupoegade Punaarmee moodustatakse töötavate klasside teadlikumatest ja organiseeritumatest elementidest.

2. Punaarmeesse võivad astuda kõik Vene Vabariigi kodanikud vanusega mitte alla 18 a. Punaarmee ridadesse astumiseks on vaja soovitusi sõjaväeosade komiteedelt või ühiskondlikelt demokraatlikelt organisatsioonidelt, mis seisavad nõukogude võimu platvormil, partei- ja ametiühinguorganisatsioonidelt või vähemalt kahelt nende organisatsioonide liikmelt. Kui astutakse armeesse tervete väeosadena, nõutakse kõikide ühiskäendust ja nime järgi hääletamist.

II

1. Tööliste ja Talupoegade Armee võitlejad on täielikult riigi ülalpidamisel ja saavad peale selle 50 rubla kuus.

2. Punaarmee soldatite töövõimetud perekonnaliikmed, kes varem olid nende ülalpidamisel, kindlustatakse kõige vajalikuga kohalike tarbimisnormide alusel vastavalt nõukogude võimu kohalike organite otsustele.

III

Tööliste ja Talupoegade Punaarmee kõrgemaks juhtivaks organiks on Rahvakomissaride Nõukogu. Armee vahetu juhtimine ja juhatamine on koondatud Sõjaasjade Komissariaadi juurde loodud vastava ülevenemaalise kolleegiumi kätte.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 13 (58), 2. veebruaril (20. jaanuaril) 1918. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 106—107. Tõlge vene keelest.

Nr. 30.

20. JAANUARIL 1918. — KIRIKU ERALDAMINE RIIGIST JA KOOLI ERALDAMINE KIRIKUST (RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU DEKREET).

1. Kirik eraldatakse riigist.

2. Vabariigi piirides on keelatud välja anda mistahes kohalikke seadusi või määrusi, mis kitsendaksid või piiraksid südametunnistuse vabadust või looksid mistahes eeliseid või privileege kodanike usutunnistusliku kuuluvuse alusel.

3. Iga kodanik võib tunnistada mistahes või üldse mitte mingit usku. Tühistatakse kõik õiguslikud kitsendused, mis on seotud ükskõik millise usu tunnistamisega või mitte mingi usu tunnistamisega.

Märkus. Kõigis ametlikes dokumentides kaotatakse igasugune viide kodanike usulisele kuuluvusele või mittekuuluvusele.

4. Riigi- ja teiste avalik-õiguslike ühiskondlike asutuste tegevuses ei kasutata mitte mingeid usukombeid ega -tseremooniaid.

5. Usuliste kombetalituste täitmise vabadus tagatakse niivõrd, kuivõrd need ei riku avalikku korda ega kujuta endast ohtu Nõukogude Vabariigi kodanike õigustele.

Kohalikel võimudel on õigus neil juhtudel tarvitusele võtta kõik vajalikud abinõud avaliku korra ja julgeoleku tagamiseks.

6. Keegi ei või, toetudes oma usulistele tõekspidamistele, keelduda oma kodanikukohustuste täitmisest.

Erandid sellest eeskirjast ühe kodanikukohustuse teisega asendamise tingimusel on lubatud igal üksikjuhtumil rahvakohtu otsusega.

7. Usuvanne või vandetõotus kaotatakse.

Vajaduse korral antakse vaid pidulik tõotus.

8. Perekonnaseisuakte peetakse eranditult tsiviilvõimude poolt: abielude ja sündide registreerimise osakondade poolt.

9. Kool eraldatakse kirikust.

Usuõpetuse õpetamine kõikides riiklikes ja ühiskondlikes, samuti eraõppeasutustes, kus õpetatakse üldharidulikke aineid, ei ole lubatud.

Kodanikud võivad usuõpetust õpetada ja õppida eraviisil.

10. Kõik kiriku- ja usuühingud alluvad eraühingute ja -liitude kohta käivatele üldeeskirjadele ning ei kasuta mingeid eeliseid ega subsiidiume ei riigi ega tema kohalike autonoomsete ja omavalitsuslike asutuste poolt.

11. Sunniviisiline maksude ja koormiste nõudmine kiriku- ja usuühingute heaks, samuti sundabinõude ja karistuste rakendamine nende ühingute poolt oma liikmete suhtes ei ole lubatud.

12. Ükski kiriku- ega usuühing ei oma varanduse omandiõigust.

Juriidilise isiku õigusi nad ei oma.

13. Venemaal asuvate kiriku- ja usuühingute kogu varandus kuulutatakse rahva omandiks.

Ehitused ja esemed, mis on ette nähtud spetsiaalselt jumalateenistuse jaoks, antakse kohaliku või riigi keskvõimu eriotsuste alusel vastavatele usuühingutele tasuta kasutamiseks.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 15, 5. veebruaril (23. jaanuaril) 1918. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 109—110. Tõlge vene keelest.

Nr. 31.

26. JAANUARIL 1918.[35] — KAUBALAEVASTIKU NATSIONALISEERIMISEST (RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU DEKREET).[36]

Väljavõte.

Rahvakomissaride Nõukogu otsustab:

1. Kuulutada Nõukogude Vabariigi üldrahvalikuks, jagamatuks omandiks laevandusettevõtted, mis kuuluvad aktsiaseltsidele, osaühingutele, kaubamajadele ja üksikutele suurettevõtjatele, kelle valduses on iga tüüpi mereja jõelaevad kauba- ja reisijate veoks, nende ettevõtete kogu liikuva ja liikumatu varandusega, aktiva ja passivaga.

---

[35] Avaldamise kuupäev.

[36] Dekreedi põhiliste sätete projekti kirjutas V. I. Lenin. (Vt. V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 464.)

2. Nõukogude Vabariigi omandusse ei lähe üle:

a) väikepüügilaevad, mis annavad omanikule elamiseks hädavajalikku sissetulekut (elatusmiinimumi) ja mis kuuluvad tööartellide alusel rajatud väikeettevõtetele;

b) vaalapüügi- ja kalapüügilaevad, lootsiühingute ja -seltside, linna- ja maaomavalitsuste laevad, samuti kõik laevad, mis ei ole määratud kauba- ja reisijate veoks, välja arvatud need, mis kuuluvad aktsiaettevõtetele.

3. Nõukogude võimul kohapeal koos tööliste laevanduse ametiühinguorganisatsioonidega, Ülevenemaalise Meremeeste ja Jõekaubalaevastiku Nõukogu osakondadega ning kooskõlas nõukogude majandusorganisatsioonidega (rahvamajanduse rajooninõukogud, majanduskomiteed jms.) viivitamatult tarvitusele võtta abinõud laevade ja kogu varanduse hoidmiseks, mis lähevad Nõukogude Vabariigi omandusse.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 18, 8. veebruaril (26. jaanuaril) 1918. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 111. Tõlge vene keelest.

Nr. 32.

27. JAANUARIL 1918. — MAA SOTSIALISEERIMISEST (ÜLEVENEMAALISE KESKTÄITEVKOMITEE DEKREET).[37]

Väljavõtted.

I OSA.

ÜLDEESKIRJAD.

Art. 1. Igasugune omandiõigus maale, maapõuevaradele, veekogudele, metsadele ja elavale loodusele Venemaa Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi piirides kaotatakse alatiseks.

[37] Maa sotsialiseerimise dekreedi projekti arutati III ülevenemaalise tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude kongressi viimasel istungil 31. (18.) jaanuaril 1918. a. Kongressi presiidiumile tehti ülesandeks tekst lõplikult redigeerida. 27. jaanuaril 1918. a. kinnitati maa sotsialiseerimise seadus lõplikult Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee poolt.

Art. 2. Maa läheb nüüdsest peale ilma igasuguse (otsese või varjatud) väljaostuta kogu töötava rahva kasutusse.

Art. 3. Maa kasutamise õigus on ainult neil, kes harivad maad omaenda tööga, välja arvatud juhtumid, mis on käesolevas seaduses eriti ette nähtud.

Art. 4. Maa kasutamise õigust ei saa piirata; see ei olene ei soost, usutunnistusest, rahvusest ega kodakondsusest.

Art. 5. Maapõuevarad, metsad, veekogud ja elavad loodusjõud antakse sõltuvalt nende tähtsusest maakonna, kubermangu, oblasti või föderaalse nõukogude võimu käsutusse viimase kontrolli all. Maapõuevarade, metsade, veekogude ja elava looduse kasutamise ja valitsemise kord määratakse kindlaks eriseadusega.

Art. 6. Kogu eravalduses olev elus ja eluta põllumajanduslik inventar läheb ilma igasuguse väljaostuta majanditelt, mis ei rajane isiklikule tööle, sõltuvalt nende tähtsusest üle maakonna-, kubermangu-, oblasti- ja föderaalsete nõukogude maaosakondade käsutusse.

. . . . .

Art. 11. Nõukogude kohaliku ja keskvõimu organite maaosakondade kohustuseks maa kasutamise alal on peale põllumajanduslike maade õiglase jaotamise töötavale maarahvale ja rahva rikkuste kõige produktiivsema ärakasutamise:

a) tingimuste loomine, mis soodustavad maa tootlike jõudude kasvu, maa viljakuse suurenemist, põllumajandusliku tehnika arendamist ja lõpuks maaelanikkonna töörahva hulkades põllumajandusalaste teadmiste taseme tõstmist;

b) põllumajandusliku maa tagavarafondi loomine;

c) põllumajanduslike tööndusharude, nagu aianduse, mesinduse, juurviljakasvatuse, karjakasvatuse, piimamajanduse jt. arendamine;

d) mitmesugustes vööndites põlluharimise vähemtootlikelt süsteemidelt suurema tootlikkusega süsteemidele ülemineku kiirendamine töötavate põlluharijate ühtlase paigutamise teel;

e) kollektiivse majapidamise kui töö ja produktide kokkuhoiu mõttes kõige kasulikuma majapidamise arendamine üksikmajandite arvel sotsialistlikule majapidamisele ülemineku eesmärgil.

. . . . .

VII OSA.

MAA KASUTAMISE VORM.

Art. 35. Venemaa Föderatiivne Nõukogude Vabariik osutab sotsialismi kiireima saavutamise eesmärgil igakülgset kaasabi (kultuurilist ja materiaalset abi) ühisele maaharimisele, eelistades kommunistliku töö artelle ja kooperatiivseid majandeid üksikmajanditele.

Avaldatud ajalehes „Gazeta Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 27, 19. (6.) veebruaril 1918. a.

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 113—114. Tõlge vene keelest.

Nr. 33.

14. VEEBRUARIL 1918.[38] — SOTSIALISTLIKUST TÖÖLISTE JA TALUPOEGADE PUNALAEVASTIKUST (RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU DEKREET).

Väljavõte.

Vene laevastik nagu armeegi on tsaari- ja kodanliku režiimi kuritegudega ning raske sõjaga viidud suurde laostumusse. Üleminek rahva relvastamisele, mida nõuab sotsialistlike parteide programm, on selle asjaolu tõttu äärmiselt raske. Rahva vara säilitamiseks ja organiseeritud jõu — kapitalistide ja kodanluse palgaarmee riismeile vastupanemiseks ning vajaduse korral ülemaailmse proletariaadi idee toetamiseks tuleb üleminekuabinõuna kasutada laevastiku organiseerimist partei-, ametiühinguja teiste demokraatlike massiorganisatsioonide poolt kandidaatidele antavate soovituste alusel.

Seda silmas pidades Rahvakomissaride Nõukogu otsustab:

tsaariaegsete üldise sõjaväekohustuse seaduste alusel eksisteeriv laevastik loetakse laialisaadetuks ning organi-

[38] Avaldamise kuupäev.

seeritakse sotsialistlik Tööliste ja Talupoegade Punalaevastik.

(„Gazeta Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 23, 14. (1.) veebruaril 1918. a.)

. . . . .

История Советской Конституции (в документах) 1917—1956, M., 1957, lk. 112—113. Tõlge vene keelest.

II OSA.

NÕUKOGUDE VÕIMU ESIMESE PERIOODI ÕIGUSAKTE EESTIS (1917. A. OKTOOBER — 1918. A. VEEBRUAR).

Nr. 34.

26. OKTOOBRIL 1917. — SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE ÜLESKUTSE OKTOOBRIREVOLUTSIOONI VÕIDU PUHUL TOETADA NÕUKOGUDE VÕIMU.

KÕIGILE SOLDATITELE, MADRUSTELE JA TÖÖLISTELE, KÕIGILE EESTIMAA ELANIKKUDELE!

Seltsimehed ja kodanikud! Peterburi väeosad ja proletariaat on Kerenski valitsuse kukutanud. Vangi võetud on endised ministrid: Konovalov, Kiškin, Tereštšenko, Maljantovitš, Nikitin ja teised. Kerenski põgenes ära.

Pööre läks täieste korda. Võim on nõukogude käes. Ülevenemaaline nõukogude kongress on juba otsustanud Kerenski poolt maksmapandud surmanuhtlust väerinnal ära kaotada, kõiki soldatid ja ohvitserisid vabastada, kes nõndanimetatud poliitiliste asjade pärast vangis on. Revolutsioonilise nõukogude võimu poliitika nurgakiviks on otsustav rahupoliitika, kõikide mõisnikkude maade konfiskeerimine ja nende üleandmine rahvale, revolutsioonilised abinõud toitluse ja riigi majanduslise elu korraldamise alal, Asutava Kogu kokkukutsumine.

Ülevenemaalise nõukogude kongressi poolt loodud valitsus saab esimene tõsirahvaline, tõsi-revolutsiooniline

valitsus, rahva vabastamise, mitte aga rõhumise valitsus olema.

Elagu nõukogude võim!

Elagu revolutsiooniliste tööliste, madruste, soldatite, maatameeste ja väikemaapidajate võim!

Seltsimehed! Kõige suurem revolutsioon on möödas. Meie kõik peame kõikumata müürina revolutsioonilise nõukogude võimu kaitsena ja toena esinema. Olge valvel, seltsimehed soldatid, madrused, töölised! Suurt vasturevolutsioonilist katset on vaja juurteni hävitada. Sõja-revolutsioonilisel komiteel Eestimaa Nõukogude Täidesaatva Komitee juures on täieline võim Eestimaal.

Kohtadel on võim tööliste, soldatite, maatameeste ja väikemaapidajate nõukogude kui täieõigusliste organite oma.

Olemasolevad sõjaväelised võimud jäävad oma kohtadele, kui nad otsekohe ja ausalt praeguse revolutsioonilise pöördega ühinevad. Sel juhtumisel nimetatakse ülema väejuhatuse koosseisu juurde nõukogude komissarid, kelle allkirjata ükski käsk, ükski määrus maksev ei ole.

Tallinnas on kindluse komandant, maavägede ülem, merepiirkonna sõjaliini ülem, sõjasadama komandant, kindluse intendant täielist nõusolemist käesoleva pöördega avaldanud, nad on valmis uut revolutsioonilist võimu teenima ja jäävad oma kohtadele.

Nende juurde on komissarideks nimetatud: s. Devišin — maavägede ülema juurde, s. Tokarev — kindlusekomandandi juurde, s. Fruntov merepiirkonna sõjaliini ülema juurde, s. Krikunov — suurtükiväe ülema juurde, s. Makarov — sõjasadama komandandi juurde, s. Nikolajev — kindluse intendandi juurde.

Sõja-revolutsioonilise komitee juurde on Revolutsiooni Tribunal asutatud.

Ilma nende komissaride allkirjata ei ole ükski käsk, ükski määrus ülevalpool nimetatud ülemate poolt maksev ja teda ei ole vaja täita.

Ainult sel tribunalil on volitus isikute üle kohut mõista, keda vasturevolutsioonilikkuses süüdistatakse. Ei mingisuguseid omakohtuid.

Ei mingisuguseid väljaastumisi ilma sõja-revolutsioonilise komitee lubata. Rahu ja korda. Distsipliinis seisab meie jõud. Sõja-revolutsioonilise komitee käsud tuleb vastuvaidlemata täita.

Elagu revolutsioon!
Elagu rahva võim!

Tallinnas 26. okt[oobril] 1917, kell 2 päeval.

Sõja-Revolutsiooniline Komitee Eestimaa
Nõukogude Täidesaatva Komitee juures.

„Tööline" nr. 88, 27. oktoobril 1917.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 379—381.

Nr. 35.

27. OKTOOBRIL 1917. — EESTI SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE KOMISSARI V. KINGISSEPA KÄSKKIRI NR. 1 (KORRALDUS KUKUTATUD AJUTISE VALITSUSE KOMISSARIDELE ANDA ASJAAJAMINE ÜLE KOHALIKELE NÕUKOGUDE TÄITEVKOMITEEDELE).*

Sõjalise Revolutsioonikomitee ülesandel asusin tänasest päevast Eestimaa kubermangu valitsemisele.

Panen kõigile kubermangus tegutsevatele kukutatud Ajutise Valitsuse komissaridele ette maha panna oma volitused ja anda asjaajamine üle kohalikele täidesaatvatele komiteedele. Kõigil minule alluvail ametiisikuil jääda oma kohtadele ja täita teenistusülesandeid.

ENSV ORRKA, f. R-1290, nim. 1, s.-ü. 5, l. 3. Originaal. Tõlge vene keelest.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 390.

Nr. 36.

1. NOVEMBRIL 1917. — EESTIMAA TÖÖLISTE, SOLDATITE JA TALUPOEGADE SAADIKUTE NÕUKOGUDE TÄITEVKOMITEE OTSUS MAATAMEESTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE VALLA- JA MAAKONNANÕUKOGUDE VALIMISTE LÄBIVIIMISE KOHTA.

I. 26. oktoobril 1917. a. väljaantud Ajutise Tööliste ja Talupoegade Valitsuse dekreedi[39] õige ja rutulise elusse-

[39] Käesolev kogumik, dok. nr. 5.

viimise pärast maaküsimuse üle tulevad viibimata asutada Eestimaa maatameeste ja väiksemaapidajate valla- ja maakonnanõukogud.

II. Eestimaa maatameeste ja väiksemaapidajate valla- ja maakonnanõukogude liikmete valimised määrata 19. novembriks 1917. a.

III. Valimiste nimekirjade kokkuseadmine pandakse valla- ja alevivalitsuste peale, kes ka viieliikmelised valimise-komisjonid valivad neist isikutest, kel valimise-õigus on Eestimaa maatameeste ja väiksemaapidajate valla- ja maakonnanõukogude seaduse järele.

IV. Valimiste nimekirjad, milles ära tähendatud valija nimi, isanimi ja liignimi, tööala ja elukoht, peavad kokku seatud olema 12. novembriks 1917. a.

V. Teadaandeid valimiste nimekirjade täienduse ja paranduse kohta võib anda valla- ehk alevivalitsustesse kõik aeg enne valimisi.

„Eestimaa Kubermangu Teataja" nr. 44, erilisa, 4. novembril 1917. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 413.

Nr. 37.

1. NOVEMBRIL 1917. — EESTIMAA MAATAMEESTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE VALLANÕUKOGUDE AJUTINE MÄÄRUS.

I.

Maatameeste ja väiksemaapidajate vallanõukogu valivad mõlemast soost palgatöölised ja teenijad, väiksemaapidajad ja käsitöölised, kes teiste palgatööd ei tarvita, valla piirides elavad ja 18 aastat vanad on.

Tähendus 1. Valimise-õigus antakse ka sellele käsitöölisele, kelle teenistuses ainult õpipoisid (tüdrukud) on.

Tähendus 2. Vallanõukogusse võivad ka need valitud saada, kel aktiivset valimisõigust ei ole.

II.

Maatameeste ja väiksemaapidajate vallanõukogu liikmete arv määratakse iga 200 valla liikme kohta üks, kuid see arv ei tohi olla väiksem kui viis ja suurem kui kakskümmend.

III.

Vallanõukogu valib oma hulgast eestseisuse, kes nõukogu määruseid täide saadab ja jooksvaid asju ajab.

Vallanõukogu asjaajamine pandakse vallavalitsuse sekretäri peale, kui maatameeste ja väiksemaapidajate vallanõukogu selle kohta muud määrust ei tee.

IV.

Vallanõukogu koosolek tunnistatakse seaduslikuks, kui sellest mitte vähem kui pool liikmetest osa võtab.

V.

Vallanõukogu liikmed valitakse salajase hääletamisega. Ühel ajal valitakse salajase ja otsekohese hääletamisega maatameeste ja väiksemaapidajate maakonnanõukogu liikmed.

T ä h e n d u s 1. Maatameeste ja väiksemaapidajate valla- ja maakonnanõukogu liikmed valitakse k o l m e k u u peale.

T ä h e n d u s 2. Maakonnanõukogusse võivad valitud saada ka need isikud, kel käesoleva seaduse pkt. I järele aktiivset valimise-õigust ei ole.

VI.

Maatameeste ja väiksemaapidajate maakonnanõukogu seisab koos vallasaadikutest, keda saadetakse:
valla poolt, kus kuni 2000 elanikku — 1 saadik,
„ „ „ 2000 kuni 4000 elanikku — 2 saadikut,
„ „ „ 4000 ja rohkem elanikku — 3 saadikut.

VII.

Maakonnanõukogu valib oma hulgast täidesaatva komitee, kes nõukogu määruseid täide saadab ja jooksvaid asju ajab.

VIII.

Maakonnanõukogu peab järjekorralisi koosolekuid mitte vähem kui üks-kord kuus.

Tähendus. Nõukogu täidesaatval komiteel ehk kolmel vallanõukogul on õigus maakonnanõukogu erakorraliselt kokku kutsuda.

IX.

Maakonnanõukogu koosolek on otsusevõimeline, kui 1/3 liikmetest sellest osa võtavad.

X.

Maatameeste ja väiksemaapidajate maakonnanõukogu saadab iga 10 000 valija kohta ühe saadiku Eestimaa Tööliste, Soldatite ja Talupoegade Saadikute Nõukogude Täidesaatvasse Keskkomiteesse; need saadikud valib maakonnanõukogu proportsionaalselt nõukogus olevate partei fraktsioonide liikmete arvu järele.

„Eestimaa Kubermangu Teataja" nr. 44, erilisa, 4. novembril 1917.

Nr. 38.

8. NOVEMBRIL 1917. — EESTIMAA TÖÖLISTE, SOLDATITE, MAATAMEESTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE SAADIKUTE NÕUKOGUDE TÄITEVKOMITEE OTSUS MAATAMEESTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE VALLA- JA MAAKONNANÕUKOGUDE VALIMISTE KORRA KOHTA.*

1) Allpooljärgnev lisa Eestimaa maatameeste ja väiksemaapidajate valla- ja kreisinõukogude ajutise määruse p. V juurde maksma panna.

2) Valla- ja alevivalitsustele, kes postiasutuste seisaku tagajärjel õigel ajal nimetatud ajutist määrust kätte ei saanud ja kelledel sellepärast mitte võimalust polnud aegsaste valijate nimekirjade kokkuseadmist alustada, kohuseks teha nimekirjad hiljemalt 18. novembriks s. a. kokku seada.

3) Esimene Eestimaa maatameeste ja väiksemaapidajate

kreisinõukogude koosolek 21. novembriks kell 12 päeval määrata. Saadikutel tuleb kohalikus linnas endisesse kreisikomissari kantseleisse pöörata.

Lisa

EESTIMAA MAATAMEESTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE VALLA- JA KREISINÕUKOGUDE AJUTISE MÄÄRUSE P. V JUURDE.

1. Maatameeste ja väikemaapidajate valla- ja kreisinõukogude liikmete valimine sünnib salajase ja otsekohese hääletamisega, proportsionaalse esituse alusel.
2. Valimise päevast on valla- ja alevivalitsused kohustatud kõigile valijatele teada andma (käskjalgade, kümnikute jne. läbi).
3. Vallanõukogu liikmete kandidaatide nimekirjad peavad vallavalitsusesse enne valimiste algust sisse antud olema, kuna nimekirjale vähemalt viis valijat oma käega peavad alla kirjutama.
4. Kandidaatide nimekirjad nummerdatakse nende sisseandmise järjekorras ära ja nende selgelt kirjutatud ärakirjad pannakse vallamaja ruumides järelvaatamiseks välja.
5. Vallanõukogu liikmete valimine sünnib nii, et hääl ühe kandidaatide nimekirja eest antakse, kuna valimisesedeli peale ainult nimekirja number kirjutatakse.
6. Valimisesedelite äraandmine sünnib valimisteks määratud päeval kella 10 hommikul kuni kella 8 õhtul.
7. Valimisesedel antakse kokkupandud kujul valimiskomisjoni esimehe kätte, kes selle kasti laseb.
8. Valijate nimekirjas märgitakse iga valija ära, kes oma valimiseõigust tarvitas.
9. Pärast valimiste lõppu loeb valimiskomisjon viivitamata valimisesedelid ära ja arvab valimise tagajärjed välja.
10. Valimise tagajärgede väljaarvamise juures käib komisjon Asutava Kogu valimiseseaduse §§ 89—90 järel.
11. Kandidaat (kandidaadid), kes kandidaatide nimekirjas esimesena (esimestena) seisab, arvatakse ühtlasi kreisinõukogu liikme kandidaadiks, kuna valimise tagajärjed kreisinõukogu liikmete kohta § 10 tähendatud viisil välja arvatakse.

12. Valimiste kohta tehtakse protokoll, mis kolme päeva jooksul, ühes valijate nimekirjadega ja valimisesedelitega maatameeste ja väikemaapidajate kreisinõukogusse saadetakse. Viimasel on õigus ebaõiged valimised tühjaks tunnistada ja uued määrata.

„Eestimaa Kubermangu Teataja" nr. 46, 11. novembril 1917.

Nr. 39.

12. NOVEMBRIL 1917. — EESTIMAA TÖÖLISTE, SOLDATITE, MAATAMEESTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE SAADIKUTE NÕUKOGUDE TÄITEVKOMITEE OTSUS EESTIMAA KUBERMANGU AJUTISE MAANÕUKOGU LAIALISAATMISE KOHTA.*

Väljavõte.

Eestimaa Tööliste, Soldatite, Maatameeste ja Väikemaapidajate Saadikute Nõukogude Täidesaatev Komitee otsustas 12. novembril 1917. aastal:

. . . . .

5) Ebademokraatlisel alusel valitud Ajutine Eesti Kubermangu Maanõukogu laiali saata, kuna Ajutine Eesti Kubermangu Maavalitsus Asutava Kogu kokkukutsumiseni oma volitused alal hoiab ja jooksvaid asju ajab.

„Eestimaa Kubermangu Teataja" nr. 46, erilisa, 13. novembril 1917. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 431—432.

Nr. 40.

16. NOVEMBRIL 1917. — TÖÖLISKONTROLLI SISSESEADMISEKS MOODUSTATUD AJUTISE TÄITEVKOMITEE RINGKIRI TÖÖLISKOMITEEDE JA TÖÖLISTE KONTROLLKOMISJONIDE TEGEVUSE KORRALDAMISE KOHTA.

Ringkiri nr. 2.

Kõigile vanemate nõukogudele, töölistele, teenijatele ja ettevõtjatele.

1. Tööliste Komitee jaguneb oma tegevuses kahte osakonda: 1) ettevõtte korraldamine ja 2) ettevõtte varustamine.

Tööliste Komitee korraldamise osakonna tegevus seisab: 1) ettevõtte kontrolleerimises ja 2) ettevõtte ümberloomises.

Tööliste Komitee varustamise osakonna tegevus seisab: 1) tooraine ja 2) kütteaine muretsemises ja jaotuses.

2. Kontrollkomisjoni liikmete arvu määrab Tööliste Komitee kindlaks.

3. Kontrollkomisjoni ülesanne seisab ainult ettevõtte tegevuse kontrolleerimises, teistest Komitee töödest ta osa ei võta.

4. Vabrikuvalitsus on kohustatud tööliste kontrollkomisjoni liikmetele kontrolli otstarbeks kõik sellekohased materjalid andma, võimalust andma neid järele uurida ja asjaajamise raamatud ette näitama, et sellega ärisaladusi kõrvaldada.

5. Kontrollkomisjon seisab koos kahest kolmandikust tööliste esitajatest; 1/3 võib teistest isikutest olla, nagu insenerid, statistid, kontoriteenijad jne.

6. Kontrollkomisjoni liikmed on oma tegevuses vastutavad Tööliste Komitee ees, viimane on aga vastutav oma valijate ees.

7. Kui pool Tööliste Komitee arvust mõnele kontrollkomisjoni liikmele ehk tervele kontrollkomisjonile usaldamatust avaldab, siis kõrvaldatakse nad oma ametist.

8. Iga ettevõtte valitsuse jaoskonda määratakse üks kontrollkomisjoni liige nõuandva häälega.

Märkus: Direktori kabinet (kantselei) jääb kontrollkomisjoni tegevusest välja.

9. Kontrollkomisjon võtab ettevõtte juhatuse koosolekutest osa.

10. Kontrollkomisjoni tegevus laieneb ka evakueerimisel olevate vabrikute ja tehaste üle, valjult selle järele valvates, et väljaveetavad pingid, materjalid ja muu inventar ilma kontrollkomisjoni teadmiseta edasi antud ei saaks ehk teistele ettevõtetele ära müüdud.

11. Igasugusest avalikuks tulnud saboteerimisest (töötakistamisest) annab kontrollkomisjoni liige viibimata Tööliste Komiteele teada, kes selle kõrvaldamiseks ajaviitmata sammusid astub.

12. Kontrollkomisjoni liikmed märgivad läbivaadatud paberid ära.

13. Kontrollkomisjoni liikmete nimed pandakse ettevõtte ruumides üles.

Kontrolli seaduse elusseviimise kohta annab Ajutine Täidesaatev Komitee ka suusõnal tarvilikke näpunäiteid.

EKPA, f. 6365, nim. 1, s.-ü. 16, l-d 142—143. Kinnitatud ärakiri. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 437—438.

Nr. 41.

19. NOVEMBRIL 1917. — EESTIMAA TÖÖLISTE, SOLDATITE, MAATAMEESTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE NÕUKOGUDE TÄITEVKOMITEE OTSUS EESTIMAA KUBERMANGU MAAVALITSUSE LIKVIDEERIMISE KOHTA.

12. novembril 1917 otsustas Eestimaa Tööliste, Soldatite, Maatameeste ja Väikemaapidajate Saadikute Nõukogude Täidesaatev Komitee ebademokraatlisel alusel valitud Ajutine Eesti Kubermangu Maanõukogu laiali saata, kuna Eestimaa Kubermangu Maavalitsus Asutava Kogu kokkukutsumiseni oma volitused alal hoiab ja jooksvaid asju ajab.

Maanõukogu aga selle asemel, et ennast laialisaadetuks tunnistada, tegi 15. novembril katset ennast „ainsaks kõrgema võimu kandjaks" Eestis välja kuulutada ja otsustas, et „igasugused määrused, käsud ja dekreedid, tulgu nad kelle poolt tahes", täitmata tulevad jätta, kui nim. maanõukogu neid välja pole kuulutanud. Sellega kutsus Eesti Maanõukogu otsekohe üles nõukogude, s. o. töörahva valitsust ja tema seadusi Venemaal ja Eestis mitte tunnistama. Eesti Maavalitsusele kui Maanõukogu ametlikule täidesaatvale asutusele on sellega ülesandeks tehtud töörahva revolutsiooni võidu saavutused hävitada Eesti kodanluse ja mõisnikkude tuluks.

Eestimaa T[ööliste], S[oldatite], M[aatameeste] ja V[äikemaapidajate] Nõukogu Täidesaatev Komitee 19. nov. 1917 [otsustas]:

Maavalitsuse liikmete volitused lõpetatuks tunnistada ja Maavalitsuse asjaajamist Täidesaatva Komitee kätte üle võtta.

EKPA, f. 6364, nim. 1, s.-ü. 105, l-d 17—18. Originaal.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 441—442.

Nr. 42.

20. NOVEMBRIL 1917. — EESTI SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE OTSUS SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE PÕHIMÄÄRUSE VASTUVÕTMISE KOHTA.*

Väljavõte istungi protokollist nr. 24.

p. 20. SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE UMBERKORRALDAMISE PROJEKT.

Otsustati: vastu võtta järgmine põhimäärus:

. . . . .

2) Sõja-revolutsioonikomitee on kõrgeim täidesaatev organ, kelle ülesandeks on Eestimaa poliitilise elu üldjuhtimine, kontroll kohalike sõjaväe- ja tsiviil-ametiisikute tegevuse üle, keda Sõja-revolutsioonikomitee on õigustatud nende sobimatuse korral ametist tagandama, andes nad vajaduse korral sõjalis-revolutsioonilise kohtu alla ja asendades nende ametikohad teistega.

3) Eestimaa Krai Täitevkomiteele pannakse kogu kubermangu juhtimine, s. o. kõik kohustused, mis olid Kubermangu Maanõukogul ja komissaril.

4) Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Täitevkomiteele pannakse linna ja edaspidi, kuni talupoegade maakonnanõukogu loomiseni, ka maakonna juhtimine.

ENSV ORRKA, f. R-1217, nim. 1, s.-ü. 1, l. 36. Tõlge vene keelest.

Nr. 43.

21. NOVEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU JUHATUSKIRI MAAKONNA TÖÖRAHVA NÕUKOGUDELE.*

1. Maakonna töörahva nõukogu valib enesele juhataja, tema abilised ning sekretäri. Kõik otsused kirjutatakse protokolli, mis juhatuse poolt alla kirjutatakse.

2. Maakonna töörahva nõukogu valib enesele täidesaatva komitee, mil vähemalt kolm liiget peab olema.

Täidesaatva komitee liikmed asuvad võimalikult alaliselt maakonna linnas ja ajavad jooksvaid asju ning teevad nõukogu istumise vaheaegadel ka muid otsuseid, mida rutulikkuse pärast nõukogu koosoleku järguni edasi lükata ei või.

Kõik niisugused tähtsamad otsused tuleb lähemale nõukogu koosolekule kinnituseks ette panna.

Täidesaatva komitee liikmed saavad tasu. Nõukogu liikmed — päevaraha aja eest, mis neil koosolekutel käimiseks ära kulus.

M ä r k u s. Kui nõukogu enese keskelt tarvilist arvu kohaseid täidesaatva komitee liikmeid ei leia, võib ta neid ka väljaspoolt nõukogu valida. Täidesaatva komitee liikmed jaotavad eneste vahel kohuseid kokkuleppimise järele ära.

3. Maakonna töörahva nõukogu valib iga 10 000 isiku kohta, kel õigus nõukogu valimistest valijate nimekirjade järele osa võtta, ühe saadiku Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogusse. Nendeks saadikuteks võivad ka isikud olla, kes mitte maakonna nõukogu liikmed ei ole.

Tallinnas, Tartus ja Narvas on eraldised linna töörahva ja sõjaväelaste nõukogud. Mujal maakondades on maakonna töörahva nõukogu, kuhu ka linna töölised ja sõjaväelased oma asemikud saadavad.

Maakonna töörahva nõukogu peaülesanded on:

a) Mõisade ja muude suurmaade rahva omanduseks võtmine ja nende kõige otstarbekohasema tarvitamise korraldamine.

Maakonna töörahva nõukogu palkab instruktorid, kes valla töörahva nõukogudele mõisamajapidamise alal juhatust annavad, tarvilistel kordadel koha peale sõites.

Maakonna töörahva nõukogu avab põllutööriistade ladud valla töörahva nõukogude tarvis, paneb mõisamajapidamise juhatajatele eriteadlisi kursusid toime jne.

b) Rahvamiilitsa korraldus.

Maakonna töörahva nõukogu korraldab, et iga valla töörahva nõukogu juures rahvamiilits asutataks.

M ä r k u s. Selle kohta annab Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu iseäralise juhatuskirja välja.

d) Hariduse asjus korraldab maakonna töörahva nõukogu, et mõisades, alevites jne. tööliste lasteaiad, lugemisetoad, raamatukogud tekiksid, palkab instruktorid, kes selleks juhatust annavad, asutab kirjanduse osakonna, kes valla töörahva nõukogude tarvis sotsialistlist, erateadlist ja muud kirjandust muretseb, seda laiali laotab jne.

Maakonna töörahva nõukogu täidesaatev komitee asutab tööosakonna, mille ülesandeks on:

1) valvata, et kogu maakonnas töökaitse seadusi täidetaks;

2) tööbüroo avada, mis Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu juures oleva kesktöö bürooga üheskoos tööta töölistele tööd muretseb. Peale selle käivad tööosakonna alla kõik muud töökaitsesse puutuvad küsimused.

„Eesti Teataja" nr. 1, 23. novembril 1917.

Nr. 44.

24. NOVEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS MAAKÜSIMUSES.

Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatev Komitee otsustas 24. novembril 1917. a. ajutise töö- ja talurahvavalitsuse dekreedi põhjal 26-dast oktoobrist s. a.[40]:

1) Kuni sellekohaste lähemate määruste väljaandmiseni Eestis kõik rendimaksmine maa eest, mis väljaspool linna piirisid, seisma panna, olgu rent raha, töö või mõnel muul näol maksetav.

See määrus ei puutu rendileantud mõisaid või kohtasid, milledel üksikult üle kümne tessatini põllumaad on; niisuguste maade rentnikud peavad rendi kõige aja eest ära tasuma, mil maa nende käes on: omavalitsuse maade eest — omavalitsusele, muud rentnikud kohalisele valla töörahva nõukogule.

2) Seisma panna kõigi kohtuotsuste täitmine, millede järele kohapidajad on kohast väljatõstmisele ehk rendi-

[40] Käesolev kogumik, dok. nr. 5.

maksmisele mõistetud, maa eest, mis 1. p. oma esimeses järgus ära tähendatud.

Nende asjade uut läbivaatamist võib uutes valitud kohtutes nõuda.

3) Seisma panna ostusummade ja muude maade pääl olevate hüpoteegivõlgade tasumine maade eest, mis väljaspool linnade piirisid.

4) Eesti piirides olevate era-, kroonu-, stifti-[41] ja kirikumõisates tuleb viivitamata kontroll sisse seada. Kõik nimetatud mõisate omanikud, rentnikud või tarvitajad ehk nende asemikud on kohustatud mõisate varandused valla töörahva nõukogu poolt volitatud isikule üle andma. Igas mõisas valitakse töörahva vanemate nõukogu, mis valla töörahva nõukogule mõisavalitsemise juures abiks on.

5) Paragrahv 4-das nimetatud mõisate omanikud, rentnikud, tarvitajad või nende asemikud on kohustatud kõik mõisa elava ja eluta inventari ühes arvepidamisega ja sissetulekutega, mis pärast 1. novembrit 1917. a. saadud, valla töörahva nõukogu esitajatele ära andma.

Liikuv varandus, mis mõisapidajate ja nende perekondade isikliseks tarvitamiseks oli, jääb omanikule alale.

6) Valdades, kus töörahva nõukogud veel valimata, on igasugune mõisate ülevõtmine keelatud.

7) Linnade omavalitsuse mõisad jäävad omavalitsuse kätte, kuid selle tingimusega, et linnavalitsus hiljemalt 24. aprillil 1918. a. neid mõisaid oma majapidamise teel harima hakkab.

Pääle selle on linnavalitsusel õigus Eestis olevaid mõisaid, millede piirid linna omadega kokku käivad, oma valitsemise ja tarvitamise alla võtta.

Senised rüütelkonna mõisad võetakse Eesti keskomavalitsuse kätte põllutöökoolide, eeskujuliku majapidamise jne. sisseseadmiseks.

8) Igasugune omavoliline metsade maharaiumine, maade jagamine ja muu mõisate väärtusetaks tegemine on keelatud. Kohalisele maatarahvale ja teistele kohalikkudele elanikkudele, kellel küttematerjal puudub, võib valla töörahva nõukogu haometsa raiumist lubada.

[41] Stift — piiskopkond, kitsamas mõttes piiskopi ilmlikus valduses olev maa-ala.

9) Kõik need, kes selle otsuse järele ei talita ja ülalnimetatud mõisate varandust püüavad ära peita või muul viisil valla töörahva nõukogude nõudmistele vastu hakkavad, niisama ka kõik elanikud, kes mõisate varandust omavoliliselt riisuvad või rikuvad, tuleb kohe aresteerida ja Tallinna sõja-revolutsioonikomiteesse tuua.

10) Vallavalitsused on kohustatud 7 päeva jooksul pääle selle otsuse kättesaamist valla täiskogu kokku kutsuma ja täiskogule Ajutise Töö- ja Talurahva Valitsuse dekreeti maa asjus, tööstuse kontrolli asjus ja käesoleva otsuse ette lugema. Vallaametnikud, kes seda otsust nimetatud viisil mitte ei avalda, tuleb viibimata kinni võtta ja Tallinna sõja-revolutsioonikomiteesse saata.

„Edasi" (Tartu) nr. 16, 7. detsembril 1917.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 452—453.

Nr. 45.

27. NOVEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS KOHALIKE KOHTUTE LOOMISE KOHTA.

Ajutise Töö- ja Talurahva Valitsuse dekreedi põhjal 24. novembrist 1917. a.[42] ja kohalikke olusid silmas pidades otsustas Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatev Komitee 27. novembril 1917. a.:

1) Eestis viivitamata kohalik kohus sisse seada.

2) Alalised kohalised kohtunikud valitakse tarvilikul arvul: Tallinnas, Tartus ja Narvas — tööliste ja soldatite nõukogude poolt, teistes linnades ja maa tarvis — maakonna töörahva nõukogude poolt.

3) Järjekorralised kohtuliikmed valitakse: linnaelanikkude asjade arutamiseks tööliste ja soldatite nõukogude poolt mitte vähem kui 30 liiget iga kohtu jaoks, maaelanikkude asjade arutamiseks aga valla ehk alevi elanikkude üleüldisel koosolekul, millest osa võtavad mõlemast

[42] Käesolev kogumik, dok. nr. 17.

soost isikud, kes valimise päeval 18 aastat vanaks saanud ja valla või alevi piirides elavad.

Valimisi toimetatakse salajase hääletamise teel. Iga valla või alevi kohta valitakse häälteenamusega vähemalt kuus kohtuliiget.

4) Alaline kohalik kohtunik saab tasu omavalitsuse asutuste poolt, kohtuliikmetele aga maksab päevapalga see isik ehk asutus, kus kohtuliige töötab.

Isikud, kes teise teenistuses ei seisa, kannavad kulud ise.

Peale selle maksetakse maal igale kohtuliikmele omavalitsuse asutuste poolt päevaraha, mitte enam kui poole võrra lihttöölise päevapalgast, mis Eesti Ametiühisuste Keskbüroo poolt kindlaks määratud.

5) Kohtu asjaajamine on eesti keeles. Kohut mõistetakse võimaluse korral selles keeles, mida kaebtusalune või pooled mõistavad.

M ä r k u s. Neis Eesti piirides olevates valdades, kus elanikkude enamus mitte eestlastest koos ei seisa, on kohtupidamine kohalikkude elanikkude keeles.

6) Maal määratakse kohtuistumised teatud korras vallamajades või mujal valla piirides, nii et vähemalt korra iga kahe kuu jooksul kohtupidamise koht ühegi elaniku elukohast kaugemal ei oleks kui 10 versta.

Erandisi neist määrustest teha võib ainult valla töörahva nõukogu.

7) Kohtusekretär kutsutakse alalise kohalise kohtuniku poolt ametisse ja töötab viimase juhatuse all.

„Eesti Teataja" nr. 6, 29. novembril 1917.
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 462—463.

Nr. 46.

28. NOVEMBRIL 1917. — JUHATUSKIRI VALLA TÖÖRAHVA NÕUKOGUDELE MAAKÜSIMUSE KOHTA EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE POOLT.

1. Valla töörahva nõukogu korraldab, et kõik valla piirides asuvad mõisad viibimata nõukogu valitsuse alla läheksid. Selleks saadab ta kõigisse nimetatud mõisa-

desse oma asemikud, kes seal kontrolli (järelvalve) sisse seavad ja varanduse üle võtavad.

2. Kõigepealt kutsutakse kõigi mõisa tööliste koosolek kokku.

Sellel koosolekul ei ole otsustavat hääleõigust mõisa valitsejatel ega neil mõisateenijatel, kes mõisapidaja ehk valitseja isiklises teenistuses on (kokad, teenijad, kutsar jne.).

3. Sellel tööliste koosolekul loetakse ette:

1) Ajutise Töö- ja Talurahva Valitsuse dekreet maa asjus, 2) Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatva Komitee otsus maaküsimuse kohta 24. novembrist 1917. a. ja 3) käesolev juhatuskiri.

4. Sellepeale valitakse mõisa Töörahva Vanemate Nõukogu (3 kuni 5 liiget).

5. Valla töörahva nõukogu võtab mõisapidajalt või tema asemikult kõik raamatud, arvepidamise jne. vastu, teeb selle kohta protokolli ja annab nad mõisa Töörahva Vanemate Nõukogule edasi.

Märkus. Mõisa kontor kõige inventari ja raamatutega läheb mõisa Töörahva Vanemate Nõukogu kätte.

6. Kõik mõisa sissetulekud, mis pärast 1. novembrit s. a. saadud, antakse valla töörahva nõukogu kätte. Valla töörahva nõukogu kätte lähevad ka kõik edaspidised mõisade sissetulekud. Need summad hoitakse lähemates hoiu- ja laenu-asutustes, valla töörahva nõukogu jooksval arvel. Ainult vähemad summad jooksvate kulude katmiseks jäävad mõisa Töörahva Vanemate Nõukogu kätte.

Märkus. Mõisadest saadava puhtakasu tarvitamise kohta ilmuvad iseäralised määrused.

7. Mõisapidaja peab võimalikult lühikese aja jooksul mõisast lahkuma. Valla töörahva nõukogu otsustada jääb, kas mõisapidajale lühema või pikema aja peale moona määrata.

8. Mõisapidaja elumaja tarvitatakse kõigepealt kooliruumideks, kui lähedal olevad koolimajad liig sündmatad, siis tööliste eluruumideks, koosolekute pidamiseks jne.

Märkus. Mõisa pargid on üleüldiseks tarvitamiseks. Korra järele valvab Vanemate Nõukogu ja Tervishoiu Komisjon.

9. Mõisa aeda haritakse aedniku poolt Vanemate Nõukogu kontrolli all. Vanemate Nõukogu ja üleüldine mõisa tööliste koosolek määrab ära, kui palju iga tööline aiavilja jne. palga arvel oma tarvitamiseks saab.

10. Valla töörahva nõukogu võimupiirides on mõisavalitsejate ja kirjutajate tagandamine ja uute valimine. Mõisa eesttöötajate, kubjade jne. kohused lähevad Töörahva Vanemate Nõukogu kätte.

11. Kõik mõisa majapidamine sünnib mõisa Töörahva Vanemate Nõukogu järelvalvuse all.

Igasugune mõisa varanduse müümine, niisama igasugune mõisa kassast raha väljaandmine, väikesed jooksvad kulud maha arvatud, võib ainult valla töörahva nõukogu täidesaatva komitee või tähtsamatel kordadel valla töörahva nõukogu lubaga sündida. Mõisa Töörahva Vanemate Nõukogul on õigus oma lubaga ainult haometsa mõisa tarvidusteks raiuda. Põletispuude raiumine, niisama ehituspalkide lõikamine mõisa tarvidusteks võib ainult valla töörahva nõukogu lubaga sündida.

Valla töörahva nõukogu lubaga võib kohaliste maatainimeste ja teiste kohaliste elanikkude tarvidusteks, kel küttematerjal puudub, haometsa raiuda.

Metsaraiumine müügi otstarbeks võib sündida ainult maakonna töörahva nõukogu otsuse põhjal, mis Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatva Komitee metsaasjanduse osakonna kinnitust tarvitab.

12. Mõisa Töörahva Vanemate Nõukogu ülesandeks on muuseas:

a) Mõisa varanduse korrasoleku ja tööde õigeajalise ärategemise järel valvata;

b) Hoolitseda, et mõisa metsasid mitte ei hävitataks;

d) Vahemeheks olla mõisa tööliste ja valla töörahva nõukogu vahel.

13. Võimalikult igal laupäeval pärast töö lõppu peetakse mõisa tööliste koosolek ära, kus Vanemate Nõukogu oma tegevuse üle aru annab. Peale selle on koosolekul õigus kõiki muid küsimusi arutada. Üleüldise koosoleku otsused on sunduslikud Vanemate Nõukogule, kui nad mitte valla, maakonna ehk Eesti Töörahva Nõukogu otsuste vastu ei lähe.

14. Mõisa töörahva üleüldisel koosolekul valitakse:

a) Revisjonikomisjon, kes Vanemate Nõukogu asjaajamist vähemalt kord kuus revideerib.

Märkus. Soovitav on sellesse komisjonisse väljastpoolt liikmeid valida, näituseks kooliõpetajaid jt., kes töörahva poole hoiavad.

b) Tervishoiukomisjon, mille ülesandeks on vähemalt iga kahe nädala tagant kord kõik mõisa tööliste korterid läbi vaadata, et seal puhtus valitseks. Komisjonisse valitakse tingimata ka naisterahvaid.

Märkus. Kõik komisjonid nagu töörahva vanemadki valitakse kolme kuu peale, aga valijatel on õigus ka enne selle tähtaja lõppu uusi valimisi ette võtta.

15. Valla töörahva nõukogu kohus maa asjus on muu seas:

1) Valvata, et kõigis mõisades majapidamist korralikult aetaks, töökaitse seadusi peetaks, mõisade varandusi ära ei hävitataks jne.

2) Arvepidaja palgata, kes hoiul oleva mõisa kassade raha kohta, niisama ka muude mõisade sissetulekute ja väljaminekute arved korras peab.

Märkus. Arvepidamise kohta ilmub iseäraline juhatuskiri.

3) Instruktor palgata, kes kogu valla piirides olevate mõisade majapidamist juhtida aitab.

Märkus. Kui kohast põlluteadlise haridusega isikut instruktoriks leida ei ole, tuleb mõni kohaline põllumees, kes sotsialistlise ilmavaatega, ajutiselt instruktori kohuste täitmiseks kutsuda.

Instruktor võib esialgul ka arvepidaja kohuseid täita.

16. Valla töörahva nõukogu liikmed saavad oma töö eest tasu, mille suuruse maakonna töörahva nõukogu ära määrab.

„Eesti Teataja" nr. 5, 28. novembril 1917.

Nr. 47.

30. NOVEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS RAHVAMIILITSA (PUNAKAARDI) KÜSIMUSES.*

1) Kõiki ettevõtjaid Eestis kohustada oma töölistele, kes töörahva (ja soldatite) nõukogude juures asutatud rahvamiilitsa (punasekaardi) teenistuses, nende päevade

eest, mis nimetatud ühiskondlise teenistuse peale ära kulub, täielikku tasu maksma. Rahvamiilitsa kohuste täitmiseks peab ettevõtja nimetatud tingimistel mitte üle ühe protsendi oma töölistest tööst vabastama.

2) Kui teatud ettevõttest mõnel päeval alla ühe protsendi töölisi rahvamiilitsa teenistuses, võib teistel päevadel see protsent suurem olla, kuid nii, et läbistikku miilitsateenistuses olejate tööliste arv mitte üle ühe protsendi ei ole.

3) Vähemate ettevõtete kohta, kus tööliste arv alla saja, maksab sama määrus, nimelt peab iga ettevõtja oma töölisele aastas 3 päeva eest, mis see rahvamiilitsa teenistuse peale tarvitab, palga täielikult ära maksma.

4) Erakorralistel juhtumistel on kohalikkudel nõukogudel õigus ka suuremat arvu töölisi rahvamiilitsa teenistusesse nõuda ja ettevõtjaid kohustada nende tasu tervelt või jaoliselt välja maksma.

5) Rahvamiilitsast osavõtmise kord määratakse ära kohaliste valla, maakonna ja linna töörahva (ja soldatite) nõukogude poolt Töörahva Vanemate Nõukogu, ametiühisuste jne. kaastegevusel.

„Eesti Teataja" nr. 9, 2. detsembril 1917.

Nr. 48.

4. DETSEMBRIL 1917. — EESTI SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE OTSUS AUKRAADIDE JA ORDENITE KAOTAMISE DEKREEDI ELLURAKENDAMISE KOHTA.*

Väljavõte istungi protokollist nr. 35.

. . . . .

p. 5. Aukraadide ja ordenite kaotamisest.

Otsustati: Teha komissaridele ülesandeks ellu rakendada rahvakomissaride dekreet[43] ordenite ja aukraadide kaotamise kohta.

ENSV ORRKA, f. R-1217, nim. 1, s.-ü. 1, l. 47. Tõlge vene keelest.

[43] Käesolev kogumik, dok. nr. 14.

Nr. 49.

7. DETSEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS EESTI REVOLUTSIOONILISE TRIBUNALI MOODUSTAMISE KOHTA.*

Väljavõte istungi protokollist.

. . . . .

Punkt III.

Arutati: Eesti Revolutsioonilise Tribunali ja tema juures asuva uurimisekomisjoni liikmete valimise asja.

Otsustati: Saata Eesti Tööliste Ametiühisustele ja Vanemate Kesknõukogule ettepanek, et nemad tarvilist arvu Tribunali ja komisjoni liikmeid omalt poolt ära määraks, keda siis E[esti] T[öörahva] ja S[õjaväelaste] N[õukogu] T[äidesaatev] K[omitee] kinnitada võiks.

„Eesti Teataja" nr. 16, 11. detsembril 1917.

Nr. 50.

18. DETSEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS KOHALIKE KOHTUTE NIMETUSE KOHTA.*

Rahvakomissaride Nõukogu kohtu-dekreedi põhjal Eestis asutatavaid kohalikke kohtuid nimetada r a h v a k õ h t u t e k s. Sellega tuleks neid kohtuid nimetada: Tallinna (1., 2., 3. jne.) Rahvakohus, Virumaa (1., 2., 3. jne.) Rahvakohus, jne.

„Eesti Teataja" nr. 27, 28. detsembril 1917.

Nr. 51.

21. DETSEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS TALLINNA PANKADE KOMISSARIAADI ASUTAMISE KOHTA.

Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatev Komitee otsustas 21. detsembril 1917. a. Kesktäidesaatva

Komitee dekreedi põhjal 14. detsembril[44] 1917. a., raha-asjanduse riigimonopoliks tunnistamise üle Tallinnas — Tallinna pankade komissariaat asutada, pankade ja raha-asutuste revideerimiseks ja nende tegevuse üle järelevalvamiseks ja kontrolli sisseseadmiseks, kuni iseäralise käsukirja väljaandmiseni erapankade ja rahaasutuste riigipangaga ühteliitmise kohta.

Tallinna pankade komissariaadi määruste alla käivad kõik Tallinna pangad ja rahaasutused.

Kõik Tallinna pangad ja rahaasutused töötavad komissariaadi kontrolli all ja on kohustatud komissariaadi nõudmise peale igal ajal viimasele kõiki tarvilikka, äri seisukorda ja tegevusesse puutuvaid teateid andma ja sisse saatma.

Tallinna pankade komissariaat võtab vastu ja vaatab läbi igasuguseid pankade ja rahaasutuste tegevusesse puutuvaid kaebtusi.

Tallinna pankade komissariaat asub Toompeal, endise kubermanguvalitsuse ruumides. Vastuvõtmine tööpäeval kella 1—2.

„Tööline" nr. 2, 3. jaanuaril 1918.
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 543.

Nr. 52.

21. DETSEMBRIL 1917. — TALLINNA TÖÖLISTE JA SÕJAVÄELASTE SAADIKUTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS NÕUKOGU PÕHIMÄÄRUSTIKU KINNITAMISE KOHTA.*

Väljavõte istungi protokollist.

. . . . .

9) Nõukogu põhimäärustiku läbivaatamine.

Pärast nõukogu põhimäärustiku läbiarutamist ja hääletamist punktide järgi ja tervikuna võtab nõukogu põhimäärustiku vastu järgmises redaktsioonis:

1) Kogu seadusandlik ja täidesaatev võim Tallinna linnas ja selle ümbruskonnas kuulub Tallinna Nõukogule.

[44] Käesolev kogumik, dok. nr. 20.

2) Kogu nõukogu töö peab toimuma tihedas kontaktis Eestimaa Täitevkomiteega, Ülevenemaalise Kesktäitevkomiteega ja Rahvakomissaride Nõukoguga.

3) Nõukogu moodustatakse tööliste, soldatite ja madruste esindajatest.

M ä r k u s. Esindajaid, kes on nõukogude võimu mittetunnustavate fraktsioonide liikmed, ei kinnitata mandaatkomisjoni poolt.

4) Esindajate volituste kontrollimiseks valitakse nõukogu poolt mandaatkomisjon.

5) Nõukogul on oma presiidium koosseisus: esimees, selle kaks abi ja sekretariaat.

6) Nõukogu täidesaatvaks organiks on täitevkomitee, kes valitakse nõukogu koosseisust.

M ä r k u s. Kõik valimised toimuvad proportsionaalselt fraktsioonide järgi.

7) Töö sisekorra töötab välja täitevkomitee ja selle kinnitab nõukogu.

ENSV ORRKA, f. R-1216, nim. 1, s.-ü. 4, l. 204—205. Tõlge vene keelest.

Nr. 53.

29. DETSEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS RAHVAKOHTUTE MOODUSTAMISE KOHTA.*

Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatva Komitee otsust kohtu asjus 29. novembrist m. a.[45] ära muuta, selle p. 3 järgmiselt redigeerides: 3) Järjekorralised kohtuliikmed valitakse: linnaelanikkude asjade arutamiseks tööliste ja soldatite nõukogude poolt, mitte vähem kui 30 liiget iga kohtu jaoks; iga valla või alevi kohta valitakse häälteenamusega vähemalt kuus kohtuliiget.

„Eesti Teataja" nr. 3, 4. jaanuaril 1918.

[45] On mõeldud otsust kohalike kohtute loomise kohta 27. novembrist 1917. a., mis avaldati sama aasta 29. novembril.

Nr. 54.

29. DETSEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU OTSUS LINNA JA MAA OMAVALITSUSASUTUSTE KÜSIMUSES.

Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu oma koosolekul 29. detsembril 1917. aastal otsustas:

Kõigile kohalistele töörahva nõukogudele meelde tuletada, et kogu proletaarlise revolutsiooni ajaks linna- ja maaomavalitsuste ülesannete täitmine vastavate töörahva nõukogude kätte tuleb võtta, sest ainult revolutsiooniline nõukogude võim kõigist raskustest üle suudab saada, mis praegusel ajajärgul töölisteklassi huvidele vastaval ühiskondlisel tegevusel ees seisavad.

Omavalitsuse asutuste ülevõtmisel tuleb nõukogudel kõige hoolega selle järele valvata, et nimetatud asutuste seismajäämine mitte vaesemate rahvahulkade elu veelgi ei raskendaks. Kõik seltsimehed, kes omavalitsuste täidesaatvates organites (linna-, kreisi- ja vallavalitsustes) töötavad, tulevad võimalikult nõukogude täidesaatvatesse komiteedesse valida, et nad oma endist tööd jätkata võiksid. Ametnikkude vastu, kes kuritahtliselt tööd saboteerida püüavad, tuleb halastamata valjusega üles astuda (revolutsioonilise tribunali kohtu kätte andmine, viivitamata kohalt lahtilaskmine, kõige varanduse ärakonfiskeerimine jne.).

Töörahva nõukogul ei tule mitte endistest omavalitsuste seadustest kinni pidada, vaid nad on kohalistes küsimustes täitsa iseseisvad, kui nad oma tegevust kõrgemate nõukogude otsustega püüavad kokkukõlas hoida.

„Eesti Teataja" nr. 1, 2. jaanuaril 1918.
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 552.

Nr. 55.

29. DETSEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU OTSUS REVOLUTSIOONILISE TRIBUNALI ASUTAMISE KOHTA.*

Väljavõte.

Iga maakonna ehk linna töörahva ja sõjaväelaste nõukogu juurde asutatakse revolutsiooniline tribunal, kes kõiki kohaliku tähtsusega asju arutab, tähtsamaid aga neist Eesti T[öörahva] ja S[õjaväelaste] Nõukogu revolutsioonilise tribunali kätte edasi saadab.

„Tööline" nr. 3, 4. jaanuaril 1918.
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 552.

Nr. 56.

30. DETSEMBRIL 1917. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU OTSUS TÄITEVKOMITEE ÕIGUSTE KOHTA.*

Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu otsustas 30. detsembril 1917. a. oma istumisi lõpetada kuni 8. veebruarini.

Selle istumiste vaheaja vältusel on Täidesaatval Komiteel kõik Nõukogu õigused.

Kõikidest tehtud otsustest annab Täidesaatev Komitee Nõukogule tema lähemal istumisel aru.

Nõukogul on õigus igat Täidesaatva Komitee otsust tühjaks tunnistada või muuta.

„Eesti Teataja" nr. 3, 4. jaanuaril 1918.

Nr. 57.

2. JAANUARIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS SÕJA-REVOLUTSIOONI-KOMITEE LIKVIDEERIMISE KOHTA.*

Väljavõte.

a) Sõjarevolutsiooni Komiteele ette panna Rahvakomissaride Nõukogu määruse põhjal kohaliste nõuko-

gude kohuste ja õiguste asjas detsembrikuust m. a.[46] ennast laialilastuks tunnistada ja oma asjad ära anda omanduse järele Eesti ja Tallinna Nõukogude Täidesaatvatele Komiteedele.

b) Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatva Komitee esitajad tulevad Sõjarevolutsiooni Komiteest ära kutsuda.

„Eesti Teataja" nr. 13, 18. jaanuaril 1918.

Nr. 58.

4. JAANUARIL 1918. — TALLINNA TÖÖL[ISTE] JA SOLD[ATITE] SAAD[IKUTE] NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE KODUKORD.

1. Täidesaatev Komitee korraldab Nõukogu töö jaoks materjali.

2. Viib tema määrused elusse.

M ä r k u s. Väikese tähtsusega ja erakorralistel juhtumistel võib Täidesaatev Komitee ka iseseisvalt talitada, Nõukogu üleüldist tegevuskava juhatuseks võttes. Kõigi nende juhtumiste üle tuleb Nõukogule teatada.

3. Täidesaatev Komitee valvab üksikute Nõukogude organite (komisjonide, sektsioonide jne.) töö järel.

4. Täidesaatev Komitee valib juhatuse, kelle liikmeteks esimees, abi ja kaks sekretäri on.

M ä r k u s. Juhatus valitakse 3 kuu peale, kuid võib $^2/_3$ Täidesaatva Komitee liikmete nõudmisel enne seda tähtaega ümber valitud saada.

5. Teadete andmiseks ja asjade juhtimiseks asutatakse Täidesaatva Komitee juurde büroo, kusjuures kõik asjad nii Nõukogus kui ka Täidesaatv[as] Kom[itees] selle büroo kaudu sisse tulevad.

6. Täidesaatev Komitee annab oma tegevuse üle igal koosolekul aru.

7. Peale tähendatud sektsioonide organiseeritakse järgmised komisjonid ja osakonnad:

1) rahaasjanduse komisjon;
2) administratiivosakond;
3) kultuur-haridusline osakond;

[46] Käesolev kogumik, dok. nr. 23.

4) õigusteadline komisjon;
5) hoolekandmise osakond;
6) toitlusosakond.

Märkus. Toitlusosakond organiseeritakse linnavolikogu äranägemise järele.

Tallinna Täidesaatva Komitee juhatus on fraktsioonide vahel järgmiselt ära jagatud: esimees, sekretär ja sekretäri abiline — enamlaste fraktsioonist; esimehe ja sekretäri abid — s.-ride ja erapooletute (parteita) fraktsioonist.

„Eesti Teataja" nr. 3, 4. jaanuaril 1918.

Nr. 59.

9. JAANUARIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOOLIVALITSUSE MÄÄRUS EESTI KOOLIDES USUÕPETUSE KAOTAMISE KOHTA.

Kõigile linna kesk-, kõrgematele, alg- ja valla-, ministeeriumi-, kihelkonna-, kutse- ja erakoolidele Eestis viibimata täidesaatmiseks.

Aastasadade jooksul on kool usu ja kiriku teenistuses olnud. Aastasadasid on usukandjad kooliõpetuse ja nooresoo kasvatuse vaba arenemist takistanud, maailma töörahvast kitsa kirikliste vooruste kattega pimestanud ja valitsevate kihtide kasuks teda inimese väärtust alandavaid radu juhtinud.

Kirik on see asutus, kes valitsevaid klassa töörahva orjastamises ja kurnamises kõlbliselt õigeks tunnistas ja töörahvast herraste alandlikuks ja sõnakuulelikuks tööriistaks kuulutas.

Kirik ei püüa üksi täiskasvanuid oma meelevalda meelitada, vaid ta avateleb ka vaimliselt valmimata noortsugu usuõpetuse kaudu sellele elule, mis inimesesoo ekspluateerimist väheste võimukandjate kasuks võimaldab ja töörahva revolutsiooni võitusi sotsiaal-olukorra uuendamiseks takistab laiemal mõõdul elusse viia.

Kiriku ja kooli sihid ei ole ühed, niisama lahkuminevad on nende sihtide saavutusmeetodid. Koolis on ainult see kõlbliselt väärtuslik, mis kasvataja ja kasvata[ta]va juures ühe võrra teos ja mõttes kokkukõlas seisab, kuna kõik see, mis koolis kahemõtteline on, teos üks ja sõnas teine, tekitab laste seas umbusku ja kahtlust kooli ja tema kasvatajate vastu.

Elus ilmalikka elumõnususi taga ajades, nõuavad kirikuesitajad koolis kooliõpetajalt ja lastelt vagu ja pühalikka elukombeid ja alandlikult rahva kurnajate meelevalla alla heitmist.

See, mida inimesesugu kõrgelt hindab ja kasvatuse ülesandeks seab — lapsest kehaliselt tervet, vaimselt ja kõlbliselt arenenud inimest kasvatada — ei leia usuõpetuses ja tema kaitsjates tuge, selle vastu püüab usuõpetus selgeks teha, et nimetatud inimlikkude omaduste arendamine viib inimesesugu ainult hukatusele ja sõnakuulmatusele.

Säherdune vastolu kodanlise kasvatuse nõuete ja kirikliste püüete vahel pole kooli seisukohalt lubatav ja tuleb viibimata kõrvaldada, usu-esitajatele võimalust jättes oma püüete sihis väljaspool kooli tööd teha.

Usuküsimus on südametunnistuse asi, sellepärast ei saa teda kõikidele ühel mõõdul sunduslikuks teha, kooliõpetajalt ja koolilapselt ei tohi südametunnistuse vabadust riisuda, nii nagu teda üheltki vabalt kodanikult ei riisuta.

Kool on selleks, et kõlbliselt vabat ühiskonna liiget kasvatada ja mitte selleks, et vooruslikka kristliku koguduse liikmeid ette valmistada, mis tähendatud koguduste eriülesanne on.

Et seni usuõpetus koolis võimult tagandatud valitsevate klasside abinõuks oli töörahva kurnamises, siis tuleb teda koolis kasvatuslisest ja ühiskondlisest seisukohast hukka mõista. Töörahva kasude kaitsel seistes ei või ükski töörahva valitsus säherduse õpetuse andmist lastele koolis lubada, mis töörahva püüetele ja mõtteviisile sugugi ei vasta.

Ettetoodust välja minnes otsustas 9. jaan. 1918. a. Eesti Töörahva Koolivalitsus 28.—30. dets. 1917. a. ärapeetud Eesti ülemaalise kooliõpetajate kongressi otsuse põhjal usuõpetust kõikide Eesti koolide õppekavast välja jätta.

Sellest teile teatades paneb Eesti Töörahva Koolivalitsus teile ette selle teate kättesaamise ajast peale usuõpetuse andmise koolis seisma jätta ja vabaks saanud usuõpetusetundide asemele kooliõpetajate nõukogu või valla töörahva nõukogu hariduseosakonna äranägemise järele õppeaineid seada.

Selle ettepaneku täidesaatmisest tuleb Eesti Töörahva Koolivalitsusele 1. veebruariks 1918. a. teatada, ühes

seletusega, missugused tunnid ärakaotatud usuõpetuse asemele teie kätte usaldatud koolis on seatud.

ENSV ORRKA, f. R-1290, nim. 1, s.-ü. 583, l. 1. Müürileht. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 585—587.

Nr. 60.

12. JAANUARIL 1918. — EESTI SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE OTSUS SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE LIKVIDEERIMISE KOHTA.*

Väljavõte istungi protokollist nr. 53.

P. 2. SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE LIKVIDEERIMISEST.

Otsustati: 13. jaanuarist s. a. lugeda Sõja-revolutsioonikomitee laialisaadetuks; selle kohta avaldada elanikkonnale manifest, mille teksti väljatöötamine teha ülesandeks presiidiumile ja anda kinnitamiseks Sõja-revolutsioonikomiteele; selleks kokku kutsuda koosolek 13. jaanuaril kell 5 õhtul.

LISA EESTI SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE OTSUSE SÕJA-REVOLUTSIOONIKOMITEE LIKVIDEERIMISE KOHTA P. 2 JUURDE.

„Peaaegu kolm kuud on möödunud Kerenski kodanliku valitsuse kukutamisest ja rahvavõim on kohtadel ning Peterburis kindlustunud. Revolutsioonilise rahva tahet täites kindlustasid sõja-revolutsioonikomiteed kui erakorralised kõrgeima proletaarse võimu organid revolutsiooni võitu, pidades võitlust tema vaenlaste vastu ning muutes põhjalikult ümber kogu riikliku ja ühiskondliku elulaadi. Käesoleval ajal on kindel pind nõukogude võimu jaoks ette valmistatud, kodanlus on revolutsiooni võimsate löökidega purustatud. Kõik peamised valitsus- ja ühiskondlikud, tsiviil- ja sõjaväeasutused on meie käes. Igal pool töötavad meie komissarid, nende kontrolli all kulgeb kohalik elu.

Olles astunud otsustavasse võitlusse kapitali vastu, teostas Eestimaa Sõja-revolutsioonikomitee seltsimeeste

madruste, soldatite ja talupoegade toetusel halastamatult ning julgelt proletaarse diktatuuri poliitikat, võttes tarvitusele kõik abinõud rahvavõimu kindlustamiseks ja kogu võimutäiuse üleandmiseks Eestimaa nõukogudele.

Pidades oma peamised ülesanded täidetuks, otsustas Eestimaa Sõja-revolutsioonikomitee käesoleva aasta 12. jaanuari istungil Rahvakomissaride Nõukogu dekreedi alusel tunnistada oma tegevuse lõpetatuks. Sõja-revolutsioonikomitee kaotamisega kuulutatakse Eestimaal kõrgeimaks võimuorganiks Eestimaa Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee.

Vastavalt Rahvakomissaride Nõukogu poolt kinnitatud instruktsioonile tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude jaoks[47] on kõik Eestimaa maakonnanõukogud ning samuti Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu täievõimulisteks organiteks nende juhtimisel olevates rajoonides ning on kohustatud kohtadel ellu viima kõrgemate nõukogude dekreete ja otsuseid, jäädes täiesti autonoomseks kohaliku iseloomuga küsimustes.

Kõik Sõja-revolutsioonikomitee poolt ametisse määratud komissarid säilitavad volituse kuni nende kinnitamiseni või tühistamiseni Eestimaa Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee või Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee poolt. Maavägede juhataja juurde määratud komissar kaotab volituse üheaegselt Eestimaa Sõja-revolutsioonikomitee likvideerimisega.

Kõik lõpetamata asjad annab Sõja-revolutsioonikomitee Eestimaa Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee ja Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee korraldusse."

ENSV ORRKA, f. R-1217, nim. 1, s.-ü. 1, l. 68. Tõlge vene keelest.

---

[47] On mõeldud 24. detsembril 1917. a. ajalehes „Gazeta Vremennogo Rabotšego i Krestjanskogo Pravitelstva" nr. 41 avaldatud siseasjade rahvakomissari instruktsiooni nõukogude õigustest ja kohustustest, milles oli öeldud: „Tööliste, soldatite, talupoegade ja sulaste saadikute nõukogud, olles võimuorganiteks kohapeal, on kohaliku iseloomuga küsimustes täiesti iseseisvad, kuid tegutsevad alati kooskõlas niihästi nõukogude keskvõimu kui ka nende suuremate koondiste (maakonna-, kubermangu- ja oblastinõukogud) dekreetide ja määrustega, mille koosseisu nad kuuluvad." (Vt. käesolev kogumik, dok. nr. 23.)

Nr. 61.

13. JAANUARIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS RAHVAMAJANDUSE NÕUKOGU MOODUSTAMISE KOHTA.

1) Rahvamajanduse Nõukogu asukoht on Tallinnas ja töötab Eesti Tööliste ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatva Komitee juures ja juhatuse all.

2) Rahvamajanduse Nõukogu organiseeritakse tehaste komiteede, ametiühingute ja töörahva ja sõjaväelaste nõukogude poolt, kus kõik organisatsioonid järgmiselt esitatud on:

a)	tehaste komiteed	30 kohta,
b)	ametiühisused	26 „
d)	Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatev Komitee	5 „
e)	maakonna ja linna töörahva nõukogud:	
	Tallinna linna	3 „
	Narva „	2 „
	Tartu „	2 „
	Pärnu maakonna	2 „
	Haapsalu maakonna	2 „
	Paide maakonna	1 „
	Rakvere maakonna	2 „
	Viljandi maakonna	2 „
	Saaremaa maakonna	1 „
	Võru maakonna	2 „
	Harju maakonna	2 „
	Tartu maakonna	3 „
	Kokku	85 kohta.

Peale selle jääb tähtsamatel tööliste ja maatameeste organisatsioonidel Eestis, kui seesuguseid tulevikus peaks veel tekkima, kes rahvamajanduslistest küsimustest huvitatud, õigus nõuda, et nende asemikule nõukogus koht saaks antud.

„Eesti Teataja" nr. 15, 20. jaanuaril 1918.
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 594—595.

Nr. 62.

14. JAANUARIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOOLIVALITSUSE MÄÄRUS NR. 5 KOOLI DEMOKRATISEERIMISE KOHTA.

Kõikidele koolidele.

Eesti kooli põhjalikku demokratiseerimist rutuliseks tunnistades, paneb Eesti Töörahva Koolivalitsus kõikidele koolijuhatajatele ette järgmisi rahvahariduse komissari määrusid viibimata täita:

1. Rahvahariduse komissar teatab kõigile tema all olevatele asutustele, ringkonnavalitsustele ning õppeasutuste juhatajatele, pedagoogika nõukogudele, lastevanemate komiteedele ja vanemate klasside õpilaste organisatsioonidele, et õpilastel on täieline vabadus ühisusi asutada ja koosolekuid pidada.

2. Vene Vabariigi töörahva valitsuse dekreedi põhjal omandavad kõik isikud soo peale vaatamata, kes 18 aastat vanad, kõik kodanlised ja poliitilised õigused.

Seda silmas pidades teatan kõigile õpilastele, kes 18 aastat vanad, et neil õigus on kõigist valimistest omavalitsusesse ja riigiasutustesse osa võtta.

3. Kuni keskkooli demokratiseerimise ja õppering-konna valitsuse ärakaotamise puhul koolide linna- ja maaomavalitsuste asutuste kätte andmise asjus valitsuse üleüldise dekreedi väljaandmiseni pannakse ette viibimata järgmised korraldused elusse viia: kõikide koolidesse puutuvate küsimuste otsustamine peab kollegiaalne olema, kusjuures kõrgemaks kooli kollegiaalseks asutuseks pedagoogika nõukogu on. Majandus- ja lastevanemate komitee saadab igaüks ühe esitaja pedagoogika nõukogusse otsustava hääleõigusega; otsustav hääleõigus tuleb anda vanemate klasside õpilaste esitajale.

Demokraatia esitajana astub pedagoogika nõukogusse 3 kohalise tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogu esitajat otsustava hääleõigusega.

Nende määruste täideviimisest tuleb 1. veebruariks 1918 Eesti Töörahva Koolivalitsusele teatada.

„Eesti Teataja" nr. 22, 29. jaanuaril 1918.
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 604—605.

Nr. 63.

16. JAANUARIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE JUHATUSKIRI KODANLIKU ABIELU KOHTA.*

Väljavõtted.

Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatev Komitee otsustas 16. jaanuaril 1918. aastal:

I.

Rahvakomissaride Nõukogu poolt 18. detsembril 1917. a. väljakuulutatud kodanlise abielu, laste ja aktiraamatupidamise seaduse[48] (V. „Eesti Teataja" nr. 27 1917. a.) maksmapanemiseks Eestis ja kohalistele oludele vastavaks lahenduseks välja kuulutada järgmist

JUHATUSKIRJA.

1. PEATUKK.

Üleüldised määrused.

1. Kodanlist abielu, sündimise ja surma registreerimist toimetavad linna-, alevi- ja vallavalitsused ehk sellekohased töörahva nõukogude täidesaatvad komiteed nende eneste poolt määratud päevadel.

2. Tarbe korral asutavad nimetatud valitsused või komiteed selle jaoks iseäralise organi — matrikuleerimise osakonna, koos seisva juhatajast ja sekretärist. Juhatajal on asetäitjad ja sekretäri juures kantselei tarvilise arvu ametnikkudega.

. . . . . .

II.

Rahvakomissaride Nõukogu 18. dets. seadus ja eelolev juhatuskiri hakkab maksma Eestis (juurde arvatud Narva linn ühes alevijagudega) 27. veebruaril 1918. a., missuguseks ajaks kõik linna-, alevi- ja vallavalitsused ehk, kus need ära kaotatud, kohaliste nõukogude täidesaatvad komiteed matrikuleerimise osakonnad ära organiseerima ja tarvilised raamatud muretsema peavad.

[48] Käesolev kogumik, dok. nr. 21.

III.

Pärast 27. veebr. on seadusline jõud ainult kodanlistel matrikuleerimise aktidel ja tunnistustel.

. . . . .

V.

Kõikidele Eestimaa elanikkudele jääb õigus ametlise matrikuleerimise kõrval ka kiriklisi kombeid täita, igaüks oma usu järele.

„Eesti Teataja" nr. 17, 23. jaanuaril 1918.

Nr. 64.

20. JAANUARIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS TÄITEVKOMITEE SÕJAVÄEOSAKONNA LOOMISE JA TEMA FUNKTSIOONIDE KOHTA.

Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatev Komitee otsustab:

1. Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatva Komitee sõjaväeosakond on kõige ülem sõjaväeline asutus Eestis.

2. Kõigil kohalikkudel maakonnanõukogudel tuleb igasugustes sõjaväelistes küsimustes otsekohe Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatva Komitee sõjaväeosakonna poole pöörata.

3. Sõjaväeosakonna pääkoosoleku otsuse põhjal 21-st jaanuarist s. a. kõiki neid sõjaväelasi, kes mitte ei taha vabatahtlises sõjaväes teenida ehk mitte kõlbulikud ei ole sinna vastu võtta, ilma määramata aja pääle koju lasta vanaduse pääle vaatamata, kuni Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatev Komitee neid täiesti kojulastuks kuulutab.

4. Välja kuulutada, et Tallinnas 1) Tallinna punane polk vabatahtlistest sõjaväelastest kokku seatakse.

Järgmiste polkude formeerimise kohta ilmuvad eraldi määrused Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste [Nõukogu] Täidesaatva Komitee sõjaväeosakonna poolt.

„Edasi" (Tartu) nr. 28, 18. veebruaril 1918.
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 639—640.

Nr. 65.

22. JAANUARIL 1918. — TALLINNA TÖÖLISTE JA SÕJAVÄELASTE SAADIKUTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS RAJOONINÕUKOGUDE MOODUSTAMISE KOHTA.

Väljavõte protokollist.

. . . . .

9. Tallinna rajooninõukogudest ja majakomiteedest.

Otsustati: 1. Tunnistada soovitavaks rajooninõukogude moodustamine, võttes aluseks Tallinna Nõukogu põhimääruse. 2. Vastavalt linnajagude arvule moodustada Tallinnas 6 tööliste ja sõjaväelaste saadikute rajooninõukogu. 3. Valimised korraldada parteide nimekirjade järgi, kusjuures nende parteide nimekirjad, kes ei asu Rahvakomissaride Nõukogu platvormil, tunnistada maksvusetuks. 4. Anda rajooninõukogudele õigus lahendada otseselt rajoonisse puutuvaid küsimusi, silmas pidades Tallinna Nõukogu direktiive, kõiki ülelinnalise iseloomuga küsimusi aga lahendab Tallinna Nõukogu. 5. Majakomiteede organiseerimine tunnistada mittesoovitavaks.

ENSV ORRKA, f. R-1216, nim. 1, s.-ü. 1, l. 21. Ärakiri. Tõlge vene keelest.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 648.

Nr. 66.

25. JAANUARIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS TOITLUSASUTUSTE KOHTA.*

Eesti kubermangu toitluskomitee on ainus ja kõrgem asutus toitlusasjanduse kohane Eestis. Kõikidel toitlusasutustel maakonnalinnades (nõukogude toitlusosakondadel, toitluskomiteedel jne.) ja valdades tuleb täielises kokkukõlas töötada toitluskomiteega. Selleks tuleb kohtadel nende määruste ja juhtnööride järele käia, mis toitluskomitee ja tema täidesaatev organ — toitlusamet — annab.

Lõuna-Eestimaa (end. Põhja-Liivimaa) toitluskomitee kaotada ära.

„Eesti Teataja" nr. 21, 27. jaanuaril 1918.

Nr. 67.

MITTE HILJEM KUI 31. JAANUARIL 1918.[49] — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE KÄSKKIRI PÕLLUTÖÖRIISTADE, SEEMNEVILJA JT. PÕLLUMAJANDUSE TARBEAINETE KAUPLUSTE NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

Eesti majanduslise elu sotsialiseerimise poole sammudes tunnistab Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatev Komitee tarviliseks ja otsustab:

1. Kõik põllumeeste seltside kaubandusline tegevus tuleb ära likvideerida ja nende kauplused kohalikkude töörahva nõukogude kätte võtta.

2. Kõik teised ühiskondlised kaubanduslised ettevõtted, mis põllutööriistadega, põllu-, aia- ja juurevilja seemnega kauplevad (majanduse- ja tarvitajateühisused), tulevad kohalikkude komiteede kätte võtta, nende kaupasid „omahinna" järele arvele võttes. Sellest arvest kaetakse äravõetud kaupade eest võlgu olevad summad ja tasutakse liikmete sissemakstud osad ära.

3. Kõik sellekohased eraettevõtted tulevad ära likvideerida, nende kaupasid „omahinna" eest komiteede arvele võttes. Nende arvete saatus jääb kuni kaubandusliste ettevõtete üleüldise natsionaliseerimiseni lahtiseks.

4. Kõik punktide 1—3 all nimetatud ettevõtted koondatakse, oma senise tegevuskoha ja ulatuse järele, kas ülemaalisteks, maakonna ehk vähema kohaliku ringkonna jaotamise-keskkohtadeks, mis vastavate komiteede põllumajanduse osakondade all rahva sellekohaseid tarvitusi täitma peab.

5. See käsukiri astub jõusse 14. (1.) veebruaril 1918.

„Eesti Teataja" nr. 30, 20. veebruaril 1918.
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 672.

---

[49] Dokument dateeritud sisu järgi.

Nr. 68.

16. VEEBRUARIL 1918. — TALLINNA TÖÖLISTE JA SÕJAVÄELASTE SAADIKUTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS KOMISSARIDE KOMPETENTSI KOHTA.*

Väljavõte istungi protokollist.

Komissaride kompetentsist.

I. Kohtukomissar juhib järgmisi osakondi:
1. Informatsioon (juriidiline abi).
2. Registratuur (abielud, sünni- ja surmajuhud).
3. Juriskonsultuur (lepingute läbivaatamine, mis on sõlmitud nõukogu poolt eraisikute ja asutustega; kõikide eelnõude ja määruste läbivaatamine).
4. Kohus (kohtute organiseerimine ja likvideerimine[50]).
5. Juriidiline Kolleegium.

II. Julgeoleku komissar juhib järgmisi osakondi:
1. Võitlus kontrrevolutsiooniga.
2. Võitlus puskariajamise, joomise, varguse, marodöörluse ja spekulatsiooniga.
3. Vahtkond.
4. Relvade kandmise lubade väljaandmine ja objektidelt saabuvate iga liiki relvade registreerimine.

III. Toitlustuse komissar juhib järgmisi osakondi:
1. Majandus.
2. Jaotus.
3. Transport.
4. Kaubandus.
5. Võitlus spekulatsiooniga.

Organiseeritud uus iseseisev varustusosakond, mis juhib linna ettevõtteid:
Munitsipaalettevõte.
Puidu jaotamine.
Materjalide kohaletoimetamine.

IV. Tööstuse komissar juhib järgmisi osakondi:
1. Kontroll tööstuse üle.
2. Tööjõu pakkumine ja nõudmine.
3. Töötülid.
4. Töötasude reguleerimine.

[50] Originaalis on ekslikult „ликвизиция".

V. Hoolekande komissar:
1. Vaeste abistamine.
2. Pajukite väljaandmine.
3. Rahandus.

VI. Informatsiooniosakonna komissar:
1. Nõukogu juures asuv teadete büroo.
2. Aadresslaud.
3. Statistikaosakond.

Agitatsiooniosakond üle anda rahvahariduse komissarile.

Korteriosakond ühendada majandusosakonnaga.

Tuletõrjeosakond anda üle julgeoleku komisjonile.

. . . . .

ENSV ORRKA, f. R-1216, nim. 1, s.-ü. 1, l. 26. Tõlge vene keelest.

Nr. 69.

16. VEEBRUARIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS TINGIMISI KARISTUSE MÄÄRAMISE JA ENNETÄHTAEGSE VABASTAMISE KOHTA.*

Kõigile rahvakohtutele Eestis ettepanekut teha, tingivalt süüdlaseks mõistmist ja ennetähtajalist vabastamist rahvakohtutes tarvitusele võtta.[51]

„Eesti Teataja" nr. 33, 23. veebruaril 1918.

Nr. 70.

16. VEEBRUARIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE OTSUS EESTIKEELSE ASJAAJAMISE SISSESEADMISE KOHTA.

a) Kõiki Eesti piirides asuvaid ametikohti kohustada eestikeelseid kirjasid ja dokumentisid vastu võtma ja samas keeles nende peale vastama.

[51] Tingimisi süüdimõistmise rakendamise praktika nõukogude kohtutes sai positiivse hinnangu 18.—23. märtsil 1919. a. toimunud VK(b)P VIII kongressi poolt.

b) Ametikohtadele, peale sõjaväeliste, ette kirjutada, et kõik ametnikud tingimata eesti keelt peavad oskama, välja arvatud eriteadlased.

„Eesti Teataja" nr. 32, 22. veebruaril 1918.
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 686—687.

Nr. 71.

19. VEEBRUARIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA JA SÕJAVÄELASTE SAADIKUTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE JA TALLINNA TÖÖLISTE JA SÕJAVÄELASTE SAADIKUTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE ÜHINE OTSUS KÕRGEMA SÕJAVÄEORGANI LOOMISE KOHTA.*

Väljavõte istungi protokollist.

1. [Kuulati:] Piirkondlike ja kohalike kõrgemate sõjaväeorganite loomise küsimus.

Otsustati: Moodustada Tallinna kindlustatud rajooni valitsemise kolleegium järgmiste organisatsioonide esindajaist: soldatite sektsioonist, Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täidesaatvast Komiteest ja Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täidesaatvast Komiteest ning Punaarmee staabist — igaühest 2 inimest ja mereväeosadest 4 inimest, kokku 12 inimest, kusjuures sellele kolleegiumile peavad üle minema kõik staabi funktsioonid: komandandi ja staabi küsimus anda kolleegiumi lahendada.

ENSV ORRKA, f. R-1216, nim. 1, s.-ü. 1, l. 28. Ärakiri. Tõlge vene keelest.
Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis, Tallinn, 1957, lk. 698.

III OSA

EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI ÕIGUSAKTE (1918. A. NOVEMBER — 1919. A. JUULI).

Nr. 72.

21. NOVEMBRIL 1918. — EESTIMAA AJUTISE REVOLUTSIOONIKOMITEE KÄSKKIRI NR. 1. VÕIMU ÜLEMINEKU KOHTA AJUTISE REVOLUTSIOONIKOMITEE KÄTTE.*

Kõigi maade proletaarlased, ühinegem!

EESTI REVOLUTSIOONIKOMITEE
KÄSUKIRI NR. 1.

1. Venemaa Nõukogude Kesktäidesaatva Komitee otsuse põhjal 13. novembrist s. a., mis Bresti vägivallalepingu ühes selle lisalepinguga tühjaks tunnistas, kaob Saksa sõjavõimude valitsus ja okupatsioon Eestis.

2. Kontrrevolutsiooni korratuste mahasurumiseni ja maa seaduslise nõukogude valitsuse korra uueste jalulseadmiseni Eestis läheb ülemvõim revolutsioonikomitee kätte.

3. Eesti linnad kuulutatakse piiramiseseisukorda ja sõjaväeline ülemvõim linnades antakse linnakomendantide kätte.

4. Kõik nõndanimetatud „Eesti ajutise valitsuse" ja Saksa okupatsioonivõimude poolt väljaantud seadused ja määrused kaotatakse ära ja nõukogude valitsuse poolt väljaantud seadused ja korraldused hakkavad jälle maksma.

5. Nõukogude valitsuse asutused linnas ja maal algavad jälle endi tegevust ja valitsuse tegelased asuvad endi kohtadele.

6. Igasugused trükitööd käivad enne väljaandmist revolutsioonikomitee kontrolli alla.

7. Kodanlised ja muud nõukogudevastased parteid (radikaalid[52], vähemlased „Eestimaa sotsiaaldem. tööliste-partei", igasugused sotsialistid-revolutsionäärid jne.) tunnistatakse seadusevastasteks, nende ajakirjandus ja igasugune tegevus keelatakse ära ja nende tegelastega käiakse kui vasturevolutsionääridega kõige revolutsioonilise valjusega ümber.

EKPA, f. 28, nim. 3, s.-ü. 1, l. 1. Trükitud eksemplar. Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 30.

Nr. 73.

29. NOVEMBRIL 1918. — VK(b)P EESTI SEKTSIOONIDE KESKKOMITEE JA EESTIMAA AJUTISE REVOLUTSIOONIKOMITEE ÜHINE OTSUS VALITSUSE STRUKTUURI KOHTA.*

Väljavõte istungi protokollist.

Otsustati:

Eesti Töörahva Kommuuna välja kuulutada, mille ülemaks asutuseks „Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu" kui Kommuuna valitsus on. Eesti Töörahva Kommuuna valitsus seisab koos osakondadest, mida valitsusteks nimetatakse, näituseks Haridusevalitsus, mille vastutavat korraldajat juhatajaks nimetatakse, näituseks: Eesti Töörahva Kommuuna Haridusevalitsuse juhataja. Eesti Töörahva Kommuuna valitsuse koosseis ja ülesanded on järgmised:

Üleüldine juhataja — J. Anvelt.

Siseasjade valitsuse juhataja — V. Kingissepp (ei tule praegu avaldada[53]).

1. Kreiside, linnade ja valdade administratiivse tegevuse juhtimine.

---

[52] Radikaalide ehk radikaalsotsialistide all tuleb mõista J. Vilmsi jt. poolt asutatud, hiljem tööerakonna nime all tuntud parteid, kes võitles töörahva vastu.

[53] Viktor Kingissepp viibis alates 1918. aasta novembrikuu keskpaigast illegaalselt Eestis ja juhtis siin parteitööd; seoses sellega peeti vajalikuks esialgu V. Kingissepa nime mitte avaldada. (Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 147.)

2. Administratiivne võim kõigi kodanikkude üle.
3. Korra alalhoidmine.
4. Igasugused registreerimised, nagu sündimised, suremine, abielusse astumine, kodanikuks astumine jne.
5. Statistika keskbüroo.
6. Kontrrevolutsiooni vastu võitlemine.
7. Kohus.

Rahvamajanduse valitsuse juhataja — H. Pöögelmann.
1. Toitlus.
2. Tööstus.
3. Kaubandus.
4. Teed.
5. Igasugused ehitused.
6. Maa- ja põlluasjandus.
7. Rahaasjandus.
8. Post, telegrahv, telefon.

Rahvahariduse valitsuse juhataja — A. Vallner.
1. (Iga liiki koolid) kooliharidus ja kasvatus.
2. Koolieelne haridus ja kasvatus.
3. Väljaspool kooli haridus ja kasvatus.
4. Õpperaamatute kirjastamine.
5. Õpperiistade muretsemine.
6. Kunst, teadus, ilukirjandus.
7. Ajakirjandus.

Sõjaväe valitsuse juhataja — J. Anvelt.

Rahvusvahelise läbikäimise valitsuse juhataja — Joh. Mägi.

Sotsiaalse kindlustuse valitsuse juhataja — R. Vakmann (ei tule praegu avaldada[54]).
a) Tervishoid.
b) Hoolekandmine.
c) Elukinnitamine.

Kommuuna Kontroll-valitsus.

Eesti Kommuuna valitsuse asjaajaja — J. Käspert.

Eesti Töörahva Kommuuna valitsuse tegevusesse astumisega kaotab Ajutine Eesti Revolutsioonikomitee oma volitused ja tema asjaajamine läheb üle Kommuuna Nõukogu kätte.

EKPA, f. 28, nim. 1, s.-ü. 1, l-d 6—7. Originaal.
Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 36—38.

[54] Rudolf Vakmann tegi tol ajal illegaalselt parteitööd Eestis. (Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 147.)

Nr. 74.

29. NOVEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU MANIFEST EESTI TÖÖRAHVALE NÕUKOGUDE VÕIMU TAASKEHTESTAMISE PUHUL.

Kõigi maade töölised, ühinegem!
Eesti Töörahva Kommuuna valitsuse manifest.

Kõigele Eesti linna- ja maatöörahvale.

Revolutsioonilise Eesti töörahva, revolutsioonilise Eesti punase sõjaväe nimel.

Eesti Töörahva Kommuuna valitsus tunnistab „Eesti ajutise valitsuse" tühjaks ja kuulutab Eesti töörahva nõukogude valitsuse uueste jõusse.

Seltsilised töölised!

Rahvusvahelise proletaarlise revolutsiooni käigus on silmapilk kätte jõudnud, kus Eesti töörahvas oma saatuse määramise enese kätte võtab. Langevad ahelad, mida Saksa saagiahne imperialism ühes verejanuliste Balti parunite ja Eesti valgekaartlastega ta käte ümber needis, et teda lühikese vabadusaja järele uueste orjaikkesse suruda. Lõppemas on see verepulm, see laastamine, mida rahva kurnajad üheksa kuu jooksul Eesti proletariaadi kallal toime panid.

Raske oli see Eesti töölisteklassi surveaeg, kus kõik ta revolutsioonilise võitluse vili ära hävitati; kus maa mõisnikkudele, pangad, vabrikud ja muud ettevõtted kapitalistidele tagasi anti; kus tööliste organisatsioonid ära hävitati ja tööliste võitlus verise vägivallaga maha suruti; kus kodanlus hõiskel oma võidupidu pühitses.

Kuid Eesti proletariaat ei kaotanud julgust ega lootust. Ta organiseeris oma jõudu Eestis ja valmistas ennast võitlusele väljaspool Eestit Venemaa Nõukogude Vabariigi vabal pinnal. Ta ootas silmapilku, kus ta uueste Eesti vabastamiseks võitlusesse võib astuda.

See silmapilk jõudis kätte, kui revolutsioon Saksamaal imperialismi võimu murdis ja vägivallavalitsuse trooni purustas. See võttis seljatoe rahva rõhujate valitsuselt ka Eestis.

Nüüd, kus töörahvas Austrias, Bulgaarias, Saksamaal oma nõukogusid asutab, oli aeg tulnud, kus ka Eesti proletariaat oma nõukogude uueste elussekutsumisele võis asuda.

Oma võitluseväe lipukandja, kommunistlise partei Eesti osakondade Keskkomitee ümber kogudes, lõi ta Eesti Revolutsioonikomitee, kelle juhatusel ta vabadusevõitlust algas oma kodanliste kurnajate ja Saksa imperialistliste jätiste vastu, kes endid Eesti kodanlusele timukatööks olid ära müünud.

Eesti Revolutsioonikomitee nimel, kes meid revolutsiooniliste töörahva hulkade volitusel Eesti töörahva valitsuse liikmeteks määras, teatame meie kõigele Eesti töörahvale:

1. „Eesti ajutine valitsus", kõik tema agendid ja toetajad, kõik mõisnikud ja pastorid, kelle kuritegelised käed Eesti töörahva verest nõretavad, on väljaspool seadust ja linnupriid.

2. Igaüks, kes „Eesti ajutise valitsuse" või tema agentide käskude täitmist nõuab, tuleb samas paigas maha lasta.

3. Kõik seadused, määrused, lepingud ja korraldused, mis „Eesti ajutise valitsuse" või tema agentide poolt välja antud, on tühjaks tunnistatud ja nende täitmine keelatud.

4. Kõik dekreedid, mis nõukogude valitsuse poolt enne seda välja anti, kui Saksa sõjaväed Eesti oma alla võtsid, tulevad maksvateks lugeda ja neid täpipealt täita.

5. Astutakse kõige kiiremaid sammusid, et teiste nõukogude maadega kaubavahetus[55] lähemal ajal ära korraldada.

6. Võetakse kõige kiiremad ja armuheitmata abinõud tarvitusele, et igasugust spekulatsiooni ära kaotada.

Niipea kui kontrrevolutsioonilised salgad Eestis on ära hävitatud ja kõigis maaosades töörahva nõukogud asutatud, kutsub Kommuuna Valitsus töörahva nõukogude kongressi kokku, et sellele oma tegevusest aruannet ette kanda ja kõike võimu Eestis tema kätte anda.

Seltsilised töölised, maatainimesed, punasesõjaväelased, kõik töörahvas Eesti linnades, alevites, külades ja mõisates! Teie ise olete nüüd oma vabaduse ja hea käekäigu sepad! Ainult teie ise suudate nõukogude vabariigi Eestis

[55] Dokumendi tekstis on „ainevahetus".

kindlustada, töörahva isamaad oma verivaenlastest ära puhastada ja teda nende kallaletungimise eest kaitsta.

Kodanlus, kes hambaid kiristades meeletus vihas sammsammult töörahva hulkade püssitikkude eest taganema peab, ei kaota veel viimast lootust, et ta jälle oma õigused tagasi saab ja uueste töörahva turjale suudab ronida. Ta mõtleb veel sadanded ja tuhanded plaanid ja kavatsused välja, et kommunistlist revolutsiooni ära kägistada ja oma verist rusikat Eestis maksma panna.

Saksa imperialism on Saksamaa töörahva revolutsioonis surmahoobi saanud; ta vaagub oma viimast hinge sotsiaal-äraandjate Scheidemannide kilbi taga. Sellepärast pöörab Eesti kodanlus ühes Balti parunitega, kes üheksa kuud tagasi Saksa vägesid lillede ja muusikaga vastu võttis, nende juhatuse ees lömitas ja Wilhelmi kindralite abil Eestile „korda" soetas, Saksamaale selga ja nurub abi Inglismaa, Prantsusmaa ja teiste liidulaste käest. Eesti kodanlus palub väikesele Eesti rahvale õigusi riigilt, mille raudse ikke all Iirimaa, sadade miljonite elanikkudega India ja hulk asumaid ägab! Pätsi ja Poska valitsus tahab Eestit õnnelikuks teha riikide abil, kes igalt poolt vabale Venemaale kallale tungivad, töölisi ja kehvtalupoegi maha lasevad ja kapitalistidele ning mõisnikkudele nende õigused tagasi kingivad.

Iga Eesti tööline saab aru, et „Eesti ajutine valitsus" mitte laiade töörahva hulkade vabaduste ja õiguste pärast Inglise imperialistide ukselävesid ei talla, vaid et ta võeraste püssitikkude abil seda alal hoida püüab, mis Eesti töörahvas tema käest ära kisub. Pätsi ja Poska valitsus loodab Inglismaalt Saksa vägede asemele, kes nüüd korratult punase sõjaväe eest põgenevad, uusi okupatsiooni vägesid saada, kes Eestis seda kordaksid, millega Kirbachid läinud märtsikuul toime said.

Aga Eesti valgekaart petab ennast asjata lootustega. Raudse, kindla, paratamata käiguga kasvab üleilmline revolutsioon. Troonid vabisevad, kõiguvad ja langevad, kroonid lendavad. Kapitalism puruneb, töörahvas sirutab igal pool oma võimsa käe võimu järele välja, et kurnajate riigi varemetel sotsialistlist korda üles ehitada. Pole kaugel silmapilk, mil Inglise, Prantsuse, Ameerika ja teiste maade imperialism puruks variseb ja sealsed töölised meile oma vennaskäe vastu sirutavad.

Seltsilised! Viimne võitlus on ees. Võit on meie päralt.

Selleks kõik üles. Kõik sõjariistad kätte. Kõik punasesse sõjaväkke.

Edasi lõpliku võidu nimel.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 4—5.
Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 39—42.

Nr. 75.

29. NOVEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE POOLT ENNE SAKSA OKUPATSIOONI VÄLJAANTUD OTSUSTE JA MÄÄRUSTE KOHTA.

Kõik otsused ja määrused, mis töörahva nõukogude poolt enne seda välja anti, kui Saksa sõjaväed Eesti oma alla võtsid, tulevad jõulisteks lugeda.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 6.
Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 44.

Nr. 76.

2. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET EESTIS TARVITUSEL OLEVATE RAHADE VAHEKORRA KINDLAKSMÄÄRAMISEKS.

Väljavõte.

1. Aluseks ja riikliseks rahaüksuseks arvatakse kuni uute sellekohaste määruste väljaandmiseni Venemaa Sotsialistlikus Föderatiivses Nõukogude Vabariigis tarvitusel olev rubla.

. . . . .

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 6.

Nr. 77.

3. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET VALITSUSASUTUSTE TÖÖLISKONNA JA VASTUTAVATE OSAKONDADE JUHATAJATE KINNITAMISE ASJUS.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu otsustas koosolekul 3. detsembril s. a. kuni Eesti Töörahva Kommuuna põhiseaduse maksmapanemiseni:

1. tuleb linna- ja maakonnanõukogude asutuste ametnikkude arvuline koosseis ühes palganormidega motiveeritult Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogule kinnitamiseks ette panna, kuna valdade sellekohased ettepanekud kohaliku maakonnanõukogu kinnituse alla käivad, Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu sellekohaste juhatuskirjade järele;

2. tulevad kõikide linna- ja maakonnanõukogude vastutavate osakondade juhatajad Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu kinnitamise alla, kuna valdade sellekohased juhatajad maakonnanõukogu kinnitamise alla käivad.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 7.

Nr. 78.

5. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU JUHATUSKIRI MÕISATE ÜLEVÕTMISE JA VALLANÕUKOGUDE ASUTAMISE KOHTA.

Endiste sellekohaste dekreetide muutmiseks ja täiendamiseks ja kuni lähemate korralduste avaldamiseni otsustab Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu:

1. Kõik mõisad tulevad rahva omanduseks võtta.

2. Seda toimetavad mõisa töörahva komiteed, mis kõigi mõisatööliste üleüldise koosoleku poolt valitud ja 3—5 liikmest koos seisavad.

Täh[endus]: Mõisavalitsejatel ja endise mõisapidaja isiklistel teenijatel, nagu kokad, kutsar jne., sel koosolekul hääleõigust ei ole.

3. Mõisa töörahva komitee ülesanne on kogu mõisa

asjaajamist, liikumata ja liikuvat varandust, raamatupidamist, kassas olevat raha jne. endiselt omanikult ära võtta.

Täh[endus]: 1. Äravõtmine sünnib kõige hoolikamas korras. Äravõetud varanduse kohta tuleb täielik nimekiri valmistada, millest üks eksemplar mõisa komitee kätte jääb, teine valla, kolmas maakonna täidesaatva komitee ja neljas Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu Rahvamajanduse Valitsuse kätte saadetakse.

Täh[endus]: 2. Piinliku hoolega tuleb selle järele valvata, et mõisa varandusest midagi laiali ei veetaks ega ära ei hävitataks. See on terve Eesti töörahva varandus ja ainult terve Eesti töörahvas võib ja peab selle tarvitamise üle otsustama.

Täh[endus]: 3. Igaüks, kes omavoliliselt töörahva üleüldist varandust omandab või hävitab, langeb kõige valjuma karistuse alla, revolutsioonilise korra järele.

4. Mõisa töörahva komitee on kohustatud selle järele valvama, et:

a) kõik mõisa varandus terveks jääks;

b) kõiki töösid, mida mõisa majapidamine nõuab, ilma takistamata edasi tehtaks;

d) iseäranis hoolt kanda, et mitte mõisa metsa ei raiutaks.

5. Lähemad juhtnöörid mõisa majapidamises annab komiteele mõisatööliste üleüldine koosolek, mis võimalikult nädalas kord kokku kutsutakse.

6. Oma tegevuses käib mõisa töörahva komitee vallakomitee alla, kellele mõisa töörahva komitee iga nädal korralikult aru annab, niihästi rahalise seisukorra kui ka muu tegevuse kohta.

7. Igas vallas tuleb ajaviitmata valla töörahva nõukogu asutada.

8. Valla töörahva nõukogu valitakse valla ja mõisa töörahva ühisel üleüldisel koosolekul sel määral, et iga 25 täiskasvanud (18 a. peale) tööinimese kohta üks nõukogu liige tuleb, kuid üleüldse mitte alla 5 ja mitte üle 25 liikme.

Täh[endus]: Töörahva all mõistetakse neid, kelle peaülespidamise allikaks palgatöö on ja kes mitte palgalist tööjõudu ei tarvita.

9. Nõukogu valib oma seast täidesaatva komitee (3—5 liikmest), kes nõukogu otsuseid täidab ja valla jooksvaid asju ajab.

10. Valla nõukogu otsekoheseks ülesandeks on:

a) vallavalitsuse asjaajamine ja valla varandus ajaviitmata oma kätte võtta;

b) vallamajapidamise jatkamise eest hoolitseda;

d) kõik vili, loomatoit, muud toiduained ja loomad viibimata arvele võtta.

Täh[endus]: Vilja, kartulite, heinte ja põhu arvelevõtmise juures tuleb esiteks arvele võtta kõik olemasolevad tagavarad; peale selle tuleb aga ka välja arvata, kui suured need tagavarad, põllupinna ja saagi rohkuse järele, tegelikult[56] o l e m a p e a k s i d, kui üleüldisest saagist senine oma pere ja loomade toitmine, Saksa vägede poolt äravõetud ja töörahvale müüdud ainete hulk maha arvata.

e) Valla piirkonnas oleva varanduse, nagu mõisate, kaupluste, töökodade, kirikute, veskite terveoleku järele valvamine.

„Eesti Kütiväe Teataja" nr. 5, 7. detsembril 1918.
Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 50—52.

Nr. 79.

5. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU TEADAANNE KOMMUUNI VARANDUSE HOIDMISE KÜSIMUSES.

Kõik mõisad, metsad, põllud on Eestimaa piirides töörahva päralt. Meie esivanemate vaevaga ja tööga ülesehitatud hooned, nende kallid ja suurepärased sisseseaded, tarvilikud põlluharimise masinad ja tööriistad, loomad, hobused — need on nüüd jälle rahva omad, nii nagu nad 9 kuud tagasi tema omad olid. Need varad, mida meie vaprad seltsimehed punaseväelased nüüd oma verega töörahvale võidavad, on tuhandeaastase töörahva kultuuri töövili, mille kaotus, rikkumine, purustamine ja laialikandmine meid säherdusesse kitsikusse seab, millest me ainult suure ja pikaldase ülesehitava töö läbi suudaksime välja pääseda.

Seltsimehed, hoidke oma ühist kommunistlikku vara, ärge lubage mõisa- ja muid hooneid lõhkuda, ärge kandke

[56] Dokumendis „tõsiselt".

laiali masinaid, tööriistu, hoonete sisseseadet, ärge tapke loomi, ärge tarvitage asjata vilja ja tarbeaineid, vaid võtke kõik varad, mida parunid ja kapitalistid ära joostes maha jätsid, arvele ja andke Eesti töörahvale ühiseks tarvitamiseks.

Seltsimehed, mõisad jäägu puutumata! Meie mahutame oma lapsed endistesse herrasmajadesse kooli, seame neile sinna armsad, sõbralikud ühiseluruumid, söögi-, lugemis- ja töötoad sisse, paneme täiskasvanutele toime näitlikud põllumeestekursused, teaduslikud ettelugemised, kohalikud muuseumid, kunstinäitused jne.

Valla töörahva nõukogud! Valvake selle järele, et töörahva varandust keegi kuritahtlikult ei puudutaks.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 18.

Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 52—53.

Nr. 80.

7. DETSEMBRIL 1918. — VSFNV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU DEKREET EESTI NÕUKOGUDE VABARIIGI ISESEISVUSE TUNNUSTAMISE KOHTA.

Vastuseks Eesti nõukogude valitsuse järelepärimisele teatab Rahvakomissaride Nõukogu:

1) Vene nõukogude valitsus tunnustab Eesti Nõukogude Vabariigi iseseisvust. Vene nõukogude valitsus tunnistab Eestimaa kõrgeimaks võimuks Eestimaa nõukogude võimu, nõukogude kongressini aga Eestimaa Rahvakomissaride Nõukogu võimu eesotsas selle esimehe Anveldiga.

2) Vene nõukogude valitsus kohustab kõiki Eestimaaga kokkupuutuvaid Vene Nõukogude Vabariigi sõja- ja tsiviilvõimusid andma Eesti nõukogude valitsusele ja tema sõjaväele igakülgset kaasabi võitluses Eestimaa vabastamiseks kodanluse ikkest.

3) Rahanduse Rahvakomissariaadile tehakse ülesandeks anda Eesti Nõukogude Vabariigi Rahvapangale kümme miljonit rubla laenu.

4) Toitluse Rahvakomissariaadile ja Kõrgemale Rahvamajandusnõukogule tehakse ülesandeks kokku leppida Eesti Nõukogude Vabariigi vastavate organitega mõlema vabariigi vahel kaubavahetuse sisseseadmise kohta.

Rahvakomissaride Nõukogu esimees
V. Uljanov (Lenin)

Rahvakomissaride Nõukogu asjadevalitseja (allkiri)
Rahvakomissaride Nõukogu sekretär (allkiri)

„Izvestija VTsIK" 1918, nr. 269. Tõlge vene keelest.
Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 54—55.

Nr. 81.

7. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET REVOLUTSIOONILISE KAITSEVÄE ASUTAMISE KOHTA.

1. Asutada Eestis igas linnas, alevis ja vallas revolutsiooniline kaitsevägi, mille ülesandeks on kogu kommuuna piirides korda alal hoida ja revolutsiooni võitusid kindlustada.
2. Revolutsiooniline kaitsevägi kuulub Siseasjade Valitsuse alla, kuna maakondades kaitseväe korraldamine kohalise nõukogu administratiivse osakonna hoolde jääb.
3. Maakondade ja linnade jaoskondadeks määramine, niisama ka kaitseväe rootudeks ja vsvoodudeks jaotamine jääb maakonna ja linna töörahva nõukogude hooleks.
4. Revolutsioonilise kaitseväe otsekohesteks juhatajateks on maakonna ja linna kaitsekomissarid ning nende abilised, kes vastavate maakonna või linna töörahva nõukogude täidesaatvate komiteede poolt nimetatakse.

„Eesti Kütiväe Teataja" nr. 6, 10. detsembril 1918.
Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 56.

Nr. 82.

12. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET KREENHOLMI MANUFAKTUURI NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu otsuse järele 12. detsembrist s. a. loetakse Kreenholmi vabrik ühes kõige varandusega, mõisate ja metsadega, mis Eesti piirides, natsionaliseerituks.

EKPA, f. 28, nim. 1, s.-ü. 6, l. 27. Originaal.

Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 59.

Nr. 83.

14. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU RINGKIRI VALITSUSASUTUSTELE DEKREETIDE JA MÄÄRUSTE AVALDAMISE KOHTA.*

Kõigi maade töölised, ühinege!

Ringkirjaline.

KÕIGILE VALITSUSE ASUTUSTELE EESTIS.

Teatame, et kõik Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu poolt väljaantud dekreedid, määrused ja nimetused ilmuvad ja saavad edaspidi Eesti Kütiväe Teataja Ametlikkude teadete osakonnas ilmuma, millede teostamisele otsekohe peale nende avaldamist tuleb asuda ja nende eraldi saatmist ei tule millaski oodata, sellepärast palume viibimata korraldust teha, kui seda veel siiamaani tehtud ei ole, et iga valitsuse asutus omale tarvilise arvu nimetatud ajalehte kirjanduse toimekonnast nõuaks ja neid kui seaduse kogu tarvitaks ja alles hoiaks.

EKPA, f. 28, nim. 1, s.-ü. 7, l. 55.

Nr. 84.

16. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU OTSUS VÕIMU KINDLUSTAMISE KOHTA.*

Väljavõte.

§ 1.

29. novembril 1918. a. kuulutati Eesti iseseisvaks nõukogude vabariigiks. Venemaa Sotsialistline Föderatiivne Nõukogude Vabariik tunnistas selle iseseisvuse maksvaks. Eesti Töörahva Kommuna Nõukogu kinnitab veel kord, et tema kõige valjumaid revolutsioonilisi abinõusi saab tarvitama kõigi nende vastu, kes Eesti proletariaadi õiguste vastu välja astuvad, ennast mitte Eesti Töörahva Kommuna Nõukogu kui ülema võimu alla Eesti Nõukogu Vabariigis ei painuta.

Kõik Eesti Nõukogude Vabariigi piirides olevad asutused ja eraisikud on kohustatud ainult neid määrusi täitma, mis Eesti Töörahva Kommuna Nõukogu ehk kohaliste nõukogude asutuste poolt nende võimu piirides välja antud ehk selleks volitatud asemikkude läbi on kinnitatud.

§ 2.

Eesti Töörahva Kommuna piirides võitlevate sõjaväe juhatajade käskude kohta maksab sama määrus.

§ 3.

Seda otsust teatada kõigile nõukogu asutustele tähelepanemiseks ja täitmiseks.

. . . . .

EKPA, f. 28, nim. 1, s.-ü. 2, lk. 22.

Nr. 85.

18. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU OTSUS PUNASE SÕJAVÄE LOOMISE NING MOBILISATSIOONI VÄLJAKUULUTAMISE KOHTA EESTIS.*

Otsustati:

1) Sotsialistlise revolutsiooni laiendamiseks, süvendamiseks ja töörahva võitude kaitseks klassilist punast sõjaväge Eestis luua.

2) Selleks lähemal ajal kõik Eestis asuvad sõjateenistuseks kõlbulised mehed sõjaväkke kutsuda.

3) Mobiliseeritutest määrata punase sõjaväkke kõik, a) kes mingisugusest ühiskondlis-tulusast tööst ülespidamist saavad ja palgalist tööjõudu äriliseks otstarbeks ei tarvita, b) kõik kommunistlise partei liikmed ja partei poolehoidjad.

4) Kõik need, kes mitte eelmises § nimetatud liikidesse ei kuulu, tööväkke panna, mida punaste väeosade majapidamise korraldamiseks ja muude ühiskondliste tööde tegemiseks tarvitada.

5) Mobiliseeritute sunduslik teenistus kestab üks aasta, kui sõjaväeosad mitte juba varem koju ei lasta.

M ä r k u s: Teenistusaeg arvatakse esimesest mobiliseerimise päevast.

6) Mobiliseeritud saavad tasu, mis keskmise liigi töölise palgale vastab.

M ä r k u s: Tööväes teenijatele maksetakse lihttöölise (mustatöölise) palk.

7) Arvelevõtmise ja mobiliseerimise aja ning mobiliseeritavate vanaduse määrab ära Eesti Sõjaväe Valitsus, kelle hooleks ka kõikide sellest dekreedist tekkivate küsimuste lahendamine jääb.

EKPA, f. 28, nim. 1, s.-ü. 2, l. 23. Originaal.
Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 68—69.

Nr. 86.

20. DETSEMBRIL 1918. — MÄÄRUS KAEBUSTE RAAMATUTE SISSESEADMISE KOHTA EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU AMETIASUTUSTES.*

Väljavõte.

. . . . .

5. Kaebuse ehk märkuste sissekirjutamiseks on igas ametikohas sellekohane raamat, kuhu kodanikud oma märkused ehk kaebused ametnikkude lubamata teguviisi kohta sisse võivad kirjutada. — Kõik kaebused ehk märkused peavad kõigiti põhjendatud ja ühe tunnistaja läbi tõendatud olema. Vastasel korral langeb kaebaja ise valju karistuse alla.

Kaebuseraamatust vaatab kontrolliametnik kaebused ehk märkused järele ja korraldab asja nii, et sarnased eksitused enam ei korduks ehk kui asi nõuab, annab kohtu otsustada.

EKPA, f. 28, nim. 1, s.-ü. 5, lk. 20.

Nr. 87.

23. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET NARVA KALEVIVABRIKU, LINAVABRIKU JA ZINOVJEVI VALUTEHASE (NARVA) NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

1. Narva kalevi-, lina- ja malmivabrikud kuulutatakse tänasest päevast kõige liikuva ja liikumata varandusega Eesti Töörahva Kommuuna omanduseks.

2. Kuni tegeliku äravõtmiseni ja uue vabrikuvalitsuse sisseseadmiseni jäävad endised vabrikukomiteed ja vabrikuvalitsuse liikmed oma ametitesse ja nad arvatakse riigiteenistusesse.

3. Kõik vabriku ametlikud paberid peavad kandma vabrikuvalitsuse ja vabrikukomitee allkirjasid. Kassaorderid peavad peale selle veel registreeritama pearaamatupidaja poolt.

4. Vabriku teenijad võetakse arvele ja nendest ei või keegi ilma Eesti Töörahva Kommuuna Majandusvalitsuse Tööstusosakonna loata oma koha pealt lahkuda ega tagandatud saada.

5. Kõige liikuva ja liikumata varanduse eest vastutavad endise vabrikuvalitsuse ja vabrikukomitee liikmed revolutsioonilise kohtu ees.

6. Toores- ja valmisained peavad arvele võetama ja täielikud nimekirjad kuni 1. jaanuarini 1919. a. Majandusvalitsuse Tööstusosakonda sisse saadetama.

7. Valmis- ja tooresainete ostmine ja müümine võib sündida ainult Tööstusosakonna loal ehk teatel.

8. Kuni 29. s. k. p. peavad Tööstusosakonda sisse saadetama täielikud tööliste-nimekirjad teadetega nende vanaduse, perekonnaliikmete, rahvuse ja erioskuse üle.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 10.

Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 76—77.

Nr. 88.

23. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET TÖÖPÄEVA PIKKUSE KOHTA VALITSUSASUTUSTES.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu otsuse järel 21. detsembrist s. a. on selle dekreedi ilmumise päevast peale:

1) Kõiges Kommuuna valitsuse asutustes 8-tunniline tööpäev maksev,

2) 14—16-a. alaealiste tööpäev 4-tunniline ja

3) 16—18-a. alaealiste tööpäev 6-tunniline.

EKPA, f. 28, nim. 1, s.-ü. 6, l. 29. Originaal.

Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 77.

Nr. 89.

24. DETSEMBRIL 1918. — ÜLEVENEMAALISE KESKTÄITEVKOMITEE OTSUS EESTI, LEEDU JA LÄTI NÕUKOGUDE VABARIIGI TUNNUSTAMISE KOHTA.

Kesktäitevkomitee, ära kuulanud rahvusasjade rahvakomissari ettekande, tervitab Eesti, Leedu, Läti ja

Ukraina rahvaid välismaiste vallutajate ikkest jätkuva vabanemise puhul.

Lähtudes rõhutud rahvuste töötavate hulkade täieliku ja tõelise enesemääramise põhimõttest, mida kõigi maade imperialistid jalge alla tallavad, kinnitab Kesktäitevkomitee Rahvakomissaride Nõukogu määruse, mille järgi sotsialistlik föderatiivne nõukogude vabariik tunnustab Eesti, Läti ja Leedu nõukogude vabariigi iseseisvust.

Kesktäitevkomitee kinnitab veel kord proletariaadi ja talurahva hulkade revolutsioonilise võitlusega loodud Eesti, Läti ja Leedu nõukogude vabariigile, et nende maade endine kuulumine vana tsaari-impeeriumi koosseisu ei pane neile mingisuguseid kohustusi. Samal ajal väljendab Kesktäitevkomitee kindlat veendumust, et alles nüüd, olukorras, kus täielik enesemääramise vabadus on tunnustust leidnud ja kus võim on töölisklassi kätte üle läinud, luuakse kõigi endise Vene impeeriumi territooriumil elavate rahvuste töötajate vabatahtlik, vankumatu ja vaba liit.

Kesktäitevkomitee tunnistab VSFNV valmisolekut anda Eesti, Läti, Leedu ja Ukraina töötavaile klassidele kõike vajalikku abi ja toetust nende võitluses ekspluateerimise ning rõhumise korra vastu ja nende vabaduse ning sõltumatuse kaitsmisel välismaiste vallutuskatsete eest.

Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee esimees
Sverdlov

Rahvakomissaride Nõukogu esimees
V. Uljanov (Lenin)

Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee sekretär
V. Avanessov.

Документы внешней политики СССР, Москва, 1957, т. I, lk. 627—628. Tõlge vene keelest.

Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 77—78.

Nr. 90.

25. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET REVOLUTSIOONILISE KAITSEPOLGU ASUTAMISE KOHTA.*

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu otsuse järele 15. detsembrist s. a. on revolutsiooniline kaitsepolk asu-

tatud, kes Sõjaväevalitsuse alla kuulub ja kelle hulka ka enne organiseeritud raudtee-, linna- ja piirikaitse arvata tuleb. Kaitsepolgu ülesandeks on korrapidamine kogu Eesti Töörahva Kommuuna piirides.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 11.

Nr. 91.

26. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET TARTU TELEFONIVABRIKU NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

Väljavõte.

Tartus olev „Edisoni"-nimeline telefoniaparaatide vabrik kõige tema päralt oleva liikuva ja liikumata varandusega natsionaliseerida.

EKPA, f. 28, nim. 1, s.-ü. 6, l. 42. Originaal.

Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 79.

Nr. 92.

27. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET VALGETE POOLE ÜLELÄINUD ISIKUTE VARA NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

Kõik Eesti Töörahva Kommuuna piirides olevad kauplused, tööstusettevõtted, ärid, talukohad, majad jne., mille omanikud punase sõjaväe sissetuleku ajal valgete poole üle on jooksnud, tunnistatakse Eesti Töörahva Kommuuna poolt natsionaliseerituks.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 12.

Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 82.

Nr. 93.

27. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU MÄÄRUS ÜLE PIIRI LIIKUMISE KOHTA.

Väljavõte.

Punaseväelaste ja erainimeste liikumise kohta üle revolutsioonilise piiri ja ranna ääres olevate laevade liikumise ja kalapüüdjate kohta.

1) Läbilaskmise punktid sisse seada kohtades, kus teed üle revolutsioonilise piiri käivad.

2) Iga läbilaskmise punkti juures on läbilaskja-kontroll, kes reisijate tunnistused ja kraamid järele kontrolleerib.

. . . . .

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 15.

Nr. 94.

28. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET ELAMISRAHA SISSESEADMISE KOHTA.

Kommunismi põhjusmõtetest juhitud, otsustas Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu 20. detsembril s. a. kodanlist palgamaksmiseviisi ära kaotada ja elamisraha süsteemi sisse seada, kõike Kommuuna maa- ja linnaettevõtete ja asutuste töölisi, ametnikke ja sõjaväelasi ühiseks ja ühtlaseks töölistepereks liites.

Selle teostamiseks tuleb kõigile Kommuuna maa- ja linnaasutuste töölistele 18 a. vanadusest peale 500 rbl. iga kuu elamisraha Kommuuna pangast välja anda.

Perekonna isa, ehk selle puudusel ema, saab kuus esimese lapse jaoks 100 rbl. elamisraha, teise lapse jaoks 75 rbl., iga järgmise lapse jaoks aga 50 rbl. kuni 14 aasta vanaduseni.

Alaealised lapsed 14 aastast kuni 16 aastani, kui nad Kommuuna asutustes teenivad, saavad poole elamisrahast, s. o. 250 rbl. kuus, kuna alaealised 17[57] aastast kuni

[57] Dokumendis ekslikult 15.

18 aastani kolmveerand elamisrahast, s. o. 375 rbl. kuus saavad.

Nende linna- ja maatööliste elamisrahast, kes ainetes osa ülevalpidamist saavad, arvatakse ainete väärtus kindlate hindade järele maha.

Kommuuna vastutavad töölised, nagu Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu liikmed, keskvalitsuse osakondade juhatajad, linna ja maakonna täidesaatva komitee liikmed, vallatöörahva komitee esimees jne., kelle tööpäev piiramata, saavad lisaelamisraha põhjusnormi 20% suuruses.

Käesolev dekreet on maksev Kommuuna Valitsuse asutuste ja natsionaliseeritud tööstus- ja kaubavahetusasutuste tööliste kohta ja astub jõusse Eesti Töörahva Kommuuna väljakuulutamise päevast, s. o. 29. novembrist s. a.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 11.

Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 83—84.

Nr. 95.

28. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI SISEASJADE VALITSUSE MÄÄRUS VALLANÕUKOGU JA KOMITEE LIIKMETE KOKKUSEADE, ELAMISRAHA SUURUSE JA EELARVE KOKKUSEADMISE ASJUS.

Väljavõte.

. . . . .

1. Vallanõukogu liikmete arvu ülemäär 15 liikme peale kindlaks määrata.

2. Neile vallanõukogu liikmetele, kes Eesti Töörahva Kommuuna asutustes teenistuses pole ja elamisraha ei saa, maksetakse iga nõukogu koosoleku eest Kommuuna pangast 20 rubla elamisraha.

3. Valla täidesaatev komitee seisab koos kolmest liikmest ja kutsub omale ühe kirjatoimetaja ametisse. Elamisraha maksetakse Kommuuna pangast täidesaatva komitee esimehele ja sekretärile kui piiramata tööaja töötegijatele 600 rubla, teistele täidesaatva komitee liikmetele 500 rubla kuus.

4. Valdade täidesaatvad komiteed kohustatakse sellega viibimata eelarveid nõukogu tööliste palga ja asjaajamise kulude asjus kokku seadma ja neid maakonnanõukogu läbi Siseasjade Valitsusele kinnitamiseks ette panema. Eelarvetele tuleb seletuskiri juurde lisada.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 24.

Nr. 96.

29. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET NARVA MAAKONNA ASUTAMISE KOHTA.

Virumaa idapoolne osa, algades Järve, Jõhvi, Iisaku (ühes Mäetaguse) valdadega kuni Vene piirini eraldiseks maakonnaks tunnistada, mille administratiivne keskkoht Narva on.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 6.
Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 85.

Nr. 97.

30. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI SISEASJADE VALITSUSE MÄÄRUS KULTUURIAJALOOLISTE JA KUNSTIVÄÄRTUSLIKE ESEMETE SÄILITAMISE KOHTA.

1) Linna, valla ja alevite töörahvanõukogude täidesaatvad komiteed on kohustatud kõiki abinõusid tarvitusele võtma, et mahajäetud mõisates, taludes ja majades kultuurajaloolised ja kunstiväärtuslised asjad kohalikkude nõukogude poolt kokku kogutaks ja alal hoitaks kuni sellekohase ülemaalise korralduseni.

2) Kultuurajalooliste ja kunstiväärtusliste asjade all tuleb mõista: vanaaegsed rahad, riided, pildid, kujud (voolistused ja raidkujud), fajanss- ja portselannõud, pronks-, vask- jm. metallriistad ja -asjad, stiililine mööbel ja muud vanaaegsed majaasjad (kellad, lühtrid, lam-

bid, šatulid jne.), vanaaegsed sõjariistad ja sõjariided, vanad maakaardid ja plaanid, raamatud ja raamatukogud, tööriistad jm. vanaaegsed asjad.

3) Kohalikud nõukogud on kohustatud viibimata selleks otstarbeks määrama sellekohaste volitustega varustatud asjatundjaid, kes eriliselt nõukogu tegevuse piirides olevate ülemaltähendatud asjade kogumise, alalhoidmise ja nimekirja kokkuseadmise oma hoolde võtaksid.

4) Keelatakse ära nimetatud asjade müümine, ostmine ja väljavedamine.

5) Selle määruse täitmatajätmise eest langevad süüdlased valju karistuse alla.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 24.
Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 86.

Nr. 98.

31. DETSEMBRIL 1918. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI MAJANDUSVALITSUSE MÄÄRUS VALLANÕUKOGUDELE JA MÕISAKOMITEEDELE METSA ASJUS.*

Väljavõte.

1) Kõik metsad ja valmistehtud metsamaterjali tagavarad Eesti Töörahva Kommuuna piirides on Eesti töörahva varandus.

2) Igasugune omavoliline metsa maharaiumine on kõvaste keelatud.

3) Kõik need metsad, mis valla piirides on, käivad otsekoheselt selle valla nõukogu valvuse ja vastutuse alla.

4) Metsa mahavõtmine võib sündida ainult Eesti Töörahva Kommuuna Majandusvalitsuse Tööstusosakonna korraldusel.

. . . . .

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 20.

Nr. 99.

22. JAANUARIL 1919. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU MÄÄRUS EESTI TÖÖRAHVA ERAKORRALISE TÄITEVKOMITEE ASUTAMISE KOHTA.*

Väljavõte.

Valgas asutatakse „Eesti Töörahva Erakorraline Täidesaatev Komitee", kelle tegevuspiiridesse valgekaartlaste okupatsioonist vabad Pärnu- ja Viljandimaa osad kui ka need Tartumaa osad kuuluvad, mis Valgale enam lähemal seisavad kui Võrule.

. . . . .

„Tööline", 24. jaanuaril 1919.

Nr. 100.

2. VEEBRUARIL 1919. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI SÕJAVÄEVALITSUSE PÄEVAKÄSK REVOLUTSIOONILISE SÕJATRIBUNALI ASUTAMISE KOHTA.*

Väljavõte.

§ 1.

Asutada sõjaväelaste süütegude arutamiseks Revolutsiooniline Sõjaväe Tribunal: esimehest, tema asemikust ja sekretärist, keda Sõjaväevalitsuse poolt määratakse; liikmetest, keda iga kütipolgu ja iga suurtükiväe divisjoni kommunistlise kollektiivi poolt üks valitakse.

Süüasjade uurimise annab Revolutsioonilise Sõjaväe Tribunali esimees Tribunali liikmete hooleks. Tribunali otsused on maksvad, kui vähemalt kolm liiget otsustamisest osa võtavad.

. . . . .

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 1, Petrograd, 1919, lk. 30.

Nr. 101.

16. MÄRTSIL 1919. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI KULTUURI- JA HARIDUSVALITSUSE MÄÄRUS EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI ÜLIKOOLI ASUTAMISE KOHTA.*

Eesti Töörahva Kommuuna kultuurhariduslikkude ülesannete teostamiseks asutada Peterburis ülikool.

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 2, Petrograd, 1919, lk. 16.

Nr. 102.

20. MÄRTSIL 1919. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU DEKREET EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI ASUTUSTE ÜLEULDISE SISSETULEKUTE JA VÄLJAMINEKUTE EELARVE KOKKUSEADMISE KOHTA.

Väljavõte.

E. T. Kommuuna asutuste ja Kommuuna üleüldise sissetulekute ja väljaminekute eelarve kokkuseadmise kohta aja peale 1.—30. aprillini 1919.

A. Üleüldised määrused.

1. Järgmise eelarve kestvuse aeg, mille peale kõik asutused on kohustatud eelarvet kokku seadma, määratakse 1.—30. aprillini 1919.

2. Iga eelarve peab koos seisma: 1) sissetulekute ja 2) väljaminekute eelarvetest ja 3) üleüldisest kaas-seletuskirjast.

3. Sissetulekute ja väljaminekute eelarvetes nähtud summad tulevad koondada liiterite, paragrahvide, peatükkide ja järjekorranumbrite järele, juurdelisatud vormi järele.

. . . .

Eesti Töörahva Kommuuna Nõukogu dekreedid, määrused ja teadaanded, nr. 2, Petrograd, 1919, lk. 3—4.

Nr. 103.

9. MAIL 1919. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU OTSUS EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI VALITSUSASUTUSTE ESIALGSE STRUKTUURI KOHTA.

Väljavõte istungi protokollist.

Otsustati:

I

Vastu võtta järgmine „Eesti Töörahva Kommuuna Valitsusasutuste esialgne korraldus“:

1. Eesti Töörahva Kommuuna keskvalitsus seisab koos seitsmest valitsuskonnast, nimelt: sise-, sõjaväe, majanduse, kultuuri ja hariduse, ühiskondlise kindlustuse, rahvusvahelise ühenduse ja kontrollvalitsusest. Nende valitsuste juhatajatest kokku sünnib E[esti] T[öörahva] K[ommuuni] Nõukogu. Iga valitsuse juhataja vastutab oma valitsuskonna tegevuse eest.

2. Valitsused jagunevad osakondadesse, millede juhatajad valitsuse juhataja poolt nimetatakse ja selle ees isikliselt vastutavad on.

M ä r k u s: E[esti] T[öörahva] K[ommuuni] Nõukogu liikmeteks ja keskvalitsuse osakondade juhatajateks võivad ainult kommunistid olla.

3. Maakondades on valitsusvõimu esitajaks maakonnanõukogu (n[äiteks] Võrumaa, Järvamaa jne. nõukogu), mis kuuest liikmest koos seisab, nimelt: nõukogu esimehest, maakonna sise-, sõjaväe, majanduse, kultuuri ja hariduse ja ühiskondlise kindlustuse valitsuse juhatajast. Maakonnanõukogu esimehe ja liikmed nimetab E[esti] T[öörahva] K[ommuuni] Nõukogu. Maakonnanõukogu esimees käib oma asjaajamisega E[esti] T[öörahva] K[ommuuni] Nõukogu alla.

4. Vähemaks kohaliseks valitsuseesituseks on kihelkonnanõukogu, mis viiest liikmest koos seisab, nimelt: sise-, sõjaväe, majanduse, kultuuri ja hariduse ja ühiskondlise kindlustuse valitsuse juhatajast.

M ä r k u s: Kihelkonnanõukogu liikmed nimetatakse maakonnanõukogu poolt, kes ka ühe kihelkonnanõukogu liikmetest esimeheks nimetab.

5. Kihelkond jaguneb kogukondadesse (vakused). Iga kogukonna töölistekogu valib enda seast esitaja kihelkonna töörahva konventi. Konvent jääb nõuandvaks asutuseks kihelkonnanõukogu juure ja ühtlasi sidemeks nõukogu kui valitsuse esituse ja kogukonna töörahva vahel. Konvent käib koos tarvidust mööda.

6. Konvent tuleb iga kolme kuu järele ümber valida.

M ä r k u s: Kogukonna töörahva üleüldiseid koosolekuid tuleb vähemalt kuus kord, kihelkonna töörahva üleüldiseid koosolekuid vähemalt kord kolme kuu jooksul ära pidada.

7. Valimiseõigus koosolekutel on ainult neil Eesti Töörahva Kommuuna liikmetel, kelle peaülespidamise allikas senini palgatöö on olnud, kui neid kogukonna töörahva kogu mitte E[esti] T[öörahva] K[ommuuni] vastaseks ei tunnista.

8. Vähemaks majandusliseks üksuseks maal on põllumajanduslised kommuunad (mõisa- ja külakommuunad). Nende eesotsas seisab valitsuse (kihelkonnanõukogu majanduse valitsuse) poolt nimetatud vastutav juhataja, kellele kommuuna liikmete hulgast, nende üleüldisel koosolekul, 3-liikmeline nõuandev komitee abiks valitakse.

M ä r k u s: Külakommuunades võivad nendesse komiteedesse valida ja valitud saada ka endised peremehed ja nende perekonnaliikmed, kui nad vabatahtliselt kommuuna liikmeks on astunud ja mitte nõukogude vastu ei tööta.

9. Vähemad alevid korraldatakse kogukondade, suuremad — kihelkondade kava järele.

Eelolevad määrused on üleüldisteks juhtnöörideks ainult kodusõja vältusel kuni E[esti] T[öörahva] K[ommuuni] põhjusseaduse väljatöötamiseni E[esti] T[öörahva] K[ommuuni] esituskogus (ülemaalisel tööliste saadikute kongressil).[58]

EKPA, f. 28, nim. 1, s.-ü. 2, l-d 90—91. Originaal.
Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 133—134.

[58] Otsuses kavandatud võimuorganite struktuur jäi ellu viimata.

Nr. 104.

5. JUUNIL 1919. — EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU JA VENEMAA KOMMUNISTLIKU (BOLŠEVIKE) PARTEI EESTI SEKTSIOONIDE KESKKOMITEE OTSUS EESTI TÖÖRAHVA KOMMUUNI NÕUKOGU ASUTUSTE TEGEVUSE LIKVIDEERIMISE KOHTA.

Väljavõte istungi protokollist.

Otsustati:

1.

Vastu võtta Kommunistlise Partei Eesti Keskkomitee otsus 4. juunist s. a.[59] ja nimelt: a) E[esti] T[öörahva] K[ommuuni] Nõukogu asutuste tegevus likvideerida. Kommunistlise Partei Eesti Keskkomitee Venemaa büroo hooleks jätta Venemaa Kommunistlise Partei Keskkomiteega läbi rääkida, et otsust likvideerimise kohta enne välja ei kuulutataks, kuni Eestimaal asuv Kommunistlise Partei Eesti Keskkomitee selles asjas oma arvamist on avaldanud;

b) revolutsiooni puhul Eestimaal valitsuse kokkuseadmine Eestimaal oleva partei keskkomitee hooleks jätta.

EKPA, f. 28, nim. 1, s.-ü. 2, l-d 108—109. Originaal.

Eesti Töörahva Kommuun, Tallinn, 1958, lk. 135—136.

[59] Dokumenti pole seni leitud.

IV OSA.

EESTI NSV ÕIGUSAKTE (1940. A. JUULI — 1960. A. JAANUAR).

Nr. 105.

21. JUULIL 1940. — DEKLARATSIOON RIIGIVÕIMUST EESTIS.

Hulga aastate kestel eesti rahvas kannatas raske reaktsioonilise režiimi surve all, mis viis maa ummikusse niihästi sise- kui välispoliitika alal. Tööpuudus, nälg, viletsus, rahvuslik ebavõrdsus olid nii linna kui maa töötava rahva ainukeseks osaks. Eesti töötava rahva seaduslikud huvid ja vajadused toodi ohvriks käputäie ekspluataatorite, suurmaaomanike ja kapitalistide omakasupüüdlikele huvidele, kes valitsesid Eestis.

Varjates end petlike ja silmakirjalike sõnade taha kodanike üheõiguslusest, vabadusest ja õiglusest, valitsev klikk hoidis rahvast õiglusetuse ja omavoli kütketes. Eesti riik oli rahva vanglaks. Suur osa töötavast rahvast oli ilma poliitiliste, kutseliste ja kultuuriliste organisatsioonideta. Vaba sõna ja vaba mõte rõhuti maha ilma armuta.

Ka endiste Eesti valitsuste välispoliitika oli vaenulik ja hukatuslik eesti rahvale. Sel ajal kui eesti rahva elulised huvid nõudsid tihedat liitu ja sõprust Nõukogude Liiduga, valitsev klikk ajas eesti rahva kahjuks vaenulikku poliitikat Nõukogude Liidu suhtes, muutes Eesti abituks mängukanniks Euroopa imperialistide käes, muutes riigi territooriumi võimalike kallaletungide platsdarmiks Nõukogude Liidu vastu.

Sõjaprovokaatorid, istudes võimu juures, kauplesid meie rahva vabaduse ja sõltumatusega ja seadsid Eesti

julgeoleku, rahu, puutumatuse ja heaolu otsesesse hädaohtu.

Eesti rahvas kihutas minema vastumeelse valitsuse ja esmakordselt Eesti ajaloos sai võimaluse läbi viia oma rahva esindajate vabad valimised.

14. ja 15. juulil toimunud Riigivolikogu valimised osutusid töölisklassi, talurahva ja töötava intelligentsi võidupühaks. Eesti Töötava Rahva Liidu platvorm ühendas enda ümber rõhuva enamuse eesti rahvast, kõik meie kodumaa ausad patrioodid.

Eesti Töötava Rahva Liidu valimisvõit tähistab Eesti elus ajaloolist pööret, mis seisab selles, et eesti rahvas väljendas oma tahet jäävalt teha lõpp kapitalistide ja suurmaaomanike poliitilisele võimule ja võtta maa juhtimine enda kätesse ja seada jalule tõeline rahvavalitsus.

Uus Riigivolikogu, kes on ainuke ja täieõiguslik eesti rahva tahte väljendaja, on kutsutud ellu viima rahva nõudmisi ja seadusandlikult kinnitama eesti töötava rahva võitu, mida ta on saavutanud võitluses kurnamiskorraga, peab oma põhimiseks kohustuseks otsustada küsimus Eesti riikliku võimu iseloomust.

Lahendades riikliku võimu küsimust meie pöörame oma pilgud meile sõbralike Nõukogude Liidu rahvaste ajaloolise kogemuse ja suure eeskuju poole.

Nõukogude Liidu suur ajalooline kogemus õpetab meid selleks, et ainult nõukogude võim on ainus tõeline töötava rahva huvide väljendaja ja kaitsja, on ainuke tõsine rahvavalitsus, kus riiki valitseb rahvas ise ilma mõisnike ja kapitalistideta.

Igasugune muu võim, nagu näitab kapitalistlike maade kogemus, sealhulgas ka kogemus meie kibedast elust kodanlikus Eestis, on kas varjatud või avalik pettus vabaduse ja üheõigusluse hüüdsõnadega ning käputäie kurnajate valitsus ja piiritu omavoli rahvaenamuse üle.

Nõukogude Liidus on jäävalt hävitatud palgaorjus, on hävitatud inimese kurnamine inimese poolt. Igale töötajale on kindlustatud õigus tööle, õigus puhkusele, õigus aineliseks kindlustuseks vanaduse puhul, õigus hariduse saamiseks. Hoolitsus inimese eest on kogu elu juhtmõtteks. Ainult nõukogude võim on kõige demokraatlikum riiklik võim. Nõukogude kaudu töötav rahvas tegelikult valitseb riiki ja loob omale vaba ja õnneliku elu.

Nõukogudes tööliste ja talurahva liit leiab oma kehastuse, mis teeb Nõukogude riigi võitmatuks jõuks. Ainult nõukogude võim loob tingimused rahvaste talentide õitsenguks, et esile tõsta mitmesuguseid riikliku, majandusliku ja ühiskondliku elu juhte ja organisaatoreid rahva hulgast.

Nõukogude Liidus on jäävalt hävitatud rahvuslik rõhumine ja rahvuslik ebavõrdsus. Kõik rahvused Nõukogude Liidus moodustavad ühise sõbraliku pere. Ainult Nõukogude Liidus on puhkenud õitsele ennenägematu jõuga kõigi rahvaste rahvuslik kultuur. Nõukogude Liit ei tunne enam mahajäänud rahvaid.

Nõukogude Liidu eeskuju näitab, et ainult nõukogude võim võib kindlustada rahu, tööd, leiba ja vabadust töörahvale nii linnas kui maal, päästa eesti rahvas ekspluateerimisest, puudusest ja õiglusetusest. Ainult nõukogude võim võib kindlustada meile poliitilise, majandusliku ja kultuurilise õitsengu. Ainult nõukogude kord kindlustab eesti rahvale tõelise vaba rahvusliku arengu.

Väljendades eesti töötava rahva vaba ja üksmeelset tahet Riigivolikogu kuulutab välja nõukogude võimu kehtivaks kogu Eesti maa-alal.

Eesti kuulutatakse nõukogude sotsialistlikuks vabariigiks.

Siitpeale kõik võim Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis kuulub nii linna kui maa töötavale rahvale töötava rahva saadikute nõukogude näol.

Riigivolikogu on kindlasti veendunud, et kogu eesti rahvas koondub nõukogude võimu ümber töötava rahva täieliku võidu saavutamiseks, Eesti hüvanguks, meie rahva majanduse, kultuuri, vabaduse ja õnne õitsenguks.

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!

Elagu töörahva saadikute nõukogud!

Elagu Nõukogude Liit — kogu maailma töörahva isamaa!

„Riigi Teataja" 1940, nr. 74, art. 733.

Nr. 106.

22. JUULIL 1940. — DEKLARATSIOON EESTI ASTUMISE PUHUL NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKE VABARIIKIDE LIITU.

Eesti rahvas on palju aastaid kannatanud reaktsioonilise kurnamisrežiimi surve all, alistatud röövimisele ja orjastamisele, määratud vaesusele ja poolnälgimisele.

Eesti töölise ja töötava intelligentsi osaks oli kroониline tööpuudus ja täielik ebakindlus homse. päeva eest.

Eesti talurahvas kannatas maataoleku ja maanappuse, võla- ja riigimaksude koorma, liigkasuvõtjate ja spekulantide surve all.

Reaktsioonilise kliki majandamine oli viinud riigi ummikusse. Eesti rahvamajandus viidi langusele. Ta tootmisjõud ei arenenud. Rahva juurdekasv vähenes alatasa. Rahvuslik sissetulek langes ikka rohkem, kogu rahva võlg kasvas üha. Tööstus sattus ikka rohkem sõltuvusse väliskapitalist. Põllumajanduse saatus oli maailmaturu tujude võimuses. Nii suurenes ikka enam Eestile hukatuslik poliitiline ja majanduslik sõltuvus imperialistlikest röövijaist, välismaa kapitalistidest ja pankuritest.

Endise reaktsioonilise režiimi rahvavastane poliitika viis Eesti hukkumise äärele. Eestit ähvardas hädaoht muutuda imperialistide saagiks.

Ajal, kui eesti rahva kõige elulisemad huvid nõudsid kõige tihedamat ja kõigekülgsemat koostööd Nõukogude Liiduga, ehitas Eesti endiste võimulolijate klikk rahva kahjuks kunstlikke müüre Eesti ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu rahvaste vahele. Oma klassi kasuahnitsemise kitsarinnalistes huvides ta külvas vaenu meie rahva ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu rahvaste vahele, arendades inimvihkavat šovinismi. Ta püüdis kõigiti segada meie ja Nõukogude rahvaste vennalikku lähenemist, tõkestada sõpruse ja tiheda, kindla liidu kujunemist meie suure naabriga — võitmatu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduga.

Endine valitsus asus murdma Eesti ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vahel 28. septembril 1939. a. sõlmitud lepingut ja tõukas meie riigi äraandlikult sõja ja hukkumise teele.

Rahvaste sõpruse teostamise asemel reaktsiooniline klikk tallas jalgade alla Eestis elutsevate vähemusrahvuste algelisi õigusi, igapidi õhutades ja provotseerides rahvastevahelist vaenu.

Nüüd, kui eesti rahvas on purustanud vana surve ja õiglusetuse režiimi ülemvõimu, on võtnud enda kätesse oma kodumaa saatuse ja astunud välja avarale ning helgele uue elu ehitamise teele, on saabunud suur ajalooline tund, mil eesti rahva tahe, mis on väljendust leidnud kogu rahva hääletamises, maksma panna kindel liit ja purustamatu sõprus Eesti Vabariigi ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vahel peab leidma seadusandliku kinnituse.

Riigivolikogu on veendunud selles, et ainult Eesti astumine Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu kindlustab meie riigile tõelise suveräniteedi, meie rahvale vaba rahvusliku arengu, meie tööstusele, põllumajandusele ja rahvuslikule kultuurile õitsengu, eesti rahva materiaalse ja kultuurilise heaolu võimsa tõusu ja meie armastatud kodumaa hüvangu.

Eesti töötav rahvas on ammu seotud Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu rahvastega vennalike sidemete kaudu ühises revolutsioonilises võitluses tsarismi, kapitalistide ja mõisnike vastu, kes rõhusid nii vene kui ka eesti töölisi ja talupoegi.

Eesti rahvas, astudes sotsialistliku maa vennalike rahvaste suurde peresse, viib suurde arengusse oma rikkalikud loovad jõud ja sammub käsikäes Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu töötava rahvaga uue elu ülesehitamise teele.

Ainult suure Nõukogude Liidu koosseisus ja nõukogude vabariikide vennaliku pere üheõigusliku liikmena saab eesti rahvas võimaluse tõsta oma majanduselu, arendada rahva kultuuri, kindlustada rahvuste üheõiguslikkust ja tagada rahu, leiba ja tõelist vabadust eesti töötavale rahvale.

Lähtudes eesti rahva üksmeelsest tahtest, Riigivolikogu otsustab:

Paluda Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ülemnõukogu võtta vastu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik Nõukogude Liidu koosseisu liiduvabariigina samadel alustel, millistel kuuluvad Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu Ukraina Nõukogude Sotsialistlik

Vabariik, Valgevene Nõukogude Sotsialistlik Vabariik ja teised liiduvabariigid.

Elagu vaba Nõukogude Eesti!

Elagu suur Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit!

„Riigi Teataja" 1940, nr. 76, art. 743.

Nr. 107.

23. JUULIL 1940. — DEKLARATSIOON MAA KUULUTAMISEST KOGU RAHVA OMANDUSEKS.

Aastasadasid vaevles eesti talupoeg. Teda sunniti painutama oma selga mõisnikkude ees. Ta kannatas parunite kubjaste peksu.

Ei vähenenud töötava talurahva hädad ka eesti kapitalistide võimuletulekuga. Ta kannatab maataoleku ja maapuuduse all, kannatab ränkade ja ebaõiglaste maksude ja raske võlakoorma all pankadele ning liigkasuvõtjatele. Teda ekspluateerivad suurtöösturid ja kaupmehed. Tema töö arvel rikastub käputäis nurjasöödikuid ning rahamehi.

Nüüd on tulnud lõpp sellele koledale ja painajalikule minevikule. Nüüdsest peale on eesti talupoeg vaba enda maal, mis vabastatud tagurlise kliki võimu alt. Nüüdsest peale on töölised, talupojad ja töötav intelligents ise ainsad Eesti riigi täieõiguslikud peremehed.

Juhituna töötava talurahva tõelistest huvidest ja väljendades kogu töötava rahva tahet, Riigivolikogu otsustab:

Kogu maa ühes selle põue varadega, kõik metsad, järved ja jõed kuulutatakse kogu rahva omanduseks, s. o. riigi omanduseks.

Maade suuruseks, mis antakse iga töötava talupoja kasutada, määratakse ülemmäär 30 hektarit. Kõik maade ülejäägid, mis ületavad selle suuruse, arvatakse riiklikku maatagavarasse selleks, et riigil võimalik oleks abistada maata ja vähese maaga talupoegi nende maaga varustamisel.

Nüüdsest peale meie maal ei ole ja ei saa olema kohta parasiitidele-kurnajatele ega nende käsikutele.

Maa, mis praegu on töötavate talupoegade valduses, samuti maad, mida riik annab maata ja vähese maaga talupoegadele, kinnistatakse töötavate talupoegade põliseks pidamiseks. Igasugused katsed haarata talupoegade isiklikku omandust või vastu töötavate talupoegade tahtmist neile peale sundida kolhoosidesse organiseerimist tõkestatakse otsustavalt, kuna need on kahjulikud riigi ja rahva huvidele.

Riigivolikogu otsustab kustutada talurahvalt kõik väljaostu maksud, mis seoses varem läbiviidud maareformiga.

Riigivolikogu teeb valitsusele ülesandeks arutada küsimust abinõude üle, mis tuleksid tarvitusele võtta kergendusteks kõigi muude võlakohustuste järele, millised koormavad põllumeeste ja kalurite majapidamisi, samuti ebaõiglaste maksude äramuutmise üle kui ka abinõude üle maksukoorma kergendamiseks kogu töötavale elanikkonnale.

Riigivolikogu otsustab kustutada töötavatelt talupoegadelt kõik maksuvõlad ja administratiivkorras pealepandud trahvid.

Parasiitliku ekspluataatorliku maapidamise lõpetamine ja sel alusel antav riiklik abistamine maata ja vähese maaga talupoegade varustamiseks maaga tähendavad, et talurahva näljale ja viletsusele, neile kapitalismi poliitilise ja majandusliku valitsemise alalistele kaaslastele, on tehtud lõpp.

Elagu eesti töötav rahvas, ainus kogu maa seaduslik peremees!

Elagu tööliste ja talupoegade vankumatu liit!

„Riigi Teataja" 1940, nr. 77, art. 744.

Nr. 108.

23. JUULIL 1940. — DEKLARATSIOON PANKADE JA SUURTÖÖSTUSE NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

Pangad ja tööstuslikud suurkäitised olid eesti kapitalistidele ning suurmaaomanikele töötava rahva väljakurnamise vahendiks.

Käputäis söödikuid ja spekulante läks rasva ning rikas-

tus tööliste, talupoegade, käsitööliste ning töötava intelligentsi töö arvel.

Rahva varad kuhjusid vabrikantide, tehasteomanike, pangahärrade taskutesse.

Töötajad tehti puupaljaks, tööpuudus, sellega seoses täielik kindlusetus ning hirm homse päeva eest — säärane on olnud senini eesti tööliste saatus. Riigi majanduslik elu jõudis väljapääsmatusse ummikusse.

Riigivolikogu valimistel, millest osa võttis kogu rahvas, Eestimaa töötav rahvas nõudis, et eesti töölistel oleks tööd, inimväärsed elutingimused ning et nad jäävalt saaksid vabastatud tööpuuduse koledusest.

Oma miitinguil ja koosolekuil töörahvas tõstis üles küsimuse pankade ja tööstuslike suurkäitiste natsionaliseerimisest.

Vastu tulles neile rahva õiglastele nõudmistele ning selleks, et kaotada ühe inimese kurnamine teise poolt ning võtta igaveseks söödikute, vabrikantide, tehasteomanike ja pangahärrade võim töötava rahva üle, Riigivolikogu kuulutab välja kogu Eestimaa territooriumil pankade ja suurtööstuse natsionaliseerimise.

Nüüdsest peale kuulutatakse kogu rahva omanduseks, s. o. riigi omanduseks kõik pangad ühes nende varandustega, kõik tööstuslikud suurkäitised, kaevandused ning transportettevõtted.

Nüüdsest peale Eestimaa töörahval on käes enda majanduslikuks vabastamiseks võimsad vahendid — pangad ja suurtööstus. Sellega luuakse tingimused rahvamajanduse kiireks tõusuks, mida tagab vabrikute ja tehaste peremeesteks saavate tööliste vaba töö.

Riigivolikogu on veendunud, et see otsus vastab täiesti rahva ja riigi huvidele, ning kutsub üles kõiki töölisi ja teenijaid pidama revolutsioonilist distsipliini ning üles näitama ennastsalgavat tööd selleks, et uus kord saaks lõpliku võidu.

Riigivolikogu teeb valitsusele ülesandeks viivitamata koostada ning kinnitada natsionaliseerimisele kuuluvate ettevõtete nimekiri.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 77, art. 745.

Nr. 109.

25. JUULIL 1940. — MAA-, LINNA- JA VALLAVOLIKOGUDE TEGEVUSE LÕPETAMISE SEADUS.

(Antud Vabariigi Presidendi poolt dekreedina.)

I.

Maa-, linna-, linnaosa- ja vallavolikogude, samuti nende poolt valitud alaliste komisjonide ja esindajate tegevus lõpetatakse ning nende ülesanded pannakse vastavalt maa-, linna-, linnaosa- ja vallavalitsuste peale.

II.

Käesolev seadus jõustub avaldamisega.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 83, art. 783.

Nr. 110.

30. JUULIL 1940. — PEREKONNASEISU SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

(Antud Vabariigi Presidendi poolt dekreedina.)

Väljavõte.

. . . . .

II.

Perekonnaseisuametnikud-vaimulikud[60] lõpetavad oma tegevuse 31. augustil 1940 ja annavad nende pidada olevad perekonnaseisu registreerimise raamatud ja registrid ühes lisatoimikutega üle Siseministeeriumile hiljemalt 10. septembriks 1940.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 88, art. 853.

---

[60] Kodanlikus Eestis kehtinud Perekonnaseisu seaduse kohaselt (vastu võetud Riigikogu poolt 12. novembril 1925. a.) olid perekonnaseisu-ametnikkudeks peale linna-, alevi- või vallasekretäride veel kirikute ja usuühingute vaimulikud, kellel oli õigus registreerida muutusi perekonnaseisus.

Nr. 111.

30. JUULIL 1940. — ENS VABARIIGI VALITSUSE JA EKP KESKKOMITEE OTSUS MAATA JA VÄHESE MAAGA TALUPOEGADE MAAGA VARUSTAMISE PEAKOMITEE MOODUSTAMISE KOHTA.*

Väljavõte.

ENS Vabariigi Valitsus ja EKP Keskkomitee otsustavad:

1. Moodustada Maata ja Vähese Maaga Talupoegade Maaga Varustamise Peakomitee Põllutööministeeriumi juures.

. . . . .

Peakomitee ülesandeks on ette valmistada ja teostada kõik vajalikud abinõud selleks, et võiks viibimata alata maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamine riiklikku maatagavarasse arvatavatest maadest. Laialiste maatöörahva hulkade kaasatõmbamiseks oma tööst loob Peakomitee igas maakonnas maavalitsuste juures ja igas vallas vallavalitsuste juures 3-liikmelised komiteed maatameestest ja vähese maaga talupoegadest. Maakonnakomiteed töötavad Peakomitee ja vallakomiteed maakonnakomitee otsesel juhtimisel.

Peakomitee peab oma töö lõpetama 1. septembriks 1940.

2. Töötava talurahva ja kalurite võlakohustuste kergendamise ja ebaõiglaste maksude äramuutmiseks vajalikkude eeltööde kiireks lõpetamiseks moodustada töötava talurahva ja kalurite võlakohustuste kergendamise ja ebaõiglaste maksude äramuutmise komitee Põllutööministeeriumi juures.

. . . . .

Komitee peab lõpetama oma töö 10. augustiks 1940.

3. Töötava elanikkonna maksukoorma kergendamise läbiviimiseks põhjalikkude eeltööde tegemiseks moodustada töötava elanikkonna maksukoorma kergendamise komitee Majandusministeeriumi juures.

. . . . .

„Riigi Teataja" 1940, nr. 88, art. 856.

Nr. 112.

1. AUGUSTIL 1940. — NATSIONALISEERIMISE KORRALDAMISE SEADUS.

(Antud Vabariigi Presidendi poolt dekreedina.)

I.

§ 1. Natsionaliseeritud ettevõtete ning nende kõigi varade valitseminę läheb Majandusministeeriumile.

Vabariigi valitsus võib natsionaliseeritud ettevõtteid või käitisi anda ka mõne teise riiklikke ülesandeid täitva asutise või organisatsiooni valitsemisele.

§ 2. Natsionaliseerimise teostamiseks luuakse Majandusministeeriumi juurde Natsionaliseerimise Peakomitee, mille koosseisu kujundab ning mille töökorra määrab kindlaks majandusminister.

Natsionaliseerimise Peakomitee võib oma ülesannete teostamiseks moodustada abiorganeid kohtadel.

§ 3. Natsionaliseerimisele võetud ettevõtete ülevõtmine riigile toimub natsionaliseerimise komiteede poolt, millede esimeesteks on majandusministri poolt määratud komissarid.

Natsionaliseerimise komitee koosseisu kinnitab Natsionaliseerimise Peakomitee komissari ettepanekul.

§ 4. Natsionaliseerimise komitee ülesandeks on:

1) koostada akt ettevõtte natsionaliseerimise kohta;

2) võtta üle ettevõtte aktivad ja passivad selleks koostatava bilansiga;

3) koostada ülevõetavate varade kohta üksikasjaline aruanne.

§ 5. Natsionaliseerimisele võetud ettevõtte pidaja on kohustatud andma üle selleks volitatud komissarile viivitamatult ning täies korras kõik ettevõtte aktivad ja passivad, varad, dokumendid ja asjaajamise ning täitma kõiki tema poolt ühenduses ülevõtmisega antavaid korraldusi.

§ 6. Kõik natsionaliseerimisele võetud ettevõtete pidajad on kohustatud kuni ülevõtmise lõpliku teostamiseni tegutsema edasi senises korras ega tohi katkestada ettevõtte normaalset edasiteotsemist ning nad on vastutavad ettevõtte kõigi varade ja tegevuse eest.

Eksimusi käesoleva paragrahvi eeskirjade vastu käsitatakse majandusliku sabotaaži aktidena.

§ 7. Ettevõtte natsionaliseerimise kohta koostatud aktile kirjutavad alla ettevõtte pidaja, vastutavad ametnikud, komissar ning töölisnõukogu.

Natsionaliseerimise akti koostamisega ei vabane natsionaliseeritud ettevõtte pidaja ning vastutavad ametnikud oma senisest vastutusest ettevõtte tegevuse ja tema varade eest kuni selle lõpliku ülevõtmise teostumiseni.

Ettevõtte ülevõtmine loetakse lõplikult teostunuks ülemineku-bilansi ja ülevõetud varade kohta koostatud aruande allakirjutamise ja kinnitamisega. Bilansile ja aruandele kirjutavad alla ettevõtte pidaja või ettevõtte juhtivate organite liikmed, ettevõtte vastutavad ametnikud, nagu laekahoidja, raamatupidaja, jaoskondade juhatajad, ning natsionaliseerimise komitee esimees ja liikmed, kes kõik vastutavad allakirjutatud dokumentide sisu tõepärasuse eest.

§ 8. Ettevõtte lõpliku ülevõtmise momendist alates toimub ettevõtte otsene valitsemine natsionaliseerimise komitee poolt, kelle esimees — komissar — on kogu ettevõtte tegevuse juhtijaks ja kontrollijaks. Ilma komissari teadmise ning nõusolekuta ei ole ettevõttes kellelgi õigust mingit sammu ettevõtte juhtimise ja valitsemise alal ette võtta. Ettevõtte seniste omanikkude ning samuti valitud organite õigused ettevõtte juhtimisest osavõtmiseks ning neile ettevõtte asjade ajamiseks antud volitused loetakse kustunuks.

§ 9. Kogu natsionaliseeritud ettevõtte tööliskond ja juhtiv, tehniline ning teeniv personal on kohustatud ausalt jätkama temale pandud ülesannete täitmist vastavalt ettevõtte uue valitsuse korraldustele. Ettevõtte endised omanikud ja juhatuse liikmed, kes ettevõttes on töötanud elukutseliselt, jäävad edasi töötama ettevõttes nendele kohtadele, milledele neid määrab komissar.

Komissar võib esitada ettevõtte juhtivaid jõude vallandamiseks majandusministrile Natsionaliseerimise Peakomitee kaudu. Kõik muud ettevõtte koosseisu puutuvad küsimused lahendab komissar Natsionaliseerimise Peakomitee teadmisel ja nõusolekul.

§ 10. Ettevõtte natsionaliseerimise kohta koostatud dokumendid tulevad hoida alal ettevõttes ning ärakirjad neist viivitamatult saata edasi Majandusministeeriumile.

§ 11. Kõik natsionaliseeritud ettevõtte tõelised võlad ja kohustused, mis tehtud enne ettevõtte natsionaliseerimist, jäävad jõusse ning lähevad üle koos ettevõttega. Samuti lähevad ettevõttega üle ka kõik ettevõtte nõudmised teiste isikute, asutiste ja ettevõtete, nende hulgas ka ettevõtte senise omaniku vastu.

Ülevõlastatud ettevõtete kohustuste ülevõtmise ulatuse otsustab majandusminister.

§ 12. Natsionaliseeritud aktsiaseltside ja osaühingute aktsiad ja osatähed loetakse natsionaliseerimise teostumisest alates riigi omanduseks.

Aktsiate ja osatähtede omanikud on kohustatud need esitama Majandusministeeriumile majandusministri poolt määratava tähtajal. Esitamata aktsiad ja osatähed loetakse kadumaläinuks.

Vahekordade korraldamine riigi ja endiste aktsionäride ning osanikkude vahel riigi omanduseks üleläinud aktsiate ning osatähtede alusel lahendatakse eriseadusega.

§ 13. Majandusminister võib natsionaliseeritud ettevõtetele anda moratooriumi kuni kahe aastani.

Moratooriumi kestusel kreeditoridel ei ole õigust:

1) pöörduda kohtu poole nõuetega, mis ettevõtte valitsuse poolt on tunnustatud;

2) teostada sund-sissenõudmist nende kohustuste järgi, mis on tekkinud ettevõtte vastu enne moratooriumi maksmahakkamist, samuti ka nende nõuete järgi, mis on antud välja moratooriumi kestusel enne moratooriumi tekkinud kohustuste katteks.

§ 14. Natsionaliseeritud ettevõtteid kasutatakse võimalikult endisteks otstarveteks, pidades sealjuures silmas riiklikke huve ning ülesandeid.

§ 15. Enne natsionaliseerimist ettevõtte poolt sõlmitud igasugused lepingud jäävad jõusse, kui ettevõtte valitsus ei loobu majandusministri loal nende lepingute täitmisest 3 kuu kestel, arvates käesoleva seaduse jõustumisest.

Majandusministril on õigus tühistada Natsionaliseerimise Peakomitee ettepanekul toiminguid, mis on sõlmitud ettevõtte seniste pidajate poolt enne natsionaliseerimist, kui need on toimunud kas sihiga hoida kõrvale kehtivate eeskirjade täitmisest või kapitalide väljaviimiseks ettevõttest või ettevõtete pidajate või ka kolmandate isikute põhjendamata rikastamiseks ettevõtte arvel.

§ 16. Natsionaliseeritud ettevõtete edaspidise saatuse, nende likvideerimise, üleandmise ning ühendamise seadustes ettenähtud alustel ja korras otsustab majandusminister.

§ 17. Kaebused komissaride ja natsionaliseerimise komiteede otsuste ning korralduste peale esitatakse majandusministrile Natsionaliseerimise Peakomitee kaudu.

§ 18. Komissarid alluvad oma tegevuses Natsionaliseerimise Peakomiteele, kellel on õigus anda neile juhendeid ja korraldusi natsionaliseerimise teostamiseks ning kontrollida nende tegevust.

§ 19. Majandusministril on õigus tagandada komissare ja natsionaliseerimise komiteede liikmeid Natsionaliseerimise Peakomitee ettepanekul.

§ 20. Majandusministril on õigus anda käesoleva seaduse teostamiseks vajalikke määrusi, üksikasjalikke eeskirju ning korraldusi, eriti natsionaliseeritud ettevõtete finantseerimise, varustamise, nende tulude paigutamise ja kahjude katmise, võlgade ja kohustuste korraldamise, natsionaliseeritud ettevõtete ülevõtmise bilansside ja aruannete koostamise ning samuti nende ettevõtete arvepidamise ja aruandmise korra kohta.

Käesoleva seaduse alusel toimuv kirjavahetus on tempelmaksuvaba.

II.

Käesolev seadus jõustub avaldamisega.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 89, art. 870.

Nr. 113.

2. AUGUSTIL 1940. — ENS VABARIIGI VALITSUSE, EKP KESKKOMITEE JA AMETIÜHINGUTE KESKLIIDU OTSUS TÖÖLISTE PALKADE TÕSTMISEST JA TÖÖVILJAKUSE SUURENDAMISEST.

Väljavõte.

Pärast 21. juunit, vihatud tagurlise suurkapitalistide valitsuse minemakihutamise järel on toimunud tööliste palgaolude tunduv paranemine. Kuid see paranemine on

olnud ebaühtlane üksikutel tööstusaladel ja käitistes. Teostades Eesti Töötava Rahva Liidu platvormis esitatud nõudmist tööliste palkade tõstmise kohta, otsustavad Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi valitsus, Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee ja Eestimaa Ametiühingute Keskliit tõsta tööliste üldist palgasummat vastavalt käitiste majanduslikule olukorrale kuni 20%, aluseks võttes 21. juunil k. a. olnud palku. Neis käitistes, kus pärast 21. juunit käesoleval aastal on juba toimunud tööliste palga tõstmine, tuleb see arvata käesolevas otsuses väljakuulutatud palgatõstmise hulka. Uute palganormide väljatöötamisel tuleb silmas pidada mahajäänud palkade järeletõmbamist, kuid seejuures ei tohi laskuda väikekodanlikusse, töölisklassi huvidele kahjulikusse ja sotsialistlikele põhimõtetele vastukäivasse palkade võrdsustamisse. Tuleb kindlasti kinni pidada põhimõttest: igaühelt tema võimete järgi, igaühele tema töö järgi.

Eestimaa Kommunistliku Partei juhtimisel on eesti töötav rahvas saavutanud võidu kapitalistlikkude kurnajate üle ja oma saatuse juhtimise võtnud omaenda kätesse. Suurtööstuse ja pankade natsionaliseerimisega on rajatud Eestis kindel alus sotsialistliku majanduse ülesehitamisele. Nüüd, kus peamised tootmisjõud on vabastatud kapitalistlikest köidikuist, võivad tootmisjõud hoogsalt areneма hakata. Sellega on loodud kõik eeldused töölisklassi ja kogu töötava rahva ainelise ja kultuurilise elujärje järjekindlaks tõusuks. Palkade edasine tõus sõltub täiel määral tootmisjõudude arengust ja tööliste tööviljakuse tõusust. Töölisklassi ainelise ja kultuurilise olukorra paranemine sõltub nüüd ta enda ennastsalgavast ja viljakast tööst oma tööpingi taga.

Sellepärast kutsuvad ENSV valitsus, EKP Keskkomitee ja Ametiühingute Keskliit kõiki töölisi üles pöörama kõige suuremat tähelepanu natsionaliseeritud käitiste tootmisvõime maksimaalsele arendamisele, tööviljakuse maksimaalsele tõstmisele. ENSV valitsus, EKP Keskkomitee ja Ametiühingute Keskliit on veendunud, et Eesti töölisklass oma sotsialistlikes käitistes vastab käesoleva otsuse peale stahhaanovliku tööga.

ENSV valitsus, EKP Keskkomitee ja Ametiühingute Keskliit loevad ühtlasi tarvilikuks asuda teenijate ja ametnike palkade küsimust lahendama erikorras. Endised tagurlikud valitsused püüdsid igati õhutada vastuolusid

ja vaenu tööliste, teenijate ja ametnike vahel. Ka palgapoliitikas taotlesid nad neid sihte. Nüüd aga peavad töölised, teenijad ja ametnikud kõik üksmeelselt ja ühel jõul osa võtma sotsialistliku majanduse ülesehitamisest.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 90, art. 904.

Nr. 114.

3. AUGUSTIL 1940. — VABARIIGI VALITSUSE OTSUS MOSKVA KELLAAJA KEHTESTAMISE KOHTA.*

Pannakse kehtima ENSV territooriumil Moskva kellaaeg, alates 5. augustist 1940 kell 24.00.

Kõigil asutistel ja isikutel 5. augustil kell 24.00 seadida kellad 01.00 peale.

Kõik kellaajad, nagu sõiduplaanide, tööaegade juures, jäävad numbriliselt endisteks, kuid päikese aja järgi saabuvad üks tund varem.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 93, art. 921.

Nr. 115.

5. AUGUSTIL 1940. — ENS VABARIIGI VALITSUSE, EKP KESKKOMITEE JA EESTIMAA AMETIÜHINGUTE KESKLIIDU OTSUS INSENER-TEHNILISE PERSONALI, AMETNIKKUDE JA TEENISTUJATE PALKADE TÕSTMISE KOHTA.*

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi valitsus, Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee ja Eestimaa Ametiühingute Keskliit otsustavad kooskõlas otsusega 2. augustist 1940 tõsta insener-tehnilise personali, ametnikkude ja teenijate palku, keskmiselt kuni 15%, aluseks võttes 21. juunil käesoleval aastal kehtinud palku.

Käesolev otsus käib nende ametnikkude, teenijate ja insener-tehnilise personali kohta, kelle palk ei ulata üle 150 krooni kuus. Neis käitistes ja asutistes, kus peale 21. juunit 1940 on palgatõstmine juba aset leidnud, tuleb

see arvata käesolevas otsuses väljakuulutatud palgatõstmise hulka.

Selles otsuses ettenähtud palgakõrgendus panna maksma 1. augustist 1940.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 93, art. 920.

Nr. 116.

6. AUGUSTIL 1940. — NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU SEADUS EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI VASTUVÕTMISE KOHTA NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKE VABARIIKIDE LIITU.*

Ära kuulanud Eesti Riigivolikogu Täisvolilise Komisjoni avalduse, Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ülemnõukogu otsustab:

1. Rahuldada Eesti Riigivolikogu palve ja võtta Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu võrdõigusliku nõukogude sotsialistliku liiduvabariigina.

2. Kooskõlas NSVL Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvidega 34 ja 35 teostada saadikute valimised NSVL Ülemnõukogusse Eesti Nõukogude Sotsialistliku Liiduvabariigi poolt.

3. Teha Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ülemnõukogu Presiidiumile ülesandeks määrata valimiste päev.

„NSVL Ülemnõukogu Teataja" 1940, nr. 28.

NSVL seaduste ja NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kogu, 1938. a. — juuni 1944. a., „NSVL Ülemnõukogu Teataja" väljaanne, Moskva, 1944, lk. 24.

Nr. 117.

7. AUGUSTIL 1940. — NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU SEADUS MUUDATUSTE JA TÄIENDUSTE TEGEMISEST NSV LIIDU KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) PARAGRAHVIDES 13, 23 JA 48.*

Väljavõte.

Seoses Moldaavia Nõukogude Sotsialistliku Liiduvabariigi moodustamise ning Leedu Nõukogude Sotsialistliku

Liiduvabariigi, Läti Nõukogude Sotsialistliku Liiduvabariigi ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Liiduvabariigi vastuvõtmisega Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu teha muudatusi ja täiendusi NSV Liidu Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 13, 23 ja 48, sõnastades need paragrahvid järgmiselt:

„§ 13. Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit on liitriik, mis on moodustatud vabatahtliku ühinemise alusel üheõiguslikest nõukogude sotsialistlikest vabariikidest:

Vene Nõukogude Föderatiivsest Sotsialistlikust Vabariigist,
Ukraina Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Valgevene Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Aserbaidžani Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Gruusia Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Armeenia Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Turkmeeni Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Uzbeki Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Tadžiki Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Kasahhi Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Kirgiisi Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Karjala-Soome Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Moldaavia Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Leedu Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Läti Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist,
Eesti Nõukogude Sotsialistlikust Vabariigist.

. . . . .

§ 48. NSV Liidu Ülemnõukogu valib mõlema koja ühisel istungil NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi järgmises koosseisus: NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimees, kuusteistkümmend esimehe asetäitjat, Presiidiumi sekretär ja 24 Presiidiumi liiget.

Kogu oma tegevusest annab NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium aru NSV Liidu Ülemnõukogule."

Седьмая сессия Верховного Совета СССР. Стенографический отчет, 1940, lk. 188. Tõlge vene keelest.

Nr. 118.

13. AUGUSTIL 1940. — USUÕPETUSE ÕPETAMISE LÕPETAMISE SEADUS.

(Antud Vabariigi Presidendi poolt dekreedina.)

Väljavõte.

§ 1. Usuõpetuse õpetamine lõpetatakse kõigis õppeasutistes. Samuti kaotatakse kõigist õppeasutistest usuliste talituste pidamine.

. . . . .

„Riigi Teataja" 1940, nr. 102, art. 1011.

Nr. 119.

23. AUGUSTIL 1940. — ERAMUUSEUMIDE RIIGISTAMISE SEADUS.

(Antud Vabariigi Presidendi poolt dekreedina.)

Väljavõtted.

§ 1. Kõik teadusliku, kunstilise, ajaloolise või kultuuriloolise väärtusega kogusid sisaldavad eramuuseumid ühes nende osakondadega ja nende juurde kuuluvate eriasutustega, nagu arhiivid, raamatukogud ja fotokogud, suletakse ning lõpetavad oma tegevuse haridusministri poolt määratud tähtajal.

. . . . .

§ 5. Eramuuseumide likvideerimisel riigi omandiks läinud kinnisvarasid ühes päraldistega, muuseumikogusid ja muud vallasvara kasutatakse uute muuseumide asutamiseks . . .

. . . . .

„Riigi Teataja" 1940, nr. 109, art. 1105.

Nr. 120.

24. AUGUSTIL 1940. — VÄLISKAUBANDUSE ÜMBERKORRALDAMISE SEADUS.

(Antud Vabariigi Presidendi poolt dekreedina.)

Väljavõte.

Vastavalt Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu Põhiseaduse § 14-le teostatakse väliskaubandust

riikliku ainuõiguse põhialusel ning see allub Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidule tema kõrgemate võimuorganite ja riigi valitsusorganite näol. Vastavalt sellele lahendatakse edaspidi kõik Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi väliskaubanduse korraldamise küsimused Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu Väliskaubanduse Rahvakomissariaadi ning tema voliniku poolt Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi valitsuse juures.

. . . . .

„Riigi Teataja" 1940, nr. 110, art. 1116.

Nr. 121.

25. AUGUSTIL 1940. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI RIIGIVOLIKOGU OTSUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI EELNÕU KINNITAMISE KOHTA.*

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu otsustab:

Kinnitada Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi Konstitutsiooni (Põhiseaduse) eelnõu, mis esitatud Riigivolikogu Konstitutsioonikomisjoni poolt.

EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI KONSTITUTSIOON (PÕHISEADUS).

I PEATUKK.

ÜHISKONDLIK KORRALDUS.

§ 1. Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik on tööliste ja talupoegade sotsialistlik riik.

§ 2. ENSV poliitiliseks aluseks on töötava rahva saadikute Nõukogud, mis on kindlustatud kapitalistide ja suurmaaomanike võimu kukutamise ja proletariaadi diktatuuri kehtimapaneku tagajärjel.

§ 3. Kõik võim ENSV-s kuulub linna ja maa töötavale rahvale töötava rahva saadikute Nõukogude kaudu.

§ 4. ENSV majanduslikuks aluseks on sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisvahendite sotsialistlik omandus, mis on kindlustatud kapitalistliku majandussüsteemi likvideerimise, suurtööstusettevõtete tootmisvahendite eraomanduse kaotamise ja nende ettevõtete, pankade, transpordi ja sidevahendite natsionaliseerimise tagajärjel sihiga täielikult kaotada inimese ekspluateerimine inimese poolt ja üles ehitada sotsialistlik ühiskond.

§ 5. Sotsialistlik omandus ENSV-s esineb kas riikliku omanduse (kogu rahva vara) või kooperatiivse omanduse kujul.

§ 6. Maa ning maapõuevarad, veed, metsad, suured tehased ja vabrikud, murrud, kaevandused, raudtee-, vee- ja õhutransport, pangad, sidevahendid, riigi poolt organiseeritud põllumajanduslikud suurettevõtted (sovhoosid, masina- ja traktorijaamad jms.), samuti ka kommunaalettevõtted, kui ka suured majad linnades ja tööstuskeskustes on riigi omandus, see on kogu rahva vara.

§ 7. Kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondlikud ettevõtted ühes nende elusa ja elutu inventariga, kooperatiivsete organisatsioonide poolt toodetavad saadused, samuti ka nende ühiskondlikud ehitused moodustavad kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondliku, sotsialistliku omanduse.

§ 8. Sotsialistliku majandussüsteemi kõrval on ENSV seadusega määratud piires lubatud üksiktalupoegade ja käsitööliste eramajapidamised ning väikesed tööstuslikud ja kaubanduslikud eraettevõtted.

§ 9. Seadusega määratud piires talumajapidamiste all olev maa kinnistatakse neile tasuta ja põliseks pidamiseks.

§ 10. Seadus kaitseb kodanike isikliku omanduse õigust nende töötuludele ja säästudele, elamule ning kodusele abimajapidamisele, majapidamise inventarile ja koduseile tarbeesemeile, isikliku tarvituse ja mõnususe esemeile, samuti kodanike isikliku omanduse pärimisõigust.

§ 11. ENSV majanduslikku elu määrab ja suunab riiklik rahvamajanduse plaan ühiskondliku rikkuse suurendamise, töötava rahva ainelise ja kultuurilise taseme järjekindla tõusu, NSVL sõltumatuse kindlustamise ja ta kaitsevõime tugevdamise huvides.

§ 12. ENSV-s on töö iga töövõimelise kodaniku kohus ja au — põhimõttel: „kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma". ENSV-s teostatakse sotsialismi põhimõtet: „igaühelt ta võimete järgi, igaühele ta töö järgi".

II PEATUKK.

RIIKLIK KORRALDUS.

§ 13. Vastastikuse abistamise teostamiseks majanduslikul ja poliitilisel, samuti ka riigikaitse alal Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik liitus vabatahtlikult üheõiguslike Nõukogude Sotsialistlike Vabariikidega: Vene NFSV, Ukraina NSV, Valgevene NSV, Aserbaidžani NSV, Gruusia NSV, Armeenia NSV, Turkmeeni NSV, Usbeki NSV, Tadžiki NSV, Kasahhi NSV, Kirgiisi NSV, Karjala-Soome NSV, Moldaavia NSV, Leedu NSV, Läti NSV — liitriigiks nimetusega Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit.

Sellest sihist lähtudes ENSV tagab NSVL-le tema kõrgemate võimuorganite ja riigivalitsemise organite õigused, mis on määratletud NSVL Põhiseaduse § 14.

Väljaspool NSVL Põhiseaduse § 14 eeskirju ENSV teostab riigivõimu iseseisvalt, säilitades täielikult oma suveräänsed õigused.

§ 14. ENSV koosseisu kuuluvad maakonnad: Harjumaa, Järvamaa, Läänemaa, Petserimaa, Pärnumaa, Saaremaa, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa, Virumaa, Võrumaa ja linnad: Tallinn, Tartu, Narva ja Pärnu, mis ei kuulu maakondadesse.

§ 15. ENSV-l on Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidust vaba väljaastumise õigus.

§ 16. ENSV territooriumi ei või muuta ilma ENSV nõusolekuta.

§ 17. NSVL seadused on kohustuslikud ENSV territooriumil.

§ 18. Iga ENSV kodanik on ühtlasi NSVL kodanik.

Kõigi teiste liiduvabariikide kodanikel on ENSV territooriumil samasugused õigused kui ENSV kodanikel.

§ 19. ENSV võimkonda tema kõrgemate võimuorganite ja riigivalitsemise organite kaudu kuuluvad:

a) ENSV Põhiseaduse kehtimapanek ja selle täitmise järelevalve;

b) ENSV maakondade administratiiv-territoriaalse jaotuse, samuti maakondade ja valdade piiride määramine;
c) ENSV seaduseandlus;
d) riigikorra ja kodanike õiguste kaitse;
e) ENSV rahvamajanduse plaani kinnitamine;
f) ENSV riigieelarve kinnitamine;
g) riiklike ja kohalike maksude ja muude tulude kindlaksmääramine kooskõlas NSVL seaduseandlusega, samuti kohalike eelarvete täitmise juhtimine;
h) kindlustus- ja hoiuasjanduse juhtimine;
i) vabariiklikku alluvusse kuuluvate pankade, tööstuslike, põllumajanduslike ja kaubanduslike ettevõtete ning organisatsioonide valitsemine, samuti kohaliku tööstuse juhtimine;
j) liidu alluvusse kuuluvate ettevõtete valitsemise ning seisukorra kontroll ja järelevalve;
k) maa kasutamise, samuti maapõuevarade, metsade ja vete kasutamise korra määramine;
l) linnade ja muude asustatud kohtade elamu- ja kommunaalmajanduse, elamuehituse ning heaolu juhtimine;
m) teedeehitamine, kohaliku sideasjanduse ja transpordi juhtimine;
n) töö-seaduseandlus;
o) tervishoiu juhtimine;
p) sotsiaalkindlustuse juhtimine;
r) alg-, kesk- ja kõrgema hariduse juhtimine;
s) ENSV kultuur-hariduslike ja teaduslike organisatsioonide ning asutuste juhtimine ja üldvabariikliku tähtsusega kultuur-hariduslike ja teaduslike organisatsioonide ja asutuste valitsemine;
t) kehakultuuri ja spordi juhtimine ja korraldamine;
u) ENSV kohtuorganite korraldamine;
v) ENSV kodakondsuse-õiguste andmine;
õ) ENSV kohtute poolt süüdimõistetud kodanike amnesteerimine ja neile armuandmine.

III PEATUKK.

ENSV KÕRGEIMAD RIIGIVÕIMU-ORGANID.

§ 20. ENSV kõrgeimaks riigivõimu-organiks on ENSV Ülemnõukogu.

§ 21. ENSV Ülemnõukogu valitakse ENSV kodanike poolt valimisringkondade järgi neljaks aastaks järgmiselt: üks saadik iga 10.000 elaniku kohta.

§ 22. ENSV Ülemnõukogu teostab kõiki õigusi, mis ENSV Põhiseaduse § 13 ja 19 järgi on antud ENSV-le, kuivõrd need Põhiseaduse alusel ei kuulu ENSV Ülemnõukogule aruandvate ENSV organite: ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi, ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja ENSV Rahvakomissariaatide võimkonda.

§ 23. ENSV Ülemnõukogu on ainus ENSV seaduseandlik organ.

§ 24. Seadus loetakse kinnitatuks, kui ta on ENSV Ülemnõukogus vastu võetud lihthäälteenamusega.

§ 25. ENSV Ülemnõukogus vastuvõetud seadused avaldatakse eesti ja vene keeles ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimehe ja sekretäri allkirjadega.

§ 26. ENSV Ülemnõukogu valib ENSV Ülemnõukogu Juhataja ja tema kaks asetäitjat.

§ 27. ENSV Ülemnõukogu Juhataja juhatab ENSV Ülemnõukogu istungeid ja juhib tema sisekorda.

§ 28. ENSV Ülemnõukogu istungjärgud kutsutakse kokku ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kaks korda aastas.

Erakorralised istungjärgud kutsutakse kokku ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt tema äranägemisel või ühe kolmandiku Ülemnõukogu liikmete nõudmisel.

§ 29. ENSV Ülemnõukogu valib ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi järgmises koosseisus: ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Esimees, tema kaks asetäitjat, Presiidiumi sekretär ja viis Presiidiumi liiget.

§ 30. ENSV Ülemnõukogu Presiidium annab aru oma tegevusest ENSV Ülemnõukogule.

§ 31. ENSV Ülemnõukogu Presiidium:

a) kutsub kokku ENSV Ülemnõukogu istungjärgud;

b) tõlgitseb ENSV seadusi, annab seadlusi;

c) toimetab rahvahääletust;

d) tühistab ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrusi ja korraldusi, samuti maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude otsuseid ja korraldusi, — kui need ei vasta seadusele;

e) ENSV Ülemnõukogu istungjärkude vaheajal vabastab ametist ja nimetab ametisse ENSV üksikuid Rahvakomissare ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe

ettepanekul, esitades hiljem need otsused kinnitamiseks ENSV Ülemnõukogule.

f) annab ENSV aunimetusi;

g) teostab armuandmist kodanikele, kes on süüdi mõistetud ENSV kohtute poolt.

§ 32. ENSV Ülemnõukogu valib mandaatkomisjoni, kes vaatab läbi ENSV Ülemnõukogu saadikute volitused.

Mandaatkomisjoni ettepanekul ENSV Ülemnõukogu otsustab, kas volitusi tunnustada või tühistada üksikute saadikute valimised.

§ 33. ENSV Ülemnõukogu määrab, kui ta seda vajalikuks peab, uurimis- ja revisjonikomisjone igasuguste küsimuste kohta.

Kõik asutused ja ametiisikud on kohustatud nende komisjonide nõudmisi täitma ja neile vajalikud materjalid ja dokumendid esitama.

§ 34. Istungjärgu kestel ei või ENSV Ülemnõukogu liiget ilma ENSV Ülemnõukogu nõusolekuta võtta kohtulikule vastutusele ega vahistada, ENSV Ülemnõukogu istungjärkude vaheajal aga — mitte ilma ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi nõusolekuta.

§ 35. ENSV Ülemnõukogu volituste lõppemisel määrab ENSV Ülemnõukogu Presiidium uued valimised, mis peavad toimuma hiljemalt kahe kuu jooksul arvates ENSV Ülemnõukogu volituste lõppemisest.

§ 36. ENSV Ülemnõukogu volituste lõppemisel säilitab ENSV Ülemnõukogu Presiidium oma volitused kuni ENSV uue Ülemnõukogu Presiidiumi moodustamiseni ENSV uuesti valitud Ülemnõukogu poolt.

§ 37. ENSV uue Ülemnõukogu kutsub kokku ENSV Ülemnõukogu eelmise koosseisu Presiidium mitte hiljem kui üks kuu pärast valimisi.

§ 38. ENSV Ülemnõukogu moodustab ENSV valitsuse — ENSV Rahvakomissaride Nõukogu.

IV PEATÜKK.

ENSV RIIGIVALITSEMISE ORGANID.

§ 39. ENSV kõrgeimaks täidesaatvaks ja korraldavaks riigivõimu-organiks on ENSV Rahvakomissaride Nõukogu.

§ 40. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu on vastutav ENSV Ülemnõukogu ees ja annab temale aru, kuid ENSV Ülemnõukogu istungjärkude vaheajal on ta vastutav ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi ees, kellele ta annab aru.

§ 41. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu annab määrusi ja korraldusi NSVL ja ENSV seaduste, samuti NSVL Rahvakomissaride Nõukogu määruste ja korralduste alusel ja nende täitmiseks, ning kontrollib nende täitmist.

§ 42. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrused ja korraldused on kohuslikud kogu ENSV territooriumil.

§ 43. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu:

a) ühtlustab ja suunab ENSV vabariiklike ja liiduvabariiklike Rahvakomissariaatide ja teiste temale alluvate majanduslike, administratiivsete ja kultuuriliste asutuste tööd; ühtlustab ja kontrollib üleliiduliste Rahvakomissariaatide volinike tööd;

b) koostab ENSV rahvamajandusliku plaani, esitab selle ENSV Ülemnõukogule kinnitamiseks ja võtab tarvitusele abinõusid rahvamajandusliku plaani teostamiseks;

c) koostab ENSV riigieelarve ja kohalike eelarvete kokkuvõtte, esitab riigieelarve ENSV Ülemnõukogule kinnitamiseks ja võtab tarvitusele abinõusid ENSV riigieelarve ning kohalike eelarvete täitmiseks;

d) võtab tarvitusele abinõusid ühiskondliku korra kindlustamiseks, riigi huvide ja kodanike õiguste kaitseks;

e) juhib ja kontrollib maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude täitevkomiteede tööd;

f) tarviduse korral moodustab erikomiteid ja talitusi ENSV Rahvakomissaride Nõukogu juures majandusliku ja kultuurilise ülesehituse alal.

§ 44. ENSV Rahvakomissaride Nõukogul on õigus tühistada ENSV Rahvakomissaride käskkirju ja juhendeid ning maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi, samuti seisma panna maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude otsuste ja korralduste täitmist.

§ 45. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu moodustatakse ENSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimees;

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe asetäitjad;

ENSV Riikliku Plaanikomisjoni esimees;

ENSV Rahvakomissarid:
Kohaliku tööstuse;
Kergetööstuse;
Rahanduse;
Põllutöö;
Kaubanduse;
Siseasjade;
Kohtu;
Tervishoiu;
Hariduse;
Kommunaalmajanduse;
Sotsiaalkindlustuse;
Töö;
Riigikontrolli;
Üleliiduliste Rahvakomissariaatide volinikud.

§ 46. ENSV Rahvakomissarid juhivad riigivalitsemise alasid, mis kuuluvad ENSV võimkonda.

§ 47. ENSV Rahvakomissarid annavad vastavate Rahvakomissariaatide võimupiires käskkirju ja juhendeid NSVL ja ENSV seaduste, NSVL ja ENSV Rahvakomissaride Nõukogude määruste ja korralduste, NSVL Liiduvabariiklike Rahvakomissariaatide käskkirjade ja juhendite alusel ja nende täitmiseks, ning kontrollivad nende täitmist.

§ 48. ENSV Rahvakomissariaadid on kas liiduvabariiklikud või vabariiklikud.

ENSV liiduvabariiklike Rahvakomissariaatide hulka kuuluvad järgmised ENSV Rahvakomissariaadid:
Kergetööstuse;
Põllutöö;
Rahanduse;
Kaubanduse;
Siseasjade;
Kohtu;
Tervishoiu;
Riigikontrolli.

Vabariiklike Rahvakomissariaatide hulka kuuluvad järgmised ENSV Rahvakomissariaadid:
Kohaliku tööstuse;
Hariduse;
Töö;
Kommunaalmajanduse;
Sotsiaalkindlustuse.

§ 49. ENSV liiduvabariiklikud Rahvakomissariaadid, alludes nii ENSV Rahvakomissaride Nõukogule kui ka vastavatele NSVL liiduvabariiklikele Rahvakomissariaatidele, juhivad neile usaldatud riigivalitsemise alasid ENSV-s, välja arvatud ainult piiratud arv ettevõtteid nimekirja alusel, mille kinnitab NSVL Ülemnõukogu Presiidium.

§ 50. ENSV vabariiklikud Rahvakomissariaadid juhivad neile usaldatud riigivalitsemise alasid, alludes vahenditult ENSV Rahvakomissaride Nõukogule.

§ 51. ENSV valitsus või ENSV Rahvakomissar, kelle poole on pöördunud ENSV Ülemnõukogu saadik arupärimisega, on kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul ENSV Ülemnõukogus andma suulise või kirjaliku vastuse.

V PEATÜKK.

KOHALIKUD RIIGIVÕIMU-ORGANID.

§ 52. Riigivõimu-organeiks maakondades, linnades, valdades ja alevites on töötava rahva saadikute Nõukogud.

§ 53. Maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogud valitakse vastava maakonna, linna, valla või alevi töötava rahva poolt kaheks aastaks.

§ 54. Maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogud juhivad kultuurpoliitilist ja majanduslikku ülesehitustööd oma territooriumil, määravad kindlaks kohaliku eelarve, juhivad neile alluvate valitsemisorganite tegevust, kindlustavad riigikorra kaitset, aitavad kaasa maa kaitsevõime tugevdamisele ning kindlustavad seaduste täitmist ja kodanike õiguste kaitset.

§ 55. Töötava rahva saadikute Nõukogud võtavad vastu otsuseid ja teevad korraldusi NSVL ja ENSV seadustega neile antud õiguste piires.

§ 56. Maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogude täidesaatvaiks ja korraldavaiks organeiks on nende poolt valitud täitevkomiteed järgmises koosseisus: esimees, tema asetäitjad, sekretär ja liikmed.

§ 57. Väikestes valdades, linnades ja alevites on töötava rahva saadikute Nõukogude täidesaatvaks ja kor-

raldavaks organiks nende poolt valitud esimees, tema asetäitja ja sekretär.

§ 58. Töötava rahva saadikute Nõukogude täitevkomiteed teostavad kultuurpoliitilise ja majandusliku ülesehitustöö juhtimist oma territooriumil vastavate töötava rahva saadikute Nõukogude ja kõrgema astme riigiorganite otsuste alusel.

§ 59. Maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täitevkomiteede poolt vähemalt neli korda aastas.

§ 60. Valdade töötava rahva saadikute Nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täidesaatvate organite poolt vähemalt kuus korda aastas.

§ 61. Linnade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täidesaatvate organite poolt vähemalt üks kord kuus.

§ 62. Töötava rahva saadikute Nõukogud valivad oma istungjärgu ajaks juhataja ja sekretäri istungjärgu koosolekute juhtimiseks.

§ 63. Töötava rahva saadikute Nõukogude täidesaatvad organid on kohustatud vahenditult aru andma niihästi töötava rahva saadikute Nõukogule, kes nad on valinud, kui ka töötava rahva saadikute kõrgema astme Nõukogu täidesaatvale organile.

§ 64. Töötava rahva saadikute Nõukogude kõrgema astme täitevkomiteedel on õigus tühistada alama astme täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi ja panna seisma töötava rahva saadikute alama astme Nõukogude otsuste ja korralduste täitmist.

§ 65. Töötava rahva saadikute kõrgema astme Nõukogudel on õigus tühistada töötava rahva saadikute alama astme Nõukogude ja nende täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi.

§ 66. Maakondade töötava rahva saadikute Nõukogud kujundavad alljärgnevad täitevkomiteede osakonnad:

Maa;
Rahanduse;
Kaubanduse;
Tervishoiu;
Rahvahariduse;
Kohaliku tööstuse;
Kommunaalmajanduse;
Töö;

Teede;
Üld;
Plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures.

Peale selle võivad maakondade töötava rahva saadikute Nõukogud vastavalt maakonna majanduse iseäraldustele moodustada vastavate Rahvakomissariaatide kinnitusel ka teisi osakondi ja talitusi.

§ 67. Vastavalt maakonna oludele üleliidulised Rahvakomissariaadid ja Siseasjade Rahvakomissariaat moodustavad NSVL ja ENSV seaduste alusel maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude juures oma talitused.

§ 68. Maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad ja talitused alluvad oma tegevuses nii vastava maakonna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka ENSV vastavale Rahvakomissariaadile.

§ 69. Linnade töötava rahva saadikute Nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:

Rahanduse;
Kommunaalmajanduse;
Kaubanduse;
Tervishoiu;
Töö;
Rahvahariduse;
Sotsiaalkindlustuse;
Üld;
Plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures, ja peale selle, vastavalt linna tööstuse, linna- ja äärelinnamajanduse omapärale, järgmised osakonnad:
Kohaliku tööstuse;
Maa.

§ 70. Linnade töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad alluvad oma tegevuses nii vastava linna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka maakonna töötava rahva saadikute Nõukogu vastavale osakonnale.

§ 71. Tallinna, Tartu, Narva ja Pärnu linna töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad alluvad oma tegevuses nii oma linna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka vahenditult ENSV vastavale Rahvakomissariaadile.

§ 72. Töötava rahva saadikute Nõukogude volituste lõppemisel säilitavad nende täidesaatvad ja korraldavad organid oma volitused, kuni uuesti valitud töötava rahva saadikute Nõukogud moodustavad uued täidesaatvad ja korraldavad organid.

VI PEATÜKK.

ENSV EELARVE.

§ 73. ENSV riigieelarve koostab ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja esitab kinnitamiseks ENSV Ülemnõukogule.

ENSV Ülemnõukogu poolt kinnitatud ENSV riigieelarve avaldatakse üldiseks teadmiseks.

§ 74. ENSV Ülemnõukogu valib eelarvekomisjoni, kes esitab Ülemnõukogule oma seisukoha ENSV riigieelarve kohta.

§ 75. ENSV riigieelarve täitmise aruanne kinnitatakse ENSV Ülemnõukogu poolt ja avaldatakse üldiseks teadmiseks.

§ 76. Maakondade, linnade ja valdade Nõukogude eelarved sisaldavad tulusid kohalikust majandusest, nende territooriumidel laekuvaist riigituludest neile arvestatava osa ja ka laekumisi kohalikest maksudest piires, mis on kindlaks määratud NSVL ja ENSV seaduseandlusega.

VII PEATÜKK.

KOHUS JA PROKURATUUR.

§ 77. Õigusemõistmist ENSV-s teostavad ENSV Ülemkohus, maakonnakohtud ja rahvakohtud, samuti NSVL erikohtud, mis moodustatakse NSVL Ülemnõukogu määramisel.

§ 78. Asjade arutamist teostatakse kõigis kohtutes rahvakaasistujate osavõtul, välja arvatud seaduses eriti ettenähtud juhtumid.

§ 79. ENSV Ülemkohus on ENSV kõrgem kohtuorgan. ENSV Ülemkohtule pannakse kõigi ENSV kohtuorganite kohtuliku tegevuse järelevalve.

§ 80. ENSV Ülemkohus valitakse ENSV Ülemnõukogu poolt viieks aastaks.

§ 81. Maakonnakohtud valitakse maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude poolt viieks aastaks.

§ 82. Rahvakohtud valitakse linnade ja valdade kodanike poolt üldise, otsese ja ühetaolise valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel kolmeks aastaks.

§ 83. Kohtupidamine ENSV-s toimub eesti keeles, kusjuures isikuile, kes seda keelt ei oska, tagatakse täielik tutvumine asja materjalidega tõlgi kaudu, samuti ka õigus esineda kohtus oma emakeeles.

§ 84. Asjaarutamine kõigis ENSV kohtutes on avalik, kuivõrd seadus ei ole teinud erandeid, kusjuures kaebealusele tagatakse kaitse õigus.

§ 85. Kohtunikud on sõltumatud ja alluvad ainult seadusele.

§ 86. Kõrgemat järelevalvet seaduste täpse täitmise üle kõigi Rahvakomissariaatide ja neile alluvate asutuste, samuti ka üksikute ametiisikute ja ka ENSV territooriumil asuvate kodanike poolt, teostab NSVL prokurör nii vahenditult kui ka ENSV prokuröri kaudu.

§ 87. ENSV prokurör nimetatakse NSVL prokuröri poolt viieks aastaks.

§ 88. Maakondade ja linnade prokurörid nimetatakse ENSV prokuröri poolt NSVL prokuröri kinnitamisel viieks aastaks.

§ 89. Prokuratuuri organid teostavad oma funktsioone sõltumata ükskõik millistest kohalikest organeist, alludes ainult NSVL prokurörile.

VIII PEATUKK.

KODANIKE PÕHIÕIGUSED JA -KOHUSED.

§ 90. ENSV kodanikel on õigus tööle, s. o. õigus olla kindlustatud tööga, kusjuures nende töö eest tasutakse vastavalt töö hulgale ja omadusele.

Õigus tööle kindlustatakse rahvamajanduse sotsialistliku organisatsiooniga, Nõukogude ühiskonna tootmisjõudude püsiva kasvuga, majanduslike kriiside võimaluse kõrvaldamisega ja tööpuuduse likvideerimisega.

§ 91. ENSV kodanikel on õigus puhkusele.

Puhkuseõigus kindlustatakse tööliste rõhuva enamuse tööpäeva lühendamise teel 8 tunnini, töölistele ja teenijaile iga-aastase palgalise puhkeaja kehtimapanekuga

ning laialdase sanatooriumide, puhkekodude ja klubide võrgu kasutada andmisega töötavale rahvale.

§ 92. ENSV kodanikel on õigus ainelisele kindlustusele vanaduses kui ka haiguse ja töövõime kaotamise puhul. Seda õigust kindlustab tööliste ja teenijate sotsiaalkindlustuse laialdane arendamine riigi kulul, töötavale rahvale tasuta arstiabi võimaldamine, töötavale rahvale laialdase kuurortide võrgu kasutada andmine.

§ 93. ENSV kodanikel on õigus haridusele. Seda õigust kindlustab üldine sunduslik algharidus, tasuta haridus, kõrgem haridus kaasa arvatud; kõrgema kooli õpilaste valdavale enamusele riiklike stipendiumide andmise süsteem; emakeelne õpetus koolides; töötavale rahvale tehastes, sovhoosides, masina- ja traktorijaamades tasuta tootmis-, tehnilise ja agronoomilise õpetuse organiseerimine.

§ 94. Naisele antakse ENSV-s mehega võrdsed õigused kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel.

Nende õiguste teostamise võimaluse kindlustab naistele meestega võrdse õiguse andmine tööle, töötasule, puhkusele, sotsiaalkindlustusele ja haridusele; ema ja lapse huvide riiklik kaitse, raseduse puhul naisele puhkeaja andmine tööpalga edasimaksmisega; laialdane sünnitusmajade, lastesõimede ja lasteaedade võrk.

§ 95. ENSV kodanike üheõiguslus, sõltumata nende rahvusest ja rassist, kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel on kõikumatuks seaduseks.

Seadus karistab igasugust otsest või kaudset kodanikeõiguste kitsendamist, või ümberpöördult, otseste või kaudsete eesõiguste kehtimapanemist sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest, niisamuti kui igasuguse rassilise või rahvusliku eranditegemise, vihkamise või põlguse jutlustamist.

§ 96. Kodanike südametunnistuse vabaduse kindlustamiseks on ENSV-s kirik riigist ja kool kirikust lahutatud. Kõigil kodanikel on usukultuste toimetamise vabadus ja usuvastase propaganda vabadus.

§ 97. Vastavalt töötava rahva huvidele ja sotsialistliku korra kindlustamiseks tagatakse ENSV kodanikele seadusega:

a) sõnavabadus,

b) trükivabadus,
c) koosolekute- ja miitingutevabadus,
d) tänav-rongkäikude ja meeleavalduste vabadus.

Neid kodanikuõigusi kindlustab trükikodade, paberitagavarade, ühiskondlike hoonete, tänavate, sidevahendite ja nende õiguste teostamiseks vajalike muude aineliste tingimuste andmine töötavale rahvale ja ta organisatsioonidele.

§ 98. Vastavalt töötava rahva huvidele ja rahvahulkade organisatsioonilise isetegevuse ning poliitilise aktiivsuse arendamiseks kindlustatakse ENSV kodanikele õigus ühineda ühiskondlikesse organisatsioonesse: ametiühinguisse, kooperatiivühendustesse, noorsoo-organisatsioonesse, spordi- ja kaitseorganisatsioonesse, kultuurilistesse, tehnilistesse ja teaduslikesse ühinguisse; kõige aktiivsemad ja teadlikumad kodanikud töölisklassi ja töötava rahva teiste kihtide ridadest ühinevad aga Üleliidulisse Kommunistlikku (enamlaste) Parteisse, kes on töötava rahva eelvägi töötava rahva võitluses sotsialistliku korra kindlustamise ja arendamise eest ja töötava rahva kõigi ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuum.

§ 99. ENSV kodanikele kindlustatakse isikupuutumatus. Kedagi ei tohi vahistada muidu kui kohtu määruse põhjal või prokuröri sanktsiooniga.

§ 100. Seadus kaitseb kodanike korteripuutumatust ja kirjavahetuse saladust.

§ 101. ENSV annab varjupaigaõiguse välisriikide kodanikele, keda töötava rahva huvide kaitsmise või teadusliku tegevuse või rahvusliku vabadusvõitluse pärast taga kiusatakse.

§ 102. ENSV iga kodanik on kohustatud Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Põhiseadusest kinni pidama, seadusi täitma, töödistsipliini pidama, ausalt ühiskondlikesse kohustesse suhtuma ja sotsialistliku ühiselu reegleid austama.

§ 103. ENSV iga kodanik on kohustatud hoidma ja tugevdama ühiskondlikku, sotsialistlikku omandust kui Nõukogude korra püha ja puutumatut alust, kui kodumaa rikkuse ja võimsuse allikat, kui kogu töötava rahva jõuka ja kultuurse elu allikat.

Isikud, kes ühiskondlikku, sotsialistlikku omandust ohustavad, on rahvavaenlased.

§ 104. Üldine sõjaväeteenistuse kohustus on seaduseks. Sõjaväeteenistus Tööliste ja Talurahva Punaväes on ENSV kodanike austavaks kohustuseks.

§ 105. Isamaakaitse on ENSV iga kodaniku püha kohus. Kodumaa reetmist: vandemurdmist, üleminekut vaenlase poole, riigi sõjalise võimsuse kahjustamist, salakuulamist — karistatakse seaduse täie valjusega kui kõige raskemat kuritegu.

IX PEATÜKK.

VALIMISSÜSTEEM.

§ 106. Saadikute valimisi kõigisse töötava rahva saadikute Nõukogudesse: ENSV Ülemnõukokku, maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogudesse toimetavad valijad üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletusel.

§ 107. Saadikute valimised on üldised: kõigil ENSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, sõltumata rassist ja rahvuslikust kuuluvusest, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, asukohast, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisukorrast ja endisest tegevusest, on õigus osa võtta saadikute valimistest ja olla valitav, välja arvatud nõdrameelsed ja isikud, kes kohtuotsuse põhjal on ilma jäetud valimisõigusest.

§ 108. Saadikute valimised on ühetaolised: igal kodanikul on üks hääl; kõik kodanikud võtavad osa valimistest võrdsetel alustel.

§ 109. Naistel on meestega võrdne õigus valida ja olla valitav.

§ 110. Punaväes teenivail kodanikel on kõigi kodanikega võrdne õigus valida ja olla valitav.

§ 111. Saadikute valimised on otsesed: valimised kõigisse töötava rahva saadikute Nõukogudesse, alates valla ja linna töötava rahva saadikute Nõukogudest kuni ENSV Ülemnõukoguni, teostatakse kodanike poolt vahenditult otsesel valimisel.

§ 112. Hääletamine saadikute valimistel on salajane.

§ 113. Kandidaadid seatakse valimistel üles valimisringkondade järgi.

Kandidaatide ülesseadmise õigus on kindlustatud töötava rahva ühiskondlikele organisatsioonele ja ühinguile:

kommunistliku partei organisatsioonele, ametiühinguile, kooperatiividele, noorsoo-organisatsioonele ja kultuurilistele ühinguile.

§ 114. Iga saadik on kohustatud oma tööst ja töötava rahva saadikute Nõukogu tööst valijatele aru andma ja teda võib valijate enamuse otsuse järgi seaduses ettenähtud korras igal ajal ära kutsuda.

§ 115. Valimisi ENSV töötava rahva saadikute Nõukogudesse toimetatakse valimisringkondade kaudu normide järgi, mis määratakse ENSV töötava rahva saadikute Nõukogude valimismäärustikuga.

X PEATÜKK.

VAPP, LIPP, PEALINN.

§ 116. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigivapiks on sirbi ja vasara kujutus tõusva päikese kiirtes, piiratud pärjaga, mis on vasemal okaspuu okstest ja paremal rukkipeadest. Mõlemad pärjapooled on põimitud punase lindiga, millel on pealkirjad eesti ja vene keeles: „Kõigi maade proletaarlased, ühinege!" ja all tähed „Eesti NSV". Vapi ülaosas on viieharuline täht.

§ 117. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigilipp on punasest riidest, mille ülemises vasemas nurgas varda juures on kuldse sirbi ja vasara kujutus ja nende peal kuldsed tähed „ENSV". Lipu laiuse ja pikkuse suhe on 1:2.

§ 118. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi pealinnaks on Tallinn.

XI PEATÜKK.

PÕHISEADUSE MUUTMISE KORD.

§ 119. ENSV Põhiseaduse muutmine toimub ainult ENSV Ülemnõukogu otsusel, mis peab olema vastu võetud Ülemnõukogu poolt vähemalt kahe kolmandiku häälteenamusega.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 111, art. 1117.

Nr. 122.

25. AUGUSTIL 1940. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI RIIGIVOLIKOGU OTSUS ENSV RIIGIVOLIKOGU ENSV AJUTISEKS ÜLEMNÕUKOGUKS KUULUTAMISE KOHTA.

Silmas pidades, et Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu kinnitas uue Konstitutsiooni, ja arvesse võttes asjaolu, et Riigivolikogu on kogu eesti rahva — tööliste, talupoegade ja töötava intelligentsi — tõeline esindaja ja väljendab eesti töötava rahva tegelikku ja tõelist tahet, Riigivolikogu otsustab:

K u u l u t a d a Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi Riigivolikogu Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ajutiseks Ülemnõukoguks kõigi õigustega, mis ette nähtud Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsioonis (Põhiseaduses), kuni Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi Ülemnõukogu valimisteni äsja vastuvõetud Konstitutsiooni ja Ülemnõukogu valimiste uue määruse alusel.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumile teha ülesandeks määrata kindlaks Eesti Nõukogude Sotsialistliku liidu-Vabariigi Ülemnõukogu valimised vastavalt Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu poolt äsja kinnitatud Konstitutsiooni nõuetele.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 111, art. 1118.

Nr. 123.

29. AUGUSTIL 1940. — ENSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU OTSUS EESTI RAHVAVÄE ÜMBERKUJUNDAMISE KOHTA.*

Silmas pidades, et Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Konstitutsiooni (Põhiseaduse) §§ 14, 132, 133 alusel NSVL kaitse organiseerimine ja kõigi NSVL relvastatud jõudude juhtimine allub Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu korraldusse tema kõrgemate riigivõimuorganite ja riigivalitsemiseorganite näol ja et NSVL Konstitutsiooni ja ENSV Konstitutsiooni järele üldine sõjaväeteenistuse kohustus on seaduseks ja isamaakaitsmine — iga NSVL kodaniku pühaks kohuseks, ENSV Rahvakomissaride Nõukogu otsustab:

1. Eesti Rahvavägi ümber kujundada Punaarmee territoriaalseks laskurkorpuseks, andes tema üle Baltimaa erisõjaväeringkonna vägede koosseisu.

2. Anda üle Eesti mere-sõjajõud, sealhulgas ka rannakahurväe Töölis-Talupoegade Mere Sõjalaevastiku koosseisu.

3. Ümber organiseerida olemasolevad Eesti Rahvaväe sõjalised õppeasutused Punaarmee jalaväe normaalkooliks.

4. Väeteenistuskohuslikkude Eesti NSV kodanikkude arvelevõtmise ja sundteenistuse sooritamise küsimuste lahendamiseks ümber kujundada kohalikud sõjaväevalitsusasutused sõjakomissariaatideks, alluvusega Balti erilisele sõjaväeringkonnale.

5. Säilitada laskurkorpuses senine Eesti Rahvaväe vorm, kõrvaldades pagunid ning viies sisse Punaarmee komandeeriva koosseisu eraldusmärgid.

6. Võtta korpuse, sõjakooli ja merejõudude isiklikult koosseisult sõjaväeline vanne kahe kuu jooksul vastavalt NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 3. jaanuari 1939. a. seadluse kohaselt.

7. Kõik relvastus, varandus, hooned, ehitised jne., samuti endise ENSV Sõjaministeeriumi ja Eesti Rahvaväe toimikud ja arhiivid ühes neid teenivate asutistega anda üle Balti eri sõjaringkonnale.

Kõik mere-sõjajõudude rannakaitse relvastus, varandus, hooned ja ehitused anda üle Punalipu Baltimere laevastikule.

Käesolev otsus jõustub kuulutamise päevast.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 1, art. 4.

Nr. 124.

4. SEPTEMBRIL 1940. — ENSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU OTSUS KIRJASTUSTE JA NEILE KUULUVATE RAAMATUKAUPLUSTE NATSIONALISEERIMISE KOHTA.*

Natsionaliseerida kirjastused ühes neile kuuluvate raamatukauplustega ja anda natsionaliseeritud kirjastused ühes nendele kuuluvate raamatukauplustega Riikliku Kirjastuskeskuse valdamisele ja valitsemisele.

* „ENSV Teataja" 1940, nr. 3, art. 24.

Nr. 125.

7. SEPTEMBRIL 1940. — NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS NSV LIIDU KODAKONDSUSE OMANDAMISE KORRA KOHTA LEEDU, LÄTI JA EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI KODANIKE POOLT.*

1. Vastavalt 19. augusti 1938. a. seaduse „Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu kodakondsuse kohta" paragrahvile 1 määrata, et Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kodanikud on NSV Liidu kodanikud alates päevast, mil need vabariigid võeti NSV Liidu koosseisu.

2. Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kodanikud, kes käesoleva seadluse väljaandmise momendil asuvad väljaspool NSV Liidu piire, kellel mainitud vabariikide nõukogude valitsused pole kodakondsust kaotanud, on kohustatud hiljemalt 1. novembriks 1940. a. registreerima end Nõukogude kodanikena NSV Liidu täievolilistes esindustes või konsulaatides, kas ilmudes isiklikult või saates postiga erilise avalduse, lisades rahvuspassi.

Nimetatud isikud, kes kuni 1. novembrini 1940. a. ei ole end registreerinud Nõukogude kodanikena NSV Liidu täievolilistes esindustes või konsulaatides, võib NSV Liidu kodakondsusse vastu võtta üldistel alustel, vastavalt seaduse „Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu kodakondsuse kohta" § 3.

3. Vähemusrahvuste hulka kuuluvad kodakondsuseta isikud, kellel Leedus, Lätis ja Eestis kehtinud poliitilise režiimi tingimustes enne nõukogude võimu kehtestamist neis vabariikides puudus võimalus Leedu, Läti ja Eesti kodakondsuse omandamiseks, omandavad NSV Liidu kodakondsuse käesoleva seadluse §§ 1 ja 2 ettenähtud korras.

Muud kodakondsuseta isikud, kes alaliselt elavad Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi territooriumil, võivad omandada NSV Liidu kodakondsuse üldistel alustel, vastavalt seaduse „Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu kodakondsuse kohta" § 3.

4. Isikud, kellelt on võetud Nõukogude kodakondsus Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee ja VNFSV Rahvakomissaride Nõukogu 15. detsembri 1921. a. dekreedi alusel

ja kes praegusel ajal viibivad Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi territooriumil, võrdsustatakse käesoleva seadluse § 3 teises osas osutatud kodakondsuseta isikutega.

„NSVL Ülemnõukogu Teataja" 1940, nr. 31.

NSVL seaduste ja NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kogu 1938. a. — juuni 1944. a., „NSVL Ülemnõukogu Teataja" väljaanne, Moskva, 1944, lk. 37—38.

Nr. 126.

25. SEPTEMBRIL 1940. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU JA EESTIMAA KOMMUNISTLIKU (ENAMLASTE) PARTEI KESKKOMITEE OTSUS RIIKLIKE ETTEVÕTETE NING ASUTUSTE TÖÖLISTE JA AMETNIKE TÖÖTASU TÕSTMISE KOHTA.

Tööstuse ning suurkaubanduse natsionaliseerimisega ning kapitalistlike ettevõtete üleminekuga riigi omanduseks — kogu rahva varaks, on loodud materiaalne alus sotsialistliku tööstuse võimsale arengule ning produktsiooni tõusule ja kaubakäibele.

Töö produktiivsuse edasiseks stimuleerimiseks riigi ettevõtteis, töötava rahva materiaalse ja kultuurse heaolu tõstmiseks Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Rahvakomissaride Nõukogu ning Eestimaa Kommunistliku (enamlaste) Partei Keskkomitee otsustavad:

1) 1940. aasta 16-dast septembrist tõsta töötasu riiklike ettevõtete ja nõukogude asutiste töölistele ja teenijaile järgmiselt:

a) tööstusettevõtete, transpordi, side, ehituse ja kommunaalmajanduse töölistele, keskmiselt 45%;

b) alg- ja keskkoolide õpetajatele 40%;

c) kõrgema kooli õppejõududele 40%;

d) agronoomidele 40%;

e) arstidele maal 40%;

f) arstidele linnades 30%;

g) keskmisele ja nooremale meditsiinilisele personalile 40%;

h) riiklike ettevõtete ja nõukogude asutiste inseneridele, tehnilisele personalile ja teenijaile 30%.

2) Töötasu tõstmise teostamine üksikutes rahvamajanduse harudes, riiklikes ettevõtetes ja asutistes panna vabariigi rahvakomissaridele ja viia läbi hiljemalt 1940. aasta 30. septembriks.

3) Kohustada vabariigi rahvakomissare kindlustama uute töötasude väljaarvestamist ja ümberarvestamist töölistele ja riiklike ettevõtete ning nõukogude asutiste teenijaile arvates 1940. aasta 16. septembrist.

4) Kohustada ENSV töö rahvakomissari kontrollima käesoleva otsuse teostamist.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 14, art. 136.

Nr. 127.

25. SEPTEMBRIL 1940. — ENSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU OTSUS ÕPPEMAKSU KAOTAMISE KOHTA.*

ENSV Konstitutsiooni § 93 kohaselt on ENSV kodanikel õigus haridusele. Silmas pidades, et Nõukogude riigi üheks suureks ülesandeks on kaotada senine kord hariduse piiramises ja teha kesk- ja kutseharidus kättesaadavaks töötava rahva noortele ning kõrvaldada eesõigus hariduse saamiseks varanduselisel klassil, kaotada kesk- ja kutsekoolide õppemaks.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 14, art. 137.

Nr. 128.

25. SEPTEMBRIL 1940. — ENSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU OTSUS STIPENDIUMIDE MAKSMISE KOHTA KÕRGEMATES ÕPPEASUTUSTES.*

Et võimaldada töötaval intelligentsil takistamatult anda oma parimat teaduse ja kunsti alal kogu töötavale rahvale ja et mitte teha sõltuvaks teaduse ja kunsti ala viljelemist varanduslikust olukorrast, seatakse sisse stipendiumid Tartu Ülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis, Tallinna Konservatooriumis, Jaan Koort'i nimelises Riigi Rakenduskunstikoolis ja Konrad Mägi nimelises Riigi

Nr. 82.

Kõrgemas Kunstikoolis. Lähemad juhised stipendiumi suuruse ning jaotamise korra kohta annab hariduse rahvakomissar.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 14, art. 138.

Nr. 129.

26. SEPTEMBRIL 1940. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS MEESTE JA NAISTE TÖÖTASU EBAVÕRDSUSE KAOTAMISE KOHTA RIIKLIKES ETTEVÕTTEIS JA NÕUKOGUDE ASUTUSTES.

Väljavõte.

. . . . .

1. Kaotada meeste ja naiste töötasu ebavõrdsus nende ühesugusel tööl.
2. Seada sisse riiklikes ettevõtetes ja nõukogude asutistes naistele võrdse töö eest meestega ühesugune tasu.
3. Käesolev seadlus jõustub 16. septembrist 1940.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 17, art. 173.

Nr. 130.

30. SEPTEMBRIL 1940.[61] — ENSV AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS SUURTE KAUBANDUSLIKE ETTEVÕTETE JA AVALIKE SAUNADE NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsiooni (Põhiseaduse) järgi on ENSV majanduslikuks aluseks sotsialistlik majandussüsteem — ENSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Tunnustada natsionaliseerituks ENSV piires tegutsevad:

a) Suured kaubanduslikud ettevõtted.

b) Avalikud saunad ühes hoonete ja päraldistega linnades ja tööstuskeskustes.

[61] Avaldamise kuupäev.

2. Panna ENSV Rahvakomissaride Nõukogu peale p. 1 tähendatud ettevõtete natsionaliseerimise läbiviimise korra määramine.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 15, art. 150.

Nr. 131.

2. OKTOOBRIL 1940. — ENSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU JA EESTIMAA KOMMUNISTLIKU (ENAMLASTE) PARTEI KESKKOMITEE MÄÄRUS MAATA JA VÄHESE MAAGA TALUPOEGADE MAAGA VARUSTAMISE KOHTA.*

Riigivolikogu ajaloolise deklaratsiooni 23. juulist 1940 maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamise kohta tegelikuks läbiviimiseks Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa Kommunistliku (enamlaste) Partei Keskkomitee otsustasid võtta vastu ja anda alljärgneva määruse:

1. peatükk.

RIIKLIKU MAATAGAVARA MOODUSTAMINE.

§ 1. Maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamiseks, riiklikkude majapidamiste (sovhooside) asutamiseks ja teisteks ühiskondlisteks otstarveteks luuakse eriline riiklik maatagavara, kuhu arvatakse:

a) kõigist 23. juuliks 1940 ühes omandis olnud maadest üle 30 hektari ulatuvad osad, sellele vaatamata, mitmest kinnistusüksusest need omandid koosnevad;

b) kõik maad, mis 23. juulil 1940 olid kirikute, koguduste, usuühingute ja nende liitude ning kloostrite valduses;

c) kõik 23. juulil 1940 aadlikkudele või endistele aadlikkudele kuulunud maad;

d) kõik enne 23. juulit 1940 riigile kuulunud maad, mis määratakse riiklikku maatagavarasse põllutöö rahvakomissari otsusega;

e) kõik enne 23. juulit 1940 kohalikkudele omavalitsustele kuulunud maad, mis määratakse riiklikku maatagavarasse Rahvakomissaride Nõukogu otsusega.

§ 2. Ühte omandisse kuuluvaks loetakse käesoleva määruse mõttes ka need kinnistusüksused, mis olid kinnistatud talundi omaniku ja tema abikaasa nimele.

Abikaasadele peale riiklikku maatagavarasse kuuluva maa eraldamist alalejääv kuni 30 ha suurune maakoht loetakse nende ühisomandiks, kui asjaosalised ei lepi selles kokku teisiti.

§ 3. Ühisomandi puhul, mida kasutati kuni 23. juulini 1940 kaasomanike poolt iseseisvate maapidamistena, jääb igale iseseisvale maakasutajale-kaasomanikule iseseisev maakoht kuni 30 ha suuruses.

2. peatükk.

RIIKLIKU MAATAGAVARA KASUTAMINE.

§ 4. Riiklikku maatagavara kasutatakse maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamiseks kui ka riiklikkude majapidamiste (sovhooside) asutamiseks ning teisteks riiklikkudeks ja ühiskondlikkudeks otstarveteks.

§ 5. Erandina lubatakse eeskujulikkude majapidamistena ajutiselt kasutada maakohti üle 30 ha suuruses tõukarjade pidamiseks ja vilja- ning heinaseemnete sortide arendamiseks. Nende majapidamiste nimekirja koostab põllutöö rahvakomissar ja kinnitab Rahvakomissaride Nõukogu.

§ 6. Juurdelõikeid antakse väikekohtadele nende suurendamiseks vajadust ja võimalust mööda kuni 12 hektari suuruseks, kusjuures juhtudel, kui korraldatava maakoha koosseisu kuuluvad põllumaad on kehvad (enamuses VII—IX klassi maad), võidakse maakohti juurdelõike abil suurendada kuni 15 ha suurusteks.

§ 7. Uued talud rajatakse kuni 12 ha suuruses, kusjuures neid võidakse § 6 ettenähtud juhtudel luua ka kuni 15 ha suuruses.

§ 8. Riiklikust maatagavarast rajatavaid maakohti võivad saada eeskätt maata perekonnaga kodanikud, kes talupidamist tunnevad ja omavad perekonnas vajalikku tööjõudu.

§ 9. Kohtades, kus tiheda asustuse ja riigi maatagavara puudumise tõttu ei ole võimalik väikekohti juurdelõigete andmise teel suurendada, eriti Petserimaal, võivad nende väikekohtade pidajad saada uued maakohad mujalt tingi-

musel, et nad oma senised väikekohad üle annavad riiklikku maatagavarasse.

§ 10. Iga töötava talupidaja kohus on maad hästi harida, püüdes tõsta selle produktiivsust parimate agronoomiliste abinõudega, soetada kõrgeväärtuslikku tõukarja ja ehitada ning hoida korras majapidamishooned.

§ 11. Käesoleva määruse põhjal suurendatavad ning loodavad maakohad kinnistatakse töötavatele talupoegadele põliseks ja tasuta kasutamiseks.

§ 12. Üleantaval maa-alal asuvate ehitiste, viljapuude ja marjapõõsaste ning külvide hinna tasuvad nende saajad riigile omahinna alusel.

§ 13. Üleantavate maakohtade põllumajanduslikku tegevusse rakendamiseks, elu- ja majapidamishoonete püstitamiseks ning tarviliku elus ja eluta inventari muretsemiseks abistatakse uute maakohtade ja juurdelõigete saajaid pikaajaliste odavaprotsendiliste laenude ja soodustatud tingimustel ehitusmaterjalide andmisega.

3. peatükk.

MAATA JA VÄHESE MAAGA TALUPOEGADE MAAGA VARUSTAMIST KORRALDAVAD ASUTISED.

§ 14. Käesolevat määrust teostavad maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamiseks loodud valla- ja maakonnakomiteed, kelle tööst võtavad osa Põllutöö Rahvakomissariaadi esindajad.

Tegeliku juhtimise ning järelevalve ülesanded maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamise läbiviimisel pannakse Põllutöö Rahvakomissariaadi juures olevale Maata ja Vähese Maaga Talupoegade Maaga Varustamise Peakomiteele.

§ 15. Vallakomiteede ülesandeks on:

a) maata ja juurdelõikeid vajavate vähese maaga talupoegade, samuti üleliigseid maid omavate majapidamiste arvelevõtmise korraldamine;

b) maakonnakomiteele maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamise kavade esitamine;

c) kinnitatud juurdelõigete ja maaga varustamise kavade teostamine ning Põllutöö Rahvakomissariaadi, Pea- ning maakonnakomiteede poolt antud ülesannete täitmine.

§ 16. Maakonnakomiteede ülesandeks on:

a) vallakomiteede tegevuse juhtimine ning järelevalve nende tegevuse üle;

b) juhendite andmine maade riiklikku tagavarasse arvamise kohta;

c) riikliku maatagavara kasutamiskavade kinnitamine;

d) juurdelõigete ja uute maakohtade saajate määramine;

e) riiklikku maatagavarasse võõrandatavatel maa-aladel asuvate varade hinna määramine;

f) Põllutöö Rahvakomissariaadi ja Peakomitee poolt antud ülesannete täitmine.

§ 17. Maakonnakomitee otsustab § 16 p. c, d ja e ettenähtud asjad avalikul istungil, kuhu kutsutakse asjaosalised.

Asjaosaliste mitteilmumine ei takista asja otsustamist.

Asjaosalistele, kes asja arutamisele ei ilmunud, saadetakse maakonnakomitee otsusest ärakiri.

§ 18. Maakonnakomitee otsuste peale võivad asjaosalised kaevata seitsme päeva jooksul Peakomiteele, arvates otsuse kuulutamise või otsusest ärakirja kättesaamise päevast. Kaebus kirjutatakse Peakomitee nimele ja antakse sisse maakonnakomiteele.

§ 19. Peakomitee ülesandeks on:

a) riikliku maatagavara moodustamise ning maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamise üldjuhtimine;

b) juhendite andmine maakonna- ja vallakomiteedele ning nende tegevuse üle järelevalve;

c) maakonnakomitee otsuste peale antud kaebuste otsustamine.

§ 20. Peakomitee otsustab kaebused § 17 ettenähtud korras. Peakomitee otsused on lõplikud.

4. peatükk.

MAJANDUSLIKUD JA MAAKORRALDUSLIKUD TÖÖD NING LÕPPEESKIRJAD.

§ 21. Talupoegade majandusliku olukorra korraldamiseks võidakse loodavatele ja suurendatavatele maakohtadele või nende lahusmaatükkidele tarvilikke juurdepääsuteid rajada läbi kõigi maakohtade maade.

Võimaluse korral eraldatakse esimese lõike korras tee alla võetud maa-ala asemele piirduvast riikliku maatagavara maast vastav maatükk.

§ 22. Riiklikku maatagavarasse maade võtmisega ja nende eraldamisega seotud tehniliste abitööde läbiviimiseks on maasaajad kohustatud andma tasuta tarvilikul arvul töölisi ja hobusetööjõudu.

§ 23. Käesolev määrus ei kehti linnade administratiivpiirides asuvate maade kohta. Nende maade küsimus korraldatakse erimäärusega.

§ 24. Käesoleva määruse teostamiseks annab juhendeid põllutöö rahvakomissar.

§ 25. Käesolev määrus jõustub avaldamisega.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 17, art. 192.

Nr. 132.

2. OKTOOBRIL 1940. — ENSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU OTSUS SEOSES ENDISE VÄLISMINISTEERIUMI LIKVIDEERIMISEGA.*

Seoses endise Välisministeeriumi likvideerimisega ENSV Rahvakomissaride Nõukogu otsustab:

1. Lugeda endiste välisesinduste tegevus lõpetatuks ja välisesinduste teenijad ametist vabastatuks arvates 25. augustist 1940.

2. Kodumaale tagasi pöördunud või teel kodumaale viibivate endiste välisesinduste teenijate palga ja sõidukulude ning majakraami veokulude asjas kohaldada Välisteenistuse seadust.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 18, art. 208.

Nr. 133.

3. OKTOOBRIL 1940. — ENSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU OTSUS ENSV ALALISE ESINDUSE ASUTAMISE KOHTA NSVL RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU JUURES.

1. Asutada NSVL Rahvakomissaride Nõukogu juurde Moskvasse ENSV alaline esindus koosseisus esindaja,

esindaja asetäitja, vastav arv erialalisi konsultante ja vajalik abipersonal.

2. Esinduse koosseis ja ülalpidamine võtta ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Asjadevalitsuse arvele.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 20, art. 222.

Nr. 134.

7. OKTOOBRIL 1940.[62] — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS TERVISHOIU ALAL TÖÖTAVATE ERAASUTUSTE JA ERAETTEVÕTETE NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 92 töötavale rahvale ettenähtud korraliku ja kättesaadava arsti- ning rohuabi õiguse kindlustamiseks ja rahva tervishoiu arvel äritsemise lõpetamiseks — ENSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Tunnistada natsionaliseerituks ENSV piires tegutsevad era-raviasutised, laboratooriumid, suuremad apteegid, rohu- ja värvikauplused, arstiriistade, arstimistarveteja optikatöökojad ning kauplused.

2. Panna ENSV Rahvakomissaride Nõukogu peale p. 1 tähendatud ettevõtete natsionaliseerimise läbiviimise korra määramine.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 20, art. 221.

Nr. 135.

8. OKTOOBRIL 1940.[63] — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS LAEVANDUSETTEVÕTETE, MERE- JA JÕELAEVASTIKU NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

Väljavõte.

§ 1. Vastavalt Eesti NSV Konstitutsiooni § 6 natsionaliseerida juriidiliste ja füüsiliste isikute, nagu: aktsia-

[62] Avaldamise kuupäev.
[63] Avaldamise kuupäev.

seltside, seltsingute ja üheisikuliste suurettevõtjate laevandusettevõtted kogu nende varaga, millest see vara ka ei koosneks ja kus ta ka ei asuks, juurde arvatud hoiused ja jooksvad arved vabariigi ja välismaa pankades, samuti kõik õigused, mis kuuluvad neile ettevõtetele, nende hulgas nõuded kindlustussummadele jt.

. . . . .

„ENSV Teataja" 1940, nr. 21, art. 226.

Nr. 136.

12. OKTOOBRIL 1940. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS SUUREMATE HOTELLIDE, VÕÕRASTEMAJADE, KOHVIKUTE JA SÖÖGIMAJADE NATSIONALISEERIMISE KORRALDAMISE KOHTA.

Eesti NSV töötava rahva paremaks varustamiseks ja teenimiseks ning silmas pidades Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 8, mille alusel seadusega määratud piires on lubatud ainult väikesed tööstuslikud ja kaubanduslikud eraettevõtted, Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Tunnustada natsionaliseerituks suuremad ENSV piires tegutsevad avalikud hotellid, võõrastemajad, kohvikud ja söögimajad ühes selleks otstarbeks ehitatud ja sisustatud hoonete ja ettevõtete päraldistega.

2. Panna Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu peale p. 1 tähendatud ettevõtete natsionaliseerimise läbiviimise korra määramine.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 26, art. 289.

Nr. 137.

12. OKTOOBRIL 1940. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS KINDLUSTUSASUTUSTE NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

Silmas pidades, et endise valitsuse ajal oli töötava rahva elu ning vara kindlustamata, ning toetudes ENSV

Konstitutsiooni § 92 väljendatud põhimõtetele, millede kohaselt ENSV kodanikel on õigus ainelisele kindlustusele vanaduses kui ka haiguse ja töövõime kaotamise puhul, missuguse õiguse kindlustamiseks on ette nähtud tööliste ja teenijate sotsiaalkindlustuse laialdane arendamine riigi kulul, samuti arvestades asjaolu, et kindlustusasjanduse juhtimine on ette nähtud ENSV kõrgemate võimuorganite ja riigivalitsemiseorganite võimkonda, ENSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidium otsustab panna kehtima järgnevad eeskirjad:

1. Natsionaliseerida käesoleva ajani natsionaliseerimata kindlustusseltsid, kindlustuskassad ja muud kindlustusasutised.

2. Panna ENSV Rahvakomissaride Nõukogu peale p. 1 tähendatud asutiste natsionaliseerimise läbiviimise korra määramine.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 26, art. 287.

Nr. 138.

12. OKTOOBRIL 1940. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS TEATRITE NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

Eesti NSV teatrite loova tegevuse arendamiseks töötava rahva huvides, nende edukaks rakendamiseks sotsialistlikku ülesehitustöösse ja nende kunstilise taseme tõstmiseks Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Natsionaliseerida Eesti NSV piirides tegutsevad teatrid ja teatrihooneid ülalpidajate seltside, osaühisuste ja sihtasutiste kinnisvarad ühes päraldistega, arhiivid ja igasugune vallasvara kui ka seltsidele, osaühisustele ja sihtasutistele nende põhikirjades tähendatud alusvarana või kasutamiseks antud varad ning nende ülalpidajate varalised õigused ja kohused.

2. Panna Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu peale p. 1 tähendatud asutiste natsionaliseerimise läbiviimise korra määramine.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 26, art. 288.

Nr. 139.

21. OKTOOBRIL 1940. — EESTI NSV AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI RIIGIVAPI KUJU KINNITAMISE KOHTA.

1. Kooskõlas Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Põhiseaduse § 116 kinnitada Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigivapp käesolevale seadlusele lisandatud kujul.

2. Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogule teha ülesandeks määrata kindlaks riigivapi kuju tarvitamise kord.

Lisa Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse juurde Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigivapi kuju kinnitamise kohta.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 37, art. 435.

Nr. 140.

23. OKTOOBRIL 1940. — EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU OTSUS ENSV PROKURATUURI MOODUSTAMISE KOHTA.

Väljavõte.

1. Kooskõlas Eesti NSV Konstitutsiooni § 86 moodustada Eesti NSV Prokuratuur.

2. Likvideerida Riigikohtu, Kohtukoja ja ringkonnakohtute juures olevad prokuratuurid. Teha kohtu rahvakomissarile ülesandeks üle anda nende prokuratuuride varad ja krediidid Eesti NSV prokurörile.

. . . . .

„ENSV Teataja" 1940, nr. 31, art. 351.

Nr. 141.

31. OKTOOBRIL 1940. — EESTI NSV AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS SUURTE MAJADE NATSIONALISEERIMISE KOHTA.

1. Vastavalt Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 6 natsionaliseerida linnades ja teistes asulates asuvad suured majad.

2. Natsionaliseerimisele kuuluvad majad, mille kasuliku põrandapinna suurus ületab: Tallinnas, Tartus, Narvas ja Pärnus — 220 m^2 ning teistes linnades ja asulates — 170 m^2, ühes nende juurde kuuluvate ehitistega.

3. Olenemata põrandapinna suurusest kuuluvad natsionaliseerimisele ühes nende juurde kuuluvate ehitistega:

a) majad, mis kuuluvad mitmesugustele likvideeritud ühiskondlik-poliitilistele organisatsioonidele;

b) majad, millede omanikud on põgenenud välismaale;

c) majad, mis omavad ühiskondlik-ajaloolist või kunstilist väärtust;

d) majad, kus asuvad riigiasutised.

4. Teha Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogule ülesandeks kinnitada vastavalt käesoleva seadluse p. 2 ja 3 natsionaliseerimisele kuuluvate majade nimestik, samuti määrata majade natsionaliseerimise ja nende keskasutistele ning kohalikkudele nõukogudele üleandmise kord ja tähtajad.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 37, art. 433.

Nr. 142.

31. OKTOOBRIL 1940. — EESTI NSV AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI RIIGILIPU KUJU KINNITAMISE KOHTA.

1. Kooskõlas Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Põhiseaduse § 117 kinnitada Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigilipp käesolevale seadlusele lisandatud kujul.

2. Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogule teha ülesandeks määrata kindlaks riigilipu tarvitamise kord.

Lisa Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse juurde Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigilipu kuju kinnitamise kohta.

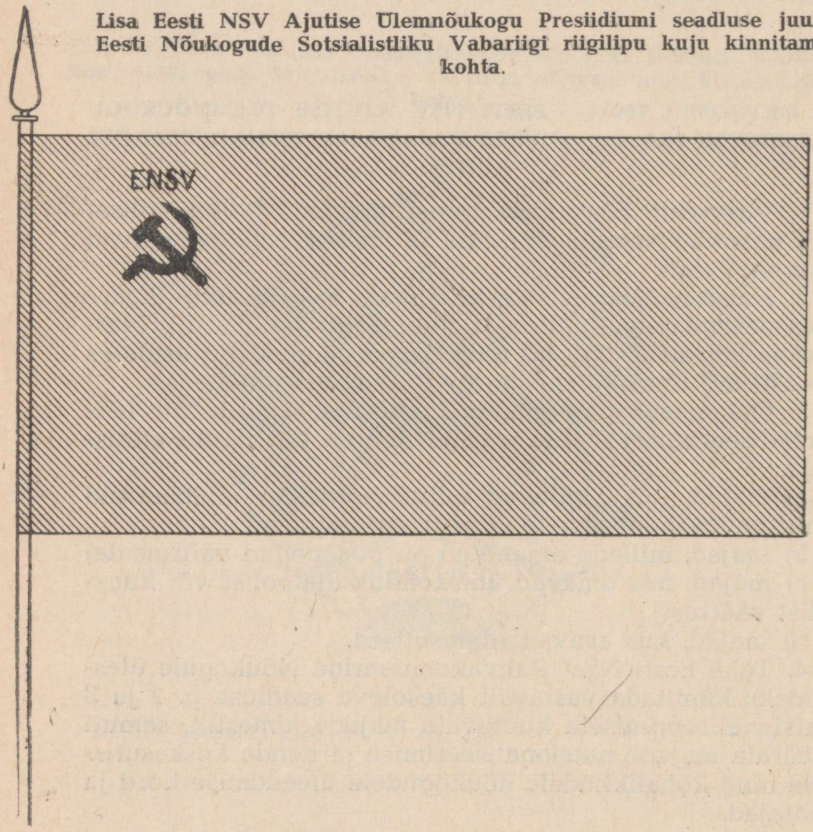

„ENSV Teataja" 1940, nr. 39, art. 448.

Nr. 143.

6. NOVEMBRIL 1940. — NSVL ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS VNFSV KRIMINAAL-, TSIVIIL- JA TÖÖSEADUSANDLUSE AJUTISEST RAKENDAMISEST LEEDU, LÄTI JA EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI TERRITOORIUMIL.

1. Rahuldada Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi valitsuste palve ja lubada ajutiselt, kuni üleliiduliste koodeksite väljaandmiseni[64], rakendada nende vabariikide territooriumil järgmisi VNFSV koodekseid: kriminaal-, kriminaal-kohtupidamise, tsiviil-, tsiviil-kohtupidamise, tööseaduste koodeks ja abielu, perekonna ja hooldamise kohta käivate seaduste koodeks.

2. Määrata, et kohtuotsused kriminaal- ja tsiviilasjades, mis tehtud kohtute poolt Leedus, Lätis ja Eestis kuni nõukogude võimu kehtimapanekuni neis riikides ja mis ei ole veel täide saadetud, ei kuulu täitmisele.

Need asjad kuuluvad uuesti läbivaatamisele Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kohtuorganite poolt vastavalt nende territooriumidel ajutiselt kehtivatele VNFSV koodeksitele.

3. Kriminaalvastutusele võtmine süütegude eest, mis on toime pandud Leedu, Läti ja Eesti territooriumil enne nõukogude võimu kehtimapanekut neis riikides, ja samuti Leedu, Läti ja Eesti vastavate organite poolt enne neis nõukogude võimu kehtimapanekut algatatud uurimis- ja kohtuasjade lõpetamine ja kohtualluvuse järele edasisaatmine peab sündima vastavalt VNFSV koodeksitele.

4. Varanduslikud vaidlused tsiviil- ja teistes õigussuhetes, olenemata nende tekkimise ajast, kuuluvad läbivaatamisele Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku

[64] NSV Liidu Konstitutsiooni § 14 põhjal kuulus kriminaal- ja tsiviilkoodeksite, samuti kohtukorralduse ja kohtupidamise seaduste kehtestamine viimase ajani NSV Liidu kompetentsi, kuid üleliidulisi koodekseid ei olnud ja liiduvabariikides kehtisid vabariiklikud koodeksid. NSV Liidu Ülemnõukogu kuuendal istungjärgul 11. veebruaril 1957. a. vastuvõetud seadusega, millega laiendati liiduvabariikide õigusi seadusandluse alal, anti ülalmainitud seaduste kehtestamise õigus liiduvabariikidele.

23. aprillil 1957. a. moodustati Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt komisjonid Eesti NSV kohtukorralduse seaduse, samuti kriminaal-, kriminaalprotsessi, tsiviilõiguse ja tsiviilprotsessi ning tööseaduste, perekonna, abielu ja eestkoste seaduste koodeksi projekti väljatöötamiseks.

Vabariigi kohtuorganite poolt vastavalt nende vabariikide territooriumil ajutiselt kehtivatele VNFSV koodeksitele ja teistele NSVL valitsuse ja ka Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi valitsuste seadustele ja määrustele.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 65, art. 867.

Nr. 144.

16. NOVEMBRIL 1940. — EESTI NSV AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS KOHTUTE SÜSTEEMI ÜMBERKUJUNDAMISE KOHTA.

Vastavalt NSVL, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadusele ümber kujundada kehtiv kohtute süsteem:

1) jaoskonnakohtud ümber kujundada rahvakohtuiks;
2) ringkonnakohtud — samanimelisteks kohtuteks esimese ja teise kohtuastme asjade arutamiseks;
3) Kohtukoda — liiduvabariigi Ülemkohtuks;
4) Riigikohus — kaotada;
5) ette panna kohtu rahvakomissarile välja töötada ja esitada kinnitamiseks Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumile eeskirjad rahvakohtunike, ringkonnakohtute liikmete ja Ülemkohtu liikmete ärakutsumise ja asendamise kohta ning samuti kohtunike ja rahvakaasistujate valimise korra kohta.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 45, art. 523.

Nr. 145.

24. NOVEMBRIL 1940. — EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU MÄÄRUS TÖÖLISTE, TEENISTUJATE JA TÖÖTAVA TALURAHVA TASUTA RAVIMISE JA ARSTIABI KEHTIMAPANEKU KOHTA.

Tööliste, teenijate ja töötava talurahva ainelise ja kultuurilise olukorra edasise tõstmise sihiga Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrab:

Kaotada senine tasu tööliste, teenijate ja töötava talu-

rahva ravimise ja arstiabi eest ja panna kehtima nende jaoks 10. novembrist 1940 tasuta riiklik ravimine ja arstiabi riiklikes haiglais, polikliinikuis, ambulatooriumes, arstlikes nõuandlais, sünnitusmajades ja ravipunktides.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 53, art. 621.

Nr. 146.

24. NOVEMBRIL 1940. — EESTI NSV AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS RIIKLIKU SOTSIAALKINDLUSTUSE SISSESEADMISE KOHTA.

1. Sisse seada alates 10. novembrist 1940 riiklik sotsiaalkindlustus kõigis riiklikes, ühistegelikes, ühiskondlikes ja eraettevõtteis, asutisis ja majapidamistes töötavate tööliste ja teenijate kohta.

2. Riikliku sotsiaalkindlustuse sissemaksud tasutakse riiklike asutiste ja ettevõtete, ühiskondlike organisatsioonide, majapidamiste ja eraettevõtjate poolt peale töölisile ja teenijaile makstava töötasu.

Töölised ja teenijad vabastatakse täielikult riikliku sotsiaalkindlustuse maksude tasumisest.

3. Riikliku sotsiaalkindlustuse korras võimaldatakse töölistele ja teenijatele järgmist laadi kindlustusi:

a) rahalist toetust ajutise töövõimetuse puhul;

b) rahalist toetust raseduse ja sünnituse puhul;

c) rahalist toetust lapse sündimise puhul;

d) pensioni vanaduse, invaliidsuse ja toitja kaotuse puhul;

e) rahalist toetust matusteks;

f) puhkekodusid, sanatooriume ja kuurorte;

g) tööliste ja teenijate laste jaoks pioneeride laagreid ja lastesanatooriume;

h) muud laadi kindlustusi, mis on ette nähtud NSVL seadusandlusega riikliku sotsiaalkindlustuse alal.

4. Teha ülesandeks Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Rahvakomissaride Nõukogule määrata kindlaks riikliku sotsiaalkindlustuse läbiviimise kord.

5. Ära muuta seadused sotsiaalkindlustuse kohta, mis kehtisid kuni käesoleva seadluseni Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 55, art. 656.

Nr. 147.

3. DETSEMBRIL 1940. — EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU JA EK(b)P KESKKOMITEE MÄÄRUS MASINA-TRAKTORIJAAMADE ORGANISEERIMISE KOHTA EESTI NSV-s.

Väljavõte.

Eesti töötavate põllupidajate abistamiseks maaharimisel Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee määravad:

1. Organiseerida Eesti NSV territooriumil 1941. a. kevadeks viisteist masintraktorijaama (MTJ), jaotades nad maakondades lisa nr. 1 kohaselt.[65]

2. Kinnitada traktorite arv ja võimsus üksikutes MTJ-des lisa nr. 2 kohaselt.[65]

3. Kohustada Eesti NSV põllutöö rahvakomissari ja maavalitsusi koos EK(b)P maakondlike komiteedega määrama kindlaks iga organiseeritava MTJ asukoht ühes vajaliku maa-alaga, andes üle neile vajalikud elu- ja majanduslikud hooned ning leides võimalusi natsionaliseeritud ettevõtete osalise sisseseade ja tööriistade reserveerimiseks iga MTJ tarvis.

. . . . .

„ENSV Teataja" 1940, nr. 61, art. 748.

Nr. 148.

9. DETSEMBRIL 1940. — EESTI NSV AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS KOHTUNIKE JA RAHVAKAASISTUJATE AJUTISE VALIMISE JA ÄRAKUTSUMISE KORRA KOHTA.

Kehtiva kohtute süsteemi ümberkujundamiseks, vastavalt NSVL, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadusele, määrata:

1. Kuni rahvakohtute valimiseni Kohtukorralduse seaduses ettenähtud korras rahvakohtunikud valitakse ja kutsutakse ära kohaliku linna või maakonna töötava

[65] Lisa ei ole esitatud.

rahva saadikute nõukogu täitevkomitee poolt. Samuti kinnitatakse nende poolt rahvakohtute jaoks rahvakaasistujate nimestikud, mis esitatakse ühiskondlike organisatsioonide ja töötava rahva ühingute poolt: kommunistliku partei organisatsioonide, ametiühingute, kooperatiivide, noorsoo-organisatsioonide ja kultuuriliste ühingute poolt, samuti tööliste ja teenijate üldkoosolekute poolt — ettevõtete järgi, sõjaväelaste üldkoosolekute poolt — sõjaväeosade järgi ja talupoegade üldkoosolekute poolt — maa-asulate järgi.

2. ENSV Ülemkohtu ja ringkonnakohtute esimehed ja liikmed, samuti rahvakaasistujad nimetatud kohtute jaoks valitakse ja kutsutakse ära ENSV Ülemnõukogu poolt.

3. Lähemad juhendid käesoleva seadluse rakendamiseks annab kohtu rahvakomissar.

„ENSV Teataja" 1940, nr. 64, art. 839.

Nr. 149.

16. DETSEMBRIL 1940. — EESTI NSV AJUTISE ULEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS VNFSV KRIMINAALKOODEKSI KEHTIMAPANEMISE KOHTA.[66]

Väljavõte.

1. Vastavalt NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusele 6. novembrist 1940 panna Eesti NSV territooriumil kehtima VNFSV Kriminaalkoodeks arvates käesoleva seadluse väljakuulutamise päevast.

. . . . .

„ENSV Teataja" 1940, nr. 65, art. 868.

[66] Seoses VNFSV Kriminaalkoodeksi kehtestamisega Eesti NSV territooriumil otsustas Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidium seadlusega 30. detsembrist 1940. a. võtta kohaldamisele mõnede teiste üleliiduliste seadluste ja määruste kõrval NSV Liidu Kesktäitevkomitee Presiidiumi määrusega 31. oktoobrist 1924 kinnitatud NSV Liidu ja liiduvabariikide kriminaalseadusandluse põhialused. (Vt. „ENSV Teataja" 1940, nr. 73, art. 1006.)

Nr. 150.

30. DETSEMBRIL 1940. — EESTI NSV AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS VNFSV TSIVIILKOODEKSI, VNFSV ABIELU, PEREKONNA JA EESTKOSTE SEADUSTE KOODEKSI, VNFSV TSIVIILPROTSESSI KOODEKSI JA VNFSV KRIMINAALPROTSESSI KOODEKSI KEHTIMAPANEKU KOHTA.

Väljavõte.

§ 1. Vastavalt NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusele 6. novembrist 1940 panna ENSV territooriumil 1. jaanuarist 1941 kehtima VNFSV Tsiviilkoodeks, VNFSV Abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodeks, VNFSV Tsiviilprotsessi koodeks ja VNFSV Kriminaalprotsessi koodeks, võtta samast ajast ENSV territooriumil kohaldamisele NSVL Ülemnõukogu poolt 16. augustil 1938 vastuvõetud NSVL, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadus.

. . . . .

„ENSV Teataja" 1940, nr. 73, art. 1007.

Nr. 151.

7. JAANUARIL 1941. — EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU MÄÄRUS TALUPIDAMISTE VANADE VÕLGADE KUI KA MAKSUDE KUSTUTAMISE KOHTA.

Vastavalt Eesti Riigivolikogu deklaratsioonile 23. juulist 1940, mis näeb ette talupoegade vabastamist kõikidest väljaostumaksudest, mis on seoses varem teostatud maareformiga, ebaõiglaste maksude ärakaotamist ja töötava talurahva maksuvõlgade kustutamist, milliste üldsumma ületab 50 miljonit rubla, — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu otsustab:

1. Vabastada talupidamised kõikide võlgade tasumisest väljaostumaksude alal, mis on seoses varem teostatud maareformiga.

2. Kustutada töötava talurahva majapidamistele ja maatöölistele kõik maksu- ja trahvivõlad (maa-kinnisvaramaksu, tulumaksu, isikumaksu, kinnistusmaksu, tempelmaksu, pärandimaksu, teedemaksu, politseiorganite poolt administratiivkorras pealepandud trahvide,

vallavalitsuste korraldiste mittetäitmise eest pealepandud trahvide, kohtutrahvide, maksu-viivitustrahvide jt.), mis neil tasuda olid 1. jaanuariks 1940.

3. Kustutada kõigile maatöölistele ja töötava talurahva majapidamistele, kelle valduses ei olnud enne maa kuulutamist riigi omanduseks maad üle 5 hektari, kõik 1940. a. eest tasumata maksud.

4. Käesoleva määruse põhjal kõikidest maksudest ja trahvidest vabastatavate töötava talurahva majapidamiste ja maatööliste nimestikud kinnitatakse töötava rahva saadikute maakonnanõukogude täitevkomiteede poolt rahandusorganite ja töötava rahva saadikute vallanõukogude ettepanekul.

„Eesti NSV Teataja" 1941, nr. 3, art. 37.

Nr. 152.

10. JAANUARIL 1941. — EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU MÄÄRUS PEREKONNASEISUAKTIDE REGISTREERIMISE KORRA KOHTA.

Väljavõte.

1. Seoses Eesti NSV territooriumil VNFSV Abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodeksi kehtimahakkamisega panna alates 15. jaanuarist 1941 Eesti NSV territooriumil kehtima NSVL üldine perekonnaseisuaktide registreerimise kord.

. . . . .

4. Maakondade, linnade ja valdade kohalike täitevkomiteede esimeestel lasub vastutus perekonnaseisuaktide registreerimiseks normaalsete ja kultuursete tingimuste loomise eest.

5. Maakondade, linnade ja valdade täitevkomiteede esimehi kohustada kõigiti kaasa aitama linnade ja valdade täitevkomiteede sekretäride ettevalmistamisele perekonnaseisuaktide registreerimise tööks.

6. Avaldada teadmiseks ja täitmiseks NSVL Kesktäitevkomitee ja Rahvakomissaride Nõukogu määrus 27. juulist 1936 (LSKK 1936, nr. 44, art. 369) sündide ja surmajuhtumite registreerimise korra ning tähtaegade kohta.

„Eesti NSV Teataja" 1941, nr. 5, art. 65.

Nr. 153.

17. JAANUARIL 1941. — EESTI NSV AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS LINNA JA MAAKONNA TÄITEVKOMITEEDE MOODUSTAMISE KOHTA.

Väljavõte.

Ülesannete täitmiseks, mis Eesti NSV Konstitutsiooniga pandud töötava rahva saadikute nõukogude ja täitevkomiteede peale kultuurpoliitilise ja majandusliku ülesehituse juhtimisel ENSV territooriumil, Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Moodustada täitevkomiteed linnades: Tallinn, Tartu, Narva ja Pärnu.

. . . . .

3. Moodustada täitevkomiteed Harju, Järva, Viru, Tartu, Lääne, Pärnu, Saare, Viljandi, Võru, Valga ja Petseri maakondades.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1941, nr. 10, art. 108.

Nr. 154.

17. JAANUARIL 1941. — EESTI NSV AJUTISE ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS TÄITEVKOMITEEDE MOODUSTAMISE KOHTA MAAKONDLIKU ALLUVUSEGA LINNADES JA VALDADES.

Väljavõte.

Ülesannete teostamiseks, millised Eesti NSV Konstitutsioon paneb töötava rahva saadikute nõukogudele ja nende täitevkomiteedele, Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidium määrab:

1. Moodustada täitevkomiteed maakondliku alluvusega linnades ja valdades.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1941, nr. 11, art. 113.

Nr. 155.

21. MÄRTSIL 1941. — EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU MÄÄRUS TÖÖPÄEVA PIKKUSE KOHTA.

Väljavõte.

1. Panna kehtima üldreeglina 8-tunnine tööpäev kõikide palgaliste töötajate kohta.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1941, nr. 34, art. 505.

Nr. 156.

16. APRILLIL 1941. — SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) § 14, 45, 48 JA 71 MUUTMISE NING TÄIENDAMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

I. Kinnitada Paldiski linna muutmine vabariikliku alluvusega linnaks.

Vastavalt sellele sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvid 14 ja 71 järgmiselt:

„§ 14. ENSV koosseisu kuuluvad maakonnad: Harjumaa, Järvamaa, Läänemaa, Petserimaa, Pärnumaa, Saaremaa, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa, Virumaa, Võrumaa ja linnad: Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu ja Paldiski, mis ei kuulu maakondadesse."

„§ 71. Tallinna, Tartu, Narva, Pärnu ja Paldiski linna töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad alluvad oma tegevuses nii oma linna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka vahenditult ENSV vastavale Rahvakomissariaadile."

II. Seoses Siseasjade Rahvakomissariaadi jaotamisega kaheks Rahvakomissariaadiks: Siseasjade Rahvakomissariaat ja Riikliku Julgeoleku Rahvakomissariaat — sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvid 45 ja 48 järgmiselt:

„§ 45. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu moodustatakse ENSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:
ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimees;
ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe asetäitjad;
ENSV Riikliku Plaanikomisjoni esimees;
ENSV Rahvakomissarid:
Kergetööstuse;
Kohaliku tööstuse;
Rahanduse;
Põllutöö;
Kaubanduse;
Siseasjade;
Riikliku Julgeoleku;
Kohtu;
Tervishoiu;
Hariduse;
Kommunaalmajanduse;
Sotsiaalkindlustuse;
Töö;
Riigikontrolli;
Üleliiduliste Rahvakomissariaatide volinikud."

„§ 48. ENSV Rahvakomissariaadid on kas liiduvabariiklikud või vabariiklikud.
ENSV liiduvabariiklike Rahvakomissariaatide hulka kuuluvad järgmised ENSV Rahvakomissariaadid:
Kergetööstuse;
Põllutöö;
Rahanduse;
Kaubanduse;
Siseasjade;
Riikliku Julgeoleku;
Kohtu;
Tervishoiu;
Riigikontrolli.
Vabariiklike Rahvakomissariaatide hulka kuuluvad järgmised ENSV Rahvakomissariaadid:
Kohaliku tööstuse;
Hariduse;
Töö;
Kommunaalmajanduse;
Sotsiaalkindlustuse."

„Eesti NSV Teataja" 1941, nr. 43, art. 646.

Nr. 157.

20. MAIL 1941. — EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU MÄÄRUS EESTI NSV RAHVAHARIDUSE SÜSTEEMI JA ÕPPEASUTUSTE TEGEVUSE ALUSTE KOHTA.

Väljavõte.

I.

§ 1. Eesti NSV rahvahariduse süsteem on ühtne NSV Liidu rahvahariduse süsteemiga.

§ 2. Alg-, kesk-, kutse- ja kõrgema hariduse ülemineku lõpuleviimine nõukogude rahvahariduse süsteemile teostatakse põhiliselt 1941/42. õppeaastal, taotledes üldist keskharidust linnades ning töölisasulates ja seitsmeaastast üldharidust maal.

§ 3. Kõrgeimaks juhiseks rahvahariduse süsteemi kujundamisel, õppeasutiste tegevuse aluste määramisel ja õppetöö korraldamisel on valitsuse ja partei määrused.

§ 4. Õppeasutiste, poliithariduslike asutiste ja rahvahariduse organite kogu õppe- ja kasvatustöö aluseks on kommunistliku kasvatuse põhimõtted.

§ 5. Õppejõududeks võivad olla vastava haridusega ja pedagoogilise ettevalmistusega isikud.

Pedagoogilise ettevalmistusega isikud, kes on teenistuses õppeasutistes õppejõududena, võib määrata muule, nende erialale mittevastavale tööle ainult hariduse rahvakomissari loal.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1941, nr. 55, art. 867.

Nr. 158.

13. JUUNIL 1941. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS TÖÖBÜROODE LIKVIDEERIMISE KOHTA.

Arvestades asjaolu, et Eesti NSV-s ei esine enam tööpuudust, mis teeks vajalikuks töövahenduse tööbüroode

kaudu, likvideerida tööbürood ja tunnustada kehtetuks tööbüroode seadlus. („ENSV Teataja" 1940, 15, 156).[67]

„Eesti NSV Teataja" 1941, nr. 61, art. 977.

Nr. 159.

11. JUULIL 1941. — EESTI NSV VABARIIKLIKU KAITSEKOMITEE MOODUSTAMISE OTSUS.

Väljavõte.

Eesti rahva kõige kiirema mobiliseerimise eesmärgil purustava vastulöögi andmiseks pealetungivatele fašistlikkudele jõukudele, kes tahavad orjastada meie sotsialistlikku isamaad, ja selleks, et koordineerida sõjaväe juhtkonnaga kõiki abinõusid, mis on suunatud selle eesmärgi saavutamisele, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium, Eestimaa Kommunistliku (bolševikkude) Partei Keskkomitee ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu tunnistasid tarvilikuks reorganiseerida olemasolev Vabariiklik Staap ja moodustada Eesti NSV Vabariiklik Kaitsekomitee . . .

. . . . .

Koondada kogu võim Eesti NSV-s Vabariikliku Kaitsekomitee kätte. Kohustada kõiki vabariigi kodanikke ja kõiki partei-, nõukogude ja kommunistlike noorte organisatsioone vastuvaidlematult täitma kõiki Vabariikliku Kaitsekomitee otsuseid ja korraldusi.

„Kommunist" nr. 166, 12. juulil 1941.

---

[67] 28. septembril 1940. a. kehtestas Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidium „Tööbüroode seadluse", mille kohaselt töövahenduse korraldamine allutati Töö Rahvakomissariaadile. Kõigi linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede tööosakondade ja kõigi valdade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede juurde pidi seadluse järgi loodama tööbürood, maakonna töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede juurde aga ringkonna tööbürood.

Kohalike tööbüroode ülesandeks oli vabade töökohtade ja tööd vajavate isikute registreerimine ja kaasaaitamine tööjõu muretsemisel ja töökoha leidmisel. Kuni maakonna, linna ja valla töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede loomiseni pidi ettenähtud töövahenduse ülesandeid täitma vastavalt maakonna-, linna- või vallavalitsus.

Tööpuuduse kiire likvideerimine nõukogude korra tingimustes tegi „Tööbüroode seadluse" mittevajalikuks.

Nr. 160.

7. SEPTEMBRIL 1944. — ENSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI, ENSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU JA EESTIMAA KOMMUNISTLIKU (BOLŠEVIKE) PARTEI KESKKOMITEE MÄÄRUS SAKSA OKUPATSIOONIVÕIMUDE JA NN. „EESTI OMAVALITSUSE" POOLT KEHTESTATUD SEADUSTE TÜHISTAMISE KOHTA.*

Tühistada kõik seadused, otsused, määrused ja korraldused, mis saksa okupatsioonivõimude poolt, sealhulgas ka saksa fašistide käsilaste, nn. „Eesti omavalitsuse" poolt Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi territooriumil välja on antud.

„Eesti NSV Teataja" 1944, nr. 1, art. 1.

Nr. 161.

7. SEPTEMBRIL 1944. — ENSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI, ENSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU JA EESTIMAA KOMMUNISTLIKU (BOLŠEVIKE) PARTEI KESKKOMITEE MÄÄRUS OKUPATSIOONIVÕIMUDE POOLT TÜHISTATUD NÕUKOGUDE SEADUSTE TAASKEHTESTAMISE KOHTA.*

Panna uuesti kehtima kõik saksa okupatsioonivõimude poolt, sealhulgas ka saksa fašistlike käsilaste, nn. „Eesti omavalitsuse" poolt ajutiselt tühistatud seadlused, seadused, määrused ja otsused, mis Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis 1940/41. aastal kuni saksa okupatsioonini välja anti, kuivõrd nad pole muudetud või tühistatud nõukogude võimu organite sellekohaste otsustega.

„Eesti NSV Teataja" 1944, nr. 1, art. 2.

Nr. 162.

17. SEPTEMBRIL 1944. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU SEADUS EESTI NSV LIIDUVABARIIKLIKU RIIGIKAITSE RAHVAKOMISSARIAADI MOODUSTAMISE KOHTA.

Kooskõlas NSVL Ülemnõukogu seadusega „Liiduvabariikide sõjaväeliste koondiste loomise kohta ja sellega seoses Riigikaitse Rahvakomissariaadi ümberkujundamise kohta üleliidulisest rahvakomissariaadist liiduvabariiklikuks rahvakomissariaadiks" Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV liiduvabariiklik Riigikaitse Rahvakomissariaat.

2. Teha Eesti NSV Konstitutsioonis järgmised täiendused:

a) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni järgmisesisulise paragrahviga 13-a:

„13-a. Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik omab oma vabariiklikke sõjaväelisi koondisi;"

b) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 19 järgmisesisulise punktiga „ä":

„ä) ENSV sõjaväeliste koondiste moodustamise korra määramine;"

c) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 43 järgmisesisulise punktiga „g":

„g) juhib ENSV sõjaväeliste koondiste organiseerimist;"

d) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 45 pärast sõnu „ENSV Rahvakomissarid" sõnaga „Riigikaitse"; ja § 48 pärast sõnu „ENSV Rahvakomissariaadid" sõnaga „Riigikaitse".

„Eesti NSV Teataja" 1944, nr. 2, art. 8.

Nr. 163.

17. SEPTEMBRIL 1944. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU SEADUS EESTI NSV LIIDUVABARIIKLIKU VÄLISASJADE RAHVAKOMISSARIAADI MOODUSTAMISE KOHTA.

Kooskõlas NSVL Ülemnõukogu seadusega „Liiduvabariikidele välissuhete alal volituste andmise kohta ja sellega seoses Välisasjade Rahvakomissariaadi ümberkujundamisest üleliidulisest rahvakomissariaadist liiduvabariiklikuks rahvakomissariaadiks" Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV liiduvabariiklik Välisasjade Rahvakomissariaat.

2. Teha Eesti NSV Konstitutsioonis järgmised täiendused:

a) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni järgmisesisulise paragrahviga 13-b: „13-b. Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik omab õigust astuda vahetutesse suhetesse välisriikidega, sõlmida nendega kokkuleppeid ja vahetada nendega vastastikku diplomaatilisi ja konsulaaresindajaid";

b) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 19 järgmisesisulise punktiga „ö": „ö) ENSV esinduse määramine rahvusvahelistes suhetes";

c) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 31 järgmisesisuliste punktidega „h" ja „i": „h) nimetab ja kutsub ära ENSV diplomaatilisi esindajaid välisriikides"; „i) võtab vastu tema juurde akrediteeritud diplomaatiliste esindajate voli- ja ärakutsumiskirjad";

d) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 43 järgmisesisulise punktiga „h": „h) teostab juhtimist ENSV läbikäimise alal välisriikidega, lähtudes NSV Liidu poolt üldiselt määratud korrast liiduvabariikide vastastikuste suhete kohta välisriikidega";

e) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 45 ja § 48 pärast sõna „Riigikaitse" sõnaga „Välisasjade".

„Eesti NSV Teataja" 1944, nr. 2, art. 9.

Nr. 164.

17. SEPTEMBRIL 1944. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU SEADUS SAKSA OKUPANTIDE POOLT ÄRAVÕETUD MAA TAGASIANDMISE KOHTA EESTI NSV TALUPOEGADELE.

Väljavõte.

. . . . .

Lähtudes eesti töötava talurahva ja kogu töörahva huvidest ja soovidest Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Vastavalt Riigivolikogu poolt 23. juulil 1940 vastuvõetud deklaratsioonile maa kuulutamisest kogu rahva omanduseks ja selle tegelikuks läbiviimiseks Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa Kommunistliku (enamlaste) Partei Keskkomitee poolt 2. oktoobril 1940 antud „Maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamise määrusele"[68] lugeda kogu maa ühes selle põue varade, kõigi metsade, järvede ja jõgedega kogu rahva omanduseks, s. o. riigi omanduseks tunnustamine katkestamatult kehtivaks ja uuesti jalule seada riiklik maafond. Samuti seada jalule kõik okupatsiooni ajal rikutud maatameeste, väikemaapidajate ja keskmiktalude omanike õigused maale, mis nad omandanud ülaltähendatud deklaratsiooni, määruse ja selle teostamiseks antud juhendi põhjal.

2. Määrata kindlaks peale 30-hektarilise maa ülemmäära, mis jäetakse iga töötava talupoja ühe perekonna kasutada, ka senistele talundipidajatele jäetava maa alammäär 20 hektari ühe perekonna peale, missugusest määrast vähem ei või jätta maad talundipidajale, kui tema kasutuses oli maad üle 20 hektari.

20—30 ha suuruste ja suuremate talundite pidajatele jätta maad 20—30 ha ühe perekonna peale, sõltuvalt maa headusest ja asukohast.

Erandina vähendada isiklikuks kasutamiseks jäetavat maad 5—7 hektarini kõigile neile talundipidajatele, kes aktiivselt abistasid saksa okupante.

3. Arvata maafondi peale varem sinna arvatute veel: a) kõik saksa kolonistide maad, b) koos saksa röövvallu-

[68] Käesolev kogumik, dok. nr. 131.

tajatega põgenenud rahvavaenlaste maad, samuti peremeheta jäänud maad, c) maad, mis nende pidajatele jäävad tagasi andmata.

4. Määrata kindlaks, et riiklikku maafondi peab esmajärjekorras kasutatama taluteenijate, maatameeste ja väikemaapidajate maaga varustamiseks 12—18 ha suuruste talunditega ühe perekonna kohta, sõltuvalt maa headusest ja asukohast. Antava maa suuruse kindlaksmääramisel tuleb peale selle võtta arvesse maasaajate osavõttu võitlusest saksa okupantide vastu.

5. Anda uutele maasaajatele osa ehitisi ja inventari, mis kuulusid saksa kolonistidele ja kodumaa reetjatele, kes põgenesid koos saksa okupantidega.

6. Määrata kindlaks, et okupatsiooni ajal maatameestelt, väikemaapidajatelt ja keskmiktalunikelt röövitud maa, kariloomad, põllumajanduslik inventar ja muu vara tuleb tagasi anda nende seaduslikele pidajatele ja omanikele ning ära võtta nendelt, kelle käes need on ebaseaduslikult.

Okupatsiooni ajal ebaseaduslikult äravõetud maade tagasiandmisel on senised kasutajad kohustatud üle andma õigustatud maapidajatele tagasiantavate maade kogu 1944. aasta saagi. Sel juhul, kui saak on juba koristatud, arvestatakse see 1944. aastal maakasutajate poolt saadud keskmise saagi alusel.

7. Maapidajatelt, kelledelt osa maad maafondi jäetakse, eelkõige neilt, kes abistasid saksa okupante, võõrandatakse tasuta see osa tööloomi ja põllumajanduslikku inventari, missugust ei saa majapidamises täielikult kasutada seoses maa-ala vähendamisega. Need antakse üle maasaajatele taluteenijatele, maatameestele ja väikemaapidajatele, abistades neid seega majapidamiste soetamises.

8. Lugeda partei- ja nõukogude organite edasilükkamatuks ja tähtsamaks ülesandeks kehvik- ja keskmiktalupoegade majapidamiste abistamist, esmajoones nende abistamist, kes said kannatada saksa okupatsiooni ajal, abistades neid majade ja kõrvalhoonete ehitamisel, milleks anda vajalik hulk kohalikke ehitusmaterjale ning raielanke ehitusmaterjali valmistamiseks ja selle müümiseks soodsatel tingimustel kehvik- ja keskmiktalunike majapidamistele majade ja kõrvalhoonete ehitamiseks ja remonteerimiseks.

9. Anda krediiti individuaalsete hoonete ehitamiseks külades kehvik- ja keskmiktalunike majapidamistele, esmajoones neile, kes said kannatada saksa okupatsiooni ajal, kuni 10 000 rublani 7 aastaks.

„Eesti NSV Teataja" 1944, nr. 2, art. 10.

Nr. 165.

5. JAANUARIL 1945. — EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU JA EESTIMAA KOMMUNISTLIKU (BOLŠEVIKE) PARTEI KESKKOMITEE MÄÄRUS VALLA JA LINNA TÄITEVKOMITEEDE ALALISTE KOMISJONIDE JA VALLA TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE TÄITEVKOMITEEDE KÜLAVOLINIKE KOHTA.[69]

Nõukogude võimu organid, alustades uuesti oma tegevust Nõukogude Eesti territooriumil pärast tema vabastamist saksa fašistliku okupatsiooni ikkest, on äratanud töötavate rahvahulkade seas laialdast huvi aktiivseks osavõtmiseks ühiskondlikust ja riigi elust ning bolševistliku partei ja nõukogude valitsuse ürituste läbiviimisest. Maaseaduse elluviimisel, maa, loomade ja inventari üleandmisel maatameestele ja väikemaapidajaile on välja kujunenud aktiiv tööliste, kehvik- ja keskmiktalupoegade ja haritlaste hulgast. See aktiiv on vajalik koondada nõukogude ümber organiseeritud osavõtmiseks nõukogude võimu ülesannete teostamisel selleks, et nõukogud muutuksid üha enam töötavate hulkade ühiskondliku elu organisatsioonilis-poliitilisteks, majanduslikeks ja kultuurilisteks keskusteks. Selleks, et olla lähemal hulkadele, tunda nende vajadusi ja kiiremalt reageerida neile, kiiremalt rakendada ellu bolševistliku partei ja nõukogude valitsuse üritusi, on tekkinud vajadus moodustada valla ja linna täitevkomiteede juures alalised komisjonid, samuti ka valla täitevkomitee külavolinikud iga 10—20 talu kohta.

Töötavate hulkade edasiseks kaasatõmbamiseks aktiivseks osavõtmiseks nõukogude tööst ja kõigi poliitiliste,

[69] Nimetatud määruse juurde kuuluvad lisa nr. 1 — „Valla ja linna töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede alaliste komisjonide põhimäärus" ja lisa nr. 2 — „Valla täitevkomitee külavolinike põhimäärus". Nimetatud lisasid ei ole esitatud.

majanduslike ja kultuuriliste ürituste elluviimise aktiivseks organiseerimiseks, samuti ka kogu täitevkomiteede töö parandamiseks, luues nende ümber laialdane töötajate aktiiv, ja küla ning linna töötajate paremaks teenindamiseks Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee määravad:

1. Panna ette maakonna ja linna töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele ja EK(b)P maakonna- ja linnakomiteedele moodustada kõige eesrindlikumatest nõukogude aktivistidest-töölistest, töötavatest talupoegadest ja haritlastest valla ja linna töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede alalised komisjonid.

2. Määrata kindlaks, et igal valla täitevkomiteel peavad olema külavolinikud, arvestades üks valla täitevkomitee volinik iga 10—20 talu kohta, olenevalt talude paiknemisest. Maakonna töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedel ja EK(b)P maakonnakomiteedel eraldada 1945. a. jaanuarikuu kestel aktiivi hulgast inimesi, kes on olnud eesrindlikumad partei ja valitsuse ürituste elluviimisel, ja kinnitada nende seast valla täitevkomitee külavolinikud.

3. Kinnitada valla ja linna täitevkomiteede alaliste komisjonide põhimäärus ja valla töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede külavolinike põhimäärus (vt. lisad).

4. Kohustada maakonna töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteesid ja EK(b)P maakonna- ja linnakomiteesid pidevalt ja konkreetselt juhtima ja abistama valla ja linna täitevkomiteesid komisjonide ja külavolinike töö organiseerimisel.

„Eesti NSV Teataja" 1945, nr. 2, art. 24.

Nr. 166.

4. MAIL 1945. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS KÜLA TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE LOOMISE KOHTA EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKUS VABARIIGIS.

Nõukogude võimu lähendamiseks töötavatele hulkadele nende teenimise huvides ja eesmärgiga paremini organiseerida rahvast majanduslikuks ja kultuuriliseks

ülesehitustööks maal, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

Luua Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis küla töörahva saadikute nõukogud alluvusega valla töörahva saadikute nõukogudele.

„Eesti NSV Teataja" 1945, nr. 18, art. 256.

Nr. 167.

6. JUUNIL 1945. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) § 45 JA 48 MUUTMISE JA TÄIENDAMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused Eesti NSV liiduvabariikliku Toiduainetetööstuse Rahvakomissariaadi, Eesti NSV vabariikliku Ehituse ja Ehitusmaterjalide Tööstuse Rahvakomissariaadi ja Eesti NSV liiduvabariikliku Kalatööstuse Rahvakomissariaadi moodustamise kohta.

2. Vastavalt sellele sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvid 45 ja 48 järgmiselt:

„§ 45. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu moodustatakse ENSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimees;
ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe asetäitjad;
ENSV Riikliku Plaanikomisjoni esimees;
ENSV Rahvakomissarid:
Riigikaitse;
Välisasjade;
Kergetööstuse;
Kohaliku Tööstuse;
Toiduainetetööstuse;
Ehituse ja Ehitusmaterjalide Tööstuse;
Kalatööstuse;
Rahanduse;
Põllutöö;
Kaubanduse;
Siseasjade;

Riikliku Julgeoleku;
Kohtu;
Tervishoiu;
Hariduse;
Kommunaalmajanduse;
Sotsiaalkindlustuse;
Töö;
Riigikontrolli;
Üleliiduliste Rahvakomissariaatide volinikud."

„§ 48. ENSV Rahvakomissariaadid on kas liiduvabariiklikud või vabariiklikud.

ENSV liiduvabariiklike Rahvakomissariaatide hulka kuuluvad järgmised ENSV Rahvakomissariaadid:
Riigikaitse;
Välisasjade;
Kergetööstuse;
Toiduainetetööstuse;
Kalatööstuse;
Põllutöö;
Rahanduse;
Kaubanduse;
Siseasjade;
Riikliku Julgeoleku;
Kohtu;
Tervishoiu;
Riigikontrolli.

Vabariiklike Rahvakomissariaatide hulka kuuluvad järgmised ENSV Rahvakomissariaadid:
Kohaliku Tööstuse;
Ehituse ja Ehitusmaterjalide Tööstuse;
Hariduse;
Töö;
Kommunaalmajanduse;
Sotsiaalkindlustuse."

„Eesti NSV Teataja" 1945, nr. 23, art. 341.

Nr. 168.

26. NOVEMBRIL 1945. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) § 45 JA 48 MUUTMISE JA TÄIENDAMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Kinnitada järgmised Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused:

Seadlus Eesti NSV vabariikliku Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Rahvakomissariaadi moodustamise kohta;

Seadlus Eesti NSV liiduvabariikliku Metsatööstuse Rahvakomissariaadi moodustamise kohta;

Seadlus Eesti NSV vabariikliku Töö Rahvakomissariaadi likvideerimise kohta.

2. Vastavalt sellele teha Eesti NSV Konstitutsioonis järgmised muudatused ja täiendused:

a) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 45 pärast sõna „Kalatööstuse" sõnadega „Põlevkivi- ja Keemiatööstuse" ja pärast sõnu „Põlevkivi- ja Keemiatööstuse" sõnaga „Metsatööstuse";

b) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 48 pärast sõna „Kalatööstuse" sõnaga „Metsatööstuse" ja pärast sõnu „Ehituse ja Ehitusmaterjalide Tööstuse" sõnadega „Põlevkivi- ja Keemiatööstuse";

c) jätta välja Eesti NSV Konstitutsiooni § 45 ja 48 sõna „Töö".

„Eesti NSV Teataja" 1945, nr. 39, art. 597.

Nr. 169.

25. MÄRTSIL 1946. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU ÜMBERKUJUNDAMISE KOHTA EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGUKS.

Vastavalt NSV Liidu Ülemnõukogu 15. märtsi 1946 seadusele „NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu ümberkujundamise kohta NSV Liidu Ministrite Nõukoguks ning liidu- ja autonoomsete vabariikide rahvakomissaride nõukogude ümberkujundamise kohta liidu- ja auto-

noomsete vabariikide ministrite nõukogudeks" Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

Kujundada Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ümber Eesti NSV Ministrite Nõukoguks ja Eesti NSV rahvakomissariaadid — Eesti NSV ministeeriumideks. Vastavalt sellele nimetada Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimeest Eesti NSV Ministrite Nõukogu Esimeheks, Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe asetäitjaid — Eesti NSV Ministrite Nõukogu Esimehe asetäitjaiks ja Eesti NSV rahvakomissare — Eesti NSV ministreiks.

„Eesti NSV Teataja" 1946, nr. 19, art. 144.

Nr. 170.

26. JUUNIL 1946. — MUUDATUSTE JA TÄIENDUSTE TEGEMISE KOHTA NSVL RIIGIVAPI KUJUTISES, SEOSES LIIDUVABARIIKIDE ARVU KASVUGA.

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

Vastavalt NSVL Konstitutsiooni §§ 13 ja 143 asetada pealkirjad Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu riigivapile samuti ka Karjala-Soome, Moldaavia, Leedu, Läti ja Eesti liiduvabariigi keeles.

„NSV Liidu Ülemnõukogu Teataja" 1946, nr. 25.

Nr. 171.

31. OKTOOBRIL 1946. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS VNFSV TÖÖSEADUSTE KOODEKSI KEHTIMAPANEKU KOHTA.

Vastavalt NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusele 6. novembrist 1940 panna Eesti NSV territooriumil alates 1. novembrist 1946 kehtima VNFSV Tööseaduste koodeks.

„Eesti NSV Teataja" 1946, nr. 53, art. 450.

Nr. 172.

5. MÄRTSIL 1947. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI § 45, 48 JA 107 MUUTMISE NING TÄIENDAMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 26. veebruari 1947. a. seadlused „Eesti NSV Põllutööministeeriumi, Tehniliste Kultuuride Ministeeriumi ja Loomakasvatuse Ministeeriumi ühendamise kohta Eesti NSV Põllumajandusministeeriumiks" ja „Eesti NSV Sovhooside Ministeeriumi moodustamise kohta".

Vastavalt sellele:

a) kustutada Eesti NSV Konstitutsioonist § 45 ja 48 sõnad „Tehniliste Kultuuride", „Põllutöö" ja „Loomakasvatuse";

b) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 45 pärast sõna „Rahanduse" sõnaga „Põllumajanduse" ja pärast sõna „Põllumajanduse" sõnaga „Sovhooside";

c) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 48 pärast sõna „Metsatööstuse" sõnaga „Põllumajanduse" ja pärast sõna „Põllumajanduse" sõnaga „Sovhooside".

2. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 4. detsembri 1946. a. seadlus „Eesti NSV Ülemnõukogusse valitavate Eesti NSV kodanike vanusetsensuse kohta".

Vastavalt sellele sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni § 107 järgmiselt:

„§ 107. Saadikute valimised on üldised: kõigil ENSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varalisest seisundist ja endisest tegevusest, on õigus osa võtta saadikute valimistest, välja arvatud nõdrameelsed ja isikud, kes kohtuotsuse põhjal on ilma jäetud valimisõigusest.

ENSV Ülemnõukogu saadikuks võib valida ENSV iga kodaniku, kes on saanud 21-aastaseks, sõltumata tema rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varalisest seisundist ja endisest tegevusest."

„Eesti NSV Teataja" 1947, nr. 9, art. 75.

Nr. 173.

28. VEEBRUARIL 1948. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSE „EESTI NSV METSAMAJANDUSMINISTEERIUMI MOODUSTAMISE KOHTA" KINNITAMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 12. juuni 1947 seadlus „Eesti NSV Metsamajandusministeeriumi moodustamise kohta".

2. Teha vastavad muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvides 45 ja 48.

„Eesti NSV Teataja" 1948, nr. 10, art. 53.

Nr. 174.

30. MÄRTSIL 1948. — SEADLUS NSV LIIDU KODAKONDSUSE OMANDAMISE KORRA KOHTA LADINA-AMEERIKA MAADES ELAVATE LEEDU, LÄTI JA EESTI VABARIIGI KODANIKE NING BESSARAABIA PÄRITOLUGA ISIKUTE POOLT.

1. Määrata, et Ladina-Ameerika maades elavad Leedu, Läti ja Eesti vabariigi kodanikud ja Bessaraabia päritoluga isikud, kes ei ole endid registreerinud Nõukogude kodanikena NSV Liidu diplomaatilistes või konsulaatesindustes NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 1940. a. 7. septembri seadluses „NSV Liidu kodakondsuse omandamise korra kohta Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kodanike poolt" ja NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 1941. a. 8. märtsi seadluses „Bessaraabia elanikel Nõukogude kodakondsuse taastamise ja Põhja-Bukoviina elanike poolt Nõukogude kodakondsuse omandamise kohta" ettenähtud tähtajaks, omavad õigust hiljemalt 1. juuliks 1949 endid registreerida Nõukogude kodanikena NSV Liidu saatkondades või esindustes Ladina-Ameerika maades NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi ülalnimetatud seadluste §§ 2 määratud korra kohaselt.

2. Isikud, kes ei ole endid registreerinud käesoleva seadlusega määratud tähtajaks, võib NSV Liidu kodakondsusse vastu võtta üldistel alustel.

„NSV Liidu Ülemnõukogu Teataja" 1948, nr. 28.

Nr. 175.

12. APRILLIL 1948. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS ÜLDKOHUSTUSLIKE OTSUSTE ANDMISE KOHTA KOHALIKE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE TÄITEVKOMITEEDE POOLT JA NENDE RIKKUMISE EEST ADMINISTRATIIV-KARISTUSE MÄÄRAMISEST.[70]

Väljavõte.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

I.

1. Lubada maakondade, linnade, valdade ja alevite töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedel anda üldkohustuslikke otsuseid ja määrata nende rikkumise eest administratiiv-vastutavust.

2. Maakondade ja vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed võivad anda üldkohustuslikke otsuseid oma territooriumil järgmistes küsimustes:

a) ühiskondliku korra kaitseks;

b) elanikkonna tervise kaitseks (tervishoiureeglite täitmine, abinõude tarvituselevõtmine asustatud kohtade tervishoidlike olude parandamiseks, ühiskondliku toitlustamise teostamine ja võitlus tervishoiuvastaste nähetega);

c) võitluseks loodusõnnetustega (tulekahjud, uputused jne.);

d) tänavliiklemise korraldamiseks ja maanteede kasutamiseks;

e) metsade ja metsaistandike kaitsmiseks varguste, hävitamise ja tulekahjude vastu;

[70] Esimene Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus üldkohustuslike otsuste andmise ja nende rikkumise eest administratiivkaristuse määramise kohta töörahva saadikute nõukogude maakondade, linnade ja valdade täitevkomiteede poolt võeti vastu 31. märtsil 1941. a. (Vt. „Eesti NSV Teataja" 1941, nr. 41, art. 612.)

f) tuleohu vältimiseks;
g) ühiskondlikult kasutatavate ettevõtete (trammid, autobussid, saunad, sööklad jne.), samuti teatrite, kinode ja teiste avalike kohtade avamise, tegevuse korra ja sisemise korralduse kohta;
h) kauplemise korra kohta ärides ja turgudel;
i) transpordivahendite veohindade määramiseks;
j) ehitiste nõutavas korras hoidmiseks, samuti katuste lumest puhastamiseks, kõnni- ja sõiduteede, veevärgitorustiku ja veejuhtmete korrashoiuks, majade fassaadidele majanumbrite paigutamiseks ja nende valgustamiseks öösel;
k) agrokultuursete ja zootehniliste paranduste elluviimiseks ja võitluseks põllumajanduslike kahjuritega;
l) võitluseks loomataudidega;
m) jahinduse ja kalanduse korraldamiseks;
n) üldise koolikohustuse teostamise korra kohta;
o) mööduvate vägede majutamiseks;
p) tsiviilelanikkonna majutamiseks loodusõnnetuste puhul.

3. Maakondliku alluvusega linnade, valdade ning alevite töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed võivad anda üldkohustuslikke otsuseid oma territooriumil järgmistes küsimustes:
a) ühiskondliku korra kaitseks;
b) üldkasutatavate paikade, veekogude ning kaevude tervishoidliseks kaitseks;
c) tuleohu vastu abinõude tarvituselevõtmiseks;
d) võitluseks tärkava rohu kahjustamise ning aasade, haljasvööndite ja külvide rikkumise vastu;
e) võitluseks loomataudidega ja põllumajanduslike kahjuritega;
f) võitluseks loodusõnnetustega (tulekahjud, uputused jne.);
g) kauplemise aja ja korra kindlaksmääramiseks laatadel, turgudel ja teistel kauplemiseks määratud kohtadel;
h) istandike kaitseks, samuti parkide, murude jne. puhtuse kohta ja korrashoiuks;
i) ühiskondlikult kasutatavate ettevõtete töötamise korra kohta (sööklad, restoranid, saunad, ujulad, juuksetööstused, autobussid jne.);
j) tänavliiklemise korraldamiseks,
k) mööduvate vägede majutamiseks;

l) tsiviilelanikkonna majutamiseks loodusõnnetuste puhul.

4. Küsimustes, mis ei ole käesoleva seadluse § 2 ja 3 ette nähtud, võivad töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed anda üldkohustuslikke otsuseid ainult juhul, kui selline õigus on neile antud eriseadustega, seadlustega, NSV Liidu või Eesti NSV valitsuse määrustega.

5. Üldkohustuslikud otsused ei tohi olla vastuolus Eesti NSV territooriumil kehtivate seadustega, seadlustega ega kõrgemalseisvate täitevorganite määruste, juhendite, korralduste ning otsustega.

Üldkohustuslikke otsuseid ei või anda sellistes küsimustes, milliste kohta on olemas NSV Liidu või Eesti NSV kõrgemalseisvate riigivõimuorganite või ametkondade määrused, mis otseselt määravad kindlaks vastutavuse neis sisalduvate eeskirjade rikkumise eest, välja arvatud juhud, kui kõrgemalseisvate organite määruses on otseselt näidatud töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede õigus anda üldkohustuslikke otsuseid samades küsimustes.

6. Üldkohustuslikud otsused antakse tähtajaga kuni kaks aastat; pärast tähtaja möödumist kaotavad nad kehtivuse.

7. Igas üldkohustuslikus otsuses peab olema ette nähtud administratiivkaristus tema rikkumise eest ja täpselt näidatud, millise territooriumi üldkohustuslik otsus hõlmab ja millisel tähtajal ta jõustub, kusjuures see tähtaeg ei või olla vähem kui 10 päeva arvates väljakuulutamise päevast, välja arvatud erijuhud (mööduvate vägede majutamine, võitlus loodusõnnetustega jne.), kus üldkohustuslikud otsused viiakse ellu viivitamatult.

8. Üldkohustuslikud otsused tuleb tingimata avaldada ning elanikkonnale laiaulatuslikult teatavaks teha kõigi võimalike vahenditega (üleskleepimine, teatamine koosolekuil, avaldamine ajalehtedes jne.).

9. Töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede üldkohustuslikud otsused on kehtivad nii eraisikute kui ka riigiasutiste, ettevõtete ja ühiskondlike organisatsioonide suhtes, kusjuures viimasel juhul võetakse vastutusele need ametiisikud, kes oma teenistuskohuste täitmise korras peavad võtma abinõud tarvitusele üldkohustuslike otsuste õigeaegseks täitmiseks.

10. Juhul, kui üldkohustuslikku otsust rikuvad sõja-

väelased, kes kuuluvad NSV Liidu relvastatud jõudude ridadesse, ei kohaldata karistamisel käesolevat seadlust. Nende üleastumiste kohta koostatud protokollid saadetakse vastavale sõjaväeosa ülemale distsiplinaarkorras mõjutamiseks.

11. Maakondade ja vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede üldkohustuslikud otsused saadetakse kahe päeva jooksul arvates nende vastuvõtmisest täitevkomitee poolt maakonna või linna prokurörile, samuti Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile ja Eesti NSV Ministrite Nõukogule; maakondliku alluvusega linnade, valdade ja alevite töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede üldkohustuslikud otsused saadetakse sama tähtaja jooksul maakonna prokurörile ja maakonna töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele.

12. Juhul, kui prokurör vaidleb üldkohustusliku otsuse vastu, kuulub vastuvaidlus läbivaatamisele vastavas töörahva saadikute nõukogu täitevkomitees hiljemalt kümne päeva jooksul. Vastuvaidluse läbivaatamata jätmine ülaltähendatud tähtajal peatab üldkohustusliku otsuse kehtivuse.

13. Üldkohustuslike otsuste rikkumise eest määratakse administratiivkorras karistuseks kas hoiatus või rahatrahv.

14. Administratiiv-vastutavust kohaldatakse juhul, kui üleastuja tegudel puudub kriminaaliseloom ja kui nendele ei järgne kriminaalkorras vastutuselevõtmine.

15. Karistuse määraks, mis nähakse ette maakondade ja vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede üldkohustuslikes otsustes, on rahatrahv 25—100 rubla suuruses.

Karistuse määraks maakondliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede üldkohustuslike otsuste rikkumise eest on rahatrahv 15—50 rubla suuruses; valdade ja alevite töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede üldkohustuslike otsuste rikkumise eest — rahatrahv 5—10 rbl. suuruses.

16. Administratiivkaristuse määramine üldkohustuslike otsuste rikkumise eest toimub maakondade, linnade ja rajoonilise jaotusega linnades linnarajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede juures moodustatud administratiivkomisjoni määrusega. Komisjon koos-

neb komisjoni esimehest, tema asetäitjast ning kolmest liikmest. Komisjoni esimeheks on vastava töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimehe asetäitja või sama täitevkomitee liige; komisjoni üheks liikmeks on miilitsaülem või tema asetäitja. Komisjoni esimehe asetäitja ja komisjoni teised liikmed nimetatakse vastava töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee poolt täitevkomitee liikmete või sama nõukogu saadikute hulgast.

Valdades ja alevites määrab üldkohustuslike otsuste rikkumise eest karistuse valla ja alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee.

17. Maakondade ja vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed võivad oma üldkohustuslikes otsustes anda maakonna ning linna miilitsaosakondade või -jaoskondade ülematele õiguse iseseisvalt oma määrusega peale panna administratiivkaristuse hoiatusena või rahatrahvina 15—50 rubla suuruses. Samuti võib nende üldkohustuslike otsuste rikkumise eest, mis korraldavad ülaltähendatud linnades tänavliiklemist, sanitaarala või korda ühiskondlikes kohtades, anda kohapeal rahatrahvi määramise õigus 5—25 rublani miilitsateenistujaile ja töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee poolt eriti volitatud isikuile, kes teostavad vastavat järelevalvet. Rahatrahvi kohapeal tasumisest keeldumise puhul saadetakse protokoll edasi miilitsaülemale, kellel on õigus trahvi kõrgendada mitte rohkem kui kahekordseks.

18. Maakondade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed võivad oma üldkohustuslikes otsustes anda maakondliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele õiguse määrata maakonna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee üldkohustuslike otsuste rikkumise eest administratiivkaristus hoiatusena või rahatrahvina 25—50 rubla. Valdade ja alevite töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele, samuti ka külanõukogudele võivad maakondade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed anda õiguse määrata maakonna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee üldkohustusliku otsuse rikkumise eest administratiivkaristus hoiatusena või rahatrahvina 5—10 rubla.

Valdade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed võivad oma üldkohustuslikes otsustes anda külanõukogudele õiguse määrata valla töörahva saadikute nõukogu

täitevkomitee üldkohustuslike otsuste rikkumise eest administratiivkaristusena rahatrahvi 5—10 rubla.

19. Uldkohustuslike otsuste rikkumise kohta koostavad protokolli miilitsateenistujad, maakondade, linnade, linnarajoonide, valdade ja alevite töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede liikmed, külanõukogu saadikud ja teised ametiisikud, kellel on selleks õigus (metsakaitse-, tuletõrje-, tervishoiu-järelevalve jne. töötajad).

20. Administratiivkaristuse määrus peab tehtama hiljemalt ühe kuu jooksul, arvates üleastumise päevast, ja peab olema üleastujale kätte antud hiljemalt ühe kuu jooksul, arvates määruse tegemise päevast. Nendest tähtaegadest mittekinnipidamisel kuulub asi lõpetamisele.

21. Rahatrahv tuleb tasuda 2 nädala jooksul ning see makstakse karistatu poolt NSV Liidu Riigipanga asutisse, kohaliku töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee rahandusosakonda, külanõukogusse või muule asutisele, kellele on antud õigus vastu võtta kohalikku eelarvesse laekuvaid summasid. Trahvi mittemaksmisel toimub trahvi sundsissenõudmine rahvakohtu otsusel NSVL KTK ja RKN 11. aprilli 1937. a. määruses (LSKK 1937, 30, art. 120) ja Eesti NSV RKN 17. oktoobri 1945 määruses nr. 918 (ENSV Teataja 1945, 35, 552) ettenähtud korras.

22. Administratiivkaristuse määramine ja selle täideviimine peab olema lõpetatud 5 kuu jooksul, arvates üleastumise päevast. Selle tähtaja möödumisel kuulub asi lõpetamisele.

23. Isikud, kellele on määratud administratiivkaristus üldkohustusliku otsuse rikkumise eest, võivad kaevata administratiivkaristuse määruse peale järgmises korras:

a) külanõukogu määruse peale — valla täitevkomiteele;

b) valla ja alevi täitevkomitee määruse peale — maakonna täitevkomiteele;

c) maakonna või linnarajooni täitevkomitee juures kujundatud administratiivkomisjoni määruse peale — maakonna või linnarajooni täitevkomiteele;

d) linna täitevkomitee juures kujundatud administratiivkomisjoni määruse peale — linna täitevkomiteele;

e) miilitsaülema määruse peale — kõrgemale miilitsaülemale, kes kuulub vastava administratiivkomisjoni koosseisu;

f) miilitsaülema määruse peale, kes kuulub administra-

tiivkomisjoni koosseisu — vastavale administratiivkomisjonile.

Administratiivkaristuse määruse peale võidakse kaevata 5 päeva jooksul, arvates määruse kätteandmisest üleastujale. Kaebuse esitamine sel tähtajal peatab karistuse täideviimise. Kaebus antakse karistuse määranud organi kaudu. Kaebus tuleb läbi vaadata 20 päeva jooksul.

Täitevkomitee otsus esitatud kaebuse kohta on lõplik.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1948, nr. 13, art. 78.

Nr. 176.

13. APRILLIL 1949. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSE „EESTI NSV METSATÖÖSTUSE MINISTEERIUMI JA EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU JUURES ASUVA TSELLULOOSI- JA PABERITÖÖSTUSE VALITSUSE ÜHENDAMISE KOHTA EESTI NSV METSA- JA PABERITÖÖSTUSE MINISTEERIUMIKS" KINNITAMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 27. augusti 1948. a. seadlus „Eesti NSV Metsatööstuse Ministeeriumi ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Tselluloosi- ja Paberitööstuse Valitsuse ühendamise kohta Eesti NSV Metsa- ja Paberitööstuse Ministeeriumiks".

2. Teha vastav muudatus Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvis 48.

„Eesti NSV Teataja" 1949, nr. 12, art. 73.

Nr. 177.

13. APRILLIL 1949. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) TEKSTI MUUTMISE JA TÄIENDAMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab teha alljärgnevad muudatused ja täiendused Eesti NSV Konstitutsiooni tekstis:

1. § 5 sõnad „või kooperatiivse omanduse kujul" asendada sõnadega „või kooperatiivse-kolhoosliku omanduse

kujul (üksikute kolhooside omand, kooperatiivsete koondiste omand)".

Vastavalt sellele sõnastada § 5 järgmiselt:

„§ 5. Sotsialistlik omandus Eesti NSV-s esineb kas riikliku omanduse (kogu rahva vara) või kooperatiivse-kolhoosliku omanduse kujul (üksikute kolhooside omand, kooperatiivsete koondiste omand)."

2. § 7 sõnad „Kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondlikud ettevõtted" asendada sõnadega „Kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondlikud ettevõtted", sõnad „kooperatiivsete organisatsioonide poolt toodetavad saadused" asendada sõnadega „kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide poolt toodetavad saadused", sõnad „kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondliku, sotsialistliku omanduse" asendada sõnadega „kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondliku, sotsialistliku omandi".

Täiendada § 7 alljärgneva uue lõikega:

„Igal kolhoositalundil on peale põhisissetuleku ühiskondlikust kolhoosimajapidamisest isiklikuks kasutamiseks talundi juures väike maatükk ja isiklikuks omandiks abimajapidamine sellel maatükil, elumaja, tootlikud kariloomad, kodulinnud ja põllumajanduslik väikeinventar — vastavalt põllumajandusliku artelli põhikirjale."

Vastavalt sellele sõnastada § 7 järgmiselt:

„§ 7. Kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondlikud ettevõtted koos nende elusa ja eluta inventariga, kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide poolt toodetavad saadused, samuti ka nende ühiskondlikud ehitised moodustavad kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondliku, sotsialistliku omandi.

Igal kolhoositalundil on peale põhisissetuleku ühiskondlikust kolhoosimajapidamisest isiklikuks kasutamiseks talundi juures väike maatükk ja isiklikuks omandiks abimajapidamine sellel maatükil, elumaja, tootlikud kariloomad, kodulinnud ja põllumajanduslik väikeinventar — vastavalt põllumajandusliku artelli põhikirjale."

3. § 9 täiendada alljärgneva uue lõikega:

„Kolhooside käes olev maa kinnistatakse neile tasuta ning tähtajata kasutamiseks, see on jäädavalt."

Vastavalt sellele sõnastada § 9 järgmiselt:

„§ 9. Seadusega määratud piires talumajapidamiste käes olev maa kinnistatakse neile tasuta ning põliseks pidamiseks.

Kolhooside käes olev maa kinnistatakse neile tasuta ning tähtajata kasutamiseks, see on jäädavalt."

4. § 13 esimeses lõikes loetleda liiduvabariigid vastavalt elanikkonna arvule; teises lõikes asendada sõna „võimuorganite" sõnaga „riigivõimuorganite".

Vastavalt sellele sõnastada § 13 järgmiselt:

„§ 13. Vastastikuse abistamise teostamiseks majanduslikul ja poliitilisel, samuti ka riigikaitse alal Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik liitus vabatahtlikult üheõiguslike nõukogude sotsialistlike vabariikidega: Vene NFSV, Ukraina NSV, Valge-Vene NSV, Usbeki NSV, Kasahhi NSV, Gruusia NSV, Aserbaidžani NSV, Leedu NSV, Moldaavia NSV, Läti NSV, Kirgiisi NSV, Tadžiki NSV, Armeenia NSV, Turkmeeni NSV, Karjala-Soome NSV — liitriigiks nimetusega Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit.

Sellest sihist lähtudes Eesti NSV tagab NSV Liidule tema kõrgemate riigivõimu-organite ja riigivalitsemisorganite õigused, mis on kindlaks määratud NSV Liidu Konstitutsiooni §-s 14.

Väljaspool NSV Liidu Konstitutsiooni § 14 eeskirju Eesti NSV teostab riigivõimu iseseisvalt, säilitades täielikult oma suveräänsed õigused."

5. Seoses toimunud muudatustega Eesti NSV administratiiv-territoriaalses jaotuses sõnastada § 14 järgmiselt:

„§ 14. Eesti NSV koosseisu kuuluvad maakonnad: Harjumaa, Hiiumaa, Järvamaa, Jõgevamaa, Jõhvimaa, Läänemaa, Pärnumaa, Saaremaa, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa, Virumaa, Võrumaa ja linnad: Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu, Paldiski ja Kohtla-Järve, mis ei kuulu maakondadesse."

6. § 19 sissejuhatavas osas asendada sõna „võimuorganite" sõnaga „riigivõimu-organite"; punktis „a" asendada sõna „täitmise" sõnaga „kinnipidamise"; punkt „f" sõnastada järgmiselt:

„f) Eesti NSV riigieelarve ja selle täitmise aruande kinnitamine;"

punkt „n" sõnastada järgmiselt:

„n) tööseadusandlus; abielu- ja perekonna-seadusandlus;"

7. § 22 sõnad „ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja ENSV Rahvakomissariaatide" asendada sõnadega „Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV ministeeriumide".

8. § 29 sõnad: „tema kaks asetäitjat, Presiidiumi sekretär ja viis Presiidiumi liiget" asendada sõnadega: „kaks esimehe asetäitjat, Presiidiumi sekretär ja viis Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi liiget".

9. § 31 punktis „d" sõnad „ENSV Rahvakomissaride Nõukogu" asendada sõnadega „Eesti NSV Ministrite Nõukogu"; punktis „e" sõnad „ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe" ja sõna „Rahvakomissare" asendada sõnadega „Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe" ja „ministreid"; punkt „f" sõnastada järgmiselt:

„f) määrab kindlaks ja annab Eesti NSV aunimetusi;"

Täiendada § 31 alljärgneva uue punktiga:

„autasustab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjadega".

Vastavalt sellele sõnastada § 31 järgmiselt:

„§ 31. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium:

a) kutsub kokku Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärgud;

b) tõlgitseb Eesti NSV seadusi, annab seadlusi;

c) korraldab rahvahääletuse (referendumi);

d) tühistab Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusi ja korraldusi, samuti ka maakondade töörahva saadikute nõukogude otsuseid ja korraldusi, kui need ei vasta seadusele;

e) Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärkude vaheajal vabastab ametist ja nimetab Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe ettepanekul ametisse Eesti NSV üksikuid ministreid, esitades need hiljem kinnitamiseks Eesti NSV Ülemnõukogule;

f) määrab kindlaks ja annab Eesti NSV aunimetusi;

g) autasustab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjadega;

h) teostab armuandmise õigust kodanike suhtes, kes on süüdi mõistetud Eesti NSV kohtute poolt;

i) nimetab ja kutsub ära Eesti NSV diplomaatilisi esindajaid välisriikides;

j) võtab vastu tema juurde akrediteeritud välisriikide diplomaatiliste esindajate voli- ja ärakutsumiskirjad."

10. § 37 sõnad „mitte hiljem kui üks kuu pärast valimisi" asendada sõnadega „mitte hiljem kui kolm kuud pärast valimisi".

11. § 38, 39, 40, 41 ja 42 sõnad „ENSV Rahvakomissaride Nõukogu" asendada sõnadega „Eesti NSV Ministrite Nõukogu"; § 41 sõnad „NSVL Rahvakomissaride Nõukogu" asendada sõnadega „NSV Liidu Ministrite Nõukogu".

12. § 43 sõnad „ENSV Rahvakomissaride Nõukogu" asendada sõnadega „Eesti NSV Ministrite Nõukogu"; punktis „a" sõna „Rahvakomissariaatide" asendada sõnaga „ministeeriumide", sõnad „temale alluvate majanduslike, administratiivsete ja kultuuriliste asutuste tööd" asendada sõnadega „temale alluvate asutiste tööd" ja sõnad „üleliiduliste Rahvakomissariaatide" asendada sõnadega „üleliiduliste ministeeriumide"; punktis „f" sõnad „ENSV Rahvakomissaride Nõukogu juures" asendada sõnadega „Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures".

13. § 44 sõnad „ENSV Rahvakomissaride Nõukogul" asendada sõnadega „Eesti NSV Ministrite Nõukogul" ja sõnad „ENSV Rahvakomissaride" asendada sõnadega „Eesti NSV ministrite".

14. § 45 sõnad „ENSV Rahvakomissaride Nõukogu" asendada sõnadega „Eesti NSV Ministrite Nõukogu", sõnad „ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimees" asendada sõnadega „Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees", sõnad „ENSV Rahvakomissaride Nõukogu Esimehe asetäitjad" asendada sõnadega „Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitjad" ja sõnad „ENSV Rahvakomissarid" asendada sõnadega „Eesti NSV ministrid".

§ 45 jätta välja Eesti NSV ministrite loetelu ja sõnad „Üleliiduliste Rahvakomissariaatide volinikud".

Täiendada § 45 pärast sõnu „Eesti NSV ministrid" sõnadega „Kunstide Valitsuse juhataja" ja „Kultuur-haridus-like Asutiste Komitee esimees".

15. § 46, 47 ja 48 sõnad „Rahvakomissarid", „Rahvakomissariaadid" ja „Rahvakomissaride Nõukogu" asendada vastavalt sõnadega „ministrid", „ministeeriumid" ja „Ministrite Nõukogu".

16. Ministeeriumide loetelu § 48 viia vastavusse muudatustega ministeeriumide koosseisus ja sõnastada see paragrahv järgmiselt:

„§ 48. Eesti NSV ministeeriumid on kas liiduvabariiklikud või vabariiklikud.

Eesti NSV liiduvabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Kalatööstuse Ministeerium;
Kaubandusministeerium;
Kergetööstuse Ministeerium;
Kinematograafia Ministeerium;
Kohtuministeerium;
Metsa- ja Paberitööstuse Ministeerium;
Metsamajanduse Ministeerium;
Põllumajanduse Ministeerium;
Rahandusministeerium;
Relvastatud Jõudude Ministeerium;
Riigikontrolli Ministeerium;
Riikliku Julgeoleku Ministeerium;
Siseministeerium;
Sovhooside Ministeerium;
Tervishoiu Ministeerium;
Toiduainete Tööstuse Ministeerium;
Välisministeerium.

Vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:
Ehituse ja Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeerium;
Haridusministeerium;
Kohaliku Tööstuse Ministeerium;
Kommunaalmajanduse Ministeerium;
Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Ministeerium;
Sotsiaalkindlustuse Ministeerium."

17. § 49, 50 ja 51 sõnad „Rahvakomissariaadid", „Rahvakomissaride Nõukogule" ja „Rahvakomissar" asendada vastavalt sõnadega „ministeeriumid", „Ministrite Nõukogule" ja „minister".

18. § 57 sõnad „nende poolt valitud" asendada sõnadega „vastavate töörahva saadikute nõukogude poolt valitavad", sõnad „tema asetäitja" asendada sõnadega „esimehe asetäitja".

19. § 66 sõna „Rahvakomissariaatide" asendada sõnaga „ministeeriumide".

Maakondade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakondade loetelu § 66 viia vastavusse muudatustega maakondade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakondade koosseisus ja sõnastada see paragrahv järgmiselt:

„§ 66. Maakondade töörahva saadikute nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:
kaubandusosakond;
kohaliku tööstuse osakond;

kommunaalmajanduse osakond;
kultuur-hariduse osakond;
põllumajanduse osakond;
rahandusosakond;
rahvahariduse osakond;
sotsiaalkindlustuse osakond;
teede osakond;
tervishoiu osakond;
üldosakond;
plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures.

Peale selle võivad maakondade töörahva saadikute nõukogud vastavalt maakonna majanduse iseärasustele moodustada vastavate ministeeriumide kinnitusel ka teisi osakondi ja valitsusi."

20. § 67 ja 68 sõnad „Rahvakomissariaadid", „Rahvakomissariaat" ja „Rahvakomissariaadile" asendada vastavalt sõnadega „ministeeriumid", „ministeerium" ja „ministeeriumile".

§ 68 sõnad „Maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad ja talitused" asendada sõnadega „Maakondade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad ja valitsused" ja sõnad „vastava maakonna töötava rahva saadikute Nõukogule" asendada sõnadega „maakonna töörahva saadikute nõukogule".

21. § 69 sõnad „vastavalt linna tööstuse, linna- ja äärelinnamajanduse omapärale, järgmised osakonnad" asendada sõnadega „vastavalt linna- ja äärelinnamajanduse iseärasustele".

Linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakondade loetelu § 69 viia vastavusse muudatustega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakondade koosseisus ja sõnastada see paragrahv järgmiselt:

„§ 69. Linnade töörahva saadikute nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:
kaubandusosakond;
kohaliku tööstuse osakond;
kommunaalmajanduse osakond;
kultuur-hariduse osakond;
rahandusosakond;
rahvahariduse osakond;
sotsiaalkindlustuse osakond;

tervishoiu osakond;
üldosakond;
plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures ja peale selle, vastavalt linna- ja äärelinnamajanduse iseärasustele:
põllumajanduse osakond."

22. § 70 sõnad „Linnade töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad" asendada sõnadega „Linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad" ja sõnad „maakonna töötava rahva saadikute Nõukogu vastavale osakonnale" asendada sõnadega „maakonna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastavale osakonnale".

23. § 71 sõnad „töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad" asendada sõnadega „töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad" ja sõna „Rahvakomissariaadile" sõnaga „ministeeriumile"; seoses toimunud muudatustega Eesti NSV administratiiv-territoriaalses jaotuses sõnastada § 71 järgmiselt:

„§ 71. Tallinna, Tartu, Narva, Pärnu, Paldiski ja Kohtla-Järve linna töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad alluvad oma tegevuses nii oma linna töörahva saadikute nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka otseselt Eesti NSV vastavale ministeeriumile."

24. § 73 sõnad „Rahvakomissaride Nõukogu" asendada sõnadega „Ministrite Nõukogu".

25. § 76 pärast sõna „valdade" lisada sõna „alevite".

26. § 82 sõna „valdade" asendada sõnaga „maakondade".

27. § 86 sõna „Rahvakomissariaatide" asendada sõnaga „ministeeriumide", sõnad „NSVL prokurör" asendada sõnadega „NSV Liidu peaprokurör".

28. § 87, 88 ja 89 sõnad „NSVL prokurör" asendada sõnadega „NSV Liidu peaprokurör".

29. § 91 sõnad „tööliste rõhuva enamuse tööpäeva lühendamise teel 8 tunnini" asendada sõnadega „töölistele ja teenistujaile kaheksatunnilise tööpäeva kehtimapanekuga ja tööpäeva lühendamisega seitsme ja kuue tunnini real kutsealadel, kus on rasked töötingimused, ja nelja tunnini osakondades, kus on eriti rasked töötingimused".

Seoses sellega sõnastada § 91 järgmiselt:

„§ 91. Eesti NSV kodanikel on õigus puhkusele.

Õigus puhkusele kindlustatakse töölistele ja teenistujaile kaheksatunnilise tööpäeva kehtimapanekuga ja tööpäeva lühendamisega seitsme ja kuue tunnini real kutsealadel, kus on rasked töötingimused, ja nelja tunnini osakondades, kus on eriti rasked töötingimused; töölistele ja teenistujaile iga-aastase palgalise puhkuse kindlaksmääramisega, laialdase sanatooriumide, puhkekodude ja klubide võrgu töörahvale kasutada andmisega."

30. § 93 sõna „haridus" ette lisada sõna „seitsmeklassiline" ja jätta paragrahvist välja sõnad „kõrgem haridus kaasa arvatud" ja sõnad „õpilaste valdavale enamusele"; pärast sõnu „kõrgema kooli" lisada sõnad „väljapaistvaile õpilastele"; pärast sõnu „masina-traktorijaamades" lisada sõnad „ning kolhoosides".

Seoses sellega sõnastada § 93 järgmiselt:

„§ 93. Eesti NSV kodanikel on õigus haridusele.

Seda õigust kindlustab üldine kohuslik algharidus, tasuta seitsmeklassiline haridus, kõrgema kooli väljapaistvaile õpilastele riiklike stipendiumide andmise süsteem, emakeelne õpetus koolides, töörahvale tehastes, sovhoosides, masina-traktorijaamades ning kolhoosides tasuta tootmis-, tehnilise ja agronoomilise õpetuse organiseerimine."

31. § 94 teises lõikes pärast sõnu „ema ja lapse huvide riiklik kaitse" lisada sõnad „riiklik abi lasterikastele ja vallasemadele".

Seoses sellega sõnastada § 94 järgmiselt:

„§ 94. Naisele antakse Eesti NSV-s mehega võrdsed õigused kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel.

Nende õiguste teostamise võimaluse kindlustab naistele meestega võrdse õiguse andmine tööle, töötasule, puhkusele, sotsiaalkindlustusele ja haridusele, ema ja lapse huvide riiklik kaitse, riiklik abi lasterikastele ja vallasemadele, raseduse korral naisele puhkeaja andmine palga edasimaksmisega, laialdane sünnitusmajade, lastesõimede ja lasteaedade võrk."

32. § 104 sõnad „Tööliste ja Talurahva Punaväes" asendada sõnadega „NSV Liidu relvastatud jõudude ridades".

33. § 107 esimene lõige sõnastada järgmiselt:

„§ 107. Saadikute valimised on üldised: Eesti NSV kõi-

gil kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisust ja endisest tegevusest, on õigus osa võtta saadikute valimisest ja olla valitav, välja arvatud nõdrameelsed ja isikud, kes kohtu poolt on süüdi mõistetud ühes valimisõiguste äravõtmisega."

34. § 110 sõna „Punaväes" asendada sõnadega „NSV Liidu relvastatud jõudude ridades".

35. Kooskõlas ülaltoodud muudatuste ja täiendustega kinnitada Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) redigeeritud eesti- ja venekeelne tekst vastavalt lisale.[71]

„Eesti NSV Teataja" 1949, nr. 21, art. 127.

Nr. 178.

4. JUULIL 1950. — EESTI NSV SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI § 48 MUUTMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 30. märtsi 1950. a. seadlus „Eesti NSV Kergetööstuse Ministeeriumi moodustamise ja Kohaliku Tööstuse Ministeeriumi ning Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Ministeeriumi reorganiseerimise kohta Eesti NSV Kohaliku, Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Ministeeriumiks" ja Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 19. juuni 1950. a. seadlus „Eesti NSV Liha- ja Piimatööstuse Ministeeriumi moodustamise kohta".

Vastavalt sellele:

a) kustutada Eesti NSV Konstitutsioonist § 48 sõnad „Kohaliku Tööstuse Ministeerium" ja „Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Ministeerium";

b) täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 48 pärast sõna „Kohtuministeerium" sõnadega „Liha- ja Piimatööstuse Ministeerium" ja pärast sõna „Haridusministeerium" sõnadega „Kohaliku, Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Ministeerium".

„Eesti NSV Teataja" 1950, nr. 10, art. 81.

[71] Lisa ei ole esitatud.

Nr. 179.

26. SEPTEMBRIL 1950. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS MAARAJOONIDE MOODUSTAMISE KOHTA EESTI NSV-s.

Väljavõte.

1. Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvi 19 p. „b" alusel moodustada Eesti NSV-s 39 maarajooni, mis alluvad otseselt vabariiklikele organitele ning koosnevad järgmistest külanõukogudest, alevitest ning rajoonilise alluvusega linnadest:[72]

. . . . .

3. Seoses rajoonide moodustamisega likvideerida Eesti NSV jaotus maakondadesse ja valdadesse.

4. Teha ülesandeks Eesti NSV Ministrite Nõukogule esitada kinnitamiseks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile rajoonide täitevkomiteede koosseisud.

5. Esitada Eesti NSV Ülemnõukogule kinnitamiseks muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni vastavates paragrahvides, mis tulenevad käesolevast seadlusest.

6. Muuta maakondliku alluvusega linnad: Antsla, Valga, Viljandi, Võru, Jõgeva, Jõhvi, Kallaste, Keila, Kilingi-Nõmme, Kiviõli, Kunda, Kuressaare, Kärdla, Mustvee, Mustla, Mõisaküla, Otepää, Paide, Põltsamaa, Rakvere, Sindi, Suure-Jaani, Tapa, Tõrva, Türi, Haapsalu, Elva ning samuti vabariikliku alluvusega linn Paldiski rajoonilise alluvusega linnadeks.

„Eesti NSV Teataja" 1950, nr. 11, art. 114.

Nr. 180.

7. OKTOOBRIL 1950. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI 26. SEPTEMBRI 1950. A. SEADLUSE „MAARAJOONIDE MOODUSTAMISE KOHTA EESTI NSV-s" KINNITAMISE JA EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) TEKSTI MUUTMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

[72] Järgneb loetelu.

I. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 26. septembri 1950. a. seadlus „Maarajoonide moodustamise kohta Eesti NSV-s".

Vastavalt sellele teha Eesti NSV Konstitutsiooni tekstis järgmised muudatused:

1. § 14 sõna „maakonnad" asendada sõnaga „rajoonid" ja sõnastada § 14 järgmiselt:

„§ 14. Eesti NSV koosseisu kuuluvad rajoonid: Abja, Antsla, Elva, Haapsalu, Harju, Hiiumaa, Jõgeva, Jõhvi, Kallaste, Keila, Kilingi-Nõmme, Kiviõli, Kose, Kuressaare, Lihula, Loksa, Mustvee, Märjamaa, Orissaare, Otepää, Paide, Põltsamaa, Põlva, Pärnu, Pärnu-Jaagupi, Rakvere, Rapla, Räpina, Suure-Jaani, Tapa, Tartu, Tõrva, Türi, Valga, Vastseliina, Viljandi, Võru, Väike-Maarja, Vändra ja vabariikliku alluvusega linnad: Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu ja Kohtla-Järve."

2. § 19 punktis „b" sõnad „maakondade ja valdade" asendada sõnadega „rajoonide, linnade, alevite ja külanõukogude".

Vastavalt sellele sõnastada § 19 punkt „b" järgmiselt:

„b) Eesti NSV administratiiv-territoriaalse jaotuse, samuti rajoonide, linnade, alevite ja külanõukogude piiride määramine;"

3. § 31 punktis „d", § 43 punktis „e", paragrahvides 44, 52, 53, 54, 56, 66, 67, 68, 70, 76, 82, 88 ja 106 asendada sõnad „maakondade", „maakondades", „maakonna" vastavalt sõnadega „rajoonide", „rajoonides", „rajooni"; paragrahvides 52, 53, 54, 56, 57, 76 ja 106 kustutada sõnad „valdades", „valdade", „valla"; § 77 kustutada sõna „maakonnakohtud".

4. § 59 sõna „maakondade" asendada sõnaga „rajoonide" ja sõna „neli" sõnaga „kuus".

Vastavalt sellele sõnastada § 59 järgmiselt:

„§ 59. Rajoonide töörahva saadikute nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täitevkomiteede poolt vähemalt kuus korda aastas."

5. § 60 tühistada. § 61 ja § 62 esimene lõige märkida vastavalt numbritega 60 ja 61.

Vastavalt sellele sõnastada paragrahvid 60, 61 ja 62 järgmiselt:

„§ 60. Linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täidesaatvate organite poolt vähemalt üks kord kuus."

„§ 61. Töörahva saadikute nõukogud valivad oma istungjärgu ajaks juhataja ja sekretäri koosolekute juhatamiseks."

„§ 62. Külanõukogu esimees kutsub kokku külanõukogu ja juhatab selle koosolekuid."

6. § 71 kustutada sõna „Paldiski".

7. § 81 tühistada ning seoses sellega vähendada Konstitutsiooni järgnevate paragrahvide numbreid ühe võrra.

II. Vastavalt NSV Liidu Konstitutsiooni paragrahvile 78 nimetada Eesti NSV Relvastatud Jõudude Ministeerium Eesti NSV Sõjaministeeriumiks.

Seoses sellega kustutada Eesti NSV Konstitutsiooni § 48 sõnad „Relvastatud Jõudude Ministeerium" ja täiendada sama paragrahvi pärast sõnu „Sovhooside Ministeerium" sõnaga „Sõjaministeerium".

„Eesti NSV Teataja" 1951, nr. 4, art. 23.

Nr. 181.

28. OKTOOBRIL 1950. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS ÜLDKOHUSTUSLIKE OTSUSTE ANDMISE KOHTA RAJOONIDE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE TÄITEVKOMITEEDE JA KÜLANÕUKOGUDE POOLT.

1. Anda maarajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele kõik õigused üldkohustuslike otsuste väljaandmisel ja nende rikkumise eest administratiivkaristuse määramisel, mis on Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 12. aprilli 1948. a. seadluse „Üldkohustuslike otsuste andmise kohta kohalike töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt ja nende rikkumise eest administratiivkaristuste määramisest"[73] alusel ette nähtud maakondade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele.

2. Anda külanõukogudele kõik õigused üldkohustuslike otsuste väljaandmisel ja nende eest administratiivkaristuse määramisel, mis on Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 12. aprilli 1948. a. seadluse alusel ette nähtud valdade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele.

„Eesti NSV Teataja" 1951, nr. 2, art. 5.

[73] Käesolev kogumik, dok. nr. 175.

Nr. 182.

29. MÄRTSIL 1951. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI § 48 MUUTMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 17. novembri 1950. a. seadlus „Eesti NSV Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeeriumi moodustamisest ja Eesti NSV Ehituse ja Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeeriumi reorganiseerimisest Eesti NSV Ehitusministeeriumiks".

Vastavalt sellele asendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 48 sõnad „Ehituse ja Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeerium" sõnaga „Ehitusministeerium" ja täiendada § 48 pärast sõnu „Eesti NSV liiduvabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad" sõnadega „Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeerium".

„Eesti NSV Teataja" 1951, nr. 4, art. 24.

Nr. 183.

3. APRILLIL 1952. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSTE KINNITAMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 19. juuni 1951. a. seadlus „Eesti NSV Metsa- ja Paberitööstuse Ministeeriumi reorganiseerimisest".

Vastavalt sellele asendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 48 sõnad „Metsa- ja Paberitööstuse Ministeerium" sõnadega „Metsatööstuse Ministeerium".

2. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 1. oktoobri 1951. a. seadlus „Kinofikatsiooni osakonna võtmise kohta Eesti NSV rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakondade loetelusse".

Vastavalt sellele täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 66 pärast sõna „kaubandusosakond" sõnadega „kinofikatsiooni osakond".

„Eesti NSV Teataja" 1952, nr. 6, art. 31.

Nr. 184.

14. JAANUARIL 1953. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) TEKSTI MUUTMISE JA TÄIENDAMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

I. Teha alljärgnevad muudatused Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsiooni (Põhiseaduse) I peatüki „Ühiskondlik korraldus" tekstis:

1. § 4 sõnad „suurtööstus-ettevõtete tootmisriistade ning -vahendite eraomanduse kaotamise ja nende ettevõtete, pankade, transpordi- ja sidevahendite natsionaliseerimise tulemusena, et täielikult kaotada inimese ekspluateerimine inimese poolt ja üles ehitada sotsialistlik ühiskond" asendada sõnadega „tootmisriistade ning -vahendite eraomanduse kaotamise ja inimese teise inimese poolt ekspluateerimise hävitamise tulemusena".

Vastavalt sellele sõnastada § 4 järgmiselt:

„§ 4. Eesti NSV majanduslikuks aluseks on sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisriistade ning -vahendite sotsialistlik omandus, mis on kindlustunud kapitalistliku majandussüsteemi likvideerimise, tootmisriistade ning -vahendite eraomanduse kaotamise ja inimese teise inimese poolt ekspluateerimise hävitamise tulemusena."

2. § 6 sõnad „suured tehased ja vabrikud" asendada sõnadega „tehased, vabrikud", sõnad „suured majad" asendada sõnadega „põhiline elamufond".

Vastavalt sellele sõnastada § 6 järgmiselt:

„§ 6. Maa, maapõuevarad, veed, metsad, tehased, vabrikud, kaevandused, murrud, raudtee-, vee- ja õhutransport, pangad, sidevahendid, riigi poolt organiseeritud suured põllumajanduslikud ettevõtted (sovhoosid, masina-traktorijaamad jms.), samuti ka kommunaalettevõtted ja põhiline elamufond linnades ja tööstusasulais on riigi omand, see on kogu rahva vara."

3. § 8 pärast sõnu „Sotsialistliku majandussüsteemi kõrval" lisada sõnad „mis on Eesti NSV-s valitsevaks majandusvormiks", sõnad „Eesti NSV-s seadusega määratud piires lubatud üksiktalupoegade ja käsitööliste eramajapidamised ning väikesed tööstuslikud ja kaubanduslikud eraettevõtted" asendada sõnadega „seadusega lubatud üksik-

talupoegade ja käsitööliste väikesed, isiklikule tööle rajatud ning ilma võõra tööjõu ekspluateerimiseta eramajapidamised".

Kustutada § 9 esimene lõige ning muuta paragrahvide 8 ja 9 numeratsioon.

Vastavalt sellele sõnastada §§ 8 ja 9 järgmiselt:

„§ 8. Kolhooside käes olev maa kinnistatakse neile tasuta ning tähtajata kasutamiseks, see on jäädavalt."

„§ 9. Sotsialistliku majandussüsteemi kõrval, mis on Eesti NSV-s valitsevaks majandusvormiks, on seadusega lubatud üksiktalupoegade ja käsitööliste väikesed, isiklikule tööle rajatud ning ilma võõra tööjõu ekspluateerimiseta eramajapidamised."

4. § 10 sõnad „majapidamise inventarile ja koduseile tarbeesemeile" asendada sõnadega „koduse majapidamise inventarile ja tarbeesemeile".

Vastavalt sellele sõnastada § 10 järgmiselt:

„§ 10. Seadus kaitseb kodanike isikliku omanduse õigust nende töötuludele ja säästudele, elumajale ja kodusele abimajapidamisele, koduse majapidamise inventarile ja tarbeesemeile, isikliku tarvituse ja mugavuse esemeile, samuti ka kodanike isikliku omandi pärimise õigust."

II. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 3. mai 1952. a. seadlused „Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi koosseisus Tallinna, Pärnu ja Tartu oblastite moodustamise kohta" ja „Vabariikliku alluvusega linnade Tartu, Narva, Pärnu ja Kohtla-Järve oblastilise alluvusega linnade kategooriasse üleviimise kohta".

Vastavalt sellele teha Eesti NSV Konstitutsiooni tekstis järgmised muudatused ja täiendused:

1. § 14 asendada Eesti NSV rajoonide loetelu Eesti NSV oblastite loeteluga.

Vastavalt sellele sõnastada § 14 järgmiselt:

„§ 14. Eesti NSV koosseisu kuuluvad oblastid: Pärnu, Tallinna ja Tartu."

2. Sõnastada § 19 punktid „b" ja „g" järgmiselt:

„b) Eesti NSV oblastite piiride ja rajoonilise jaotuse määramine, samuti Eesti NSV koosseisus uute oblastite moodustamise esitamine NSV Liidu Ülemnõukogule kinnitamiseks;"

„g) riiklike ja kohalike maksude ja muude tulude kindlaksmääramine kooskõlas NSV Liidu seadusandlusega, samuti oblastite kohalike eelarvete täitmise juhtimine;"

3. § 59 täiendada alljärgneva uue lõikega:

„Oblastite töörahva saadikute nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täitevkomiteede poolt vähemalt neli korda aastas."

Vastavalt sellele sõnastada § 59 järgmiselt:

„§ 59. Oblastite töörahva saadikute nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täitevkomiteede poolt vähemalt neli korda aastas.

Rajoonide töörahva saadikute nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täitevkomiteede poolt vähemalt kuus korda aastas."

4. Täiendada Konstitutsiooni alljärgnevate paragrahvidega 65-a, 65-b ja 65-c.

„§ 65-a. Oblastite töörahva saadikute nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad ja valitsused:

osakonnad —

arhitektuuri osakond;
kaubandusosakond;
kohaliku kütusetööstuse osakond;
kohaliku tööstuse osakond;
kommunaalmajanduse osakond;
kultuurihariduslike asutiste osakond;
kunstide osakond;
maaparanduse osakond;
rahandusosakond;
rahvahariduse osakond;
sotsiaalkindlustuse osakond;
teede osakond;
tervishoiu osakond;
üldosakond;

valitsused —

kinofikatsiooni valitsus;
küla- ja kolhoosiehituse valitsus;
põllumajanduse valitsus;
plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures,

ning peale selle moodustavad oblastite töörahva saadikute nõukogud vastavalt oblasti majanduse iseärasustele ning kergetööstuse, liha- ja piimatööstuse, metsamajanduse, sovhooside ja toiduainete tööstuse liiduvabariiklike ministeeriumide kinnitusel

kergetööstuse,

liha- ja piimatööstuse,
metsamajanduse,
sovhooside,
toiduainete tööstuse
osakonnad või valitsused."

„§ 65-b. Vastavalt oblasti oludele üleliidulised ministeeriumid, Eesti NSV Siseministeerium, Eesti NSV Riikliku Julgeoleku Ministeerium ja Eesti NSV Kohtuministeerium moodustavad NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste alusel oma valitsused oblastite töörahva saadikute nõukogude juures."

„§ 65-c. Oblastite töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad ja valitsused alluvad oma tegevuses nii vastava oblasti töörahva saadikute nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka Eesti NSV vastavale ministeeriumile."

5. § 66 pärast sõnu „kultuurhariduse osakond" lisada sõnad „küla- ja kolhoosiehituse osakond"; sõnad „vastavate ministeeriumide kinnitusel ka teisi osakondi ja valitsusi" asendada sõnadega „oblasti töörahva saadikute nõukogu kinnitusel ka teisi osakondi".

Vastavalt sellele sõnastada § 66 järgmiselt:

„§ 66. Rajoonide töörahva saadikute nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:
kaubandusosakond;
kinofikatsiooni osakond;
kohaliku tööstuse osakond;
kommunaalmajanduse osakond;
kultuurhariduse osakond;
küla- ja kolhoosiehituse osakond;
põllumajanduse osakond;
rahandusosakond;
rahvahariduse osakond;
sotsiaalkindlustuse osakond;
teede osakond;
tervishoiu osakond;
üldosakond;
plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures.

Peale selle võivad rajoonide töörahva saadikute nõukogud vastavalt rajooni majanduse iseärasustele moodustada oblasti töörahva saadikute nõukogu kinnitusel ka teisi osakondi."

6. § 67 sõnad „üleliidulised ministeeriumid ja Siseministeerium" asendada sõnadega „Eesti NSV Siseministeerium ja Eesti NSV Riikliku Julgeoleku Ministeerium", sõna „valitsused" asendada sõnaga „osakonnad" ning pärast sõnu „NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste alusel" lisada sõnad „ning vastava oblasti töörahva saadikute nõukogu kinnitusel".

Vastavalt sellele sõnastada § 67 järgmiselt:

„§ 67. Vastavalt rajooni oludele Eesti NSV Siseministeerium ja Eesti NSV Riikliku Julgeoleku Ministeerium moodustavad NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste alusel ning vastava oblasti töörahva saadikute nõukogu kinnitusel oma osakonnad rajoonide töörahva saadikute nõukogude juures."

7. § 68 kustutada sõnad „ja valitsused", sõnad „Eesti NSV vastavale ministeeriumile" asendada sõnadega „oblasti töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastavale osakonnale".

Vastavalt sellele sõnastada § 68 järgmiselt:

„§ 68. Rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad alluvad oma tegevuses nii rajooni töörahva saadikute nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka oblasti töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastavale osakonnale."

8. § 70 pärast sõnu „vastavale osakonnale" lisada sõnad „või otseselt oblasti töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastavale osakonnale".

Vastavalt sellele sõnastada § 70 järgmiselt:

„§ 70. Linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad alluvad oma tegevuses nii linna töörahva saadikute nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastavale osakonnale või otseselt oblasti töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastavale osakonnale."

9. Sõnastada § 71 järgmiselt:

„§ 71. Tallinna Linna Töörahva Saadikute Nõukogu Täitevkomitee osakonnad alluvad oma tegevuses nii Tallinna Linna Töörahva Saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka otseselt Eesti NSV vastavale ministeeriumile."

10. § 77 enne sõnu „ja rahvakohtud" lisada sõna „oblastikohtud".

Vastavalt sellele sõnastada § 77 järgmiselt:

„§ 77. Õigusemõistmist Eesti NSV-s teostavad Eesti NSV Ülemkohus, oblastikohtud ja rahvakohtud, samuti ka NSV Liidu erikohtud, mis moodustatakse NSV Liidu Ülemnõukogu poolt."

11. Täiendada Konstitutsiooni alljärgneva paragrahviga 80-a.

„§ 80-a. Oblastikohtud valitakse oblastite töörahva saadikute nõukogude poolt viieks aastaks."

12. § 86 pärast sõnu „Eesti NSV prokuröri" lisada sõnad „ja oblastite prokurörid".

Vastavalt sellele sõnastada § 86 järgmiselt:

„§ 86. Eesti NSV prokuröri ja oblastite prokurörid nimetab ametisse NSV Liidu peaprokurör viieks aastaks."

13. § 31 punktis „d", § 43 punktis „e", § 44 asendada sõna „rajoonide" sõnaga „oblastite"; paragrahvides 52, 53, 54, 56, 76 ja 105 enne sõnu „rajoonides", „rajoonide" ja „rajooni" lisada vastavalt sõnad „oblastites", „oblastite", „oblasti".

III. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 9. jaanuari 1953. a. seadlus „Eesti NSV Autotranspordi Ministeeriumi moodustamise kohta".

Vastavalt sellele täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 48 pärast sõnu „Eesti NSV liiduvabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad" sõnadega „Autotranspordi Ministeerium".

„Eesti NSV Teataja" 1953, nr. 2, art. 11.

Nr. 185.

6. VEEBRUARIL 1953. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NSV RIIGILIPU KOHTA.[74]

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Muuta Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigilippu ja kinnitada Eesti Nõukogude Sotsialistliku

[74] 22. oktoobril 1955. a. kehtestatud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluses Eesti NSV riigilipu põhimääruse kinnitamise kohta on öeldud: „Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigilipp sümboliseerib Eesti NSV riiklikku suveräänsust ja tööliste ning talupoegade vääramatut liitu võitluses kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest." (Vt. „Eesti NSV Teataja" 1955, nr. 13, art. 103).

Vabariigi riigilipuks punast värvi kangas, mida läbib sinine laineline vööt kahe valge triibuga ülalpool, kujundades kuus teravatipulist lainet piki lippu. Sinine laineline vööt koos valgete triipudega moodustab kolm kümnendikku lipu laiusest. Ülemine punane vööt moodustab poole lipu laiusest, alumine punane vööt ühe viiendiku lipu laiusest. Lipukanga ülemise punase osa vasakus ülemises nurgas lipu pikkusest ühe kuuendiku kaugusel vardast on kujutatud kuldne sirp ja vasar ning nende kohal kuldääristuses punane viisnurk. Lipu laiuse suhe pikkusega on 1:2.

2. Teha Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogule ettepanek Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 116 vastavaks muutmiseks ja täiendamiseks.

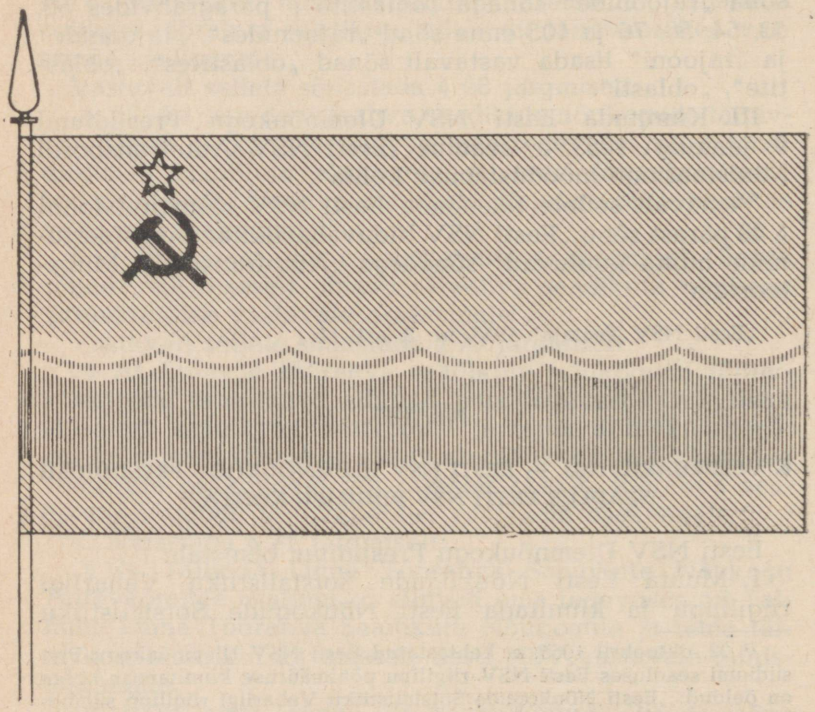

Eesti NSV riigilipp.

„Eesti NSV Teataja" 1953, nr. 3, art. 29.

Nr. 186.

27. APRILLIL 1953. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NSV LIIDUVABARIIKLIKE MINISTEERIUMIDE ÜMBERKUJUNDAMISE KOHTA.

Kooskõlas NSV Liidu 15. märtsi 1953. a. seadusega „NSV Liidu ministeeriumide ümberkujundamise kohta" Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Ühendada Eesti NSV Riikliku Julgeoleku Ministeerium ja Eesti NSV Siseministeerium üheks ministeeriumiks — Eesti NSV Siseministeeriumiks.

2. Ümber kujundada Eesti NSV Sõjaministeerium Eesti NSV Kaitseministeeriumiks.

3. Ühendada Eesti NSV Põllumajanduse Ministeerium, Eesti NSV Sovhooside Ministeerium, Eesti NSV Metsamajanduse Ministeerium, NSV Liidu Varumise Ministeeriumi Voliniku Valitsus Eesti NSV-s, Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuv Jahimajanduse Valitsus, Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuv Maaparanduse Peavalitsus ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuv Kolhooside Ehitamise Peavalitsus (kolhooside ehitamise osas) üheks ministeeriumiks — Eesti NSV Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumiks.

4. Ühendada Eesti NSV Kinematograafia Ministeerium, Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuv Kunstide Valitsus, Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuv Raadioinformatsiooni Komitee, Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuv Kultuurihariduslike Asutiste Komitee, Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuv Polügraafiatööstuse, Kirjastuste ja Raamatukaubanduse Valitsus ja Eesti Vabariiklik Tööjõureservide Valitsus üheks ministeeriumiks — Eesti NSV Kultuuriministeeriumiks.

5. Ühendada Eesti NSV Kergetööstuse Ministeerium, Eesti NSV Toiduainete Tööstuse Ministeerium, Eesti NSV Liha- ja Piimatööstuse Ministeerium ja Eesti NSV Kalatööstuse Ministeerium üheks ministeeriumiks — Eesti NSV Kerge- ja Toiduainetetööstuse Ministeeriumiks.

6. Ümber kujundada Eesti NSV Metsatööstuse Ministeerium Eesti NSV Metsa- ja Paberitööstuse Ministeeriumiks.

7. Likvideerida Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures

asuv Kehakultuuri- ja Spordikomitee, andes tema funktsioonid üle Eesti NSV Tervishoiu Ministeeriumile.

8. Käesolev seadlus esitada kinnitamiseks Eesti NSV Ülemnõukogule.

„Eesti NSV Teataja" 1953, nr. 6, art. 53.

Nr. 187.

21. AUGUSTIL 1953. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS MUUDATUSTE JA TÄIENDUSTE TEGEMISE KOHTA EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) PARAGRAHVIDES 97 JA 116.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Seoses partei nimetuse muutmisega, mis võeti vastu Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XIX kongressil, teha vastavad muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvis 97 ning sõnastada see paragrahv järgmiselt:

„§ 97. Vastavalt töörahva huvidele ja rahvahulkade organisatsioonilise isetegevuse ning poliitilise aktiivsuse arendamiseks tagatakse Eesti NSV kodanikele õigus ühineda ühiskondlikesse organisatsioonidesse: ametiühinguisse, kooperatiiv-koondistesse, noorsoo-organisatsioonidesse, spordi- ja kaitseorganisatsioonidesse, kultuurilistesse, tehnilistesse ja teaduslikesse ühinguisse; kõige aktiivsemad ja teadlikumad kodanikud töölisklassi, töötava talurahva ja töötava intelligentsi ridadest ühinevad aga vabatahtlikult Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteisse, kes on töörahva eelvägi tema võitluses kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest ja töörahva kõigi, nii ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuum."

2. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 6. veebruari 1953. a. seadlus „Eesti NSV riigilipu kohta".

Vastavalt sellele sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahv 116 järgmiselt:

„§ 116. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigilipuks on punast värvi kangas, mida läbib sinine laineline vööt kahe valge triibuga ülalpool, kujundades kuus teravatipulist lainet piki lippu. Sinine laineline vööt koos

valgete triipudega moodustab kolm kümnendikku lipu laiusest. Ülemine punane vööt moodustab poole lipu laiusest, alumine punane vööt ühe viiendiku lipu laiusest. Lipukanga ülemise punase osa vasakus ülemises nurgas lipu pikkusest ühe kuuendiku kaugusel vardast on kujutatud kuldne sirp ja vasar ning nende kohal kuldääristuses punane viisnurk. Lipu laiuse suhe pikkusega on 1:2."

„Eesti NSV Teataja" 1953, nr. 9, art. 103.

Nr. 188.

5. JUUNIL 1954. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSTE KINNITAMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused:

19. septembrist 1953. a. „Eesti NSV Laiatarbe Tööstuskaupade Ministeeriumi moodustamisest",

19. septembrist 1953. a. „Eesti NSV Toidukaupade Tööstuse Ministeeriumi moodustamisest",

19. septembrist 1953. a. „Eesti NSV Sovhooside Ministeeriumi moodustamisest",

31. oktoobrist 1953. a. „Eesti NSV Autotranspordi ja Maanteede Ministeeriumi organiseerimisest",

26. detsembrist 1953. a. „Eesti NSV Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumi reorganiseerimisest",

3. aprillist 1954. a. „Muudatuste tegemisest Eesti NSV territooriumil kehtivas abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodeksis",

8. maist 1954. a. „Eesti NSV Kalatööstuse Ministeeriumi moodustamisest",

8. maist 1954. a. „Eesti NSV Liha- ja Piimasaaduste Tööstuse Ministeeriumi moodustamisest",

8. maist 1954. a. „Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Julgeoleku Komitee moodustamisest",

8. maist 1954. a. „Eesti NSV rajoonide ja linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakondade ümberkujundamisest".

„Eesti NSV Teataja" 1954, nr. 9, art. 89.

Nr. 189.

17. JUUNIL 1954. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NSV KÜLANÕUKOGUDE ÜHENDAMISEST.

Väljavõte.

Seoses kolhooside ühinemisega ning kolhoosidevahelise maakorralduse läbiviimisega ei vasta real juhtudel kolhooside piirid külanõukogude piiridele, paljud kolhoosid asuvad mitme külanõukogu territooriumil, mis tunduvalt raskendab külanõukogude tööd nende ees seisvate ülesannete täitmisel riigivalitsemise ja majandusliku ning kultuurilise ülesehitustöö alal.

Lähtudes sellest ning külanõukogude töö parandamiseks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Kiita heaks Eesti NSV Ministrite Nõukogu ettepanek ning läbi viia Eesti NSV külanõukogude ühendamine, moodustades senise 641 külanõukogu asemel 320 külanõukogu järgmiselt:[75]

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1954, nr. 10, art. 104.

Nr. 190.

7. APRILLIL 1955. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSTE KINNITAMISEST NING EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) MÕNEDE PARAGRAHVIDE TEKSTIS MUUDATUSTE JA TÄIENDUSTE TEGEMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

I.

Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused:

[75] Järgneb külanõukogude loetelu.

11. septembrist 1954. a. „Eesti NSV Metsa- ja Paberitööstuse Ministeeriumi reorganiseerimisest";

11. septembrist 1954. a. „Eesti NSV Ehitusministeeriumi ümberkujundamisest Eesti NSV Linna- ja Maaehituse Ministeeriumiks";

15. jaanuarist 1955. a. „Eesti NSV Sideministeeriumi moodustamisest".

Vastavalt sellele ning seoses oblastite likvideerimisega Eesti NSV koosseisus ja Eesti NSV riigivalitsemisorganite süsteemis teostatud ümberkujundustega teha Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) tekstis järgmised muudatused ja täiendused:

§ 1. Sõnastada § 14 järgmiselt:

„§ 14. Eesti NSV koosseisu kuuluvad rajoonid: Abja, Antsla, Elva, Haapsalu, Harju, Hiiumaa, Jõgeva, Jõhvi, Kallaste, Keila, Kilingi-Nõmme, Kingissepa, Kiviõli, Kose, Lihula, Loksa, Mustvee, Märjamaa, Orissaare, Otepää, Paide, Põltsamaa, Põlva, Pärnu, Pärnu-Jaagupi, Rakvere, Rapla, Räpina, Suure-Jaani, Tapa, Tartu, Tõrva, Türi, Valga, Vastseliina, Viljandi, Võru, Väike-Maarja, Vändra ja vabariikliku alluvusega linnad: Tallinn, Kohtla-Järve, Narva, Pärnu ja Tartu."

§ 2. Sõnastada § 19 punktid „b" ja „g" järgmiselt:

„b) Eesti NSV administratiiv-territoriaalse jaotuse, samuti rajoonide, linnade, alevite ja külanõukogude piiride määramine;"

„g) riiklike ja kohalike maksude ja muude tulude kindlaksmääramine kooskõlas NSV Liidu seadusandlusega, samuti kohalike eelarvete täitmise juhtimine;"

§ 3. Sõnastada §-d 45 ja 48 järgmiselt:

„§ 45. Eesti NSV Ministrite Nõukogu moodustatakse Eesti NSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitjad;

Eesti NSV ministrid;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Plaanikomisjoni esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Julgeoleku Komitee esimees."

„§ 48. Eesti NSV ministeeriumid on kas liidulis-vabariiklikud või vabariiklikud.

Eesti NSV liidulis-vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Autotranspordi ja Maanteede Ministeerium;
Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeerium;
Kaitseministeerium;
Kalatööstuse Ministeerium;
Kaubandusministeerium;
Kohtuministeerium;
Kultuuriministeerium;
Laiatarbe Tööstuskaupade Ministeerium;
Liha- ja Piimasaaduste Tööstuse Ministeerium;
Linna- ja Maaehituse Ministeerium;
Metsatööstuse Ministeerium;
Põllumajanduse Ministeerium;
Rahandusministeerium;
Riigikontrolli Ministeerium;
Sideministeerium;
Siseministeerium;
Sovhooside Ministeerium;
Tervishoiu Ministeerium;
Toidukaupade Tööstuse Ministeerium;
Välisministeerium.

Eesti NSV vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Haridusministeerium;
Kohaliku, Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Ministeerium;
Kommunaalmajanduse Ministeerium;
Sotsiaalkindlustuse Ministeerium."

§ 4. § 59 esimene lõige kustutada.

Vastavalt sellele sõnastada § 59 järgmiselt:

„§ 59. Rajoonide töörahva saadikute nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täitevkomiteede poolt vähemalt kuus korda aastas."

§ 5. Sõnastada § 66 järgmiselt:

„§ 66. Rajoonide töörahva saadikute nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:

kaubandusosakond;
kommunaalmajanduse osakond;
kolhooside ehitamise osakond;
kultuuriosakond;
rahandusosakond;
rahvahariduse osakond;
sotsiaalkindlustuse osakond;
teede osakond;

tervishoiu osakond;
üldosakond;
plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures.

Peale selle võivad rajoonide töörahva saadikute nõukogud vastavalt rajooni majanduse iseärasustele moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi kinnitusel ka teisi osakondi."

§ 6. §-s 67 sõnad „ning vastava oblasti töörahva saadikute nõukogu kinnitusel" asendada sõnadega „ning Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi kinnitusel"; sõnad „Eesti NSV Siseministeerium ja Eesti NSV Riikliku Julgeoleku Ministeerium moodustavad" asendada sõnadega „moodustab Eesti NSV Siseministeerium".

Vastavalt sellele sõnastada § 67 järgmiselt:

„§ 67. Vastavalt rajooni oludele moodustab Eesti NSV Siseministeerium NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste alusel ning Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi kinnitusel oma osakonnad rajoonide töörahva saadikute nõukogude juures."

§ 7. §-s 68 sõnad „oblasti töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastavale osakonnale" asendada sõnadega „Eesti NSV vastavale ministeeriumile".

Vastavalt sellele sõnastada § 68 järgmiselt:

„§ 68. Rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad alluvad oma tegevuses nii rajooni töörahva saadikute nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka Eesti NSV vastavale ministeeriumile."

§ 8. Sõnastada § 69 järgmiselt:

„§ 69. Linnade töörahva saadikute nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:
kaubandusosakond;
kommunaalmajanduse osakond;
kultuuriosakond;
rahandusosakond;
rahvahariduse osakond;
sotsiaalkindlustuse osakond;
tervishoiu osakond;
üldosakond;
plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures
ja peale selle, vastavalt linna tööstuse ning linna- ja äärelinnamajanduse iseärasustele:

kohaliku tööstuse osakond;
põllumajanduse osakond."

§ 9. §-s 70 kustutada sõnad „või otseselt oblasti töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastavale osakonnale".

Vastavalt sellele sõnastada § 70 järgmiselt:

„§ 70. Linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad alluvad oma tegevuses nii linna töörahva saadikute nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastavale osakonnale."

§ 10. Sõnastada § 71 järgmiselt:

„§ 71. Tallinna, Kohtla-Järve, Narva, Pärnu ja Tartu linna töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad alluvad oma tegevuses nii oma linna töörahva saadikute nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka otseselt Eesti NSV vastavale ministeeriumile."

§ 11. §-s 77 enne sõnu „ja rahvakohtud" kustutada sõna „oblastikohtud".

Vastavalt sellele sõnastada § 77 järgmiselt:

„§ 77. Õigusemõistmist Eesti NSV-s teostavad Eesti NSV Ülemkohus ja rahvakohtud, samuti ka NSV Liidu Ülemnõukogu määramisel loodavad NSV Liidu erikohtud."

§ 12. §-s 86 sõnad „Eesti NSV prokuröri ja oblastite prokuröri nimetab ametisse" asendada sõnadega „Eesti NSV prokuröri nimetab ametisse".

Vastavalt sellele sõnastada § 86 järgmiselt:

„§ 86. Eesti NSV prokuröri nimetab ametisse NSV Liidu peaprokurör viieks aastaks."

§ 13. Kustutada Eesti NSV Konstitutsiooni tekstist §-d 65-a, 65-b, 65-c ja 80-a.

§ 14. § 31 punktis „d", § 43 punktis „e", §-s 44 asendada sõna „oblastite" sõnadega „rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade"; §-des 52, 53, 54, 56, 76 ja 105 kustutada vastavalt sõnad „oblastites", „oblastite", „oblasti".

II.

§ 15. Suurendada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete arvu viielt seitsmeni.

Vastavalt sellele sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni § 29 järgmiselt:

„§ 29. Eesti NSV Ülemnõukogu valib Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi järgmises koosseisus: Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees, kaks esimehe asetäitjat, Presiidiumi sekretär ja seitse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi liiget."

III.

§ 16. Teha Eesti NSV Konstitutsiooni mõnede paragrahvide tekstis keelelis-redaktsioonilised parandused vastavalt lisale.[76]

„Eesti NSV Teataja" 1955, nr. 6, art. 33.

Nr. 191.

31. JAANUARIL 1956. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSTE KINNITAMISEST NING EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) PARAGRAHVIDES 45 JA 48 MUUDATUSTE TEGEMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

§ 1. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 19. novembri 1955. a. seadlus „Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Ehituse ja Arhitektuuri Komitee moodustamisest".

Vastavalt sellele täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 45, sõnastades selle paragrahvi järgmiselt:

„§ 45. Eesti NSV Ministrite Nõukogu moodustatakse Eesti NSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitjad;

Eesti NSV ministrid;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Plaanikomisjoni esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Ehituse ja Arhitektuuri Komitee esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Julgeoleku Komitee esimees."

[76] Lisa ei ole esitatud.

§ 2. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 10. oktoobri 1955. a. seadlus „Liidulis-vabariikliku Eesti NSV Tekstiilitööstuse Ministeeriumi ja liidulis-vabariikliku Eesti NSV Kergetööstuse Ministeeriumi moodustamisest".

Vastavalt sellele teha vajalikud muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni §-s 48, sõnastades selle paragrahvi järgmiselt:

„§ 48. Eesti NSV ministeeriumid on kas liidulis-vabariiklikud või vabariiklikud.

Eesti NSV liidulis-vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Autotranspordi ja Maanteede Ministeerium;
Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeerium;
Kaitseministeerium;
Kalatööstuse Ministeerium;
Kaubandusministeerium;
Kergetööstuse Ministeerium;
Kohtuministeerium;
Kultuuriministeerium;
Liha- ja Piimasaaduste Tööstuse Ministeerium;
Linna- ja Maaehituse Ministeerium;
Metsatööstuse Ministeerium;
Põllumajanduse Ministeerium;
Rahandusministeerium;
Riigikontrolli Ministeerium;
Sideministeerium;
Siseministeerium;
Sovhooside Ministeerium;
Tekstiilitööstuse Ministeerium;
Tervishoiu Ministeerium;
Toidukaupade Tööstuse Ministeerium;
Välisministeerium.

Eesti NSV vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Haridusministeerium;
Kohaliku, Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Ministeerium;
Kommunaalmajanduse Ministeerium;
Sotsiaalkindlustuse Ministeerium."

„Eesti NSV Teataja" 1956, nr. 3, art. 31.

Nr. 192.

21. JUULIL 1956. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS UUE, PARANDATUD EESTI NSV HÜMNI TEKSTI KINNITAMISEST.[77]

Kinnitada uus, parandatud Eesti NSV hümni tekst, vastavalt lisale.

LISA.

EESTI NSV HÜMN.

Jää kestma, Kalevite kange rahvas,
ja seisa kaljuna, me kodumaa!
Ei vaibund kannatustes sinu vahvus,
end läbi sajanditest murdsid sa
ja tõusid õitsvaks sotsialismi-maaks,
et päikene su päevadesse paista saaks.

Nüüd huuga tehas, vili nurmel vooga,
sirp lõika, alasile haamer löö!
Nõukogu elu, tuksu võimsa hooga,
too õnne rahvale, me tubli töö!
Me liidu rahvaste ja riike seas
sa, Eesti, sammu esimeste kindlas reas!

Sa kõrgel leninlikku lippu kannad
ja julgelt kommunismi rada käid.
Partei me sammudele suuna annab
ja võidult võitudele viib ta meid.
Ta kindlal juhtimisel kasva sa
ja tugevaks ning kauniks saa, me kodumaa!

Teksti autor J. Semper.

Helilooja G. Ernesaks.

„Eesti NSV Teataja" 1956, nr. 11, art. 115.

[77] Esmakordselt avaldati Eesti NSV hümni tekst 1945. a. (Vt. „Eesti NSV Teataja" 1945, nr. 28, art. 412.)

Nr. 193.

26. SEPTEMBRIL 1956. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSTE KINNITAMISEST NING EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) PARAGRAHVIDES 48, 59 JA 60 MUUDATUSTE TEGEMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

§ 1. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused:

9. juulist 1956. a. „Liidulis-vabariikliku Eesti NSV Autotranspordi ja Maanteede Ministeeriumi ümberkujundamisest vabariiklikuks Eesti NSV Autotranspordi ja Maanteede Ministeeriumiks";

9. juulist 1956. a. „Liidulis-vabariikliku Eesti NSV Kohtuministeeriumi ümberkujundamisest vabariiklikuks Eesti NSV Kohtuministeeriumiks";

14. juulist 1956. a. „Eesti NSV Kergetööstuse Ministeeriumi ja Eesti NSV Tekstiilitööstuse Ministeeriumi ühendamisest Eesti NSV Kergetööstuse Ministeeriumiks".

Vastavalt sellele teha vajalikud muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni §-s 48, sõnastades selle paragrahvi järgmiselt:

„§ 48. Eesti NSV ministeeriumid on kas liidulis-vabariiklikud või vabariiklikud.

Eesti NSV liidulis-vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeerium;
Kaitseministeerium;
Kalatööstuse Ministeerium;
Kaubandusministeerium;
Kergetööstuse Ministeerium;
Kultuuriministeerium;
Liha- ja Piimasaaduste Tööstuse Ministeerium;
Linna- ja Maaehituse Ministeerium;
Metsatööstuse Ministeerium;
Põllumajanduse Ministeerium;
Rahandusministeerium;
Riigikontrolli Ministeerium;
Sideministeerium;
Siseministeerium;

Sovhooside Ministeerium;
Tervishoiu Ministeerium;
Toidukaupade Tööstuse Ministeerium;
Välisministeerium.

Eesti NSV vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Autotranspordi ja Maanteede Ministeerium;
Haridusministeerium;
Kohaliku, Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Ministeerium;
Kohtuministeerium;
Kommunaalmajanduse Ministeerium;
Sotsiaalkindlustuse Ministeerium."

§ 2. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 18. augusti 1956. a. seadlus „Eesti NSV linnade, linnarajoonide, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude istungjärkude kokkukutsumise tähtaegadest".

Vastavalt sellele teha vajalikud muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni §-des 59 ja 60, sõnastades need paragrahvid järgmiselt:

„§ 59. Rajoonide, linnade, linnarajoonide, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täidesaatvate organite poolt vähemalt kuus korda aastas."

„§ 60. Rajoonilise jaotusega linnade töörahva saadikute nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täitevkomiteede poolt vähemalt neli korda aastas."

„Eesti NSV Teataja" 1956, nr. 15, art. 149.

Nr. 194.

26. SEPTEMBRIL 1956. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) PARAGRAHVIDES 13, 92 JA 66 MUUDATUSTE TEGEMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

§ 1. Vastavalt NSV Liidu 16. juuli 1956. a. seadusele „Karjala-Soome NSV Karjala ANSV-ks ümberkujundamisest ja Karjala ANSV Vene NFSV koosseisu arvamisest", teha muudatus Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvis 13, kustutades sõnad „Karjala-Soome NSV".

§ 2. Vastavalt NSV Liidu 14. juuli 1956. a. seadusele „NSV Liidu Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvis 121 muudatuste tegemisest", teha muudatus Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvis 92, sõnastades selle paragrahvi järgmiselt:

„§ 92. Eesti NSV kodanikel on õigus haridusele. Seda õigust kindlustavad üldine kohustuslik seitsmeklassiline haridus, laialdane keskhariduse arendamine, iga liiki hariduse, nii keskhariduse kui ka kõrgema hariduse tasuta andmine, kõrgema kooli väljapaistvaile õpilastele riiklike stipendiumide andmise süsteem, emakeelne õpetus koolides, töörahvale tehastes, sovhoosides, masina-traktorijaamades ning kolhoosides tasuta tootmisalase, tehnilise ja agronoomilise õpetuse organiseerimine."

§ 3. Kustutada Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvis 66 sõnad „teede osakond".

„Eesti NSV Teataja" 1956, nr. 15, art. 150.

Nr. 195.

26. JAANUARIL 1957. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NSV KOHALIKE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE ALALISTE KOMISJONIDE PÕHIMÄÄRUSE KINNITAMISEST.

1. Kinnitada Eesti NSV kohalike töörahva saadikute nõukogude alaliste komisjonide põhimäärus.

2. Lugeda kehtetuks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 13. jaanuari 1950. a. seadlusega kinnitatud Eesti NSV maakondade, linnade, linnarajoonide, valdade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude alaliste komisjonide põhimäärus.

EESTI NSV KOHALIKE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE ALALISTE KOMISJONIDE PÕHIMÄÄRUS.

I. ÜLDEESKIRJAD

1. Kohalike töörahva saadikute nõukogude alalised komisjonid on vastavate nõukogude organid. Nende ees-

märgiks on nõukogule kaasabi osutamine majandusliku ja kultuurilis-poliitilise töö ning nõukogule alluvate valitsemisorganite juhtimisel ja sotsialistliku seaduslikkuse kindlustamisel; nõukogu saadikute ja elanikkonna kaasatõmbamine riigivalitsemistööle ning sidemete tugevdamine kohalike töörahva saadikute nõukogude ja laiade rahvahulkade vahel.

2. Alalised komisjonid moodustatakse iga töörahva saadikute nõukogu poolt majandusliku ja kultuurilise töö mitmesugustel aladel, olenevalt kohalikest tingimustest ja konkreetsetest vajadustest.

Alaliste komisjonide moodustamisel määrab töörahva saadikute nõukogu kindlaks iga alalise komisjoni põhiülesanded, lähtudes käesolevast põhimäärusest ning töörahva saadikute nõukogu ees seisvatest ülesannetest.

3. Alalised komisjonid moodustatakse töörahva saadikute nõukogu uue koosseisu esimesel istungjärgul nõukogu koosseisu volituste ajaks.

Töörahva saadikute nõukogu võib oma volituste kestel moodustada uusi alalisi komisjone, olemasolevaid likvideerida ja teha muudatusi alaliste komisjonide koosseisus.

4. Alalised komisjonid moodustatakse vastava töörahva saadikute nõukogu saadikutest.

Vajaduse korral võib alaliste komisjonide koosseisu valida ka teisi eesrindlikke töötajaid.

5. Töörahva saadikute nõukogu määrab kindlaks iga oma alalise komisjoni arvulise koosseisu ning valib alaliste komisjonide esimehed ja liikmed.

Alaline komisjon valib oma koosseisust komisjoni sekretäri ja vajaduse korral ka komisjoni esimehe asetäitja.

6. Alalise komisjoni esimeheks ja tema asetäitjaks võib valida ainult vastava nõukogu saadikuid.

Täitevkomitee esimeest, tema asetäitjaid ega täitevkomitee sekretäri ei või valida vastava nõukogu alaliste komisjonide koosseisu.

Alalise komisjoni esimeheks, tema asetäitjaks ega komisjoni sekretäriks ei või valida täitevkomitee liikmeid ega osakondade juhatajaid.

7. Alalised komisjonid alluvad oma töös ning on aruandekohustuslikud ainult sellele töörahva saadikute nõukogule, kes on nad moodustanud.

8. Kohalike töörahva saadikute nõukogude alalised komisjonid

a) selgitavad elanikkonnale partei ja valitsuse poliitikat ning osutavad töörahva saadikute nõukogule igakülgset abi rahvahulkade mobiliseerimisel selle poliitika elluviimiseks;

b) võtavad osa töörahva saadikute nõukogule arutamiseks esitatud küsimuste ettevalmistamisest, esitavad nõukogule neis küsimustes oma arvamusi ja ettepanekuid ning esinevad istungjärkudel kaasaruannetega;

d) aitavad igati kaasa töörahva saadikute nõukogu ja kõrgemalseisvate organite otsuste elluviimisele ja kontrollivad nende täitmist;

e) kontrollivad nendele määratud ülesannete kohaselt vastava nõukogu territooriumil asuvate ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide, samuti täitevkomitee vastavate osakondade tööd;

f) aitavad kaasa sotsialistliku võistluse organiseerimisele ning võtavad osa eesrindlaste kogemuste uurimisest, üldistamisest ja levitamisest;

g) kontrollivad valijate juhendite täitmist, selgitavad välja elanikkonna vajadusi ja soove ning esitavad oma ettepanekud töörahva saadikute nõukogule, tema täitevkomiteele või nendele asutustele, ettevõtetele ja organisatsioonidele, kellele kuulub antud küsimuste lahendamine;

h) aitavad töörahva saadikute nõukogul ja tema täitevkomiteel välja selgitada täiendavaid võimalusi ja reserve mitmesuguste majandus- ja kultuurialade arendamiseks;

i) kontrollivad kodanike avalduste ja kaebuste lahendamist.

9. Oma ülesannete täitmiseks on kohalike töörahva saadikute nõukogude alalistel komisjonidel õigus

a) esitada töörahva saadikute nõukogule või tema täitevkomiteele arutamiseks küsimusi vastavalt alalise komisjoni tööalale;

b) tutvuda töörahva saadikute nõukogu täitevkomitees kõrgemalseisvate organite otsuste ja juhenditega ning täitevkomitee otsuste ja korraldustega;

d) tutvuda töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee osakondades, samuti nõukogu territooriumil asuvates

asutustes, ettevõtetes ja organisatsioonides nende juhatajate käskkirjade ja juhenditega ning teiste dokumentide ja materjalidega, mis on vajalikud vastava asutuse, ettevõtte või organisatsiooni tegevuse uurimiseks ning töörahva saadikute nõukogu, tema täitevkomitee ja kõrgemalseisvate organite otsuste täitmise kontrollimiseks; tutvuda nende asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide tööga;

e) nõuda täitevkomitee osakondade, asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide juhatajatelt seletust nõukogu, tema täitevkomitee või kõrgemalseisvate organite otsuste täitmise kohta ja esitada ametiisikuile arupärimisi;

f) kutsuda komisjoni koosolekule küsimuste arutamisest osa võtma nõukogu territooriumil tegutsevate asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide vastutavaid töötajaid;

g) tõmmata kaasa eriteadlasi konsulteerimiseks küsimustes, mis on üles kerkinud alalise komisjoni töös.

10. Alaliste komisjonide ettepanekutel on soovituste iseloom. Alalistel komisjonidel ei ole õigust anda asutustele, ettevõtetele ja organisatsioonidele kohustuslikke juhendeid ega muuta nende juhtkonna korraldusi. Kui asutuse, ettevõtte või organisatsiooni juhataja ei vii ellu alalise komisjoni ettepanekuid, on viimasel õigus esitada need läbivaatamiseks ja otsustamiseks töörahva saadikute nõukogule või tema täitevkomiteele. Alaliste komisjonide ettepanekud omandavad kohustusliku jõu pärast sellekohase otsuse vastuvõtmist töörahva saadikute nõukogu, tema täitevkomitee või täitevkomitee osakonna juhataja poolt.

Kui alaline komisjon ei ole nõus täitevkomitee või osakonna juhataja otsusega tema ettepanekute suhtes, võib ta küsimuse anda otsustamiseks töörahva saadikute nõukogule.

III. ALALISTE KOMISJONIDE TÖÖ KORRALDUS.

11. Alalised komisjonid panevad pearõhu organiseerivale tööle elanikkonna hulgas ning kontrollivale tegevusele asutustes ja ettevõtetes.

12. Oma ülesannete edukaks täitmiseks organiseerivad alalised komisjonid enda ümber laialdase aktiivi elanikkonna hulgast ning loovad koostöö alamal- ja kõrgemalseisvate nõukogude samanimeliste alaliste komisjonidega.

13. Alalistel komisjonidel on oma tööplaan, mis kinnitatakse komisjoni koosolekul.

Tööplaani koostamisel lähtub komisjon töörahva saadikute nõukogu ees seisvatest ülesannetest, arvestades nõukogu täitevkomitee tööplaani.

14. Alalised komisjonid töötavad tihedas koostöös töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteega, abistades viimast tema istungeil arutamisele tulevate küsimuste ettevalmistamisel, esinedes täitevkomitee istungeil ettekannete ja kaasaruannetega ning võttes täitmiseks teisi ülesandeid.

15. Kontrollimise tulemused, töörahva saadikute nõukogu istungjärgule või täitevkomitee istungile esitatavad ettekanded, kaasaruanded ning muud komisjoni töö tähtsamad küsimused arutatakse läbi alalise komisjoni koosolekul.

16. Alalised komisjonid võivad läbi viia ühiseid koosolekuid küsimustes, mis on seotud mitme alalise komisjoni tööga.

17. Alalise komisjoni koosolekud on otsustusvõimelised, kui neist võtab osa üle poole komisjoni koosseisust. Kõik küsimused otsustatakse komisjoni koosolekuil lihthäälteenamusega.

Isikud, kes võtavad osa alalise komisjoni tööst, kuid ei ole valitud selle koosseisu, võtavad komisjoni koosolekutest osa nõuandva häälega.

18. Alalise komisjoni koosoleku kohta koostatakse protokoll, millele kirjutavad alla alalise komisjoni esimees ja sekretär.

19. Alalise komisjoni esimees

a) organiseerib ja suunab komisjoni tööd vastavalt komisjoni tööplaanile;

b) kutsub regulaarselt kokku komisjoni koosolekud;

d) suhtleb komisjoni nimel asutuste, ettevõtete ja organisatsioonidega ning peab alatist sidet töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteega;

e) jälgib komisjoni ettepanekute lahendamist;

f) kontrollib komisjoni liikmetele antud ülesannete täitmist.

20. Alalise komisjoni sekretär

a) teeb komisjoni liikmetele teatavaks komisjoni koosolekute aja ja koha;

b) protokollib komisjoni koosolekuid;

d) peab arvestust komisjoni liikmete ja aktivistide komisjoni tööst osavõtu ning neile antud ülesannete täitmise kohta;

e) hoiab korras komisjoni asjaajamise ning saadab komisjoni poolt vastuvõetud ettepanekud õigeaegselt edasi vastavaile organeile.

21. Töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedel on nõukogude alaliste komisjonide töö korraldamise alal järgmised ülesanded:

a) tutvustada alalisi komisjone partei ja valitsuse otsustega, samuti oma ning kõrgemalseisvate nõukogude ja nende täitevkomiteede otsustega, mis puutuvad antud komisjoni tööalasse;

b) kaasa tõmmata alalised komisjonid täitevkomitee tööplaanide koostamisele; anda igale alalisele komisjonile täitevkomitee tööplaan hiljemalt 3 päeva pärast selle kinnitamist;

d) informeerida alaliste komisjonide liikmeid täitevkomitee ees seisvatest ülesannetest ja anda neile nõu kontrollimiste läbiviimiseks;

e) organiseerida alaliste komisjonide vahel kogemuste vahetamist ning levitada nende paremaid töökogemusi;

f) suunata täitevkomitee osakondade juhatajaid osa võtma vastavate alaliste komisjonide koosolekutest;

g) kaasa tõmmata alalised komisjonid nõukogule või täitevkomiteele arutamiseks esitatud küsimuste ettevalmistamisele ning nõukogu, tema täitevkomitee ja kõrgemalseisvate organite otsuste täitmise organiseerimisele ja kontrollimisele;

h) viivituseta läbi vaadata alaliste komisjonide poolt esitatud ettepanekud ning igati toetada nende initsiatiivi;

i) kutsuda täitevkomitee istungitest osa võtma alaliste komisjonide esindajaid komisjoni tööalasse puutuvate küsimuste arutamisel;

j) abistada alalisi komisjone ühiste koosolekute organiseerimisel;

k) korraldada alaliste komisjonide majanduslikku ja tehnilist teenindamist ning nende asjaajamisega seotud materjalide hoidmist.

„Eesti NSV Teataja" 1957, nr. 4, art. 29.

Nr. 196.

16. MÄRTSIL 1957. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSTE KINNITAMISEST NING EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) PARAGRAHVIDES 66 JA 69 MUUDATUSTE TEGEMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused:

1. detsembrist 1956. a. „Eesti NSV rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede kaubandusosakondade likvideerimisest",

23. veebruarist 1957. a. „Linnades ja rajoonides asuvate Eesti NSV Siseministeeriumi miilitsavalitsuste, -osakondade (-jaoskondade) reorganiseerimisest linnade ja rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede miilitsavalitsusteks, -osakondadeks (-jaoskondadeks)".

Vastavalt sellele teha Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) tekstis järgmised muudatused:

1. Kustutada Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvis 66 sõna „kaubandusosakond".

2. Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvides 66 ja 69 pärast sõna „kultuuriosakond" lisada sõna „miilitsaosakond".

„Eesti NSV Teataja" 1957, nr. 6, art. 61.

Nr. 197.

7. JUUNIL 1957. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS TÖÖSTUSE JA EHITUSTEGEVUSE JUHTIMISE ORGANISEERIMISE EDASISEST TÄIUSTAMISEST EESTI NSV-s.

Nõukogude vabariikide vennalikus peres on Eesti NSV Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei juhtimisel sõjajärgsetel aastatel muutunud kõrgesti arenenud tööstuse ja eesrindliku tehnikaga varustatud sotsialistliku põllumajanduse maaks.

Tööstusliku toodangu maht suurenes 1957. aastaks

1940. aastaga võrreldes 7,5-kordseks ja elektrienergia tootmine samal ajavahemikul rohkem kui 5 korda. On loodud suur põlevkivi tootmise ja töötlemise tööstus, tunduvalt on arenenud masinaehitus, kergetööstus ja toiduainete tööstus.

Rahvamajanduse tõus ja kultuuri õitseng Nõukogude Eestis on leninliku rahvuspoliitika võidu ja Nõukogude Liidu rahvaste vennaliku abi eredaks tõenduseks.

Vabariigi rahvamajanduse lakkamatu ja tormiline areng nõuab tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise organisatsiooniliste vormide edasist täiustamist, mis annab veel suurema avaruse Eesti NSV tootlike jõudude arengule.

Eesti NSV töötajad, nagu kogu nõukogude rahvaski, võttis üksmeelse heakskiiduga vastu Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu abinõud tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise organiseerimise edasiseks täiustamiseks, mis täielikult vastavad kommunistliku ülesehitustöö huvidele ning mille eesmärgiks on meie kodumaa majanduse ja kultuuri edasine tõstmine.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu on arvamisel, et üleminek tööstuse ja ehitustegevuse juhtimisele territoriaalsuse printsiibil võimaldab täielikumalt ära kasutada sotsialistliku majandussüsteemi eeliseid ja tagab nõukogude rahva heaolu ja kultuuri kiire tõusu.

Uus tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise struktuur, mis rajaneb leninlikul demokraatliku tsentralismi printsiibil, tõstab vabariiklike organite, kohalike nõukogude ja töörahva laiade hulkade osatähtsust rahvamajanduse edasiarendamisel.

Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise parandamiseks vabariigis ning kooskõlas Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu 1957. a. 10. mai seadusega „Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise organiseerimise edasisest täiustamisest" Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

§ 1. Moodustada Eesti NSV-s üks administratiivne majanduspiirkond.

§ 2. Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimiseks Eesti NSV administratiivses majanduspiirkonnas moodustatakse Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu.

§ 3. Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu moodusta-

takse Eesti NSV Ministrite Nõukogu poolt järgmises koosseisus: rahvamajanduse nõukogu esimees, rahvamajanduse nõukogu esimehe asetäitjad ja rahvamajanduse nõukogu liikmed.

§ 4. Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu allub kogu oma tegevuses otseselt Eesti NSV Ministrite Nõukogule.

§ 5. Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu juures tegutseb tehnika ja majanduse nõukogu, kellel on nõuandva organi õigused.

§ 6. Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu struktuur kinnitatakse Eesti NSV Ministrite Nõukogu poolt.

§ 7. Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu annab oma kompetentsi piires määrusi ja korraldusi NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste, samuti NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste alusel ning nende täitmiseks. Rahvamajanduse Nõukogu määrusi ja korraldusi võib Eesti NSV Ministrite Nõukogu tühistada.

§ 8. Seoses tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise ümberkorraldamisega likvideerida järgmised liidulis-vabariiklikud ministeeriumid:

Metsatööstuse Ministeerium;
Linna- ja Maaehituse Ministeerium;
Kergetööstuse Ministeerium;
Liha- ja Piimasaaduste Tööstuse Ministeerium;
Toidukaupade Tööstuse Ministeerium;
Ehitusmaterjalide Tööstuse Ministeerium;
Kalatööstuse Ministeerium

ja vabariiklikud ministeeriumid:

Kommunaalmajanduse Ministeerium;
Kohaliku, Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Ministeerium.

§ 9. Ettevõtted ja organisatsioonid, mis on likvideeritavate ministeeriumide alluvuses, anda Rahvamajanduse Nõukogu otsesesse alluvusse või kohalike töörahva saadikute nõukogude juhtimisele — Eesti NSV Ministrite Nõukogu poolt kinnitatud nimekirja järgi.

§ 10. Moodustada Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Teaduslik-Tehniline Komitee.

Viia Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Teaduslik-Tehnilise Komitee esimees täiendavalt Eesti NSV Ministrite Nõukogu koosseisu.

§ 11. Likvideerida Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Ehituse ja Arhitektuuri Komitee.

Arhitektuuri- ja ehitusalase kontrolli, linnade planeerimise ja väljaehitamise ekspertiisi ning muinsuskaitse teostamiseks moodustada Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures Arhitektuuri Valitsus.

§ 12. Kohalikele nõukogudele alluva majanduse tehnilise juhtimise, materiaalse varustamise ja töö koordineerimise kindlustamiseks moodustada Eesti NSV Kohaliku Majanduse Ministeerium.

§ 13. Teha Eesti NSV Ministrite Nõukogule ülesandeks kooskõlas käesoleva seadusega:

määrata kindlaks likvideeritavate ministeeriumide ettevõtete ja organisatsioonide kui ka neile kuuluvate seadmete, tooraine ja teiste väärtuste Rahvamajanduse Nõukogu ja kohalike töörahva saadikute nõukogude käsutusse üleandmise kord ja tähtajad;

kindlustada ministeeriumide ja keskasutuste aparaadist vabanevate töötajate töölesuunamine, näidates sealjuures üles vajalikku tähelepanu ja hoolitsust;

välja töötada ja kinnitada Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Teaduslik-Tehnilise Komitee, Kohaliku Majanduse Ministeeriumi ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Arhitektuuri Valitsuse põhimäärused.

§ 14. Määrata, et käesoleva seadusega ettenähtud tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise organiseerimise ümberkorraldamine tuleb lõpule viia hiljemalt 1. juuliks 1957.

Eesti NSV Ülemnõukogu neljanda koosseisu viies istungjärk 6.—7. juunil 1957. Stenogramm. Tallinn, 1957, lk. 95—97.

Nr. 198.

7. JUUNIL 1957. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV PÕLLUMAJANDUSE MINISTEERIUMI JA EESTI NSV SOVHOOSIDE MINISTEERIUMI ÜHENDAMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

Ühendada Eesti NSV Põllumajanduse Ministeerium ja Eesti NSV Sovhooside Ministeerium üheks liidulis-vabariiklikuks Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumiks.

Eesti NSV Ülemnõukogu neljanda koosseisu viies istungjärk 6.—7. juunil 1957. Stenogramm. Tallinn, 1957, lk. 97.

7. JUUNIL 1957. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS MUUDATUSTE JA TÄIENDUSTE TEGEMISEST EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) TEKSTIS.

Seoses seaduse „Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise organiseerimise edasisest täiustamisest Eesti NSV-s" vastuvõtmisega Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab teha Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) tekstis alljärgnevad muudatused ja täiendused:

§ 1. Sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvi 19 p. „e" järgmiselt:

„e) Eesti NSV rahvamajandusplaani kinnitamine ja administratiivsete majanduspiirkondade moodustamine;"

§ 2. Sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvi 43 p. „a" järgmiselt:

„a) juhib Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu, ühendab ja suunab Eesti NSV vabariiklike ja liidulis-vabariiklike ministeeriumide ja teiste temale alluvate asutuste tööd; ühendab ja kontrollib üleliiduliste ministeeriumide volinike tööd;"

§ 3. Sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahv 44 järgmiselt:

„§ 44. Eesti NSV Ministrite Nõukogul on õigus Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu määrusi ja korraldusi, Eesti NSV ministrite käskkirju ja juhendeid ning rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi tühistada, samuti ka rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude otsuste ja korralduste täitmist seisma panna."

§ 4. Sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahv 45 järgmiselt:

„§ 45. Eesti NSV Ministrite Nõukogu moodustatakse Eesti NSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitjad;

Eesti NSV ministrid;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Plaanikomisjoni esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Teaduslik-Tehnilise Komitee esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Julgeoleku Komitee esimees."

§ 5. Sõnastada Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahv 48 järgmiselt:

„§ 48. Eesti NSV ministeeriumid on kas liidulis-vabariiklikud või vabariiklikud.

Eesti NSV liidulis-vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Kaitseministeerium;
Kaubandusministeerium;
Kultuuriministeerium;
Põllumajanduse Ministeerium;
Rahandusministeerium;
Riigikontrolli Ministeerium;
Sideministeerium;
Siseministeerium;
Tervishoiu Ministeerium;
Välisministeerium.

Eesti NSV vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Autotranspordi ja Maanteede Ministeerium;
Haridusministeerium;
Kohaliku Majanduse Ministeerium;
Kohtuministeerium;
Sotsiaalkindlustuse Ministeerium."

§ 6. Täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni järgnevasisulise paragrahviga 50-a.

„§ 50-a. Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu juhib tema võimkonda antud majandusliku tegevuse alasid, alludes otseselt Eesti NSV Ministrite Nõukogule.

Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu annab oma võimkonna piires välja määrusi ja korraldusi NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste, NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste alusel ja täitmiseks ning kontrollib nende täitmist."

Eesti NSV Ülemnõukogu neljanda koosseisu viies istungjärk 6.—7. juunil 1957. Stenogramm. Tallinn, 1957, lk. 98—99.

Nr. 200.

12. OKTOOBRIL 1957. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NSV RAHVAKOHTUTE VALIMISTE MÄÄRUSTIKU KINNITAMISEST.[78]

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Kinnitada Eesti NSV rahvakohtute valimiste määrustik vastavalt lisale.

2. Tunnistada kehtetuks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 2. novembri 1951. a. seadlusega kinnitatud Eesti NSV rahvakohtute valimiste määrustik.

EESTI NSV RAHVAKOHTUTE VALIMISTE MÄÄRUSTIK.

I PEATUKK.

VALIMISSÜSTEEM.

1. Eesti NSV Konstitutsiooni § 81 alusel valitakse rahvakohtud rajoonide, linnade kodanike poolt üldise, otsese ja ühetaolise valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel kolmeks aastaks.

2. Rahvakohtunikuks ja rahvakaasistujaks võidakse valida Eesti NSV iga kodanik, kellel on valimisõigus ja kes on saanud valimiste päevaks 23 aastaseks. Rahvakohtunikeks ja rahvakaasistujateks ei saa valida isikuid, kes omavad karistatuse.

3. Eesti NSV Konstitutsiooni § 18 alusel on kõigi teiste liiduvabariikide kodanikel Eesti NSV territooriumil õigus valida ja olla valitav rahvakohtunikeks ja rahvakaasistujateks võrdselt Eesti NSV kodanikega.

---

[78] Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 1957. a. 23. veebruari seadlusega reorganiseeriti rahvakohtute süsteem: kohtuorganite töö parandamiseks ühendati Tallinna Kesklinna rajooni 1., 2., 3. ja 4. jaoskonna rahvakohtud üheks Tallinna Kesklinna rajooni rahvakohtuks, samuti ühendati Tallinna Kalinini rajooni ja Mererajooni jaoskondade rahvakohtud vastavalt Kalinini ja Mererajooni rahvakohtuks. Kooskõlas NSV Liidu Ülemnõukogu 1958. a. 25. detsembri seadusega „Rahvakohtute valimise korra muutmisest" Eesti NSV Ülemnõukogu võttis 24. aprillil 1959. a. vastu otsuse muuta Eesti NSV Konstitutsiooni § 81, mis näeb nüüd ette rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunike ja rahvakaasistujate valimise uue korra. (Vt. käesolev kogumik, dok. nr. 222).

4. Rahvakohtunikud ja rahvakaasistujad valitakse rajoonide, linnade kodanike poolt valimisringkondade järgi.

5. Rahvakohtute valimised toimuvad riigi kulul.

II PEATÜKK.

VALIJATE NIMEKIRJAD.

6. Valijate nimekirju rahvakohtute valimisteks koostavad linnades linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed, rajoonilise jaotusega linnades — rajooninõukogude täitevkomiteed, alevites — alevinõukogude täitevkomiteed, maal — külade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed.

7. Valijate nimekirjadesse võetakse kõik kodanikud, nii mehed kui naised, kellel on valimisõigus, kes elavad nimekirjade koostamise momendil antud nõukogu territooriumil ja kes on saanud valimiste päevaks 18-aastaseks, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisust ja endisest tegevusest.

8. Valijate nimekirjadesse ei kanta isikuid, kellelt kohus on võtnud valimisõigused, kogu kohtuotsuses määratud valimisõigustest ilmajätmise aja jooksul, samuti isikuid, kes seadusega kindlaksmääratud korras on tunnistatud nõdrameelseks.

9. Valijate nimekirjad koostatakse iga valimispunkti kohta kindlaksmääratud vormi kohaselt, ära näidates tähestikulises järjekorras valija perekonna-, ees- ja isanime, vanuse ja elukoha, ning kirjutatakse alla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimehe ja sekretäri poolt.

10. Sõjaväeosades ja sõjaväekoondistes olevate valijate nimekirjad koostatakse komandöri allkirjaga. Kõik teised sõjaväelased kantakse valijate nimekirjadesse elukoha järgi vastavate töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

11. 20 päeva enne valimisi paneb töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee valijate nimekirjad välja üldiseks tutvumiseks või kindlustab valijaile võimaluse tutvuda nende nimekirjadega nõukogu või valimispunkti ruumes.

12. Avaldused ebaõigsuste kohta valijate nimekirjas (nimekirjast väljajätmine, nimekirjast kustutamine, perekonna-, ees- ja isanime moonutamine, valimisõigusest ilmajäetud isikute ebaõige võtmine nimekirja) esitatakse sellele töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, kes nimekirja avaldas.

13. Töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee on kohustatud kolme päeva jooksul läbi vaatama iga avalduse ebaõigsuse kohta valijate nimekirjas ja tegema vajalikud parandused valijate nimekirja või andma avaldajale kirjaliku õienduse tema avalduse tagasilükkamise motiivide kohta. Kui avaldaja ei nõustu töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee otsusega, võib ta esitada kaebuse kõrgemalseisva töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, kelle otsus on lõplik.

III PEATUKK.

VALIMISRINGKONNAD JA VALIMISPUNKTID RAHVAKOHTUTE VALIMISTEL.

14. Igas rahvakohtu valimisringkonnas valitakse üks rahvakohtunik ja 50—75 rahvakaasistujat.

Igas valimisringkonnas valimisele kuuluvate rahvakaasistujate arvu määrab kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium Eesti NSV Kohtuministeeriumi esitusel.

15. Rahvakohtute valimisringkondade nimekirjad ühes valimisele kuuluvate rahvakaasistujate arvu näitamisega igas ringkonnas avaldatakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt hiljemalt 28 päeva enne valimisi.

16. Valimissedelite vastuvõtmiseks ja häälte lugemiseks moodustatakse rahvakohtu valimisringkonna territooriumil valimispunktid.

17. Valimispunktid moodustatakse vabariikliku alluvusega linnades linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, rajoonides ja rajoonilise jaotusega linnades — rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

Valimispunktid moodustatakse hiljemalt 25 päeva enne valimisi.

18. Linnades, alevites, samuti ka külades ja külanõukogude territooriumil, kus on üle 2000 elaniku, moodus-

tatakse valimispunktid arvestusega üks valimispunkt 1500 kuni 3000 elaniku kohta.

19. Külanõukogu territoorium, kus ei ole üle 2000 elaniku, moodustab üldreeglina ühe valimispunkti.

Igas külas, kus on 500 kuni 2000 elanikku, moodustatakse eraldi valimispunkt.

Asulas või asulate rühmas, kus on vähem kui 500 elanikku, kuid mitte alla 300 elaniku, võib neil juhtudel, kui vahemaa sellistest asulatest kuni valimispunktini ületab 10 km, moodustada eraldi valimispunktid.

20. Kaugetes paikkondades ja saartel lubatakse moodustada valimispunkte vähem kui 300, kuid mitte alla 50 elanikuga.

21. Sõjaväeosades ja sõjaväekoondistes moodustatakse eraldi valimispunktid mitte vähem kui 50 ja mitte rohkem kui 3000 valijaga.

IV PEATUKK.

VALIMISTE ORGANISEERIMINE.

22. Rahvakohtute valimisi organiseerib Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium rajoonide ja linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede kaudu. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium valvab kogu Eesti NSV territooriumil käesoleva valimiste määrustiku täitmise järele valimiste kestel ja lahendab kaebused rajoonide ja linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede ebaõige tegevuse kohta.

23. Rajoonide ja linnade (rajoonilise jaotuseta vabariikliku alluvusega linnade) töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele tehakse ülesandeks:

a) Eesti NSV Konstitutsiooni ja käesoleva valimiste määrustiku nõuetele vastavalt ülesseatud rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaatide registreerimine;

b) valimispunktide varustamine kindlaksmääratud vormi kohaste valimissedelitega rahvakohtunike ja rahvakaasistujate valimiseks;

c) volinike määramine valimispunktidesse valimissedelite vastuvõtmiseks ja häälte lugemiseks;

d) rahvakohtuniku ja rahvakaasistujate valimiste tulemuste kindlakstegemine igas valimisringkonnas;

e) valitud rahvakohtunikele ja rahvakaasistujatele valituks tunnistamise tõendi väljaandmine ning valitud rahvakaasistujate nimekirja koostamine iga rahvakohtu valimisringkonna kohta;

f) valimispunktidesse määratud volinike ebaõige tegevuse kohta esitatud kaebuste läbivaatamine.

24. Iga rahvakohtuniku ja rahvakaasistuja kandidaadi poolt antud häälte kokkuvõtmiseks rajoonide ja linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed moodustavad igas valimisringkonnas häältelugemise komisjoni koosseisus 5—7 inimest.

25. Iga rahvakohtuniku ja rahvakaasistuja kandidaadi poolt antud häälte lugemiseks moodustatakse igas valimispunktis rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee voliniku juurde häältelugemise komisjon koosseisus 5—11 inimest, mis kinnitatakse rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee poolt.

V PEATUKK.

RAHVAKOHTUNIKE JA RAHVAKAASISTUJATE KANDIDAATIDE ÜLESSEADMISE KORD.

26. Rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaatide ülesseadmise õigus kindlustatakse töörahva ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühinguile: kommunistliku partei organisatsioonidele, ametiühinguile, kooperatiivseile organisatsioonidele, noorsoo-organisatsioonidele ja kultuurilistele ühingutele, aga samuti tööliste ja teenistujate üldkoosolekutele ettevõtete ja asutiste järgi, sõjaväelaste üldkoosolekutele sõjaväeosade järgi, talupoegade üldkoosolekutele kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate üldkoosolekutele sovhooside järgi.

27. Hiljemalt 15 päeva enne valimisi on kõik töörahva ühiskondlikud organisatsioonid või ühingud, kes on rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaadid üles seadnud, kohustatud registreerima need kandidaadid rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitees.

Rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee on kohustatud registreerima kõik töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute poolt Eesti NSV

Konstitutsiooni ja käesoleva valimiste määrustiku nõuete kohaselt ülesseatud rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaadid.

28. Töörahva ühiskondlik organisatsioon või ühing, kes seadis üles rahvakohtuniku või rahvakaasistuja kandidaadi, on kohustatud kandidaadi registreerimiseks esitama rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele järgmised dokumendid:

a) rahvakohtuniku või rahvakaasistuja kandidaadi ülesseadnud koosoleku või istungi protokolli, millele on alla kirjutanud juhatuse liikmed, kusjuures on märgitud nende elukohad; protokollis peab olema näidatud kandidaadi ülesseadnud organisatsiooni nimetus, koosoleku või istungi koht, aeg ja osavõtjate arv, rahvakohtuniku või rahvakaasistuja kandidaadi perekonna-, ees- ja isanimi, tema vanus, elukoht, parteilisus ja tegevusala;

b) rahvakohtuniku või rahvakaasistuja kandidaadi nõusolekuavaldus kandideerimiseks antud valimisringkonnas teda ülesseadnud organisatsiooni kandidaadina.

29. Rahvakohtuniku või rahvakaasistuja kandidaadi võib panna hääletusele ainult ühes valimisringkonnas.

30. Rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee keeldumise peale registreerida rahvakohtuniku ja rahvakaasistuja kandidaati võib kaevata kahe päeva jooksul Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile, kelle otsus on lõplik.

31. Rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee avaldab hiljemalt 12 päeva enne valimisi iga registreeritud rahvakohtuniku ja rahvakaasistuja kandidaadi perekonna-, ees- ja isanime, vanuse, tegevusala, parteilisuse ja kandidaadi ülesseadnud ühiskondliku organisatsiooni nimetuse.

32. Kõik registreeritud rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaadid kantakse kohustuslikult valimissedelitele.

33. Rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee on kohustatud laiali saatma kõigile valimispunktidele valimissedelid hiljemalt 10 päeva enne valimisi.

34. Valimissedelid trükitakse iga valimisringkonna järgi eraldi rahvakohtuniku ja eraldi rahvakaasistujate valimiseks.

35. Valimissedelid trükitakse vastava valimisringkonna

elanikkonna keeltes ja arvul, mis kindlustab kõigi valijate varustamise valimissedelitega.

36. Igale rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitees registreeritud kandidaadi ülesseadnud organisatsioonile, samuti igale kodanikule kindlustatakse õigus takistamata agiteerida selle kandidaadi poolt koosolekuil, ajakirjanduses ja teiste vahenditega, vastavalt Eesti NSV Konstitutsiooni §-le 96.

VI PEATÜKK.

HÄÄLETAMISE KORD.

37. Rahvakohtute valimised toimuvad ühe päeva kestel, mis on ühine kogu Eesti NSV-le.

Valimiste päeva määrab kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium hiljemalt 30 päeva enne valimisi.

Valimised toimuvad puhkepäeval.

38. Valijate häälte andmine toimub valimiste päeval kella 6.00 hommikul kuni kella 12.00 öösel.

39. Valimiste päeva hommikul kell 6.00 kontrollib rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee volinik antud valimispunktis häältelugemise komisjoni liikmete juuresolekul valimiskaste ja kindlaksmääratud vormi kohaselt koostatud valijate nimekirja olemasolu, mille järel ta suleb kastid, pitseerib need ja kutsub valijaid hääli andma.

40. Iga valija hääletab isiklikult, ilmudes selleks hääletamisruumi. Valijate häälte andmine toimub valimissedelite valimiskasti laskmise teel.

41. Valimisruumis eraldatakse valijaile valimissedelite täitmiseks erilised toad või sisustatakse selleks üksikud kabiinid. Neis tubades või kabiinides on keelatud ajal, mil valijad täidavad valimissedeleid, viibida ükskõik kellel (sealhulgas täitevkomitee volinikul ja häältelugemise komisjoni liikmetel) peale hääletajate.

42. Valimisruumi ilmunud valija esitab rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee volinikule või häältelugemise komisjoni liikmele kas passi või kolhoosiraamatu või ametiühingupileti või mõne muu isikut tõendava dokumendi ja pärast kontrollimist valijate

nimekirja järgi ning märkuse tegemist valijate nimekirja saab valimissedeli rahvakohtuniku valimiseks ja valimissedeli rahvakaasistujate valimiseks.

43. Valija jätab ruumis, mis on määratud valimissedelite täitmiseks, igale valimissedelile selle rahvakohtuniku ja nende rahvakaasistujate kandidaatide perekonnanimed, kelle poolt ta hääletab, kriipsutades läbi ülejäänud. Selle järel läheb valija valimiskasti juurde ja laseb sellesse valimissedelid.

44. Valija, kellel kirjaoskamatuse või mõne füüsilise puuduse tõttu ei ole võimalik iseseisvalt täita valimissedeleid, on õigustatud kutsuma ruumi, kus täidetakse valimissedeleid, ükskõik millise valija valimissedelite täitmiseks.

45. Valimisagitatsioon valimisruumis ei ole häälte andmise ajal lubatud.

46. Rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee volinik vastutab korra eest valimisruumis ja tema korraldused on kõigile juuresolijaile kohustuslikud.

47. Valimiste päeval kell 12.00 öösel kuulutab rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee volinik häälte andmise lõpetatuks ja häältelugemise komisjon asub valimiskastide avamisele.

VII PEATÜKK.

VALIMISTE TULEMUSTE KINDLAKSTEGEMINE.

48. Ruumis, kus toimub häälte lugemine valimispunkti ulatuses, on õigus viibida häälte lugemise juures töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute eriti selleks volitatud esindajail ning ajakirjanduse esindajail.

49. Avanud kastid, häältelugemise komisjon võrdleb antud valimissedelite arvu isikute arvuga, kes said valimissedelid valijate nimekirja järgi, ja kannab võrdlemise tulemused protokolli.

50. Tunnistatakse kehtetuiks:

a) valimissedelid, mis ei vasta kindlaksmääratud näidisele;

b) valimissedelid rahvakohtuniku valimiseks, millele hääletamise juures on jäetud rohkem kui üks kandidaat.

51. Rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täi-

tevkomitee volinik koostab rahvakohtuniku ja rahvakaasistujate kandidaatide hääletamisprotokolli antud valimispunkti ulatuses. Protokollile kirjutavad alla volinik ja kõik häältelugemise komisjoni liikmed.

52. Valimispunkti hääletamisprotokollis peab olema märgitud:

a) häälte andmise alguse ja lõpu aeg;

b) valijate üldarv nimekirja järgi;

c) valijate arv, kes said valimissedelid;

d) valijate arv, kes võtsid osa hääletamisest;

e) kehtetuks tunnistatud valimissedelite arv eraldi rahvakohtuniku valimisel ja eraldi rahvakaasistujate valimisel;

f) valimissedelite arv, millel on maha kriipsutatud kõikide kandidaatide perekonnanimed, eraldi rahvakohtuniku valimisel ja eraldi rahvakaasistujate valimisel;

g) igale rahvakohtuniku ja rahvakaasistuja kandidaadile antud häälte arv.

53. Volinik saadab viivitamata valimispunkti hääletamisprotokolli rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele.

54. Kõik valimissedelid (eraldi kehtivad ja eraldi kehtetuks tunnistatud) tuleb pitseerida ja anda hoiule: vabariikliku alluvusega linnades linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele, rajoonides ja rajoonilise jaotusega linnades rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele.

Töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed on kohustatud säilitama valimissedeleid kolm kuud arvates valimiste päevast.

55. Häältelugemise ringkonnakomisjonid rajoonide või linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede juures teostavad iga rahvakohtuniku ja rahvakaasistuja kandidaadi poolt antud häälte kokkuvõtmist igas valimisringkonnas valimispunktidesse määratud volinike poolt esitatud protokollide alusel.

Häälte kokkuvõtmise juures on õigus viibida töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute eriti selleks volitatud esindajail, samuti ka ajakirjanduse esindajail.

56. Rahvakohtuniku või rahvakaasistuja kandidaat, kes on saanud absoluutse häälteenamuse, see on üle poole kõigist ringkonnas antud ja kehtivaks tunnistatud häältest, loetakse valituks.

57. Häältelugemise ringkonnakomisjon rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee juures koostab rahvakohtuniku ja rahvakaasistujate kandidaatide hääletamisprotokolli valimisringkonna järgi kolmes eksemplaris. Protokollile kirjutavad alla kõik häältelugemise komisjoni liikmed.

58. Valimisringkonna hääletamisprotokollis peab olema näidatud:

a) valijate üldarv ringkonnas;

b) valijate arv, kes on saanud valimissedelid;

c) valijate arv, kes võtsid osa hääletamisest;

d) kehtetuks tunnistatud valimissedelite arv eraldi rahvakohtuniku valimisel ja eraldi rahvakaasistujate valimisel;

e) valimissedelite arv, kus on maha kriipsutatud kõikide kandidaatide perekonnanimed, eraldi rahvakohtuniku valimisel ja eraldi rahvakaasistujate valimisel;

f) igale rahvakohtuniku ja rahvakaasistuja kandidaadile antud häälte arv.

59. Pärast häälte kokkuvõtmise lõpetamist on rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees kohustatud saatma iga valimisringkonna hääletamisprotokolli ühe eksemplari Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile.

Protokolli teine eksemplar saadetakse samaaegselt Eesti NSV Kohtuministeeriumile.

Protokolli kolmas eksemplar ühes rahvakohtu valimise kogu asjatoimetusega jääb rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele.

60. Pärast iga valimisringkonna hääletamisprotokolli allakirjutamist rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees kuulutab välja valimiste tulemused ja annab rahvakohtunikeks ja rahvakaasistujateks valituile välja valituks tunnistamise tõendid, samuti annab ka igale rahvakohtunikuks valitule üle antud rahvakohtu valimisringkonnas valitud rahvakaasistujate nimekirja, millele on alla kirjutanud töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees ja sekretär.

61. Kui ükski rahvakohtuniku kandidaatidest valimisringkonnas ei saanud absoluutset häälteenamust, teatab rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee sellest viivitamata Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiu-

mile ja kuulutab välja järelvalimised nende kahe kandidaadi suhtes, kes said kõige suurema arvu hääli. Järelvalimiste päev ei või olla hiljem kui kaks nädalat pärast valimiste esimest vooru.

62. Kui absoluutse häälteenamuse saanud rahvakaasistujate kandidaatide arv on väiksem valimisele kuuluvate rahvakaasistujate kindlaksmääratud arvust, teatab rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee viivitamata sellest Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium teeb korralduse kas järelvalimiste määramiseks või antud valimisringkonnas rahvakaasistujate arvu vastavaks vähendamiseks. Järelvalimised, kui nad tunnistatakse vajalikeks, määratakse mitte hiljemaks kui kaks nädalat pärast valimiste esimest vooru. Järelvalimistele pannakse vajalik arv rahvakaasistujate kandidaate, kes said valimiste esimeses voorus kõige rohkem hääli.

63. Kui valimisringkonnas antud häälte arv moodustab vähem kui poole valijate arvust, kellel on õigus hääletada selles ringkonnas, teatab rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee sellest viivitamata Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile ja määrab uued valimised, mis peavad toimuma hiljemalt kaks nädalat pärast esimesi valimisi.

64. Rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaatide järelvalimised, samuti ka uued valimised kehtetuks tunnistatud valimiste asemel toimuvad esimesteks valimisteks koostatud valijate nimekirjade järgi ja täies kooskõlas käesoleva valimiste määrustikuga.

65. Kui rahvakohtunik langeb välja rahvakohtu koosseisust enne tähtaega (valijate poolt tagasikutsumine, surm, kestev haigus jne.), organiseerib Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium rahvakohtuniku uued valimised hiljemalt kahe kuu jooksul pärast rahvakohtuniku väljalangemist.

66. Kui rahvakaasistujate tunduva arvu väljalangemise tõttu allesjäänud rahvakaasistujate arv osutub rahvakohtu normaalseks tööks mitteküllaldaseks, organiseeritakse rahvakaasistujate täiendavad valimised.

67. Igaühte, kes vägivalla, pettuse, ähvarduse või äraostmise teel takistab Eesti NSV kodanikku teostamast vabalt oma õigust valida ja olla valitav rahvakohtunikuks

ja rahvakaasistujaks, karistatakse vabadusekaotusega kuni kahe aastani.

68. Ametiisikut, kes pani toime rahvakohtute valimisel valimisdokumentide võltsimise või teadlikult ebaõige häälte kokkuvõtmise, karistatakse vabadusekaotusega kuni kolme aastani.

„Eesti NSV Teataja" 1957, nr. 17. art. 166.

Nr. 201.

4. VEEBRUARIL 1958. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV KÜLADE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE PÕHIMÄÄRUSE KINNITAMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

§ 1. Kinnitada ENSV külade töörahva saadikute nõukogude põhimäärus vastavalt lisale.

§ 2. Tunnistada kehtivuse kaotanuks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 2. juuni 1945. a. seadlus „Eesti NSV küla töörahva saadikute nõukogu põhimääruse kinnitamise kohta".

EESTI NSV KÜLADE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE PÕHIMÄÄRUS.

I PEATÜKK.

ÜLDEESKIRJAD.

§ 1. Eesti NSV Konstitutsiooni § 3 ja § 52 alusel on küla töörahva saadikute nõukogu riigivõimuorganiks külas.

§ 2. Küla töörahva saadikute nõukogu asukoha ja territooriumi määrab kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium.

§ 3. Eesti NSV Konstitutsiooni § 53 alusel valitakse küla töörahva saadikute nõukogu küla töörahva poolt kaheks aastaks.

§ 4. Vastavalt Eesti NSV Konstitutsiooni §-le 105 valitakse küla töörahva saadikute nõukogusse saadikud

üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel.

Valimiste kord määratakse kindlaks Eesti NSV kohalike töörahva saadikute nõukogude valimiste määrustikuga.

§ 5. Eesti NSV Konstitutsiooni § 54 alusel juhib küla töörahva saadikute nõukogu oma territooriumil kultuurilis-poliitilist ja majanduslikku ülesehitustööd, määrab kindlaks kohaliku eelarve, juhib temale alluvate valitsemisorganite tegevust, kindlustab riikliku korra kaitset, aitab kaasa maa kaitsevõime tugevdamisele ja kindlustab seaduste täitmist ning kodanike õiguste kaitset.

§ 6. Küla töörahva saadikute nõukogu kontrollib oma territooriumil asuvate kolhooside, sovhooside, samuti kõrgemalseisvatele nõukogudele alluvate ettevõtete, asutuste ning organisatsioonide tegevust; omab õiguse kuulata nende juhatajate ettekandeid ning vajaduse korral üles tõsta küsimusi nende töö kohta kõrgemalseisvate organite ees.

§ 7. Küla töörahva saadikute nõukogul on õigus arutada ka rajoonilise, vabariikliku ja üleliidulise tähtsusega küsimusi, esitades nende kohta oma ettepanekud vastavatele organitele.

§ 8. Küla töörahva saadikute nõukogu on juriidiline isik.

§ 9. Vastavalt Eesti NSV Konstitutsiooni §-le 56 on küla töörahva saadikute nõukogu täidesaatvaks ja korraldavaks organiks külanõukogu poolt valitav külanõukogu täitevkomitee.

§ 10. Küla töörahva saadikute nõukogu juhindub oma tegevuses NSV Liidu Konstitutsioonist, Eesti NSV Konstitutsioonist, NSV Liidu ning Eesti NSV seadustest ja teistest kõrgemalseisvate riigivõimu- ning riigivalitsemisorganite aktidest.

§ 11. Küla töörahva saadikute nõukogu otsuseid, samuti küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee otsuseid ja korraldusi on õigus tühistada Eesti NSV Ülemnõukogul, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumil ja rajooni töörahva saadikute nõukogul.

Eesti NSV Ministrite Nõukogul ja rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteel on õigus peatada küla töörahva saadikute nõukogu otsuseid ja tühistada küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee otsuseid ja korraldusi.

II PEATÜKK.

KÜLA TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGU JA TÄITEVKOMITEE ÕIGUSED NING KOHUSTUSED.

§ 12. Põllu-, metsamajanduse ja kalanduse alal küla töörahva saadikute nõukogu:

1) kontrollib põllumajanduse arendamise plaanide täitmist ning aitab igati kaasa kolhooside, sovhooside ja masina-traktorijaamade sisemiste reservide mobiliseerimisele tootmisülesannete täitmiseks;

2) organiseerib eesrindlike tootmiskogemuste levitamist ja aitab kaasa sotsialistliku võistluse organiseerimisele kolhooside ning sovhooside vahel;

3) aitab kaasa põllumajanduse mehhaniseerimisele ja elektrifitseerimisele, maa kuivendamisele ja ratsionaalsele kasutamisele, põldude kaitsmisele erosiooni vastu, ühisloomakasvatuse arendamisele, eesrindliku agrotehnika ning zootehnika rakendamisele ja võtab tarvitusele abinõud põllumajanduslike tööde õigeaegseks ja kõrgetasemeliseks teostamiseks;

4) kontrollib kolhooside ja masina-traktorijaamade ning teiste spetsialiseeritud jaamade vahel sõlmitud lepingute täitmist ning põllumajandusliku tehnika kasutamist ja hoidmist;

5) kontrollib põllumajandussaaduste müügikohustuste, varumisplaanide ja kontraheerimislepingute täitmist;

6) kontrollib maakasutamise korrast kinnipidamist ning esitab kolhooside vahel maaküsimustes tekkinud vaidluste puhul oma arvamuse rajooninõukogu täitevkomiteele;

7) kontrollib agrotehniliste, zootehniliste ja veterinaareeskirjade täitmist ja põllukultuuride kahjurite ning loomataudide vastu võitlemiseks vajalike abinõude tarvituselevõtmist;

8) kontrollib metsade seisukorda ja ratsionaalset kasutamist ja aitab igati kaasa metsaistutamise ja metsavarumise plaanide täitmisele;

9) kontrollib kalapüügi ja kalakasvatuse arendamise plaanide täitmist ning aitab igati kaasa kolhooside ja mootor-kalapüügijaamade tootmisülesannete täitmisele.

§ 13. Tööstuse alal küla töörahva saadikute nõukogu kontrollib tööstusettevõtete tööd, kohalike materjalide,

toorainete, kütuse ja tööstusjäätmete ratsionaalset kasutamist ja aitab kaasa tööstusettevõtete sisemiste reservide mobiliseerimisele tootmisplaanide täitmiseks.

§ 14. Kaubanduse alal küla töörahva saadikute nõukogu:

1) aitab kaasa kaubanduse arendamisele, kaubandusvõrgu laiendamisele ja kaubandus- ning ühiskondliku toitlustamise ettevõtete õigele paigutamisele;

2) kontrollib kaupade õigeaegset kohaletoimetamist kaubandusettevõtetesse kindlaksmääratud sortimendis, kaubandus- ning sanitaareeskirjadest ja kindlaksmääratud hindadest kinnipidamist ning elanikkonna kultuurse teenindamise tagamist kaubandus- ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes;

3) määrab kindlaks kaubandus- ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tööaja.

§ 15. Heakorrastamise ja teedeehituse alal küla töörahva saadikute nõukogu:

1) juhib asulate heakorrastamist (haljasalade loomine, tarastamine jm.) ja kontrollib asulate plaanikohast väljaehitamist;

2) jälgib hoonete korrashoidmist ja aitab kaasa elumajade ning teiste hoonete ehitamisele;

3) hoolitseb kohaliku tähtsusega teede, sildade, ülesõidukohtade ja liiklusmärkide korrasoleku eest, aitab kaasa uute teede ehitamisele ja tagab elanikkonna osavõtu teede ehitamisest seaduses ettenähtud korras;

4) hoolitseb ühishaudade ja kalmistute korrashoidmise eest.

§ 16. Rahvahariduse alal küla töörahva saadikute nõukogu:

1) kontrollib üldise koolikohustuse täitmist ja koolide ning lasteasutuste tööd, aitab kaasa polütehnilise õpetuse organiseerimisele koolides;

2) finantseerib tema eelarvel olevaid koole, aitab kaasa uute koolimajade, internaatide ja lasteasutuste hoonete ehitamisele; organiseerib koolimajade ja teiste lasteasutuste remonti koos nende asutuste juhatajatega;

3) hoolitseb tema territooriumil olevate koolide, internaatide ja eelkoolieaiste laste lasteasutuste varustamise eest kütte, valgustuse, inventariga ja aitab kaasa kooliõpilaste toitlustamise ning nende vaba aja veetmise organiseerimisele;

4) aitab kaasa maanoorte astumisele tööstuskoolidesse ja teistesse õppeasutustesse.

§ 17. Kultuurharidusliku töö alal küla töörahva saadikute nõukogu:

1) juhib temale alluvate kultuurhariduslike asutuste (kultuurimajade, rahvamajade, raamatukogude jt.) tööd, kinnitab ametisse nende asutuste juhatajad, kontrollib kolhoosiklubide ja -raamatukogude tööd;

2) finantseerib tema eelarvel olevaid kultuurharidus-likke asutusi, aitab kaasa nende hoonete ehitamisele ja remontimisele;

3) aitab kaasa korrapärasele kinoetenduste ja loengulise propaganda organiseerimisele;

4) korraldab kultuurimälestusmärkide kaitset.

§ 18. Tervishoiu alal küla töörahva saadikute nõukogu:

1) aitab kaasa ravi- ning lasteasutuste organiseerimisele ja kontrollib nende tööd;

2) tagab sanitaar-profülaktiliste ürituste läbiviimise;

3) jälgib noorukite, rasedate ja rinnalapsi omavate naiste kohta seaduses kindlaksmääratud töökaitse-eeskirjade täitmist;

4) aitab kaasa kehakultuurialasele tööle ning abistab spordiühingute ja Punase Risti Seltsi organisatsioone.

§ 19. Sotsiaalkindlustuse alal küla töörahva saadikute nõukogu:

1) aitab kaasa raukadele, sõja- ja tööinvaliididele, sõjaväelaste ja langenud sõjameeste perekondadele, lasterikastele ja vallasemadele seaduses kindlaksmääratud pensionide ja abirahade õigeaegsele määramisele ja väljamaksmisele ja neile ettenähtud soodustuste ja eeliste saamisele;

2) kontrollib vastastikuse abistamise kassade tegevust kolhoosides.

§ 20. Side alal küla töörahva saadikute nõukogu:

1) kontrollib sidejaoskondade ja -agentuuride tööd;

2) aitab kaasa külanõukogu territooriumil telefoniside organiseerimisele, asulate radiofitseerimisele ja kontrollib kolhooside raadiosõlmede tööd.

§ 21. Rahanduse alal küla töörahva saadikute nõukogu:

1) kinnitab külanõukogu eelarve ja kontrollib selle täitmist, kinnitab eelarve täitmise aruande;

2) kinnitab külanõukogu eelarvel olevate asutuste eel
arved ja kontrollib nende täitmist;

3) selgitab eelarve täitmise käigus välja täiendava
tulud ja kasutab need täiendavateks kulutusteks üle küla
nõukogu eelarves ettenähtud summade;

4) kontrollib maksude, kindlustus- ja muude maksete
õigeaegset laekumist;

5) aitab kaasa riiklike hoiukassade tööle ja vabataht
liku kindlustuse läbiviimisele.

§ 22. Riigi kaitsevõime tugevdamise alal küla töörahva
saadikute nõukogu:

1) võtab tarvitusele abinõud riigikaitsealaste teadmiste
levitamiseks elanikkonna hulgas, aitab kaasa Armee
Lennuväe ja Mereväe Abistamise Vabatahtliku Ühingu
(ALMAVÜ) tööle;

2) aitab kaasa kodanike sõjaväeteenistuse-eelsele ette-
valmistusele ja sõjaväeteenistusse ning kordusõppustele
kutsumise organiseeritud läbiviimisele.

§ 23. Seaduslikkuse, riikliku korra ja kodanike
õiguste kaitse alal küla töörahva saadikute nõukogu:

1) valvab NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste ja riigi-
võimuorganite teiste normatiivsete aktide täpse ning kõr-
valekaldumatu täitmise järele kõigi ametiisikute ja
kodanike poolt;

2) valvab kolhoosi põhikirja täpse ja kõrvalekaldumatu
täitmise järele kolhoosi juhatuse ning ametiisikute ja kol-
hoosi liikmete poolt; peatab kolhoosi liikmete üldkoosole-
kute ja kolhoosi juhatuse otsused, juhul kui nad on vastu-
olus seadustega või kolhoosi põhikirjaga, esitab need
tühistamiseks kolhoosi liikmete üldkoosolekule või
rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele;

3) võtab tarvitusele abinõud kolhooside ühismaade
kaitseks ebaseadusliku kasutamise vastu, samuti kolhoo-
side ja sovhooside põllukultuuride ja istandike kahjusta-
mise vastu;

4) võtab tarvitusele seaduses ettenähtud abinõud met-
sade, looduskaitsealade, keelualade, looduse mälestus-
märkide ja teiste riikliku kaitse all olevate loodusobjek-
tide kaitseks, kontrollib kalapüügi- ja jahieeskirjade täit-
mist;

5) aitab kaasa kohtu-, prokuratuuri- ja miilitsaorgani-
tele võitluses kuritegevuse vastu;

6) organiseerib vabatahtlikke tuletõrjesalku ja valvab tuleohutuse-eeskirjadest kinnipidamise järele.

§ 24. Külanõukogu istungjärkude vahelisel ajal täidab kohustusi, mis käesolevas põhimääruses on pandud külanõukogule, küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee.

§ 25. Külanõukogu eelarve ja selle täitmise aruande kinnitamine, külanõukogule allutatud kultuurhariduslike ja meditsiiniliste asutuste juhatajate ning teiste ametiisikute ametisse kinnitamine toimub ainult küla töörahva saadikute nõukogu istungjärkudel.

§ 26. Küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee:

1) võtab osa töörahva saadikute nõukogude ja rahvakohtu valimiste organiseerimisest;

2) vaatab läbi kodanike avaldusi ja kaebusi ja võtab nende lahendamiseks tarvitusele vajalikud abinõud;

3) kasutab majanduslikult külanõukogu käsutuses olevaid hooneid, ehitusi ja muud vara, ekspluateerides neid vahetult või andes need rendile;

4) annab töölistele, teenistujaile, ettevõtetele ja asutustele välja riigi maa reservfondist maatükke ajutiseks kasutamiseks (aiamaana, heinamaana jm.);

5) kindlustab küla töörahva saadikute nõukogu eelarvel olevate asutuste töötajatele palga õigeaegse väljamaksmise;

6) võtab elanikkonnalt vastu maksudest ja teistest maksetest laekuva raha, tagab raha hoidmise ja õigeaegse üleandmise NSV Liidu Riigipanga osakonda;

7) algatab seaduses ettenähtud juhtumeil taotlusi lasterikaste emade autasustamiseks ordenite ning medalitega ja aunimetuse „Ema-kangelane" andmiseks;

8) võtab tarvitusele abinõud orbude suunamiseks riiklikesse kasvatusasutustesse või kasvatamiseks töötajate perekondadesse (patronaaž);

9) määrab seaduses ettenähtud juhtumeil hooldajaid ja eestkostjaid, valvab nende tegevuse järele, koostab hoolduse või eestkoste all olevate isikute vara nimekirja ja kontrollib selle vara seisukorda;

10) kindlustab pärandvara kaitset kuni selle varaga seotud küsimuste lõpliku otsustamiseni;

11) võtab oma käsutusse vaibe- ja peremeheta vara, samuti igasuguse muu vara, mis temale seaduse järgi üle antakse;

12) vormistab ja registreerib perekonnaseisuakte (sünni, surma ja teistel juhtudel);
13) registreerib kolhoosiperede (taluperede) ja nende vara jaotamist;
14) sooritab seaduses ettenähtud juhtudel notariaaltoiminguid;
15) korraldab kodanike sisse- ja väljaregistreerimist ning jälgib passirežiimi täitmist kodanike poolt;
16) juhib miilitsa jaoskonnavoliniku tööd külanõukogu territooriumil;
17) aitab kaasa NSVL relvastatud jõudude koosseisust demobiliseeritud, õppeasutusi lõpetanud ja teiste kodanike tööleasumisele;
18) peab kutsealuste ja tagavara sõjaväekohustuslaste arvestust;
19) peab majapidamisraamatuid, elanikkonna ja majavalduste arvestust, esitab aruandeid kehtestatud korra ning vormide järgi ja ettenähtud tähtaegadel;
20) annab kodanikele välja tõendeid perekonna koosseisu ja varalise seisundi kohta ning muid tõendeid.

III PEATUKK.

KÜLA TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGU TÖÖ KORRALDUS.

§ 27. Küla töörahva saadikute nõukogu kompetentsi kuuluvad küsimused arutatakse läbi ja otsustatakse külanõukogu istungjärkudel.

Küla töörahva saadikute nõukogu istungjärgud kutsutakse kokku vähemalt kuus korda aastas ning mitte harvemini kui kord kahe kuu jooksul.

§ 28. Küla töörahva saadikute nõukogu istungjärk on otsustusvõimeline, kui tema tööst võtab osa vähemalt $^2/_3$ külanõukogu saadikute üldarvust.

§ 29. Uue koosseisu esimesel istungjärgul moodustab küla töörahva saadikute nõukogu oma volituste ajaks mandaatkomisjoni, kes kontrollib külanõukogu saadikute volitusi. Mandaatkomisjoni ettepanekul külanõukogu kas tunnustab valitud rahvasaadikute volitusi või tühistab üksikute rahvasaadikute valimised. Mandaatkomisjon teeb nõukogule ettekandeid sellest, kuidas rahvasaadikud täidavad oma kohustusi.

§ 30. Küla töörahva saadikute nõukogu istungjärgu kutsub kokku külanõukogu täitevkomitee kas omal algatusel või rajooni töörahva saadikute nõukogu ja tema täitevkomitee või 1/5 külanõukogu saadikute nõudmisel.

§ 31. Küla töörahva saadikute nõukogu uue koosseisu esimese istungjärgu avab vanim saadik, kõik järgmised istungjärgud aga külanõukogu täitevkomitee esimees. Istungjärgu töö juhatamiseks valib külanõukogu igal istungjärgul juhataja ja sekretäri.

§ 32. Küla töörahva saadikute nõukogu istungjärgu päevakorda küsimuste esitamise õigus on külanõukogu saadikutel, alalistel komisjonidel, täitevkomiteel, samuti rajooni töörahva saadikute nõukogul ja tema täitevkomiteel. Istungjärgu päevakord kinnitatakse nõukogu istungjärgul.

§ 33. Istungjärgu koha ja aja, samuti istungjärgule otsustamiseks esitatavad küsimused teeb küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee rahvasaadikutele ja elanikkonnale teatavaks hiljemalt viis päeva enne istungjärku. Külanõukogu täitevkomitee tutvustab eelnevalt rahvasaadikuid istungjärgule läbivaatamiseks esitatavate otsuste projektidega.

§ 34. Küla töörahva saadikute nõukogu istungjärgud on avalikud. Igal valijal on õigus viibida istungjärgul.

§ 35. Küla töörahva saadikute nõukogu võtab temale antud õiguste piirides vastu otsuseid ja kontrollib nende täitmist.

§ 36. Küla töörahva saadikute nõukogu istungjärgul otsustavad külanõukogu saadikud kõik küsimused lahtisel hääletamisel lihthäälteenamusega.

§ 37. Küla töörahva saadikute nõukogu istungjärgul vastuvõetud otsused protokollitakse. Istungjärgu protokollile kirjutavad alla istungjärgu juhataja ja sekretär.

§ 38. Küla töörahva saadikute nõukogu otsused tehakse teatavaks elanikkonnale, rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, samuti isikutele, keda nad puudutavad.

§ 39. Küla töörahva saadikute nõukogu saadikute õigused ning kohustused ja valijate usaldust mitteõigustanud külanõukogu saadikute ärakutsumise kord määratakse kindlaks seadusega.

§ 40. Küla töörahva saadikute nõukogu moodustab oma töö põhilistel aladel oma volituste ajaks külanõu-

kogu alalised komisjonid ja kuulab ära nende tööaruanded.

§ 41. Alalised komisjonid juhinduvad oma töös Eesti NSV kohalike töörahva saadikute nõukogude alaliste komisjonide põhimäärusest.

IV PEATUKK.

KÜLA TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE.

§ 42. Küla töörahva saadikute nõukogu valib oma volituste ajaks külanõukogu saadikute hulgast mitte rohkem kui seitsme liikmelise täitevkomitee koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja liikmed.

§ 43. Täitevkomitee on küla töörahva saadikute nõukogu täidesaatev ning korraldav organ ja annab aru nii küla töörahva saadikute nõukogule kui ka rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele. Külanõukogu kuulab vähemalt kord aastas täitevkomitee aruannet tema tegevusest ja teeb vajaduse korral muudatusi tema koosseisus.

§ 44. Küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee juhib külanõukogu territooriumil kultuurilis-poliitilist ja majanduslikku ülesehitustööd küla töörahva saadikute nõukogu ja kõrgemalseisvate töörahva saadikute nõukogude ning nende täidesaatvate ja korraldavate organite otsuste alusel.

§ 45. Täitevkomitee istungid toimuvad vähemalt üks kord kahe kuu jooksul ja on otsustusvõimelised, kui neist võtab osa üle poole täitevkomitee koosseisust.

§ 46. Täitevkomitee võtab vastu otsuseid ja annab korraldusi oma õiguste piirides.

Täitevkomitee võtab oma istungil otsused vastu lahtisel hääletamisel lihthäälteenamusega ning nendele kirjutavad alla täitevkomitee esimees ja sekretär.

Täitevkomitee nimel annab korraldusi täitevkomitee esimees, tema äraolekul aga esimehe asetäitja. Korraldused esitatakse täitevkomiteele läbivaatamiseks tema lähemal istungil. Täitevkomiteel on õigus neid korraldusi tühistada või muuta.

§ 47. Külanõukogu täitevkomitee otsuseid ja korraldusi võib tühistada rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee ja küla töörahva saadikute nõukogu.

§ 48. Küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteel on riigivapiga pitsat, mille näidise kinnitab Eesti NSV Ministrite Nõukogu.

§ 49. Küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees:

1) kutsub kokku täitevkomitee istungid ning juhatab neid;

2) organiseerib ja kindlustab täitevkomitee otsuste ja korralduste, samuti täitevkomitee istungite vahelisel ajal küla töörahva saadikute nõukogu otsuste täitmist;

3) abistab alalisi komisjone ja külanõukogu saadikuid nende tegevuses;

4) käsutab külanõukogu jooksvat arvet riigipangas või hoiukassas;

5) hoiab külanõukogu täitevkomitee pitsatit ja vastutab selle säilitamise ja õige kasutamise eest.

§ 50. Küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimehe asetäitja abistab täitevkomitee esimeest tema kohustuste täitmisel, esimehe äraolekul täidab aga tema kohustusi. Esimehe kohustuste täitmise ajal säilitatakse täitevkomitee esimehe asetäitjale, kes ei ole täitevkomitee koosseisuline töötaja, keskmine töötasu tema töökohal kolhoosis, sovhoosis, ettevõttes, asutuses või organisatsioonis.

§ 51. Küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee sekretär:

1) valmistab ette külanõukogu istungjärkude ja täitevkomitee istungite materjalid;

2) protokollib täitevkomitee istungeid;

3) peab korras kirjavahetuse ja toimikud, peab majapidamis- ja teisi raamatuid, teostab arvestust ja aruandlust ning vastutab külanõukogu ja täitevkomitee dokumentide säilitamise eest.

§ 52. Küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees ja sekretär kannavad distsiplinaarvastutust rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee ja küla töörahva saadikute nõukogu ees. Teised külanõukogule alluvad ametiisikud kannavad distsiplinaarvastutust külanõukogu täitevkomitee ees.

§ 53. Küla töörahva saadikute nõukogu koosseisu volituste lõppemisel säilitab täitevkomitee oma volitused niikaua, kuni külanõukogu uus koosseis moodustab uue täitevkomitee.

§ 54. Küla töörahva saadikute nõukogu uue koosseisu esimese istungjärgu kutsub kokku eelmise koosseisu külanõukogu täitevkomitee hiljemalt kaksteist päeva pärast valimisi.

V PEATÜKK.

KODANIKE ÜLDKOOSOLEK.

§ 55. Kodanike üldkoosoleku — kas kogu külanõukogu territooriumi või siis ühe või mitme asula ulatuses — kutsub kokku küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee.

§ 56. Kodanike üldkoosolek arutab majandusliku ja kultuuritöö küsimusi, seab üles nõukogu saadikute, rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaadid, kuulab ära külanõukogu ja tema täitevkomitee, rahvasaadikute ja rahvakohtunike aruanded.

§ 57. Kodanike üldkoosoleku aeg ja koht tehakse kodanikele teatavaks hiljemalt kolm päeva enne koosolekut.

§ 58. Kodanike üldkoosoleku aruandjad ja kaasaruandjad kinnitab küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee.

§ 59. Kodanike üldkoosoleku avab küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees või täitevkomitee poolt volitatud isik. Üldkoosoleku juhatamiseks valitakse juhataja ja protokollija, kes üldkoosoleku protokollile alla kirjutavad.

§ 60. Kodanike üldkoosolek võtab vastu otsused lahtisel hääletamisel lihthäälteenamusega.

§ 61. Kodanike üldkoosolekute otsused majandusliku ja kultuurilis-poliitilise ülesehitustöö küsimustes omandavad kohustusliku jõu pärast sellekohase otsuse vastuvõtmist riigiorgani poolt, kelle kompetentsi kuulub nende küsimuste lahendamine.

„Eesti NSV Teataja" 1958, nr. 3, art. 32.

Nr. 202.

4. VEEBRUARIL 1958. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSTE KINNITAMISEST NING EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) PARAGRAHVIDES 14, 45, 48, 66 JA 69 MUUDATUSTE TEGEMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

§ 1. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused:

29. juunist 1957. a. „Sillamäe töölisalevi kujundamisest vabariikliku alluvusega linnaks",

12. oktoobrist 1957. a. „Loksa ja Pärnu rajooni likvideerimisest".

Vastavalt sellele teha Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvis 14 järgmised muudatused: kustutada rajoonide loetelust sõnad „Loksa" ja „Pärnu";

lisada vabariikliku alluvusega linnade loetelusse pärast sõna „Pärnu" sõna „Sillamäe".

§ 2. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 25. septembri 1957. a. seadlus „Eesti NSV Ministrite Nõukogu Nõukogude Kontrollkomisjoni moodustamisest ja Eesti NSV Riigikontrolli Ministeeriumi likvideerimisest" ning teha vastavad muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 45 ja 48, sõnastades need paragrahvid järgmiselt:

„§ 45. Eesti NSV Ministrite Nõukogu moodustatakse Eesti NSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitjad;

Eesti NSV ministrid;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Plaanikomisjoni esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Teaduslik-Tehnilise Komitee esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Nõukogude Kontrollkomisjoni esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Julgeoleku Komitee esimees."

„§ 48. Eesti NSV ministeeriumid on kas liidulis-vabariiklikud või vabariiklikud.

Eesti NSV liidulis-vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Kaitseministeerium;
Kaubandusministeerium;
Kultuuriministeerium;
Põllumajanduse Ministeerium;
Rahandusministeerium;
Sideministeerium;
Siseministeerium;
Tervishoiu Ministeerium;
Välisministeerium.

Eesti NSV vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Autotranspordi ja Maanteede Ministeerium;
Haridusministeerium;
Kohaliku Majanduse Ministeerium;
Kohtuministeerium;
Sotsiaalkindlustuse Ministeerium."

§ 3. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 24. augusti 1957. a. seadlus „Eesti NSV vabariikliku allu-vusega linnade ja rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede struktuuri muutmisest".

Vastavalt sellele teha vajalikud muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 66 ja 69, sõnastades need paragrahvid järgmiselt:

„§ 66. Rajoonide töörahva saadikute nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:

kohaliku majanduse osakond;
kolhooside ehitamise osakond;
kultuuriosakond;
miilitsaosakond;
rahandusosakond;
rahvahariduse osakond;
sotsiaalkindlustuse osakond;
tervishoiu osakond;
üldosakond;
plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures.

Peale selle võivad rajoonide töörahva saadikute nõukogud vastavalt rajooni majanduse iseärasustele moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi kinnitusel ka teisi osakondi."

„§ 69. Linnade töörahva saadikute nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:
kaubandusosakond;
kultuuriosakond;
miilitsaosakond;
rahandusosakond;
rahvahariduse osakond;
sotsiaalkindlustuse osakond;
tervishoiu osakond;
üldosakond;
plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures;
ja peale selle, vastavalt linna tööstuse ning linna- ja äärelinnamajanduse iseärasustele:
kohaliku majanduse osakond;
põllumajanduse osakond."

„Eesti NSV Teataja" 1958, nr. 3, art. 33.

Nr. 203.

4. VEEBRUARIL 1958. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) 19. PARAGRAHVI PUNKTIS „i" TÄIENDUSE TEGEMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

Täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) 19. paragrahvi punkti „i", sõnastades selle punkti järgmiselt:

„i) liidulis-vabariikliku alluvusega tööstuse ja ehituse valitsemine; vabariikliku alluvusega pankade, tööstuslike, põllumajanduslike ja kaubanduslike ettevõtete ning organisatsioonide valitsemine, samuti ka kohaliku tööstuse juhtimine;"

„Eesti NSV Teataja" 1958, nr. 3, art. 34.

Nr. 204.

21. AUGUSTIL 1958. — EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU MÄÄRUS AMETIÜHINGUORGANITE OSAVÕTUST TOOTMIS-, TÖÖ- JA ELUTARBELISTE KÜSIMUSTE LÄBIARUTAMISEST NÕUKOGUDE JA MAJANDUSORGANEIS

Eesmärgil võimaldada ametiühinguorganeil aktiivsemalt osa võtta tootmis-, töö- ja elutarbeliste küsimuste läbiarutamisest nõukogude ja majandusorganeis Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrab:

1. Määrata, et tootmise, töö ja töötasu, töökaitse ning tööliste ja teenistujate elutarbelise teenindamise planeerimise ja organiseerimisega seotud küsimused vaatavad läbi:

Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu esindajate osavõtul;

ministeeriumid, keskasutused, linnade ja rajoonide täitevkomiteed vastavate ametiühingute vabariiklike, linna- ja rajoonikomiteede esindajate osavõtul.

2. Kohustada Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu, linnade ja rajoonide täitevkomiteesid ning ministeeriume ja keskasutusi ettepanekute väljatöötamisel tootmisplaanide, kultuur-elutarbelise ja elamuehituse plaanide ning uue tehnika arendamise ja juurutamise plaanide projektide kohta, samuti jooksvate töö- ja elutarbeliste küsimuste läbivaatamisel arvestama ametiühinguorganite seisukohti.

Rahvamajanduse Nõukogu, ministeeriumide ja keskasutuste kolleegiumide ning linnade ja rajoonide täitevkomiteede istungitel läbiarutamisele tulevates ülalmainitud küsimustes tuleb aegsasti saata vastavad materjalid ametiühinguorganitele.

Eesti NSV Riiklikul Plaanikomisjonil neis küsimustes Eesti NSV Ministrite Nõukogule esitatavate ettepanekute väljatöötamisel saata vastavad materjalid Eesti NSV Ametiühingute Nõukogule.

„Eesti NSV Teataja" 1958, nr. 12, art. 181.

Nr. 205.

29. NOVEMBRIL 1958. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NSV SEADUSTE, EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUSTE NING EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSTE JA OTSUSTE AVALDAMISE JA JÕUSTUMISE KORRAST.

Eesti NSV Ülemnõukogu ja Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt vastuvõetud aktide avaldamise korra ja jõustumise tähtaegade täpsustamiseks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Määrata kindlaks, et Eesti NSV Ülemnõukogu poolt vastuvõetud seadused, otsused ja teised aktid ning Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused ja otsused avaldatakse Eesti NSV Teatajas eesti ja vene keeles hiljemalt 7 päeva jooksul pärast nende aktide vastuvõtmist.

2. Eesti NSV Ülemnõukogu, aga samuti ka Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aktid, mis omavad üldist tähtsust, avaldatakse ajalehtedes „Rahva Hääl" ja „Sovetskaja Estonia".

Vajalikel juhtudel võidakse selliseid akte avaldada ka raadio kaudu või edasi anda telegraafi teel.

3. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused ja otsused, mis ei oma üldist tähtsust ega normatiivset iseloomu, saadetakse vastavatele asutustele ja organisatsioonidele, kes teevad need aktid teatavaks neile isikuile, kellede suhtes neid akte rakendatakse.

Vastavalt Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi otsusele võidakse selliseid akte mitte avaldada.

4. Eesti NSV Ülemnõukogu poolt vastuvõetud seadused, otsused ja teised aktid ning Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused ja otsused, mis omavad üldnormatiivset iseloomu, jõustuvad kogu Eesti NSV territooriumil üheaegselt 10 päeva möödudes pärast nende avaldamist ajalehtedes „Rahva Hääl" ja „Sovetskaja Estonia" või Eesti NSV Teatajas, kui neis aktides enestes pole ära määratud mõni teine jõustumise tähtaeg.

Need aktid, mis vastavalt käesoleva seadluse p. 2 enne Eesti NSV Teatajas avaldamist avaldati ajalehtedes „Rahva Hääl" ja „Sovetskaja Estonia", jõustuvad 10 päeva möödumisel nende avaldamisest nimetatud ajalehtedes.

Kõik teised aktid, mis ei oma üldnormatiivset iseloomu, jõustuvad nende vastuvõtmise momendil, kui neis aktides enestes pole ära määratud mõni teine jõustumise tähtaeg.

5. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused ja otsused, mis ei ole avaldatud vastavalt käesoleva seadluse punktile 3, jõustuvad momendil, mil nad saabuvad vastavale asutusele või organisatsioonile, kui neis aktides enestes pole ära määratud mõni muu jõustumise tähtaeg.

6. Seoses käesoleva seadluse vastuvõtmisega teha ülesandeks Eesti NSV Ministrite Nõukogule:

a) kindlaks määrata Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste avaldamise ja jõustumise kord;

b) tühistada need Eesti NSV valitsuse aktid, mis seoses käesoleva seadluse vastuvõtmisega on kaotanud kehtivuse.

7. Käesolev seadlus esitada kinnitamiseks Eesti NSV Ülemnõukogule.

„Eesti NSV Teataja" 1958, nr. 15, art. 246.

Nr. 206.

13. JAANUARIL 1959. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS MUUDATUSTE TEGEMISEST EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) PARAGRAHVIS 106.

Kooskõlas Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu 25. detsembri 1958. a. seadusega „Kohtu poolt valimisõiguste äravõtmise kaotamisest" teha vajalik muudatus Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvis 106, sõnastades selle järgmiselt:

„§ 106. Saadikute valimised on üldised: kõigil Eesti NSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisundist ja endisest tegevusest, on õigus osa võtta saadikute valimisest ja olla valitav, välja arvatud isikud, kes seaduses ettenähtud korras on tunnistatud nõdrameelseiks.

Eesti NSV Ülemnõukogu saadikuks võidakse valida iga Eesti NSV kodanik, kes on saanud 21-aastaseks, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, usu-

tunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisundist ja endisest tegevusest."

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 2, art. 16.

Nr. 207.

13. JAANUARIL 1959. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) PARAGRAHVI 45 TÄIENDAMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

§ 1. Viia Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu esimees ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Ehituse ja Arhitektuuri Komitee esimees Eesti NSV Ministrite Nõukogu koosseisu.

§ 2. Vastavalt eeltoodule teha vajalikud muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvis 45, sõnastades selle paragrahvi järgmiselt:

„§ 45. Eesti NSV Ministrite Nõukogu moodustatakse Eesti NSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitjad;

Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu esimees;

Eesti NSV ministrid;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Plaanikomisjoni esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Teaduslik-Tehnilise Komitee esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Nõukogude Kontrollkomisjoni esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Julgeoleku Komitee esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Ehituse ja Arhitektuuri Komitee esimees."

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 2, art. 17.

Nr. 208.

13. JAANUARIL 1959.[79] — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU VALIMISTE MÄÄRUSTIK.[80]

I PEATÜKK.

VALIMISSÜSTEEM.

§ 1. Eesti NSV Konstitutsiooni § 105 alusel teostavad valijad saadikute valimisi Eesti NSV Ülemnõukogusse üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel.

§ 2. Eesti NSV Konstitutsiooni § 106 alusel on saadikute valimised üldised: kõigil Eesti NSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisundist ja endisest tegevusest, on õigus osa võtta Eesti NSV Ülemnõukogu saadikute valimistest, välja arvatud isikud, kes seaduses ettenähtud korras on tunnistatud nõdrameelseiks.

§ 3. Eesti NSV Ülemnõukogu saadikuks võidakse valida Eesti NSV iga kodanik, kes on saanud 21-aastaseks, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisundist ja endisest tegevusest.

§ 4. Eesti NSV Konstitutsiooni § 107 alusel on saadikute valimised ühetaolised: igal kodanikul on üks hääl; kõik kodanikud võtavad Eesti NSV Ülemnõukogu valimistest osa võrdsetel alustel.

§ 5. Eesti NSV Konstitutsiooni § 108 alusel võtavad naised valimistest osa ja neid võidakse valida Eesti NSV Ülemnõukogusse meestega võrdsete õiguste alusel.

§ 6. Eesti NSV Konstitutsiooni § 109 alusel on NSV Liidu relvastatud jõudude ridades teenivail kodanikel

---

[79] Valimismäärustikus tehtud kõige hilisema muudatuse kuupäev.

[80] Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 1950. a. 19. detsembri seadlusega kinnitatud tekst (vt. „Eesti NSV Teataja" 1950, nr. 13, art. 136) täienduste ja muudatustega, mis on tehtud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlustega 27. detsembrist 1958 (vt. „Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 1, art. 6) ja 13. jaanuarist 1959 (vt. „Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 2, art. 25).

kõigi kodanikega võrdne õigus valida ja olla valitav Eesti NSV Ülemnõukogusse.

§ 7. Eesti NSV Konstitutsiooni § 110 alusel on saadikute valimised otsesed: saadikute valimisi Eesti NSV Ülemnõukogusse teostavad kodanikud vahetult otsesel valimisel.

§ 8. Eesti NSV Konstitutsiooni § 111 alusel on hääletamine Eesti NSV Ülemnõukogu saadikute valimisel salajane.

§ 9. Eesti NSV Konstitutsiooni § 18 alusel on kõigi teiste liiduvabariikide kodanikel Eesti NSV territooriumil õigus valida ja olla valitav Eesti NSV Ülemnõukogusse võrdselt Eesti NSV kodanikega.

§ 10. Isikuil, kes elavad Eesti NSV territooriumil, kuid ei ole NSV Liidu kodanikud, vaid on välisriikide kodakondsuses või välisriikide alamad, ei ole õigust osa võtta valimistest ega olla valitav Eesti NSV Ülemnõukogusse.

§ 11. Eesti NSV Konstitutsiooni § 112 alusel seatakse kandidaadid Eesti NSV Ülemnõukogu valimistel üles valimisringkondade järgi.

§ 12. Eesti NSV Ülemnõukogu valimised toimuvad riigi kulul.

II PEATÜKK.
VALIJATE NIMEKIRJAD.

§ 13. Valijate nimekirjadesse võetakse kõik kodanikud, kellel on valimisõigus ja kes elavad (alaliselt või ajutiselt) nimekirjade koostamise momendil antud nõukogu territooriumil ja kes on saanud valimiste päevaks 18-aastaseks.

§ 14. Ühtki valijat ei või kanda rohkem kui ühte valijate nimekirja.

§ 15. Valijate nimekirjadesse ei kanta isikuid, kes viibivad kinnipidamiskohtades uurimise all või kohtu poolt määratud karistuse kandmisel, samuti isikuid, kes seaduses ettenähtud korras on tunnistatud nõdrameelseiks.

§ 16. Valijate nimekirju koostavad linnades linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed, rajoonilise jaotusega linnades — rajooninõukogude täitevkomiteed, alevites — alevinõukogude täitevkomiteed ja maal külade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed.

§ 17. Sõjaväeosades ja sõjaväekoondistes olevate vali-

jate nimekirjad koostatakse komandöri allkirjaga. Kõik teised sõjaväelased kantakse valijate nimekirjadesse elukoha järgi vastavate töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

§ 18. Valijate nimekirjad koostatakse iga valimisjaoskonna kohta Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kinnitatud vormi kohaselt, ära näidates tähestikulises järjekorras valija perekonna-, ees- ja isanime, vanuse ja elukoha. Valijate nimekirjadele kirjutavad alla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees ja sekretär.

§ 19. 20 päeva enne valimisi paneb töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee valijate nimekirjad välja üldiseks tutvumiseks või kindlustab valijaile võimaluse tutvuda nende nimekirjadega nõukogu või valimisjaoskonna ruumes.

§ 20. Valijate nimekirjade algeksemplar säilitatakse vastavalt kas töörahva saadikute nõukogu täitevkomitees, sõjaväeosas või sõjaväekoondises.

§ 21. Kui valija vahetab oma asukohta ajavahemikul valijate nimekirja avaldamise ja valimiste päeva vahel, annab vastav töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee temale välja Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi kohase „Hääletamisõiguse tõendi" ja märgib valijate nimekirja — „lahkunud"; uues (alalises või ajutises) elukohas kantakse valija valijate nimekirja „Hääletamisõiguse tõendi" ja isikut tõendava dokumendi esitamisel.

§ 22. Avaldused ebaõigsuste kohta valijate nimekirjas (nimekirjast väljajätmine, nimekirjast kustutamine, perekonna-, ees- ja isanime moonutamine, valimisõigusest ilmajäetud isikute ebaõige võtmine nimekirja) antakse sellele töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, kes nimekirjad avaldas. Täitevkomitee on kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul läbi vaatama iga avalduse ebaõigsuse kohta valijate nimekirjas.

§ 23. Pärast valijate nimekirjas esinenud ebaõigsuse kohta esitatud avalduse läbivaatamist on töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee kohustatud kas tegema vajaliku paranduse valijate nimekirja või andma avaldajale kirjaliku õienduse tema avalduse tagasilükkamise motiivide kohta.

§ 24. Kui avaldaja ei nõustu töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee otsusega ebaõigsuse kohta valijate

nimekirjas, võib ta anda kaebuse rahvakohtusse, kes on kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul avalikul kohtuistungil, kutsunud välja avaldaja ja nõukogu täitevkomitee esindaja, läbi vaatama selle kaebuse ja viivitamata teatama oma otsuse nii avaldajale kui ka nõukogu täitevkomiteele. Rahvakohtu otsus on lõplik.

III PEATUKK.

VALIMISRINGKONNAD EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU VALIMISTEL.

§ 25. Eesti NSV Konstitutsiooni § 21 alusel valitakse Eesti NSV Ülemnõukogu Eesti NSV kodanike poolt valimisringkondade järgi, mis moodustatakse normiga: 10 000 elanikku ringkonna kohta. Eesti NSV Ülemnõukogu igast valimisringkonnast valitakse üks saadik.

§ 26. Eesti NSV Ülemnõukogu valimisringkonnad moodustab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium.

Valimisringkondade nimekirja avaldab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium hiljemalt 45 päeva enne valimiste päeva.

IV PEATUKK.

VALIMISJAOSKONNAD.

§ 27. Valimissedelite vastuvõtmiseks ja häälte lugemiseks jagatakse valimisringkondadesse kuuluv linnade ja rajoonide territoorium valimisjaoskondadeks.

§ 28. Valimisjaoskonnad moodustatakse linnades — linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, rajoonilise jaotusega linnades — rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, maal — rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

Valimisjaoskonnad moodustatakse hiljemalt 30 päeva enne valimisi.

§ 29. Linnades, alevites, samuti ka külades ja külanõukogude territooriumil, kus on üle 2000 elaniku, moodustatakse valimisjaoskonnad arvestusega üks valimisjaoskond 1500—3000 elaniku kohta.

§ 30. Külanõukogu territoorium, kus ei ole üle 2000 elaniku, moodustab üldreeglina ühe valimisjaoskonna;

igas külas, kus on vähemalt 500, kuid mitte üle 2000 elaniku, moodustatakse eraldi valimisjaoskond. Asulais või asulate rühmas, kus on vähem kui 500, kuid mitte alla 300 elaniku, võib neil juhtudel, kui vahemaa sellistest asulatest kuni valimisjaoskonna keskuseni ületab 10 km, moodustada eraldi valimisjaoskonnad.

Kaugetes paikkondades ja saartel lubatakse moodustada valimisjaoskondi vähem kui 300, kuid mitte alla 50 elanikuga.

§ 31. Sõjaväeosad ja sõjaväekoondised moodustavad eraldi valimisjaoskonnad mitte alla 50 ja mitte üle 3000 valijaga, mis kuuluvad väeosa või väekoondise asukoha valimisringkonda.

§ 32. Valimiste päeval sõidus olevail laevadel, kus on vähemalt 25 valijat, võib moodustada eraldi valimisjaoskonnad, mis kuuluvad laeva kodusadama valimisringkonda.

§ 33. Haiglates, sünnitusmajades, sanatooriumides ja invaliidide kodudes, kus valijate arv on vähemalt 50, moodustatakse eraldi valimisjaoskonnad.

Mitme hoonega haiglates võidakse moodustada valimisjaoskonnad üksikuis hooneis, kui neis igaühes on vähemalt 50 valijat.

§ 34. Kaugesõidu reisirongides, mis on valimiste päeval teel, moodustatakse valimisjaoskonnad valimissedelite vastuvõtmiseks neilt valijailt, kellel on „Hääletamisõiguse tõend".

V PEATÜKK.

VALIMISKOMISJONID.

§ 35. Eesti NSV Ülemnõukogu Valimiste Keskkomisjon moodustatakse tööliste ja teenistujate ametiühinguorganisatsioonide, kooperatiivsete organisatsioonide, kommunistliku partei organisatsioonide, noorsoo-organisatsioonide, kultuuri-, tehniliste ja teaduslike ühingute ja teiste seaduses ettenähtud korras registreeritud töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi, talupoegade koosolekute esindajaist kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi.

§ 36. Valimiste Keskkomisjon moodustatakse koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 12 liiget ning kinnitatakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt hiljemalt 40 päeva enne valimisi.

§ 37. Valimiste Keskkomisjon:

a) valvab kogu Eesti NSV territooriumil „Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste määrustiku" kõrvalekaldumatu täitmise järele valimiste kestel;

b) vaatab läbi kaebused valimiskomisjonide ebaõige tegevuse üle ja teeb kaebuste kohta lõplikud otsused;

c) määrab kindlaks valimiskastide näidised, valimissedeli vormi ja värvi, valimiste ringkonnakomisjoni protokolli vormi saadikukandidaatide registreerimise kohta, valimiste jaoskonna- ja ringkonnakomisjonide hääletamisprotokollide vormi, Eesti NSV Ülemnõukogu saadikuks valimise tõendi vormi ja valimiskomisjonide pitsatite näidised;

d) registreerib Eesti NSV Ülemnõukogusse valitud saadikud;

e) annab üle Eesti NSV Ülemnõukogu mandaatkomisjonile valimiste asjatoimetuse.

§ 38. Eesti NSV Ülemnõukogu igas valimisringkonnas moodustatakse valimiste ringkonnakomisjon.

§ 39. Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste ringkonnakomisjonid moodustatakse tööliste ja teenistujate ametiühingu-organisatsioonide, kooperatiivsete organisatsioonide, kommunistliku partei organisatsioonide, noorsooorganisatsioonide, kultuuri-, tehniliste ja teaduslike ühingute ja teiste seaduses ettenähtud korras registreeritud töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi, talupoegade koosolekute esindajaist kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi.

§ 40. Valimiste ringkonnakomisjonid moodustatakse koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 8 liiget ning kinnitatakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt hiljemalt 35 päeva enne valimisi.

§ 41. Valimiste ringkonnakomisjon:

a) valvab oma valimisringkonna territooriumil „Eesti

NSV Ülemnõukogu valimiste määrustiku" kõrvalekaldumatu täitmise järele valimiste kestel;

b) vaatab läbi kaebused valimiste jaoskonnakomisjonide ebaõige tegevuse üle ja teeb kaebuste kohta otsused;

c) valvab valimisjaoskondade õigeaegse moodustamise järele vastavate töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt;

d) määrab kindlaks valimisjaoskondade järjekorranumbrid;

e) valvab valijate nimekirjade õigeaegse koostamise ja üldiselt teatavaks tegemise järele;

f) registreerib Eesti NSV Konstitutsiooni ja „Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste määrustiku" nõudeile vastavalt ülesseatud saadikukandidaadid;

g) varustab valimiste jaoskonnakomisjone kindlaksmääratud vormi kohaste valimissedelitega;

h) teostab häälte kokkuvõtmist ja teeb kindlaks valimiste tulemused ringkonnas;

i) esitab Valimiste Keskkomisjonile materjalid valimiste tulemuste kohta ringkonnas;

j) annab valitud saadikule välja valituks tunnistamise tõendi;

k) annab asjatoimetuse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile hoiule.

§ 42. Igas valimisjaoskonnas moodustatakse valimiste jaoskonnakomisjon.

§ 43. Valimiste jaoskonnakomisjonid moodustatakse tööliste ja teenistujate ametiühingu-organisatsioonide, kooperatiivsete organisatsioonide, kommunistliku partei organisatsioonide, noorsoo-organisatsioonide, kultuuri-, tehniliste ja teaduslike ühingute ja teiste seaduses ettenähtud korras registreeritud töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi, talupoegade koosolekute esindajaist kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi.

§ 44. Valimiste jaoskonnakomisjonid moodustatakse koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 4—8 liiget, valimisjaoskondades aga, kus on alla 300 elaniku, koosseisus: esimees, sekretär ja 1—3 liiget ning kinnita-

takse linnades — linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, rajoonilise jaotusega linnades — rajooninõukogude täitevkomiteede poolt, maal — rajooninõukogude täitevkomiteede poolt hiljemalt 25 päeva enne valimisi.

Valimiste jaoskonnakomisjoni esimees või sekretär vabastatakse põhitööst kaheks nädalaks töötasu säilitamisega põhitöökoha järgi.

§ 45. Valimiste jaoskonnakomisjon:

a) võtab vastu avaldusi ebaõigsuste kohta valijate nimekirjas ja esitab need läbivaatamiseks selle nõukogu täitevkomiteele, kes koostas nimekirjad;

b) toimetab valimissedelite vastuvõtmist valimisjaoskonnas;

c) teostab häälte lugemist iga saadikukandidaadi kohta;

d) esitab valimiste ringkonnakomisjonile materjalid hääletamise tulemuste kohta;

e) annab asjatoimetuse vastava rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele hoiule.

§ 46. Valimiste Keskkomisjoni, valimiste ringkonnakomisjonide ja valimiste jaoskonnakomisjonide koosolekud on otsusevõimelised, kui neist võtab osa üle poole komisjoni üldisest koosseisust.

§ 47. Kõik küsimused otsustatakse valimiskomisjonides lihthäälteenamusega; häälte poolnemisel otsustab esimehe hääl.

§ 48. Valimiste Keskkomisjonil, valimiste ringkonnakomisjonidel ja valimiste jaoskonnakomisjonidel on Valimiste Keskkomisjoni poolt kindlaksmääratud näidisele vastav pitsat.

VI PEATÜKK.

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU SAADIKUKANDIDAATIDE ÜLESSEADMISE KORD.

§ 49. Eesti NSV Konstitutsiooni § 112 alusel seatakse saadikukandidaadid üles valimisringkondade järgi.

Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaatide ülesseadmise õigus kindlustatakse töörahva ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühinguile: kommunistliku partei organisatsioonidele, ametiühinguile, kooperatiivsetele organisatsioonidele, noorsoo-organisatsioonidele ja kultuurilistele ühingutele.

§ 50. Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaatide ülesseadmise õigust teostavad nii töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute vabariiklikud organid kui ka nende linna- ja rajooniorganid, samuti ka tööliste ja teenistujate üldkoosolekud ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste üldkoosolekud sõjaväeosade järgi, talupoegade üldkoosolekud kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate üldkoosolekud sovhooside järgi.

§ 51. Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadi võib panna hääletusele ainult ühes ringkonnas.

§ 52. Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadid ei või olla valimiste ringkonnakomisjoni ega valimiste jaoskonnakomisjonide liikmeiks selles ringkonnas, kus nad on üles seatud saadikukandidaatideks.

§ 53. Hiljemalt 20 päeva enne valimisi on kõik töörahva ühiskondlikud organisatsioonid või ühingud, kes on Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadid üles seadnud, kohustatud registreerima saadikukandidaadid vastavas Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste ringkonnakomisjonis.

§ 54. Töörahva ühiskondlik organisatsioon või ühing, kes seadis üles Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadi, on kohustatud kandidaadi registreerimiseks esitama valimiste ringkonnakomisjonile järgmised dokumendid:

a) saadikukandidaadi ülesseadnud koosoleku või istungi protokolli, millele on alla kirjutanud juhatuse liikmed, kusjuures on näidatud nende elukohad; protokollis peab olema märgitud kandidaadi ülesseadnud organisatsiooni nimetus, koosoleku või istungi koht, aeg ja osavõtjate arv, saadikukandidaadi perekonna-, ees- ja isanimi, tema vanus, elukoht, parteilisus ja tegevusala;

b) saadikukandidaadi nõusolekuavaldus kandideerimiseks antud valimisringkonnas teda ülesseadnud organisatsiooni kandidaadina.

§ 55. Valimiste ringkonnakomisjon on kohustatud registreerima kõik töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute poolt Eesti NSV Konstitutsiooni ja „Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste määrustiku" nõuete kohaselt ülesseatud Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadid.

Valimiste ringkonnakomisjon koostab kindlaksmääratud vormi järgi registreerimisprotokolli iga saadikukandidaadi kohta. Registreerimisprotokolli üks eksemplar ühes saadikukandidaadi avaldusega tema nõusoleku

kohta kandideerida antud valimisringkonnas saadetakse viivitamata Valimiste Keskkomisjonile.

§ 56. Valimiste ringkonnakomisjoni keeldumise peale registreerida Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaati võib kaevata kahe päeva jooksul Valimiste Keskkomisjonile, kelle otsus on lõplik.

§ 57. Iga registreeritud Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadi perekonna-, ees- ja isanimi, vanus, tegevusala ja parteilisus ning kandidaadi ülesseadnud ühiskondliku organisatsiooni nimetus avaldatakse valimiste ringkonnakomisjoni poolt hiljemalt 15 päeva enne valimisi.

§ 58. Kõik registreeritud Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadid kantakse kohustuslikult valimissedelile.

§ 59. Valimiste ringkonnakomisjonid on kohustatud trükkima ja laiali saatma kõigile valimiste jaoskonnakomisjonidele valimissedelid hiljemalt 3 päeva enne Eesti NSV Ülemnõukogu valimisi.

§ 60. Valimissedelid trükitakse Valimiste Keskkomisjoni poolt kindlaksmääratud vormi järgi vastava valimisringkonna elanikkonna keeltes ja arvul, mis kindlustab kõigi valijate varustamise valimissedelitega.

§ 61. Igale valimiste ringkonnakomisjonis registreeritud Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadi ülesseadnud organisatsioonile, samuti igale Eesti NSV kodanikule kindlustatakse õigus takistamata agiteerida selle kandidaadi poolt koosolekuil, ajakirjanduses ja teiste vahenditega, vastavalt Eesti NSV Konstitutsiooni §-le 96.

VII PEATÜKK.

HÄÄLETAMISE KORD.

§ 62. Eesti NSV Ülemnõukogu valimised toimuvad ühe päeva kestel, mis on ühine kogu Eesti NSV-le.

§ 63. Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste päeva määrab kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium hiljemalt 45 päeva enne valimiste tähtpäeva. Valimised toimuvad puhkepäeval.

§ 64. Iga päev viimase 10 päeva jooksul enne valimisi avaldab valimiste jaoskonnakomisjon ajakirjanduses või teeb mingil muul viisil valijaile laiaulatuslikult teatavaks valimiste päeva ja koha.

§ 65. Valijate häälte andmine toimub valimiste päeval kella 6.00 hommikul kuni kella 12.00 öösel.

§ 66. Valimiste päeva hommikul kell 6.00 kontrollib valimiste jaoskonnakomisjoni esimees komisjoni liikmete juuresolekul valimiskaste ja kindlaksmääratud vormi kohaselt koostatud valijate nimekirja olemasolu, mille järel ta suleb kastid, pitseerib need komisjoni pitsatiga ja kutsub valijaid hääli andma.

§ 67. Valimisruumis eraldatakse valijaile valimissedelite täitmiseks erilised toad või sisustatakse selleks üksikud kabiinid. Neis tubades või kabiinides on keelatud ajal, mil valijad täidavad valimissedeleid, viibida ükskõik kellel, sealhulgas ka valimiskomisjoni liikmeil, peale hääletajate.

§ 68. Iga valija hääletab isiklikult, ilmudes selleks hääletamisruumi. Valijate häälte andmine toimub valimissedeli valimiskasti laskmise teel.

§ 69. Valimisruumi ilmunud valija esitab valimiste jaoskonnakomisjoni sekretärile või selleks volitatud liikmele kas passi või kolhoosiraamatu või ametiühingupileti või mõne muu isikut tõendava dokumendi ja pärast kontrollimist valijate nimekirja järgi ning märkuse tegemist valijate nimekirja saab kindlaksmääratud näidisele vastava valimissedeli.

§ 70. Valija jätab ruumis, mis on määratud valimissedelite täitmiseks, valimissedelile selle kandidaadi perekonnanime, kelle poolt ta hääletab, kriipsutades läbi teiste kandidaatide perekonnanimed; selle järel läheb valija valimiskasti juurde ja laseb valimissedeli valimiskasti.

§ 71. Valija, kellel kirjaoskamatuse või mõne füüsilise puuduse tõttu ei ole võimalik iseseisvalt täita valimissedelit, on õigustatud kutsuma ruumi, kus täidetakse valimissedeleid, ükskõik millise valija valimissedeli täitmiseks.

§ 72. Valimisagitatsioon valimisruumis ei ole häälte andmise ajal lubatud.

§ 73. Isikud, kes ilmuvad valimisruumi „Hääletamisõiguse tõendiga", vastavalt käesoleva „Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste määrustiku" §-le 21, kannab valimiste jaoskonnakomisjon valijate nimekirja, millele kirjutavad alla valimiste jaoskonnakomisjoni esimees ja sekretär.

§ 74. Valimiste jaoskonnakomisjoni esimees vastutab korra eest valimisruumes ja tema korraldused on kõigile juuresolijaile kohustuslikud.

§ 75. Valimiste päeval kell 12.00 öösel kuulutab valimiste jaoskonnakomisjoni esimees häälte andmise lõpetatuks ja komisjon asub valimiskastide avamisele.

VIII PEATUKK.

VALIMISTE TULEMUSTE KINDLAKSTEGEMINE.

§ 76. Ruumis, kus valimiste jaoskonnakomisjon toimetab häälte lugemist, on õigus viibida häälte lugemise juures töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute eriti selleks volitatud esindajail ning ajakirjanduse esindajail.

§ 77. Avanud kastid, võrdleb valimiste jaoskonnakomisjon antud valimissedelite arvu isikute arvuga, kes said valimissedeleid valijate nimekirja järgi, ja kannab võrdlemise tulemused protokolli.

§ 78. Valimiste jaoskonnakomisjoni esimees kuulutab kõigi valimiste jaoskonnakomisjoni liikmete juuresolekul välja hääletamise tulemused iga valimissedeli kohta.

§ 79. Valimissedelid, millele hääletamise juures on jäetud rohkem kui üks kandidaat, samuti ka valimissedelid, mis ei vasta kindlaksmääratud näidisele, tunnistatakse kehtetuks.

§ 80. Kui tekib kahtlusi valimissedeli kehtivuses, otsustab valimiste jaoskonnakomisjon küsimuse hääletamise teel, mis märgitakse protokolli.

§ 81. Eesti NSV Ülemnõukogu igale saadikukandidaadile antud häälte lugemist ja hääletamise tulemuste ülesmärkimist toimetatakse eraldi iga saadikukandidaadi kohta.

§ 82. Valimiste jaoskonnakomisjon koostab kindlaksmääratud vormile vastava hääletamisprotokolli kahes eksemplaris. Protokollile kirjutavad alla valimiste jaoskonnakomisjoni liikmed, nende hulgas tingimata esimees ja sekretär.

§ 83. Valimiste jaoskonnakomisjoni hääletamisprotokollis peab olema märgitud:

a) häälte andmise alguse ja lõpu aeg;
b) valijate nimekirjas olevate valijate üldarv;
c) valijate arv, kes on saanud valimissedelid;
d) valijate arv, kes võtsid osa hääletamisest;

e) kehtetuks tunnistatud valimissedelite arv;

f) valimissedelite arv, millel on maha kriipsutatud kõigi kandidaatide perekonnanimed;

g) igale saadikukandidaadile antud häälte arv;

h) valimiste jaoskonnakomisjonile antud avalduste ja kaebuste lühike kokkuvõte ja valimiste jaoskonnakomisjoni poolt vastuvõetud otsused.

§ 84. Pärast häälte lugemise lõpetamist ja protokollile allakirjutamist kuulutab valimiste jaoskonnakomisjoni esimees välja komisjoni istungil hääletamise tulemused.

§ 85. Pärast hääletamisprotokollile allakirjutamist on valimiste jaoskonnakomisjoni esimees kohustatud viivitamata saatma virgatsiga hääletamisprotokolli ühe eksemplari kinnipitseeritult valimiste ringkonnakomisjonile.

§ 86. Kõik valimissedelid (eraldi kehtivad ja eraldi kehtetuks tunnistatud) tuleb pitseerida valimiste jaoskonnakomisjoni pitseriga ja ühes hääletamisprotokolli teise eksemplari, asjatoimetuse ja valimiste jaoskonnakomisjoni pitsatiga anda valimiste jaoskonnakomisjoni esimehe poolt hoiule: linnades — linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele, rajoonilise jaotusega linnades — rajooninõukogude täitevkomiteedele, maal — rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele.

§ 87. Töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed on kohustatud säilitama valimissedelid kuni Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi korralduseni.

§ 88. Ruumis, kus valimiste ringkonnakomisjon teostab häälte kokkuvõtmist, on õigus viibida häälte kokkuvõtmise juures töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute eriti selleks volitatud esindajail, samuti ka ajakirjanduse esindajail.

§ 89. Valimiste ringkonnakomisjon teostab häälte kokkuvõtmist valimiste jaoskonnakomisjonide poolt esitatud hääletamisprotokollide alusel ja teeb kindlaks igale saadikukandidaadile antud häälte arvu.

§ 90. Valimiste ringkonnakomisjon koostab hääletamisprotokolli kahes eksemplaris, millele kirjutavad alla valimiste ringkonnakomisjoni liikmed, nende hulgas tingimata esimees ja sekretär.

§ 91. Valimiste ringkonnakomisjoni hääletamisprotokollis peab olema näidatud:

a) valimiste jaoskonnakomisjonide arv ringkonnas;
b) valimiste jaoskonnakomisjonide arv, kes on esitanud hääletamisprotokollid;
c) valijate üldarv ringkonnas;
d) valijate arv, kes on saanud valimissedelid;
e) valijate arv, kes võtsid osa hääletamisest;
f) kehtetuks tunnistatud valimissedelite arv;
g) valimissedelite arv, kus on maha kriipsutatud kõigi kandidaatide perekonnanimed;
h) igale saadikukandidaadile antud häälte arv;
i) valimiste ringkonnakomisjonile antud avalduste ja kaebuste lühike kokkuvõte ja valimiste ringkonnakomisjoni poolt vastuvõetud otsused.

§ 92. Pärast häälte kokkuvõtmise lõpetamist ja protokollile allakirjutamist kuulutab valimiste ringkonnakomisjoni esimees välja komisjoni istungil valimiste tulemused.

§ 93. Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaat, kes on saanud absoluutse häälteenamuse, see on üle poole kõigist ringkonnas antud ja kehtivaks tunnistatud häältest, loetakse valituks.

§ 94. Valimiste ringkonnakomisjoni esimees annab valitud saadikukandidaadile välja tõendi tema valimise kohta Eesti NSV Ülemnõukogu saadikuks.

§ 95. Pärast hääletamisprotokollile allakirjutamist on valimiste ringkonnakomisjoni esimees kohustatud viivitamata saatma virgatsiga hääletamisprotokolli ühe eksemplari kinnipitseeritult Valimiste Keskkomisjonile.

Protokolli teise eksemplari ühes valimiste jaoskonnakomisjonide hääletamisprotokollidega, valimiste ringkonnakomisjoni asjatoimetuse ja pitsatiga annab valimiste ringkonnakomisjoni esimees hoiule Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile.

§ 96. Kui ükski kandidaat ei saanud absoluutset häälteenamust, märgib valimiste ringkonnakomisjon selle protokollis eraldi ja teatab sellest Valimiste Keskkomisjonile, kes (olenevalt registreeritud kandidaatide arvust) määrab uued valimised või kuulutab välja järelvalimised nende kahe kandidaadi suhtes, kes said kõige suurema arvu hääli. Uued valimised või järelvalimised peavad toimuma hiljemalt üks kuu pärast esimesi valimisi.

§ 97. Kui ringkonnas antud häälte arv moodustab vähema kui poole valijate arvust, kellel on õigus hääletada selles ringkonnas, märgib valimiste ringkonnakomis-

jon selle protokollis eraldi ja teatab viivitamata sellest Valimiste Keskkomisjonile. Sel juhul määrab Valimiste Keskkomisjon uued valimised, mis peavad toimuma hiljemalt kaks nädalat pärast esimesi valimisi.

§ 98. Saadikukandidaatide järelvalimised, samuti kui uued valimised kehtetuks tunnistatud valimiste asemel toimuvad esimesteks valimisteks koostatud valijate nimekirjade järgi ja täies kooskõlas käesoleva „Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste määrustikuga".

§ 99. Kui saadik langes välja Eesti NSV Ülemnõukogu koosseisust, määrab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium hiljemalt kahe kuu jooksul pärast saadiku väljalangemist Eesti NSV Ülemnõukogu koosseisust uue saadiku valimised vastavas valimisringkonnas.

§ 100. Igaühte, kes vägivalla, pettuse, ähvarduse või äraostmise teel takistab Eesti NSV kodanikku teostamast vabalt oma õigusi valida ja olla valitav Eesti NSV Ülemnõukogusse, karistatakse vabadusekaotusega kuni kahe aastani.

§ 101. Nõukogu ameti-isikut või valimiskomisjoni liiget, kes pani toime valimisdokumentide võltsimise või teadlikult ebaõige häälte kokkuvõtmise, karistatakse vabadusekaotusega kuni kolme aastani.

Nr. 209.

13. JAANUARIL 1959.[81] — EESTI NSV RAJOONIDE, LINNADE, ALEVITE JA KÜLADE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE VALIMISTE MÄÄRUSTIK.[82]

I PEATUKK.

VALIMISSÜSTEEM.

§ 1. Eesti NSV Konstitutsiooni § 105 alusel teostavad valijad saadikute valimisi rajoonide, linnade, alevite ja

[81] Valimismäärustikus tehtud kõige hilisema muudatuse kuupäev.

[82] Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 1954. a. 20. detsembri seadlusega kinnitatud tekst (vt. „Eesti NSV Teataja" 1955, nr. 4, art. 15) täiendustega, mis on tehtud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlustega 27. detsembrist 1958 (vt. „Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 1, art. 7) ja 13. jaanuarist 1959 (vt. „Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 2, art. 26).

külade töörahva saadikute nõukogudesse üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel.

§ 2. Eesti NSV Konstitutsiooni § 106 alusel on saadikute valimised üldised: kõigil Eesti NSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisundist ja endisest tegevusest, on õigus osa võtta saadikute valimistest ja olla valitav töörahva saadikute nõukogudesse, välja arvatud isikud, kes seaduses ettenähtud korras on tunnistatud nõdrameelseiks.

§ 3. Eesti NSV Konstitutsiooni § 107 alusel on saadikute valimised ühetaolised: igal kodanikul on üks hääl; kõik kodanikud võtavad valimistest osa võrdsetel alustel.

§ 4. Eesti NSV Konstitutsiooni § 108 alusel on naistel meestega võrdne õigus valida ja olla valitav.

§ 5. Eesti NSV Konstitutsiooni § 109 alusel on NSV Liidu relvastatud jõudude ridades teenivail kodanikel kõigi kodanikega võrdne õigus valida ja olla valitav.

§ 6. Eesti NSV Konstitutsiooni § 110 alusel on saadikute valimised otsesed: valimisi rajoonide, linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogudesse teostavad kodanikud vahetult otsesel valimisel.

§ 7. Eesti NSV Konstitutsiooni § 111 alusel on hääletamine Eesti NSV töörahva saadikute nõukogude saadikute valimistel salajane.

§ 8. Eesti NSV Konstitutsiooni § 18 alusel on kõigi teiste liiduvabariikide kodanikel Eesti NSV territooriumil õigus valida ja olla valitav Eesti NSV töörahva saadikute nõukogudesse võrdselt Eesti NSV kodanikega.

§ 9. Isikuil, kes elavad Eesti NSV territooriumil, kuid ei ole NSV Liidu kodanikud, vaid on välisriikide kodakondsuses või välisriikide alamad, ei ole õigust osa võtta valimistest ega olla valitav Eesti NSV töörahva saadikute nõukogudesse.

§ 10. Eesti NSV Konstitutsiooni § 114 alusel toimuvad Eesti NSV töörahva saadikute nõukogude valimised valimisringkondade järgi.

Vastava töörahva saadikute nõukogu igast valimisringkonnast valitakse üks saadik.

§ 11. Eesti NSV töörahva saadikute nõukogude valimised toimuvad riigi kulul.

II PEATÜKK.

VALIJATE NIMEKIRJAD.

§ 12. Valijate nimekirjadesse võetakse kõik kodanikud, kellel on valimisõigus ja kes elavad (alaliselt või ajutiselt) nimekirjade koostamise momendil antud nõukogu territooriumil ja kes on saanud valimiste päevaks 18-aastaseks.

§ 13. Ühtki valijat ei või kanda rohkem kui ühte valijate nimekirja.

§ 14. Valijate nimekirjadesse ei kanta isikuid, kes viibivad kinnipidamiskohtades uurimise all või kohtu poolt määratud karistuse kandmisel, samuti isikuid, kes seaduses ettenähtud korras on tunnistatud nõdrameelseiks.

§ 15. Valijate nimekirju koostavad linnades linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed, rajoonilise jaotusega linnades — rajooninõukogude täitevkomiteed, alevites — alevinõukogude täitevkomiteed ja maal külade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed.

§ 16. Sõjaväeosades ja sõjaväekoondistes olevate valijate nimekirjad koostatakse komandöri allkirjaga. Kõik teised sõjaväelased kantakse valijate nimekirjadesse elukoha järgi vastavate töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

§ 17. Valijate nimekirjad on ühised kõigi töörahva saadikute nõukogude valimisteks ja koostatakse iga valimisjaoskonna kohta Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi kohaselt, ära näidates tähestikulises järjekorras valija perekonna-, ees- ja isanime, vanuse, elukoha, samuti vastava töörahva saadikute nõukogu valimisringkondade numbrid. Valijate nimekirjadele kirjutavad alla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees ja sekretär.

§ 18. 20 päeva enne valimisi paneb töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee valijate nimekirjad välja üldiseks tutvumiseks või kindlustab valijaile võimaluse tutvuda nende nimekirjadega nõukogu või valimisjaoskonna ruumes.

§ 19. Valijate nimekirjade algeksemplar säilitatakse vastavalt kas töörahva saadikute nõukogu täitevkomitees, sõjaväeosas või sõjaväekoondises.

§ 20. Kui valija vahetab oma asukohta ajavahemikul valijate nimekirja avaldamise ja valimiste päeva vahel, annab vastav töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee temale välja Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi kohase „Hääletamisõiguse tõendi" ja märgib valijate nimekirja — „lahkunud"; uues (alalises või ajutises) elukohas kantakse valija valijate nimekirja „Hääletamisõiguse tõendi" ja isikut tõendava dokumendi esitamisel.

§ 21. Avaldused ebaõigsuste kohta valijate nimekirjas (nimekirjast väljajätmine, nimekirjast kustutamine, perekonna-, ees- ja isanime moonutamine, valimisõigusest ilmajäetud isikute ebaõige võtmine nimekirja) antakse sellele töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, kes nimekirja avaldas. Täitevkomitee on kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul läbi vaatama iga avalduse ebaõigsuse kohta valijate nimekirjas.

§ 22. Pärast valijate nimekirjas esinenud ebaõigsuse kohta esitatud avalduse läbivaatamist on töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee kohustatud kas tegema vajaliku paranduse valijate nimekirja või andma avaldajale kirjaliku õienduse tema avalduse tagasilükkamise motiivide kohta.

§ 23. Kui avaldaja ei nõustu töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee otsusega ebaõigsuse kohta valijate nimekirjas, võib ta anda kaebuse rahvakohtusse, kes on kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul avalikul kohtuistungil, kutsunud välja avaldaja ja nõukogu täitevkomitee esindaja, läbi vaatama selle kaebuse ja viivitamata teatama oma otsuse nii avaldajale kui ka töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele. Rahvakohtu otsus on lõplik.

III PEATÜKK.

VALIMISRINGKONNAD JA VALIMISKOMISJONID RAJOONIDE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE VALIMISTEL

§ 24. Rajoonide töörahva saadikute nõukogude valimisringkondade moodustamine toimub rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

Eesti NSV Konstitutsiooni § 114 alusel moodustatakse rajoonides üks valimisringkond iga 250 elaniku kohta, kuid mitte alla 40 ega üle 80 ringkonna.

§ 25. Rajoonide töörahva saadikute nõukogude valimisringkondade nimekirjad avaldatakse rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt hiljemalt 40 päeva enne valimisi.

§ 26. Igas rajoonis moodustatakse rajooni töörahva saadikute nõukogu valimiste rajoonikomisjon.

Valimiste rajoonikomisjonid moodustatakse tööliste ja teenistujate ametiühingu-organisatsioonide, kooperatiivsete organisatsioonide, kommunistliku partei organisatsioonide, noorsoo-organisatsioonide, kultuuri-, tehniliste ja teaduslike ühingute ja teiste seaduses ettenähtud korras registreeritud töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi, talupoegade koosolekute esindajaist kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi.

§ 27. Valimiste rajoonikomisjonid moodustatakse koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 4—6 liiget ning kinnitatakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt hiljemalt 40 päeva enne valimisi.

§ 28. Valimiste rajoonikomisjon:

a) valvab rajooni territooriumil käesoleva valimiste määrustiku kõrvalekaldumatu täitmise järele rajooni töörahva saadikute nõukogu valimiste kestel;

b) vaatab läbi kaebused rajooni töörahva saadikute nõukogu valimiskomisjonide ebaõige tegevuse kohta;

c) valvab valijate nimekirjade õigeaegse koostamise ja üldiselt teatavaks tegemise järele;

d) valvab valimisjaoskondade õigeaegse moodusta-

mise järele vastavate töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt;

e) valmistab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi kohased valimissedelid rajooni töörahva saadikute nõukogu valimiseks;

f) registreerib rajooni töörahva saadikute nõukogusse valitud saadikud;

g) annab üle rajooni töörahva saadikute nõukogu mandaatkomisjonile valimiste asjatoimetuse.

§ 29. Rajooni töörahva saadikute nõukogu igas valimisringkonnas moodustatakse valimiste ringkonnakomisjon.

Valimiste ringkonnakomisjonid moodustatakse tööliste ja teenistujate ametiühingu-organisatsioonide, kooperatiivsete organisatsioonide, kommunistliku partei organisatsioonide, noorsoo-organisatsioonide, kultuuri-, tehniliste ja teaduslike ühingute ja teiste seaduses ettenähtud korras registreeritud töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi, talupoegade koosolekute esindajaist kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi.

§ 30. Rajooni töörahva saadikute nõukogu valimiste ringkonnakomisjonid moodustatakse koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 2—4 liiget ning kinnitatakse rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee poolt hiljemalt 35 päeva enne valimisi.

§ 31. Rajooni töörahva saadikute nõukogu valimiste ringkonnakomisjon:

a) registreerib Eesti NSV Konstitutsiooni ja käesoleva valimiste määrustiku nõuetele vastavalt ülesseatud saadikukandidaadid;

b) varustab valimiste jaoskonnakomisjone kindlaksmääratud vormi kohaste valimissedelitega;

c) teeb kindlaks valimiste tulemused ringkonnas;

d) esitab valimiste rajoonikomisjonile materjalid valimiste tulemuste kohta ringkonnas;

e) annab valitud saadikule välja valituks tunnistamise tõendi;

f) annab asjatoimetuse vastava rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele hoiule.

IV PEATUKK.

VALIMISRINGKONNAD JA VALIMISKOMISJONID LINNADE JA LINNARAJOONIDE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE VALIMISTEL.

§ 32. Linnade ja linnarajoonide töörahva saadikute nõukogude valimisringkondade moodustamine toimub vastavalt linnade, linnarajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

Eesti NSV Konstitutsiooni § 114 alusel moodustatakse valimisringkonnad järgmiste normide kohaselt:

linnades elanike arvuga 12 000 kuni 100 000 — üks valimisringkond iga 350 elaniku kohta, kuid mitte alla 50 ringkonna;

linnades elanike arvuga 3000 kuni 12 000 — 50 valimisringkonda;

linnades elanike arvuga alla 3000 — üks valimisringkond iga 100 elaniku kohta, kuid mitte alla 20 ringkonna;

Tallinna linnas — üks valimisringkond iga 1000 elaniku kohta;

Tallinna linna rajoonides — üks valimisringkond iga 500 elaniku kohta.

§ 33. Linnade ja linnarajoonide töörahva saadikute nõukogude valimisringkondade nimekirjad avaldab linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee hiljemalt 40 päeva enne valimisi.

§ 34. Igas linnas ja linnarajoonis moodustatakse vastavalt linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu valimiste linna-, rajoonikomisjon.

Valimiste linna-, linnarajoonikomisjonid moodustatakse tööliste ja teenistujate ametiühingu-organisatsioonide, kooperatiivsete organisatsioonide, kommunistliku partei organisatsioonide, noorsoo-organisatsioonide, kultuuri-, tehniliste ja teaduslike ühingute ja teiste seaduses ettenähtud korras registreeritud töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi, talupoegade koosolekute esindajaist kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi.

§ 35. Valimiste linna-, linnarajoonikomisjonid moodustatakse koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 6—10 liiget ning kinnitatakse: valimiste linnakomisjonid vabariikliku alluvusega linnades — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt, rajoonilise alluvusega linnades — rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, valimiste linnarajoonikomisjonid — linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt hiljemalt 40 päeva enne valimisi.

§ 36. Valimiste linna-, linnarajoonikomisjon:

a) valvab linna-, linnarajooni territooriumil käesoleva valimiste määrustiku kõrvalekaldumatu täitmise järele linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu valimiste kestel;

b) vaatab läbi kaebused linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu valimiskomisjonide ebaõige tegevuse kohta;

c) valvab valijate nimekirjade õigeaegse koostamise ja üldiselt teatavaks tegemise järele;

d) valvab valimisjaoskondade õigeaegse moodustamise järele vastavate töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt;

e) valmistab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi kohased valimissedelid linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu valimiseks;

f) registreerib linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogusse valitud saadikud;

g) annab üle linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu mandaatkomisjonile valimiste asjatoimetuse.

§ 37. Linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu igas valimisringkonnas moodustatakse valimiste ringkonnakomisjon.

Valimiste ringkonnakomisjonid moodustatakse tööliste ja teenistujate ametiühingu-organisatsioonide, kooperatiivsete organisatsioonide, kommunistliku partei organisatsioonide, noorsoo-organisatsioonide, kultuuri-, tehniliste ja teaduslike ühingute ja teiste seaduses ettenähtud korras registreeritud töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi, talupoegade koosolekute esindajaist kolhooside ja külade

järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi.

§ 38. Linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu valimiste ringkonnakomisjonid moodustatakse koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 2—4 liiget ning kinnitatakse linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee poolt hiljemalt 35 päeva enne valimisi.

§ 39. Linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu valimiste ringkonnakomisjon:

a) registreerib Eesti NSV Konstitutsiooni ja käesoleva valimiste määrustiku nõuetele vastavalt ülesseatud saadikukandidaadid;

b) varustab valimiste jaoskonnakomisjone kindlaksmääratud vormi kohaste valimissedelitega;

c) teeb kindlaks valimise tulemused ringkonnas;

d) esitab valimiste linna-, linnarajoonikomisjonile materjalid valimiste tulemuste kohta ringkonnas;

e) annab valitud saadikule välja valituks tunnistamise tõendi;

f) annab asjatoimetuse vastava linna, linnarajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele hoiule.

V PEATÜKK.

VALIMISRINGKONNAD JA VALIMISKOMISJONID ALEVITE JA KÜLADE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE VALIMISTEL.

§ 40. Alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude valimisringkondade moodustamine toimub vastavalt alevite, külade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

Eesti NSV Konstitutsiooni § 114 alusel moodustatakse valimisringkonnad järgmiste normide kohaselt:

alevites ja külanõukogudes elanike arvuga üle 2000 — üks valimisringkond iga 100 elaniku kohta, kuid mitte üle 50 ringkonna;

alevites ja külanõukogudes elanike arvuga 500 kuni 2000 — 20 valimisringkonda;

alevites ja külanõukogudes elanike arvuga alla 500 — 15 valimisringkonda.

§ 41. Alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude valimisringkondade nimekirjad avaldatakse alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt hiljemalt 40 päeva enne valimisi.

§ 42. Igas alevis ja külanõukogus moodustatakse vastavalt alevi, küla töörahva saadikute nõukogu valimiste alevi-, külakomisjon.

Valimiste alevi-, külakomisjonid moodustatakse tööliste ja teenistujate ametiühingu-organisatsioonide, kooperatiivsete organisatsioonide, kommunistliku partei organisatsioonide, noorsoo-organisatsioonide, kultuuri-, tehniliste ja teaduslike ühingute ja teiste seaduses ettenähtud korras registreeritud töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi, talupoegade koosolekute esindajaist kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi.

§ 43. Valimiste alevi-, külakomisjonid moodustatakse koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 2—4 liiget ning kinnitatakse rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt hiljemalt 40 päeva enne valimisi.

§ 44. Valimiste alevi-, külakomisjon:

a) valvab alevi, külanõukogu territooriumil käesoleva valimiste määrustiku kõrvalekaldumatu täitmise järele alevi, küla töörahva saadikute nõukogu valimiste kestel;

b) vaatab läbi kaebused alevi, küla töörahva saadikute nõukogu valimiskomisjonide ebaõige tegevuse kohta;

c) valmistab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi kohased valimissedelid alevi, küla töörahva saadikute nõukogu valimiseks ja varustab valimissedelitega valimiste jaoskonnakomisjone;

d) registreerib alevi, küla töörahva saadikute nõukogusse valitud saadikud;

e) annab üle alevi, küla töörahva saadikute nõukogu mandaatkomisjonile valimiste asjatoimetuse.

§ 45. Alevi, küla töörahva saadikute nõukogu igas valimisringkonnas moodustatakse valimiste ringkonnakomisjon.

Valimiste ringkonnakomisjonid moodustatakse tööliste ja teenistujate ametiühingu-organisatsioonide, koopera-

tiivsete organisatsioonide, kommunistliku partei organisatsioonide, noorsoo-organisatsioonide, kultuuri-, tehniliste ja teaduslike ühingute ja teiste seaduses ettenähtud korras registreeritud töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi, talupoegade koosolekute esindajaist kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi.

§ 46. Alevi, küla töörahva saadikute nõukogude valimiste ringkonnakomisjonid moodustatakse koosseisus: esimees, sekretär ja üks komisjoni liige ning kinnitatakse alevi, küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee poolt hiljemalt 35 päeva enne valimisi.

§ 47. Alevi, küla töörahva saadikute nõukogu valimiste ringkonnakomisjon:

a) registreerib Eesti NSV Konstitutsiooni ja käesoleva valimiste määrustiku nõuetele vastavalt ülesseatud saadikukandidaadid;

b) teeb kindlaks valimiste tulemused ringkonnas;

c) esitab valimiste alevi-, külakomisjonile materjalid valimiste tulemuste kohta ringkonnas;

d) annab valitud saadikule välja valituks tunnistamise tõendi;

e) annab asjatoimetuse vastava alevi, küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele hoiule.

VI PEATÜKK.

VALIMISJAOSKONNAD JA VALIMISTE JAOSKONNAKOMISJONID.

§ 48. Valimissedelite vastuvõtmiseks ja häälte lugemiseks jagatakse linnade, alevite ja külanõukogude territoorium valimisjaoskondadeks, mis on ühised rajoonide, linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude valimistel.

§ 49. Valimisjaoskonnad moodustatakse ja antakse neile järjekorranumbrid linnades — linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, rajoonilise jaotusega linnades — rajoonide töörahva saadikute nõu-

kogude täitevkomiteede poolt, maal — rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

Valimisjaoskonnad moodustatakse hiljemalt 30 päeva enne valimisi.

§ 50. Linnades, alevites, samuti ka külades ja külanõukogude territooriumil, kus on üle 2000 elaniku, moodustatakse valimisjaoskonnad arvestusega üks valimisjaoskond 1500—3000 elaniku kohta.

§ 51. Külanõukogu territoorium, kus ei ole üle 2000 elaniku, moodustab üldreeglina ühe valimisjaoskonna; igas külas, kus on vähemalt 500, kuid mitte üle 2000 elaniku, moodustatakse eraldi valimisjaoskond.

Asulais või asulate rühmas, kus on vähem kui 500, kuid mitte alla 300 elaniku, võib neil juhtudel, kui vahemaa sellistest asulatest kuni valimisjaoskonna keskuseni ületab 10 km, moodustada eraldi valimisjaoskonnad.

Kaugetes paikkondades ja saartel lubatakse moodustada valimisjaoskondi vähem kui 300, kuid mitte alla 50 elanikuga.

§ 52. Sõjaväeosad ja sõjaväekoondised moodustavad eraldi valimisjaoskonnad mitte vähem kui 50 ja mitte rohkem kui 3000 valijaga.

§ 53. Haiglates, sünnitusmajades, sanatooriumides ja invaliidide kodudes, kus valijate arv on vähemalt 50, moodustatakse eraldi valimisjaoskonnad.

Mitme hoonega haiglates võidakse moodustada valimisjaoskonnad üksikuis hooneis, kui neis igaühes on vähemalt 50 valijat.

§ 54. Valimiste päeval sõidus olevail laevadel, kus on vähemalt 25 valijat, võib moodustada eraldi valimisjaoskonnad, mis kuuluvad laeva kodusadama valimisringkondadesse.

§ 55. Igas valimisjaoskonnas moodustatakse valimiste jaoskonnakomisjon, mis on ühine rajoonide, linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude valimistel.

Valimiste jaoskonnakomisjonid moodustatakse tööliste ja teenistujate ametiühingu-organisatsioonide, kooperatiivsete organisatsioonide, kommunistliku partei organisatsioonide, noorsoo-organisatsioonide, kultuuri-, tehniliste ja teaduslike ühingute ja teiste seaduses ettenähtud korras registreeritud töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning tööliste ja teenistu-

jate koosolekute esindajaist ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi, talupoegade koosolekute esindajaist kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi.

§ 56. Valimiste jaoskonnakomisjonid moodustatakse koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 4—8 liiget, valimisjaoskondades aga, kus on alla 300 elaniku, koosseisus: esimees, sekretär ja 1—3 liiget ning kinnitatakse linnades linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, rajoonilise jaotusega linnades rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, maal rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt hiljemalt 25 päeva enne valimisi.

Valimiste jaoskonnakomisjoni esimees või sekretär vabastatakse põhitööst kaheks nädalaks töötasu säilitamisega põhitöökoha järgi.

§ 57. Valimiste jaoskonnakomisjon:

a) võtab vastu avaldusi ebaõigsuste kohta valijate nimekirjas ja esitab need läbivaatamiseks sellele töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, kes koostas nimekirja;

b) teostab valimissedelite vastuvõtmist valimisjaoskonnas;

c) teostab häälte lugemist rajooni, linna, alevi ja küla töörahva saadikute nõukogu iga saadikukandidaadi kohta;

d) esitab vastavale valimiste ringkonnakomisjonile hääletamisprotokolli;

e) annab asjatoimetuse vastava rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele hoiule.

VII PEATÜKK.

SAADIKUKANDIDAATIDE ÜLESSEADMISE KORD.

§ 58. Eesti NSV Konstitutsiooni § 112 alusel seatakse kandidaadid valimistel üles valimisringkondade järgi.

Rajoonide, linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude saadikukandidaatide ülesseadmise õigus on kindlustatud töörahva ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühinguile: kommunistliku partei organisatsioo-

nidele, ametiühinguile, kooperatiivseile organisatsioonidele, noorsoo-organisatsioonidele ja kultuurilistele ühingutele.

§ 59. Saadikukandidaatide ülesseadmise õigust teostavad nii töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute vabariiklikud organid kui ka nende linna- ja rajooniorganid, samuti tööliste ja teenistujate üldkoosolekud ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste üldkoosolekud sõjaväeosade järgi, talupoegade üldkoosolekud kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate üldkoosolekud sovhooside järgi.

§ 60. Töörahva saadikute nõukogu saadikukandidaadi võib ühe ja sama nõukogu valimisel panna hääletusele ainult ühes ringkonnas.

§ 61. Saadikukandidaadid ei või olla valimiste ringkonnakomisjonide ega valimiste jaoskonnakomisjonide liikmeiks selles ringkonnas, kus nad on üles seatud saadikukandidaatideks.

§ 62. Hiljemalt 20 päeva enne valimisi on kõik töörahva ühiskondlikud organisatsioonid või ühingud, kes on rajoonide töörahva saadikute nõukogude saadikukandidaadid üles seadnud, kohustatud registreerima saadikukandidaadid vastavas valimiste ringkonnakomisjonis.

§ 63. Hiljemalt 15 päeva enne valimisi on kõik töörahva ühiskondlikud organisatsioonid või ühingud, kes on linnade, linnarajoonide, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude saadikukandidaadid üles seadnud, kohustatud registreerima saadikukandidaadid vastavas valimiste ringkonnakomisjonis.

§ 64. Töörahva ühiskondlik organisatsioon või ühing, kes seadis üles saadikukandidaadi, on kohustatud kandidaadi registreerimiseks esitama vastavale valimiste ringkonnakomisjonile järgmised dokumendid:

a) saadikukandidaadi ülesseadnud koosoleku või istungi protokolli, millele on alla kirjutanud juhatuse liikmed, kusjuures on näidatud nende elukohad; protokollis peab olema märgitud: kandidaadi ülesseadnud organisatsiooni nimetus, koosoleku või istungi koht, aeg ja osavõtjate arv, saadikukandidaadi perekonna-, ees- ja isanimi, tema vanus, elukoht, parteilisus ja tegevusala;

b) saadikukandidaadi nõusolekuavaldus kandideerimiseks antud valimisringkonnas teda ülesseadnud organisatsiooni kandidaadina.

§ 65. Valimiste ringkonnakomisjon on kohustatud registreerima kõik töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute poolt Eesti NSV Konstitutsiooni ja käesoleva valimiste määrustiku nõuete kohaselt ülesseatud saadikukandidaadid.

Valimiste ringkonnakomisjon koostab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi järgi registreerimisprotokolli iga saadikukandidaadi kohta. Registreerimisprotokolli üks eksemplar ühes saadikukandidaadi avaldusega tema nõusoleku kohta kandideerida antud valimisringkonnas saadetakse viivitamata vastavale valimiste rajooni-, linna-, linnarajooni-, alevi- või külakomisjonile.

§ 66. Rajooni, linna, linnarajooni, alevi või küla töörahva saadikute nõukogu valimiste ringkonnakomisjoni keeldumise peale registreerida saadikukandidaati võib kaevata kahe päeva jooksul vastavalt valimiste rajooni-, linna-, linnarajooni-, alevi- või külakomisjonile, kelle otsus on lõplik.

§ 67. Vastav valimiste ringkonnakomisjon avaldab hiljemalt 15 päeva enne valimisi rajooni töörahva saadikute nõukogu iga registreeritud saadikukandidaadi perekonna-, ees- ja isanime, vanuse, tegevusala, parteilisuse ning kandidaadi ülesseadnud ühiskondliku organisatsiooni nimetuse.

Andmed valimiste ringkonnakomisjonide poolt registreeritud linna, linnarajooni, alevi ja küla töörahva saadikute nõukogu saadikukandidaatide kohta avaldab vastav valimiste linna-, linnarajooni-, alevi- või külakomisjon hiljemalt 10 päeva enne valimisi.

§ 68. Kõik registreeritud töörahva saadikute nõukogude saadikukandidaadid kantakse kohustuslikult valimissedelitele.

§ 69. Rajoonide, linnade ja linnarajoonide töörahva saadikute nõukogude valimiste ringkonnakomisjonid, samuti ka valimiste alevi- ja külakomisjonid on kohustatud laiali saatma kõigile valimiste jaoskonnakomisjonidele valimissedelid hiljemalt 3 päeva enne valimisi.

§ 70. Valimissedelid trükitakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi järgi vastava valimisringkonna elanikkonna keeltes ja arvul, mis kindlustab kõigi valijate varustamise valimissedelitega.

§ 71. Igale vastavas valimiste ringkonnakomisjonis registreeritud kandidaadi ülesseadnud organisatsioonile, samuti igale Eesti NSV kodanikule kindlustatakse õigus takistamata agiteerida selle kandidaadi poolt koosolekuil, ajakirjanduses ja teiste vahenditega, vastavalt Eesti NSV Konstitutsiooni §-le 96.

VIII PEATUKK.

VALIMISTE PÄEV.

§ 72. Rajoonide, linnade, linnarajoonide, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude valimised toimuvad ühe päeva kestel, mis on ühine kogu Eesti NSV-le.

§ 73. Valimiste päeva määrab kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium hiljemalt 45 päeva enne valimiste tähtpäeva. Valimised toimuvad puhkepäeval.

§ 74. Iga päev viimase 10 päeva jooksul enne valimisi teeb valimiste jaoskonnakomisjon laiaulatuslikult ajakirjanduse kaudu või muul viisil valijaile teatavaks valimiste päeva ja valimiste koha.

IX PEATUKK.

HÄÄLETAMISE KORD.

§ 75. Valijate häälte andmine toimub valimiste päeval kella 6.00 hommikul kuni kella 12.00 öösel.

§ 76. Valimiste päeva hommikul kell 6.00 kontrollib valimiste jaoskonnakomisjoni esimees komisjoni liikmete juuresolekul valimiskaste ja kindlaksmääratud vormi kohaselt koostatud valijate nimekirja olemasolu, mille järel ta suleb kastid, pitseerib need komisjoni pitsatiga ja kutsub valijaid hääli andma.

Pitsatite ja valimiskastide näidised määrab kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium.

§ 77. Valimisruumis eraldatakse valijaile valimissedelite täitmiseks erilised toad või sisustatakse selleks üksikud kabiinid. Neis tubades või kabiinides on keelatud ajal, mil valijad täidavad valimissedeleid, viibida ükskõik kellel, sealhulgas ka valimiskomisjoni liikmeil, peale hääletajate.

§ 78. Iga valija hääletab isiklikult, ilmudes selleks hääletamisruumi. Valijate häälte andmine toimub valimissedelite valimiskasti laskmise teel.

§ 79. Valimisruumi ilmunud valija esitab valimiste jaoskonnakomisjoni sekretärile või selleks volitatud liikmele kas passi või kolhoosiraamatu või ametiühingupileti või mõne muu isikut tõendava dokumendi ja pärast kontrollimist valijate nimekirja järgi ning märkuse tegemist valijate nimekirja saab kindlaksmääratud näidisele vastavad valimissedelid.

§ 80. Valija jätab ruumis, mis on määratud valimissedelite täitmiseks, igale valimissedelile selle kandidaadi perekonnanime, kelle poolt ta hääletab, kriipsutades läbi teiste kandidaatide perekonnanimed; selle järel läheb valija valimiskasti juurde ja laseb valimissedelid valimiskasti.

§ 81. Valija, kellel kirjaoskamatuse või mõne füüsilise puuduse tõttu ei ole võimalik iseseisvalt täita valimissedeleid, on õigustatud kutsuma ruumi, kus täidetakse valimissedeleid, ükskõik millise valija valimissedelite täitmiseks.

§ 82. Valimisagitatsioon valimisruumis ei ole häälte andmise ajal lubatud.

§ 83. Isikud, kes ilmuvad valimisruumi „Hääletamisõiguse tõendiga", vastavalt käesoleva valimiste määrustiku §-le 20, kannab valimiste jaoskonnakomisjon valijate nimekirja, millele kirjutavad alla valimiste jaoskonnakomisjoni esimees ja sekretär.

§ 84. Valimiste jaoskonnakomisjoni esimees vastutab korra eest valimisruumes ja tema korraldused on kõigile juuresolijaile kohustuslikud.

§ 85. Valimiste päeval kell 12.00 öösel kuulutab valimiste jaoskonnakomisjoni esimees häälte andmise lõpetatuks ja komisjon asub valimiskastide avamisele.

X PEATUKK.

VALIMISTE TULEMUSTE KINDLAKSTEGEMINE.

§ 86. Ruumis, kus valimiste jaoskonnakomisjon teostab häälte lugemist, on õigus viibida häälte lugemise juures töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute eriti selleks volitatud esindajail ning ajakirjanduse esindajail.

§ 87. Avanud kastid, loeb valimiste jaoskonnakomisjon valimissedelid ringkondade kaupa, võrdleb antud valimissedelite arvu isikute arvuga, kes said valimissedelid valijate nimekirja järgi, ja kannab võrdlemise tulemused hääletamisprotokollidesse iga valimisringkonna järgi.

§ 88. Valimiste jaoskonnakomisjoni esimees kuulutab valimiste jaoskonnakomisjoni kõigi liikmete juuresolekul välja hääletamise tulemused iga valimissedeli kohta.

§ 89. Valimissedelid, millele hääletamise juures on jäetud rohkem kui üks kandidaat, samuti ka valimissedelid, mis ei vasta kindlaksmääratud näidisele, tunnistatakse kehtetuks.

§ 90. Kui tekib kahtlus valimissedeli kehtivuses, otsustab valimiste jaoskonnakomisjon küsimuse hääletamise teel, mis märgitakse protokolli.

§ 91. Valimiste jaoskonnakomisjon koostab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi kohase hääletamisprotokolli iga valimisringkonna kohta kahes eksemplaris, millele kirjutavad alla valimiste jaoskonnakomisjoni liikmed, nende hulgas tingimata esimees ja sekretär.

§ 92. Valimiste jaoskonnakomisjoni hääletamisprotokollis peab olema märgitud:

a) häälte andmise alguse ja lõpu aeg;

b) valijate nimekirjas olevate valijate üldarv antud valimisringkonnas või valimisjaoskonnas;

c) valijate arv, kes on saanud valimissedelid;

d) valijate arv, kes võtsid osa hääletamisest;

e) kehtetuks tunnistatud valimissedelite arv;

f) valimissedelite arv, millel on maha kriipsutatud kõigi kandidaatide perekonnanimed;

g) igale saadikukandidaadile antud häälte arv;

h) valimiste jaoskonnakomisjonile antud avalduste ja kaebuste lühike kokkuvõte ja valimiste jaoskonnakomisjoni poolt vastuvõetud otsused.

§ 93. Pärast häälte lugemise lõpetamist ja protokollidele allakirjutamist kuulutab valimiste jaoskonnakomisjoni esimees välja komisjoni istungil hääletamise tulemused iga ringkonna kohta.

§ 94. Pärast hääletamisprotokollidele allakirjutamist on valimiste jaoskonnakomisjoni esimees kohustatud

viivitamata saatma virgatsiga hääletamisprotokolli ühe eksemplari kinnipitseeritult vastavale valimiste ringkonnakomisjonile.

§ 95. Kõik valimissedelid (eraldi kehtivad ja eraldi kehtetuks tunnistatud) tuleb pitseerida valimiste jaoskonnakomisjoni pitseriga ja ühes hääletamisprotokollide teiste eksemplaridega, asjatoimetuse ja valimiste jaoskonnakomisjoni pitsatiga anda valimiste jaoskonnakomisjoni esimehe poolt hoiule: linnades — linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele, rajoonilise jaotusega linnades — rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele, maal — rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele.

§ 96. Töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed on kohustatud säilitama valimissedelid kuni Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi korralduseni.

§ 97. Ruumis, kus valimiste ringkonnakomisjon teostab häälte kokkuvõtmist, on õigus viibida häälte kokkuvõtmise juures töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute eriti selleks volitatud esindajail, samuti ka ajakirjanduse esindajail.

§ 98. Rajooni, linna, linnarajooni, alevi ja küla töörahva saadikute nõukogu valimiste ringkonnakomisjonid teostavad häälte kokkuvõtmist ja teevad kindlaks valimiste tulemused ringkonnas valimiste jaoskonnakomisjonide poolt esitatud protokollide alusel.

§ 99. Valimiste ringkonnakomisjon koostab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi kohase hääletamisprotokolli kahes eksemplaris, millele kirjutavad alla valimiste ringkonnakomisjoni liikmed, nende hulgas tingimata esimees ja sekretär.

§ 100. Valimiste ringkonnakomisjoni hääletamisprotokollis peab olema märgitud:

a) valijate üldarv ringkonnas;

b) valijate arv, kes on saanud valimissedelid;

c) valijate arv, kes võtsid osa hääletamisest;

d) kehtetuks tunnistatud valimissedelite arv;

e) valimissedelite arv, millel on maha kriipsutatud kõigi kandidaatide perekonnanimed;

f) igale saadikukandidaadile antud häälte arv;

g) valimiste ringkonnakomisjonile antud avalduste ja kaebuste lühike kokkuvõte ja valimiste ringkonnakomisjoni poolt vastuvõetud otsused.

§ 101. Pärast häälte kokkuvõtmise lõpetamist ja protokollile allakirjutamist kuulutab valimiste ringkonnakomisjoni esimees välja komisjoni istungil valimiste tulemused.

§ 102. Töörahva saadikute nõukogu saadikukandidaat, kes on saanud absoluutse häälteenamuse, see on üle poole kõigist ringkonnas antud ja kehtivaks tunnistatud häältest, loetakse valituks.

§ 103. Valimiste ringkonnakomisjoni esimees annab valitud saadikukandidaadile välja tõendi tema valimise kohta töörahva saadikute nõukogu saadikuks. Valituks tunnistamise tõendi vormi määrab kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium.

§ 104. Pärast hääletamisprotokollile allakirjutamist on valimiste ringkonnakomisjoni esimees kohustatud viivitamata saatma virgatsiga hääletamisprotokolli ühe eksemplari kinnipitseeritult vastavale valimiste rajooni-, linna-, linnarajooni-, alevi- või külakomisjonile.

Protokolli teise eksemplari ühes valimiste jaoskonnakomisjonide hääletamisprotokollidega ja valimiste ringkonnakomisjoni asjatoimetusega annab valimiste ringkonnakomisjoni esimees hoiule vastava rajooni, linna, linnarajooni, alevi või küla töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele.

§ 105. Töörahva saadikute nõukogude valimiskomisjonide koosolekud on otsusevõimelised, kui neist võtab osa üle poole komisjoni üldisest koosseisust.

Kõik küsimused otsustatakse valimiskomisjonides lihthäälteenamusega, häälte poolnemisel otsustab esimehe hääl.

§ 106. Kui ükski kandidaat ei saanud absoluutset häälteenamust, märgib valimiste ringkonnakomisjon selle hääletamisprotokollis eraldi, teatab sellest vastavale valimiste rajooni-, linna-, linnarajooni-, alevi- või külakomisjonile, kes (olenevalt registreeritud kandidaatide arvust) määrab uued valimised või kuulutab välja järelvalimised nende kahe kandidaadi suhtes, kes said kõige suurema arvu hääli. Uued valimised või järelvalimised peavad toimuma hiljemalt kaks nädalat pärast esimesi valimisi.

§ 107. Kui ringkonnas antud häälte arv moodustab vähem kui poole valijate arvust, kellel on õigus hääletada selles ringkonnas, märgib valimiste ringkonnakomis-

jon selle hääletamisprotokollis eraldi ja teatab viivitamata sellest vastavale valimiste rajooni-, linna-, linnarajooni-, alevi- või külakomisjonile, kes sel juhul määrab uued valimised, mis peavad toimuma hiljemalt kaks nädalat pärast esimesi valimisi.

§ 108. Saadikukandidaatide järelvalimised, samuti kui uued valimised kehtetuks tunnistatud valimiste asemel, toimuvad esimesteks valimisteks koostatud valijate nimekirjade järgi ja täies kooskõlas käesoleva valimiste määrustikuga.

§ 109. Juhul kui saadik langeb välja töörahva saadikute nõukogu koosseisust, määrab vastava töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee hiljemalt kahe kuu jooksul pärast saadiku väljalangemist töörahva saadikute nõukogu koosseisust uue saadiku valimised antud valimisringkonnas.

XI PEATÜKK.

VASTUTUS KODANIKE VALIMISÕIGUSTE RIKKUMISE EEST.

§ 110. Igaüht, kes vägivalla, pettuse, ähvarduse või äraostmise teel takistab Eesti NSV kodanikku teostamast vabalt oma õigusi valida ja olla valitav Eesti NSV töörahva saadikute nõukogudesse, karistatakse vabadusekaotusega kuni kahe aastani.

§ 111. Nõukogude ametiisikut või valimiskomisjoni liiget, kes pani toime valimisdokumentide võltsimise või teadlikult ebaõige häälte kokkuvõtmise, karistatakse vabadusekaotusega kuni kolme aastani.

Nr. 210.

13. JAANUARIL 1959. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ALEVITE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE PÕHIMÄÄRUSE KINNITAMISEST.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

Kinnitada Eesti NSV alevite töörahva saadikute nõukogude põhimäärus vastavalt lisale.

EESTI NSV ALEVITE TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUDE PÕHIMÄÄRUS.

I PEATÜKK.

ÜLDEESKIRJAD.

§ 1. Eesti NSV Konstitutsiooni § 3 ja 52 alusel on alevi töörahva saadikute nõukogu riigivõimuorganiks alevis.

§ 2. Alevi territooriumi määrab kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium.

§ 3. Eesti NSV Konstitutsiooni § 53 alusel valitakse alevi töörahva saadikute nõukogu alevi töörahva poolt kaheks aastaks.

§ 4. Vastavalt Eesti NSV Konstitutsiooni §-le 105 valitakse alevi töörahva saadikute nõukogusse saadikud üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel.

Valimiste kord määratakse kindlaks Eesti NSV kohalike töörahva saadikute nõukogude valimiste määrustikuga.

§ 5. Eesti NSV Konstitutsiooni § 54 alusel juhib alevi töörahva saadikute nõukogu oma territooriumil kultuuri-lis-poliitilist ja majanduslikku ülesehitustööd, määrab kindlaks kohaliku eelarve, juhib temale alluvate valitsemisorganite tegevust, kindlustab riikliku korra kaitset, aitab kaasa maa kaitsevõime tugevdamisele ja kindlustab seaduste täitmist ning kodanike õiguste kaitset.

§ 6. Alevi töörahva saadikute nõukogu kontrollib oma territooriumil asuvate kõrgema astme nõukogudele alluvate ettevõtete, asutuste ning organisatsioonide tegevust; omab õiguse kuulata nende juhatajate ettekandeid ning vajaduse korral üles tõsta küsimusi nende töö kohta kõrgema astme organite ees.

§ 7. Alevi töörahva saadikute nõukogul on õigus arutada rajoonilise, vabariigilise ja üleliidulise tähtsusega küsimusi, esitades nende kohta oma ettepanekud vastavatele organitele.

§ 8. Alevi töörahva saadikute nõukogu on juriidiline isik.

§ 9. Vastavalt Eesti NSV Konstitutsiooni §-le 56 on alevi töörahva saadikute nõukogu täidesaatvaks ja kor-

raldavaks organiks alevinõukogu poolt valitav alevinõukogu täitevkomitee.

§ 10. Alevi töörahva saadikute nõukogu juhindub oma tegevuses NSV Liidu Konstitutsioonist, Eesti NSV Konstitutsioonist, NSV Liidu ning Eesti NSV seadustest ja teistest kõrgema astme riigivõimuorganite aktidest, samuti valijate juhenditest, mis alevinõukogu on võtnud täitmiseks.

II PEATUKK.

ALEVI TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGU JA TEMA TÄITEVKOMITEE ÕIGUSED NING KOHUSTUSED.

§ 11. Tööstuse ja elanikkonna kommunaal-olustikulise teenindamise alal alevi töörahva saadikute nõukogu:

1) kontrollib alevi territooriumil asuvate kõrgema astme nõukogudele alluvate ettevõtete tegevust, aitab igati kaasa nende tootmisülesannete täitmisele;

2) võtab tarvitusele abinõud kohaliku käsitöö ja tööndu arendamiseks, kontrollib tarbijate kooperatsiooni ettevõtete tegevust ja aitab igati kaasa nende tootmisülesannete täitmisele;

3) organiseerib elanikkonna kommunaal-olustikulise teenindamise ettevõtteid (saunad, pesumajad, juuksetööstused, pagaritööstused jt.), juhib nende tööd, samuti kontrollib kõrgema astme nõukogudele alluvate kommunaal-olustikulise teenindamise ettevõtete tegevust ja määrab kindlaks nende tööaja;

4) organiseerib elanikkonna olustikuliste vajaduste jaoks kütte varumist;

5) kindlustab elanikkonna häireteta varustamise joogikõlbliku veega.

§ 12. Elamuehituse ja heakorrastamise alal alevi töörahva saadikute nõukogu:

1) kinnitab alevi territooriumi hoonestamise ja heakorrastamise plaanid ja kontrollib nende täitmist;

2) aitab kaasa elanikkonnale individuaal- ja kooperatiivelumajade ehitamisel;

3) tagab alevi heakorrastamise, tema haljastamise, sõidu- ja kõnniteede ehitamise ja korrashoidmise, jälgib elumajade ja teiste hoonete korrashoidmist, samuti puiestike säilimust ja puhtust tänavatel, õuedel, kaupluste,

sööklate, koolide, lasteasutuste ja elanikkonna kommunaal-olustikulise teenindamise ettevõtete ruumides;

4) annab nimetusi tänavatele, puiesteedele ja väljakutele;

5) jälgib alevi valgustamist, siltide, majanumbrite jm. korrasolekut;

6) hoolitseb kalmistute ja ühishaudade korrashoidmise eest.

§ 13. Kaubanduse alal alevi töörahva saadikute nõukogu:

1) aitab kaasa kaubanduse arendamisele, kaubandus- ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete õigele paigutamisele;

2) kontrollib kaupade õigeaegset kohaletoimetamist kaubandusettevõtetesse kindlaksmääratud sortimendis, kaubandus- ning sanitaareeskirjadest ja kindlaksmääratud hindadest kinnipidamist ning elanikkonna kultuurse teenindamise tagamist kaubandus- ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes;

3) määrab kindlaks kaubandus- ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tööaja.

§ 14. Rahvahariduse alal alevi töörahva saadikute nõukogu:

1) kontrollib üldise koolikohustuse täitmist ja koolide ning lasteasutuste tööd, aitab kaasa koolide sidemete tugevdamisele eluga;

2) finantseerib tema eelarvel olevaid koole, aitab kaasa uute koolimajade, internaatide ja lasteasutuste hoonete ehitamisele ja tagab nende hoonete õigeaegse remontimise;

3) hoolitseb tema territooriumil olevate koolide, internaatide ja eelkooliealiste laste lasteasutuste varustamise eest kütte, valgustuse, inventariga ja aitab kaasa kooliõpilaste toitlustamise ning nende vaba aja veetmise organiseerimisele;

4) aitab kaasa noorte astumisele kutsealastesse ja teistesse õppeasutustesse.

§ 15. Kultuurharidusliku töö alal alevi töörahva saadikute nõukogu:

1) juhib temale alluvate kultuurhariduslike asutuste (kultuurimajade, rahvamajade, raamatukogude jt. tööd), kinnitab ametisse ja vabastab ametist nende asutuste

juhatajad, kontrollib alevi territooriumil asuvate teiste kultuurhariduslike asutuste tööd;

2) finantseerib tema eelarvel olevaid kultuurhariduslikke asutusi, aitab kaasa nende hoonete ehitamisele ja remontimisele;

3) aitab kaasa korrapärasele kinoetenduste ja loengulise propaganda organiseerimisele;

4) korraldab kultuurimälestusmärkide kaitset.

§ 16. Tervishoiu alal alevi töörahva saadikute nõukogu:

1) aitab kaasa ravi- ning lasteasutuste organiseerimisele ja kontrollib nende tööd;

2) tagab sanitaar-profülaktiliste ürituste läbiviimise;

3) kontrollib sanitaar- ja veterinaar-eeskirjadest kinnipidamist;

4) jälgib noorukite, rasedate ja rinnalapsi omavate naiste kohta seaduses kindlaksmääratud töökaitse-eeskirjade täitmist;

5) aitab kaasa kehakultuuri ja spordi laialdasele arendamisele elanikkonna hulgas, spordiväljakute ja -ehitiste ehitamisele ning abistab spordiühingute ja Punase Risti Seltsi organisatsioone nende töös;

6) aitab kaasa kohalike kuurortide ja puhkekodude arendamisele ja heakorrastamisele.

§ 17. Sotsiaalkindlustuse alal alevi töörahva saadikute nõukogu aitab kaasa raukadele, sõja- ja tööinvaliididele, sõjaväelaste ja langenud sõjameeste perekondadele, lasterikastele ja vallasemadele seaduses kindlaksmääratud pensionide ja abirahade õigeaegsele määramisele ja väljamaksmisele ning neile ettenähtud soodustuste ja eeliste saamisele.

§ 18. Side alal alevi töörahva saadikute nõukogu kontrollib sidejaoskondade tööd, aitab kaasa alevi territooriumil telefoniside organiseerimisele ja alevi radiofitseerimisele.

§ 19. Rahanduse alal alevi töörahva saadikute nõukogu:

1) kinnitab alevinõukogu eelarve ja kontrollib selle täitmist, kinnitab eelarve täitmise aruande;

2) kinnitab alevinõukogu eelarvel olevate asutuste eelarved ja kontrollib nende täitmist;

3) selgitab eelarve täitmise käigus välja täiendavad tulud ja kasutab need täiendavateks kulutusteks üle alevinõukogu eelarves ettenähtud summade;

4) kontrollib maksude, kindlustus- ja muude maksete õigeaegset laekumist;

5) aitab kaasa riiklike hoiukassade tööle ja vabatahtliku kindlustuse läbiviimisele.

§ 20. Riigi kaitsevõime tugevdamise alal alevi töörahva saadikute nõukogu:

1) võtab tarvitusele abinõud riigikaitsealaste teadmiste levitamiseks elanikkonna hulgas, aitab kaasa Armee, Lennuväe ja Mereväe Abistamise Vabatahtliku Ühingu (ALMAVÜ) tööle;

2) aitab kaasa kohalikule sõjakomissariaadile kodanike sõjaväeteenistuse-eelse ettevalmistuse ja sõjaväeteenistusse ning kordamisõppustele kutsumise organiseeritud läbiviimisele.

§ 21. Seaduslikkuse, riikliku korra ja kodanike õiguste kaitse alal alevi töörahva saadikute nõukogu:

1) valvab NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste ja riigivõimuorganite teiste normatiivsete aktide täpse ning kõrvalekaldumatu täitmise järele kõigi ametiisikute ja kodanike poolt;

2) võtab tarvitusele seaduses ettenähtud abinõud loodusobjektide riiklikuks kaitseks; kontrollib kalapüügieeskirjade täitmist;

3) aitab kaasa kohtu-, prokuratuuri- ja miilitsaorganitele võitluses kuritegevuse vastu;

4) organiseerib vabatahtlikke tuletõrjesalku ja valvab tuleohutuse-eeskirjadest kinnipidamise järele.

§ 22. Alevi töörahva saadikute nõukogu võib peale käesolevas põhimääruses ettenähtud küsimuste otsustada ka kultuurilis-poliitilise ja majandusliku ülesehitustöö teisi küsimusi, mis antakse tema korraldusse NSV Liidu ja Eesti NSV seadusandlusega.

§ 23. Alevinõukogu istungjärkude vahelisel ajal täidab kohustusi, mis käesolevas põhimääruses on pandud alevinõukogule, alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee, kasutades temale kui nõukogu täidesaatvale ning korraldavale organile omistatud õigusi.

§ 24. Alevinõukogu eelarve ja selle täitmise aruande

kinnitamine, alevi territooriumi hoonestamise ja heakorrastamise plaanide kinnitamine, alevinõukogule allutatud kultuurhariduslike ja meditsiiniliste asutuste juhatajate ning teiste ametiisikute ametisse kinnitamine ja ametist vabastamine, samuti käesoleva põhimääruse III peatükis ettenähtud alevinõukogu töö korralduse küsimuste otsustamine toimub ainult alevi töörahva saadikute nõukogu istungjärkudel. Neid alevinõukogu ainukompetentsi kuuluvaid küsimusi ei ole alevinõukogu täitevkomiteel õigus otsustada.

§ 25. Alevi töörahva saadikute nõukogul on õigus võtta oma korraldusse ükskõik missugust alevinõukogu täitevkomitee kompetentsi kuuluvat küsimust.

§ 26. Alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee:

1) valvab alevi töörahva saadikute nõukogu ja kõrgema astme riigiorganite normatiivsete aktide täpse ning kõrvalekaldumatu täitmise järele kõigi ametiisikute ja kodanike poolt;

2) üldistab valijate juhendid ja ettepanekud, töötab nende täitmiseks välja abinõude plaanid ja esitab need alevinõukogule läbivaatamiseks;

3) informeerib alevinõukogu tema otsuste, samuti valijate juhendite ja ettepanekute täitmisest;

4) abistab alevinõukogu saadikuid nende saadikukohustuste täitmisel;

5) võtab osa töörahva saadikute nõukogude ja rahvakohtu valimiste organiseerimisest;

6) vaatab läbi kodanike avaldusi ja kaebusi ja võtab nende lahendamiseks tarvitusele vajalikud abinõud;

7) kasutab majanduslikult alevinõukogu käsutuses olevaid hooneid ja muud vara, ekspluateerides neid vahetult või andes need rendile;

8) annab kodanikele, ettevõtetele ja asutustele välja riigi maa reservfondist maatükke ajutiseks kasutamiseks (puuvilja-, juurviljaaedadeks jm.);

9) annab kodanikele, ettevõtetele ja asutustele välja krunte elumajade ja teiste ehituste ehitamiseks vastavalt alevi territooriumi hoonestamiseks kinnitatud plaanile;

10) annab loa alevi territooriumil valmisehitatud elumajade ja teiste hoonete ekspluatatsiooniandmiseks;

11) jaotab elamispinda vastavalt seadusele ja kontrollib elamispinna õiget jaotamist majades, mis ettevõtted, asutused ja organisatsioonid annavad ekspluatatsiooni;

12) peab ehituste numeratsiooni alevi tänavatel, puiesteedel ja väljakutel;

13) kindlustab alevi töörahva saadikute nõukogu eelarvel olevate asutuste töötajatele palga õigeaegse väljamaksmise;

14) võtab elanikkonnalt vastu maksudest ja teistest maksetest laekuva raha, tagab raha hoidmise ja õigeaegse üleandmise NSV Liidu Riigipanga osakonda; peab alevinõukogu eelarve täitmise arvestust ja aruandlust;

15) algatab seaduses ettenähtud juhtumeil taotlusi lasterikaste emade autasustamiseks ordenite ning medalitega ja aunimetuse „Ema-kangelane" andmiseks;

16) võtab tarvitusele abinõud orbude suunamiseks riiklikesse kasvatusasutustesse või kasvatamiseks töötajate perekondadesse (patronaaž);

17) määrab seaduses ettenähtud juhtumeil hooldajaid ja eestkostjaid, valvab nende tegevuse järele, koostab hoolduse või eestkoste all olevate isikute vara nimekirja ja kontrollib selle vara seisukorda;

18) kindlustab pärandvara kaitset kuni selle varaga seotud küsimuste lõpliku otsustamiseni;

19) võtab oma käsutusse vaibe- ja peremeheta vara, samuti igasuguse muu vara, mis temale seaduse järgi üle antakse;

20) vormistab ja registreerib perekonnaseisuakte (sünni-, surma- ja teistel juhtudel);

21) sooritab seaduses ettenähtud juhtudel notariaaltoiminguid;

22) korraldab kodanike sisse- ja väljaregistreerimist ning jälgib passirežiimi täitmist kodanike poolt;

23) juhib miilitsa piirkonnavoliniku tööd alevi territooriumil;

24) aitab kaasa NSV Liidu relvastatud jõudude koosseisust demobiliseeritud, õppeasutusi lõpetanud ja teiste kodanike tööleasumisele;

25) peab kutsealuste ja tagavara sõjaväekohuslaste arvestust;

26) peab elanikkonna ja majavalduste arvestust, esitab aruandeid kehtestatud korra ning vormide järgi ja ettenähtud tähtaegadel;

27) annab kodanikele välja tõendeid varalise seisundi ja perekonna koosseisu kohta ning muid tõendeid.

III PEATÜKK.

ALEVI TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGU TÖÖ KORRALDUS.

§ 27. Alevi töörahva saadikute nõukogu kompetentsi kuuluvad küsimused otsustatakse alevinõukogu istungjärkudel.

Alevi töörahva saadikute nõukogu istungjärgud kutsutakse kokku vähemalt kuus korda aastas ning mitte harvemini kui kord kahe kuu jooksul.

§ 28. Alevi töörahva saadikute nõukogu istungjärk on otsustusvõimeline, kui istungjärgust võtab osa vähemalt $^2/_3$ alevinõukogu saadikute üldarvust.

§ 29. Uue koosseisu esimesel istungjärgul moodustab alevi töörahva saadikute nõukogu oma volituste ajaks mandaatkomisjoni, kes kontrollib alevinõukogu saadikute volitusi. Mandaatkomisjoni ettepanekul alevinõukogu kas tunnustab valitud rahvasaadikute volitusi või tühistab üksikute rahvasaadikute valimised. Mandaatkomisjon teeb nõukogule ettekandeid sellest, kuidas rahvasaadikud täidavad oma kohustusi.

§ 30. Alevi töörahva saadikute nõukogu istungjärgu kutsub kokku alevinõukogu täitevkomitee kas omal algatusel või $^1/_5$ alevinõukogu saadikute nõudmisel või kõrgema astme töörahva saadikute nõukogu ja tema täitevkomitee ettepanekul.

§ 31. Alevi töörahva saadikute nõukogu uue koosseisu esimese istungjärgu avab vanim saadik, kõik järgmised istungjärgud aga alevinõukogu täitevkomitee esimees. Istungjärgu töö juhatamiseks valib alevinõukogu igal istungjärgul juhataja ja sekretäri.

§ 32. Alevi töörahva saadikute nõukogu istungjärgu päevakorda küsimuste esitamise õigus on alevinõukogu saadikutel, alalistel komisjonidel ja täitevkomiteel. Istungjärgu päevakord kinnitatakse nõukogu istungjärgul.

§ 33. Istungjärgu koha ja aja, samuti istungjärgule arutamiseks esitatavad küsimused teeb alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee rahvasaadikutele ja elanikkonnale teatavaks hiljemalt viis päeva enne istungjärku. Alevinõukogu täitevkomitee tutvustab eelnevalt rahvasaadikuid istungjärgule läbivaatamiseks esitatavate otsuste projektidega.

§ 34. Alevi töörahva saadikute nõukogu istungjärgud on avalikud. Igal valijal on õigus viibida istungjärgul.

§ 35. Alevi töörahva saadikute nõukogu võtab temale antud õiguste piirides vastu otsuseid ja kontrollib nende täitmist.

§ 36. Alevi töörahva saadikute nõukogu istungjärgul otsustavad alevinõukogu saadikud kõik küsimused lahtisel hääletamisel lihthäälteenamusega.

§ 37. Alevi töörahva saadikute nõukogu istungjärgul vastuvõetud otsused protokollitakse. Istungjärgu protokollile kirjutavad alla istungjärgu juhataja ja sekretär.

§ 38. Alevi töörahva saadikute nõukogu otsused alevinõukogu täitevkomitee esimehe ja sekretäri allkirjadega tehakse teatavaks elanikkonnale, kõrgema astme töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, samuti isikutele, keda nad puudutavad.

§ 39. Alevi töörahva saadikute nõukogu otsuste täitmist peatada on õigus kõrgema astme nõukogu täitevkomiteel ja alevinõukogu otsuseid on õigus tühistada kõrgema astme töörahva saadikute nõukogul.

§ 40. Alevi töörahva saadikute nõukogu saadikute õigused ning kohustused, samuti valijate usaldust mitteõigustanud alevinõukogu saadikute ärakutsumise kord määratakse kindlaks seadusega.

§ 41. Alevi töörahva saadikute nõukogu moodustab oma töö põhilistel aladel oma volituste ajaks alevinõukogu alalised komisjonid ja kuulab ära nende tööaruanded.

§ 42. Alalised komisjonid juhinduvad oma töös Eesti NSV kohalike töörahva saadikute nõukogude alaliste komisjonide põhimäärusest.

IV PEATÜKK.

ALEVI TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGU TÄITEVKOMITEE.

§ 43. Alevi töörahva saadikute nõukogu valib oma volituste ajaks alevinõukogu saadikute hulgast mitte rohkem kui seitsme liikmelise täitevkomitee koosseisu: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja liikmed.

§ 44. Alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee alevinõukogu täidesaatva ning korraldava organina on vastutav alevinõukogu ees ja annab temale aru, samuti annab ta aru kõrgema astme töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele.

§ 45. Täitevkomitee istungid toimuvad vähemalt üks kord kuus ja on otsustusvõimelised, kui neist võtab osa üle poole täitevkomitee koosseisust.

§ 46. Täitevkomitee võtab vastu otsuseid ja annab korraldusi oma õiguste piirides.

§ 47. Täitevkomitee võtab oma istungil otsused vastu lahtisel hääletamisel lihthäälteenamusega ning nendele kirjutavad alla täitevkomitee esimees ja sekretär.

§ 48. Täitevkomitee nimel annab korraldusi täitevkomitee esimees küsimustes, mis nõuavad edasilükkamatult kiiret otsustamist või mis ei nõua kollegiaalset arutamist. Korraldused esitatakse täitevkomiteele läbivaatamiseks tema lähemal istungil. Täitevkomiteel on õigus neid korraldusi tühistada või muuta.

§ 49. Alevinõukogu täitevkomitee otsuseid ja korraldusi on õigus tühistada alevi töörahva saadikute nõukogul, samuti kõrgema astme töörahva saadikute nõukogul ja tema täitevkomiteel.

§ 50. Alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteel on riigivapiga pitsat, mille näidise kinnitab Eesti NSV Ministrite Nõukogu.

§ 51. Alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees:

1) kutsub kokku täitevkomitee istungid ning juhatab neid;

2) organiseerib ja kindlustab täitevkomitee otsuste ja korralduste, samuti alevi töörahva saadikute nõukogu otsuste täitmist;

3) abistab alalisi komisjone ja alevinõukogu saadikuid nende tegevuses;

4) käsutab alevinõukogu jooksvat arvet NSV Liidu Riigipanga osakonnas;

5) hoiab alevinõukogu täitevkomitee pitsatit ja vastutab selle säilitamise ja õige kasutamise eest.

§ 52. Alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimehe asetäitja abistab täitevkomitee esimeest tema kohustuste täitmisel, esimehe äraolekul täidab aga tema kohustusi. Esimehe kohustuste täitmise ajal säilitatakse täitevkomitee esimehe asetäitjale, kes ei ole täitevkomitee koosseisuline töötaja, keskmine töötasu tema põhitöökohal.

§ 53. Alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee sekretär:

1) valmistab ette alevinõukogu istungjärkude ja täitevkomitee istungite materjalid;
2) protokollib täitevkomitee istungeid;
3) peab korras kirjavahetuse ja toimikud, teostab arvestust ja aruandlust ning vastutab alevinõukogu ja täitevkomitee dokumentide säilitamise eest.

§ 54. Alevinõukogule alluvad ametiisikud kannavad distsiplinaarvastutust alevinõukogu täitevkomitee ees. Alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees ja sekretär kannavad distsiplinaarvastutust alevi töörahva saadikute nõukogu ees.

§ 55. Alevi töörahva saadikute nõukogu koosseisu volituste lõppemisel säilitab täitevkomitee oma volitused niikaua, kuni alevinõukogu uus koosseis moodustab uue täitevkomitee.

§ 56. Alevi töörahva saadikute nõukogu uue koosseisu esimese istungjärgu kutsub kokku eelmise koosseisu alevinõukogu täitevkomitee hiljemalt kaksteist päeva pärast valimisi.

V PEATUKK.

KODANIKE ÜLDKOOSOLEK.

§ 57. Kodanike üldkoosoleku — kas alevi või siis ühe või mitme tänava ulatuses kutsub kokku alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee.

§ 58. Kodanike üldkoosolek arutab alevi heakorrastamise, majandusliku ja kultuurilis-poliitilise ülesehitustöö küsimusi ning kuulab ära alevinõukogu ja tema täitevkomitee, rahvasaadikute ja rahvakohtunike aruanded.

§ 59. Kodanike üldkoosoleku aeg ja koht tehakse kodanikele teatavaks hiljemalt kolm päeva enne koosolekut.

§ 60. Kodanike üldkoosoleku aruandjad ja kaasaruandjad kinnitab alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee.

§ 61. Kodanike üldkoosoleku avab alevi töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees või täitevkomitee poolt volitatud isik. Üldkoosoleku juhatamiseks valitakse juhataja ja protokollija, kes üldkoosoleku protokollile alla kirjutavad.

§ 62. Kodanike üldkoosolek võtab vastu otsused lahtisel hääletamisel lihthäälteenamusega.

§ 63. Kodanike üldkoosolekute otsused majandusliku ja kultuurilis-poliitilise ülesehitustöö küsimustes omandavad kohustusliku jõu pärast sellekohase otsuse vastuvõtmist riigiorgani poolt, kelle kompetentsi kuulub nende küsimuste lahendamine.

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 3, art. 27.

Nr. 211.

24. JAANUARIL 1959. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NSV RAJOONIDE REORGANISEERIMISEST.

Vastavalt Eesti NSV Ministrite Nõukogu ettepanekule Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

1. Likvideerida Antsla, Kallaste, Kilingi-Nõmme, Kiviõli, Kose, Mustvee, Orissaare, Otepää, Pärnu-Jaagupi, Suure-Jaani, Tõrva, Türi ja Vastseliina rajoonid.

2. Liita likvideeritud rajoonidest linnad, alevid ja külanõukogud järgmiste rajoonidega:

1) Kilingi-Nõmme linn ning Jäärja, Kanaküla, Massiaru, Saarde, Tali ja Tihemetsa külanõukogu Abja rajooniga;
2) Otepää linn ning Otepää ja Pühajärve külanõukogu Elva rajooniga;
3) Kehra alev ning Alavere, Anija, Kose, Kuivajõe ja Pikavere külanõukogu Harju rajooniga;
4) Mustvee linn ning Aruküla, Avinurme, Lohusuu, Lullikatku, Raja, Ulvi, Vassevere ja Võtikvere külanõukogu Jõgeva rajooniga;
5) Tudulinna külanõukogu Jõhvi rajooniga;
6) Hellamaa, Kallemäe, Laimjala, Leisi, Maasi, Metsküla, Pamma, Piiri, Pöide, Tornimäe ja Valjala külanõukogu Kingissepa rajooniga;
7) Kivi-Vigala, Velise ja Vigala külanõukogu Märjamaa rajooniga;
8) Türi linn ning Laupa, Oisu ja Türi külanõukogu Paide rajooniga;
9) Võhma alev ning Mõisaküla, Ollepa ja Soomevere külanõukogu Põltsamaa rajooniga;
10) Kooraste, Valgjärve ja Veski külanõukogu Põlva rajooniga;

11) Kabala, Oonurme ja Viru-Nigula külanõukogu Rakvere rajooniga;
12) Alansi, Kõue, Käru ja Lelle külanõukogu Rapla rajooniga;
13) Kallaste linn ning Alatskivi, Kokora, Koosa, Pala, Peipsiääre, Vara ja Välgi külanõukogu Tartu rajooniga;
14) Tõrva linn ning Haabsaare, Helme, Hummuli, Koorküla, Mõniste, Riidaja ja Taagepera külanõukogu Valga rajooniga;
15) Suure-Jaani linn ning Arjandi, Kärstna, Olustvere, Tääksi, Vastemõisa ja Vooru külanõukogu Viljandi rajooniga;
16) Antsla linn ning Antsla, Illi, Kapera, Kurenurme, Meremäe, Misso, Obinitsa, Ruusmäe, Saaluse, Tsooru, Urvaste ja Varstu külanõukogu Võru rajooniga.

3. Allutada likvideeritud rajoonidest järgmiste linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogud vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogudele:
1) Kiviõli linna, Püssi alevi ning Lüganuse, Maidla, Rannu ja Sonda külade töörahva saadikute nõukogud Kohtla-Järve Linna Töörahva Saadikute Nõukogule;
2) Pärnu-Jaagupi alevi ning Are, Halinga, Häädemeeste ja Kabli külade töörahva saadikute nõukogud Pärnu Linna Töörahva Saadikute Nõukogule.

4. Likvideerida Kaansoo külanõukogu ning liita kolhoosi „Kalevipoeg" maakasutus Viljandi rajooni Arjandi külanõukogu, kolhoosi „Hommik" maakasutus Vändra rajooni Aesoo külanõukogu ja kolhoosi „Koidula" maakasutus Vändra rajooni Rõusa külanõukogu territooriumiga.

5. Liita Harku ja Saue külanõukogud Harju rajoonist Keila rajooniga.

6. Eraldada Jõhvi rajoonist Alutaguse ja Kohtla külanõukogu ning allutada Alutaguse Küla Töörahva Saadikute Nõukogu Narva Linna Töörahva Saadikute Nõukogule ja Kohtla Küla Töörahva Saadikute Nõukogu Kohtla-Järve Linna Töörahva Saadikute Nõukogule.

7. Muuta järgmiste külanõukogude ja rajoonide piire üksikute maakasutuste ulatuses:

1) liita Väike-Maarja rajooni Assamalla külanõukogust Lasila sovhoosi maakasutus ja Rakvere Metsatööstuskeskuse abimajandi maakasutus Rakvere rajooni Rakvere külanõukogu territooriumiga;
2) liita Harju rajooni Kurtna külanõukogust Kohila sovhoosi maakasutus Rapla rajooni Kohila külanõukogu territooriumiga;
3) liita Jõhvi rajooni Toila külanõukogust Kohtla-Järve sovhoosi maakasutus ja sellega piirneva riigimetsafondi maakasutus Kohtla külanõukogu territooriumiga.

8. Arvata rajoonide töörahva saadikute nõukogude saadikud selle rajooni töörahva saadikute nõukogu koosseisu ja külade töörahva saadikute nõukogude saadikud selle küla töörahva saadikute nõukogu koosseisu, kelle territooriumil asub nende valimisringkond käesolevas seadluses määratud administratiiv-territoriaalse jaotuse järgi.

9. Kohustada Eesti NSV Ministrite Nõukogu, kohalikke töörahva saadikute nõukogusid ja nende täitevkomiteesid käesolevas seadluses määratud administratiiv-territoriaalse ümberkorralduse läbi viima 1. veebruariks 1959. a.

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 6, art. 38.

Nr. 212.

16. MÄRTSIL 1959. — EESTIMAA KOMMUNISTLIKU PARTEI KESKKOMITEE JA EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU MÄÄRUS TÖÖTAJATE OSAVÕTUST AVALIKU KORRA KAITSMISEST EESTI NSV-s.[83]

Väljavõte.

Töötajate laiaulatuslikuks kaasatõmbamiseks avaliku korra kaitsele ning NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 1959. a. 2. märtsi määruse täitmiseks Eestimaa KP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu määravad:

1. Kohustada Eestimaa KP rajooni- ja linnakomiteesid elanikkonnale laialdaselt selgitama partei ja valitsuse

[83] Nimetatud määruse juurde kuulub lisa „Avaliku korra kaitsmise vabatahtlike rahvamalevate ajutine põhimäärus". Lisa ei ole esitatud.

poolt rakendatud abinõude üldrahvalikku ja riiklikku tähtsust töötajate hulkade kaasatõmbamisel avaliku korra kaitsele ning vajadust aktiivselt toetada loodavate rahvamalevate tegevust.

1. aprilliks k. a. lahtistel parteikoosolekutel läbi arutada NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 1959. a. 2. märtsi määrus „Töötajate osavõtu kohta avaliku korra kaitsmisest meie maal" ning abinõud selle täitmiseks.

2. Kinnitada avaliku korra kaitse vabatahtliku rahvamaleva ajutine põhimäärus.

. . . . .

4. Teha ülesandeks Eestimaa LKNÜ Keskkomiteele ja Eesti NSV Ametiühingute Nõukogule tagada noorte ja kõigi töötajate aktiivne osavõtt ettevõtetes, ehitustel, asutustes, õppeasutustes, majavalitsustes, kolhoosides ja sovhoosides korraldatavatest koosolekutest, kus töölisi ja teenistujaid soovitatakse malevate koosseisu.

Ametiühingu- ja komsomoliorganisatsioonid peavad silmas pidama asjaolu, et avaliku korra kaitse vabatahtlikud rahvamalevad moodustatakse eesrindlike tööliste, teenistujate, kolhoosnikute, üliõpilaste, õpilaste ja pensionäride hulgast vabatahtlikkuse alusel; malevasse astuda soovijad võetakse vastu kollektiivi koosoleku soovitusel.

5. ENSV Siseministeeriumil, ENSV Prokuratuuril, ENSV Kohtuministeeriumil ja ENSV Ülemkohtul võtta aktiivselt osa avaliku korra kaitse vabatahtlike rahvamalevate organiseerimisest. Igati abistada malevaid nende tegevuses, korrarikkujate vastu võitlemise meetodite õpetamisel malevlastele ning nende tutvustamisel avaliku korra kaitse alase seadusandlusega.

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 19, art. 102.

Nr. 213.

9. APRILLIL 1959. — EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU MÄÄRUS EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU MÄÄRUSTE JA KORRALDUSTE AVALDAMISE JA JÕUSTUMISE KORRAST.

Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrab:

1. Kehtestada, et Eesti NSV Ministrite Nõukogu üldise tähtsusega või normatiivse iseloomuga määrused aval-

datakse „Eesti NSV Teatajas", mida annab välja Eesti NSV Ministrite Nõukogu Asjadevalitsus.

Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrused, millised oma tähtsuse või neis ettenähtud kiireiseloomuliste abinõude tõttu kuuluvad viivitamatule ulatuslikule avaldamisele, avaldatakse ajalehtedes ning vajalikel juhtudel ka raadios või antakse üle telegraafi teel.

2. Kehtestada, et Eesti NSV Ministrite Nõukogu normatiivse iseloomuga määrustes tuleb ära näidata nende jõustumise tähtaeg.

Neil juhtudel, kui Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrustes pole mainitud jõustumise tähtaega, jõustuvad nad alates vastuvõtmise momendist.

3. Eesti NSV Ministrite Nõukogu korraldused jõustuvad alates nende vastuvõtmise momendist ning neid võib vajaduse korral avaldada „Eesti NSV Teatajas".

4. Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusi ja korraldusi, milliseid pole avaldatud „Eesti NSV Teatajas" või ajalehtedes, võib teistes trükiväljaannetes avaldada vastavate organisatsioonide esildusel üksnes Eesti NSV Ministrite Nõukogu asjadevalitseja loal.

5. Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste originaalidele, millised kuuluvad avaldamisele vastavalt käesoleva määruse punktidele 1 ja 3, tehakse järgnevad pealdised:

„Kuulub avaldamisele „Eesti NSV Teatajas";

„Kuulub avaldamisele „Eesti NSV Teatajas" ja ajalehtedes";

„Kuulub avaldamisele „Eesti NSV Teatajas", ajalehtedes ning raadios".

6. Ministeeriumidele, keskasutustele, linnade ja rajoonide täitevkomiteedele ning teistele organisatsioonidele Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste laialisaatmise korra määrab kindlaks Eesti NSV Ministrite Nõukogu Asjadevalitsus.

7. Lugeda kehtetuks Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu 1944. a. 15. septembri määrus nr. 157 ja 1945. a. 3. märtsi määrus nr. 185.

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 21, art. 111.

Nr. 214.

23. APRILLIL 1959. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU MANDAATKOMISJONI VALIMISEST.

Väljavõte.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu mandaatkomisjon 7-liikmelises koosseisus.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 25, art. 138.

Nr. 215.

23. APRILLIL 1959. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU EELARVEKOMISJONI VALIMISEST.

Väljavõte.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu alaline eelarvekomisjon 13-liikmelises koosseisus.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 25, art. 139.

Nr. 216.

23. APRILLIL 1959. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU TÖÖSTUS- JA TRANSPORDIKOMISJONI VALIMISEST.

Väljavõte.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu alaline tööstus- ja transpordikomisjon 17-liikmelises koosseisus.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 25, art. 140.

Nr. 217.

23. APRILLIL 1959. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU SEADUSEELNÕUDE KOMISJONI VALIMISEST.

Väljavõte.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu alaline seaduseelnõude komisjon 13-liikmelises koosseisus.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 25, art. 141.

Nr. 218.

23. APRILLIL 1959. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU TERVISHOIU- JA SOTSIAALKINDLUSTUSKOMISJONI VALIMISEST.

Väljavõte.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu alaline tervishoiu- ja sotsiaalkindlustuskomisjon 16-liikmelises koosseisus.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 25, art. 142.

Nr. 219.

23. APRILLIL 1959. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU KULTUURI- JA RAHVAHARIDUSKOMISJONI VALIMISEST.

Väljavõte.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu alaline kultuuri- ja rahvahariduskomisjon 18-liikmelises koosseisus.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 25, art. 143.

Nr. 220.

23. APRILLIL 1959. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU KAUBANDUSE JA ÜHISKONDLIKU TOITLUSTAMISE KOMISJONI VALIMISEST.

Väljavõte.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu alaline kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise komisjon 10-liikmelises koosseisus.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 25, art. 144.

Nr. 221.

23. APRILLIL 1959. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PÕLLUMAJANDUSKOMISJONI VALIMISEST.

Väljavõte.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu alaline põllumajanduskomisjon 16-liikmelises koosseisus.

. . . . .

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 25, art. 145.

Nr. 222.

24. APRILLIL 1959. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) 81. PARAGRAHVIS MUUDATUSTE TEGEMISEST.

Kooskõlas Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu 25. detsembri 1958. a. seadusega „Rahvakohtute valimise korra muutmisest" Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

Teha vastavad muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvis 81, sõnastades selle järgmiselt:

„§ 81. Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunikud valitakse rajooni (linna) kodanike poolt üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel viieks aastaks.

Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakaasistujad valitakse kaheks aastaks tööliste, teenistujate ja talupoegade üldkoosolekutel nende töö- või elukoha järgi ning sõjaväelaste üldkoosolekutel väeosade järgi."

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 25, art. 134.

Nr. 223.

24. APRILLIL 1959. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSE „EESTI NSV RAJOONIDE REORGANISEERIMISEST" KINNITAMISEST JA VASTAVATE MUUDATUSTE TEGEMISEST EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) 14. PARAGRAHVIS.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 24. jaanuari 1959. a. seadlus „Eesti NSV rajoonide reorganiseerimisest".

Vastavalt sellele teha vajalikud muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni paragrahvis 14, sõnastades seda järgmiselt:

„§ 14. Eesti NSV koosseisu kuuluvad rajoonid: Abja, Elva, Haapsalu, Harju, Hiiumaa, Jõgeva, Jõhvi, Keila, Kingissepa, Lihula, Märjamaa, Paide, Põltsamaa, Põlva, Rakvere, Rapla, Räpina, Tapa, Tartu, Valga, Viljandi, Võru, Väike-Maarja, Vändra ja vabariikliku alluvusega linnad: Tallinn, Kohtla-Järve, Narva, Pärnu, Sillamäe ja Tartu."

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 25, art. 135.

Nr. 224.

24. APRILLIL 1959. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS KOOLI JA ELU SIDEMETE TUGEVDAMISEST NING HARIDUSSÜSTEEMI EDASIARENDAMISEST EESTI NSV-s.

Meie maa on jõudnud uude perioodi, kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodi. Kommunismi ehitamise suurejooneline programm on antud NLKP XXI kongressi ajaloolistes otsustes. Kongress märkis, et peale hästiarenenud materiaalse tehnilise baasi on kommunismile ülemineku vaja ka kõigi kodanike kõrget teadlikkust, kongress rõhutas töötajate ja eriti meie sirguva põlvkonna kommunistliku kasvatuse tähtsust. Väljapaistvat osa selle ülesande täitmisel peab etendama nõukogude kool.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu märgib, et NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu teesid, mis said üldrahvaliku arutelu käigus üksmeelse heakskiidu ja täieliku toetuse osaliseks, ja NSV Liidu seadus 1958. aasta 24. detsembrist „Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasiarendamisest NSV Liidus" kajastavad nõukogude ühiskonna elulisi vajadusi sotsialismilt kommunismile ülemineku perioodil, tähistavad uut etappi nõukogude kooli arengus ja väljendavad veel kord kommunistliku partei ja Nõukogude riigi hoolitsust sirguva põlvkonna eest.

Pärast nõukogude võimu taastamist on Eesti töörahvas ajaloo seisukohalt lühikese ajaga meie paljurahvuselise kodumaa rahvaste vennalikus peres kommunistliku partei juhtimisel ning NSV Liidu teiste rahvaste ja eriti suure vene rahva vennaliku abiga nii tööstuse ja põllumajanduse kui ka teaduse, kultuuri ja hariduse arendamisel ning töötajate materiaalse heaolu tõstmisel silmapaistvat edu saavutanud. Partei targa leninliku rahvuspoliitika järjekindla elluviimise tulemusena on Eesti NSV-s toimunud tõeline kultuurirevolutsioon. Otsustavat osa selles on etendanud nõukogude kool.

Eesti NSV-s on edukalt ellu viidud üldine seitsmeklassiline koolikohustus, laialdaselt on arenenud kesk-üldharidus, kesk-eriharidus ja kõrgem haridus. Suuresti on kasvanud keskkooliõpilaste arv. Tehnikumides ja teistes kesk-eriõppeasutustes on õpilaste arv nõukogude võimu

ajal kasvanud rohkem kui kuuekordseks, kõrgemates õppeasutustes aga kahe ja poole kordseks. Üliõpilaste arv iga tuhande elaniku kohta on nüüd seetõttu Eesti NSV-s suurem kui üheski kapitalistlikus riigis. On avatud uued kõrgemad õppeasutused — Eesti Põllumajanduse Akadeemia ja Tallinna Pedagoogiline Instituut. Tartu Riiklik Ülikool on muutunud suureks teadusliku ja pedagoogilise töö keskuseks. Arvukat kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide kaadrit valmistab rahvamajandusele ette Tallinna Polütehniline Instituut. On loodud Eesti NSV Teaduste Akadeemia.

Sotsialistlikus ühiskonnas, kus järk-järgult likvideeritakse olulised erinevused füüsilise ja vaimse töö vahel, kus kujuneb välja vaimse ja füüsilise töö ühtsus, arenevad kiires tempos igakülgselt niihästi materiaalne tootmine kui ka töörahva laiade hulkade vaimne tegevus, avanevad piiritud võimalused isiksuse harmooniliseks arenguks. Kõik maailma kultuuri saavutused muutuvad sotsialismi ajal rahva ühisvaraks.

Tootmise kiire mehhaniseerimine, automatiseerimine ja kemiseerimine, elektroonika ja arvutusseadeldiste ulatuslik rakendamine, igakülgne elektrifitseerimine ning muud teaduse ja tehnika saavutused muudavad põhjalikult töö iseloomu. Tööliste ja kolhoosnikute töö läheneb oma olemuselt üha rohkem inseneride, tehnikute, agronoomide ja teiste spetsialistide tööle. Sotsialistliku tootmise alal töötajatelt nõutakse nüüd täiuslike tööpinkide, kõige täpsemate mõõte- ja kontrolliaparaatide käsitsemise oskust, keeruliste tehniliste arvutuste ja jooniste tundmist. Nõukogude Liidu tehnilise ja majandusliku arengu perspektiivid esitavad meie ühiskonnas kõigile töötajatele üha suuremaid nõudmisi. Mitmekülgne haridus saab neile eluliseks vajaduseks.

Nõukogude riigi suur rajaja V. I. Lenin õpetas, et noortel on tarvis siduda oma õpingud tööga, tööstuse ja põllumajanduse ümberkorraldamise eest võitlemisega, rahva kultuuri ja hariduse eest võitlemisega.

Ühiskonna kommunistlik ümberkujundamine on lahutamatult seotud uue inimese kasvatamisega, kelles peavad harmooniliselt ühte sulama vaimne rikkus, moraalne puhtus ja füüsiline täiuslikkus.

Sotsialistlik riik korraldab oma kooli nii, et see seisaks rahva teenistuses, annaks töötajatele teadmisi, aitaks

kaasa kõigi rahva hulgas leiduvate talentide arendamisele. Nõukogude kool kasvatab sirguvat põlvkonda kõige progressiivsemate ideede, kommunismi ideede vaimus, kujundab noortes materialistlikku maailmavaadet — maailma teadusliku tunnetamise põhialust.

Nõukogude rahva suurte võitude saavutamisel on suurt osa etendanud nõukogude kõrgem kool ja keskeriõppeasutused. NSV Liidu rahvamajanduses töötab praegu ligi 7,5 miljonit kõrgema ja kesk-eriharidusega spetsialisti. Eesti NSV rahvamajanduses töötab neid üle 50 tuhande. Arvurikka spetsialistide kaadri loomine on üks tähtsamaid kommunistliku partei ja Nõukogude riigi saavutusi.

Teaduse ja tehnika arengu poolest on Nõukogude Liit maailmas esirinda kerkinud, spetsialistide ettevalmistamise ulatuse ja kvaliteedi poolest on ta kõige arenenumatest kapitalistlikest maadest ette jõudnud. Oma ennastsalgava tööga tööstuses, ehituse ja transpordi alal, sovhoosides ja kolhoosides, kõigil majanduse ja kultuuri aladel lahendavad nõukogude spetsialistid edukalt kommunistliku ülesehitustöö ülesandeid.

Eelseisvat seitseaastakut Nõukogude Liidu arenemises iseloomustavad sotsialistliku kultuuri edasine tõus, nõukogude ühiskonna vaimse rikkuse suurenemine ning nõukogude töötajate — aktiivsete kommunismiehitajate — teadlikkuse kasv. Sellepärast omandavad töötajate ja eriti meie sirguva põlvkonna kommunistliku kasvatamise küsimused praeguses olukorras erakordselt suure tähtsuse ning kujunevad keskseteks küsimusteks riiklike ja ühiskondlike organisatsioonide tegevuses.

Kuigi nõukogude kooli arendamisel ning kõigile rahvamajanduse ja kultuuri aladele vajaliku spetsialistide kaadri ettevalmistamisel on silmapaistvat edu saavutatud, ei vasta meie üldhariduslik kool, erikeskkool ja kõrgem kool kommunistliku ülesehitustöö kasvavatele nõuetele, nende töös on tõsiseid puudusi. Peamiseks puuduseks on asjaolu, et õpetamine on elust teatud määral irdunud, et kooli lõpetajad on praktiliseks tegevuseks nõrgalt ette valmistatud. Kommunistliku ülesehitustöö praegusel etapil on see haridussüsteemi puudus eriti talumatu.

Hariduse andmine on tarvis ümber korraldada selles suunas, et nõukogude keskkool, kutsekool ja kõrgem

kool etendaksid senisest aktiivsemat osa kogu nõukogude rahva loovas tegevuses.

Nõukogude keskkool peab andma haritud inimesi, kes tunnevad hästi teaduse aluseid ja on ühtlasi ette valmistatud süstemaatiliseks füüsiliseks tööks; ta peab kasvatama noortes püüet olla ühiskonnale kasulik, võtta aktiivselt osa ühiskonnale vajalike väärtuste tootmisest. Keskhariduse ulatust tuleb märksa suurendada eeskätt rahvamajanduses töötavatele noortele määratud koolide võrgu laiaulatusliku arendamise abil. Selle ülesande lahendamine on töötajate kultuurilise ja tehnilise taseme edasise tõusu, tööviljakuse suurendamise ja kommunismi eduka ehitamise tähtsaks tingimuseks.

Edasine tehniline progress kõigis rahvamajandusharudes esitab järjest suuremaid nõudeid tööliste valdava enamuse kvalifikatsiooni suhtes. Ühe osa tööliste puudulik kutsehariduslik ettevalmistus pidurdab mõnel juhul juba praegu tootmise kasvu. Sellepärast on eriti tähtis arendada noorsoole kutsehariduse andmist ja parandada tööliskaadri ettevalmistamise kvaliteeti.

Kommunistliku ülesehitustöö uued ülesanded nõuavad nii kõrgema hariduse kui ka kesk-erihariduse alal esinevate puuduste likvideerimist.

Nõukogude kõrgem kool peab ette valmistama igakülgselt haritud inimesi, kes tunnevad põhjalikult vastavaid teaduse ja tehnika alasid. Erilist tähelepanu tuleb pöörata tööstuse, põllumajanduse ja ehitustegevuse spetsialistide kaadri ettevalmistamise kvaliteedi tõstmisele. Tänapäeva tootmistöö on rajatud teaduse ja tehnika uusimatele saavutustele ja nõuab, et kõrgemate koolide ja kesk-eriõppeasutuste lõpetajatel oleks kõrge teoreetiline ettevalmistus ja et nad tunneksid hästi praktikat.

Uutes tingimustes omandab eriti suure tähtsuse spetsialistide ettevalmistamine kõrgemates ja kesk-eriõppeasutustes kaugõppe ja õhtuse õppimise teel. Kõrgema hariduse ja kesk-erihariduse andmine kaugõppe ja õhtuse õppimise korras tuleb organiseerida nii, et inimesed, kes ühiskonnas kasulikku tööd teevad, võiksid tööst vabal ajal soovi korral omandada kõrgema hariduse või kesk-erihariduse või tõsta oma kvalifikatsiooni.

Radikaalselt tuleb parandada kõrgema kooli ja kesk-eriõppeasutuste tööd üliõpilastes marksistlik-leninliku maailmavaate kujundamisel, üliõpilaste kommunistliku

teadlikkuse ja aktiivsuse tõstmisel, noorte spetsialistide kasvatamisel kollektivismi ja tööarmastuse vaimus, ühiskondliku kohuse mõistmise, sotsialistliku internatsionalismi ja patriotismi ning kommunistliku moraali kõrgete printsiipide austamise vaimus.

Igasugune töö vabrikus või kolhoosis, tööstusettevõttes, sovhoosis, remondi- ja tehnikajaamas või asutuses, ühiskonnale kasulik aus töö on iga inimese pühaks kohuseks, kes elab sotsialistlikus ühiskonnas ja kasutab selle hüvesid.

Tootlike jõudude progressiivne arendamine kommunistliku ühiskonna ehitamise protsessis, sotsialistlike ühiskondlike suhete täiustamine ja nõukogude demokraatia edasiarendamine loovad soodsad tingimused selleks, et lahendada edukalt need uued ülesanded, mis seisavad meie kooli ees noorsoo kommunistliku kasvatuse ja hariduse alal.

Vastavalt NSV Liidu 1958. aasta 24. detsembri seadusele „Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasiarendamisest NSV Liidus" Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

I JAGU.

KESKKOOL.

§ 1. Nõukogude kooli peaülesandeks on õpilasi ette valmistada eluks, ühiskondlikult kasulikuks tööks, tõsta üldise ja polütehnilise hariduse taset, ette valmistada haritud inimesi, kes hästi tunnevad teaduse aluseid, kasvatada noortes sügavat lugupidamist sotsialistliku ühiskonna printsiipide suhtes, kasvatada neid kommunismi ideede vaimus.

Õpetamise ja kasvatamise juhtmõtteks keskkoolis peab saama õpetamise tihe side tööga, kommunistliku ülesehitustöö praktikaga.

§ 2. Kehtestada Eesti NSV-s seitsmeklassilise üldise koolikohustuse asemel kõigi 7- kuni 15—16-aastaste laste ja alaealiste üldine kaheksaklassiline koolikohustus.

Üldise kaheksaklassilise koolikohustuse elluviimine peab olema riigiorganite, ühiskondlike organisatsioonide ja lastevanemate tähelepanu keskpunktis kui tähtis riik-

lik ülesanne, mille edukast lahendamisest suurel määral oleneb vabariigi töötajate kultuuritaseme edasine tõus.

Üldisele kaheksaklassilisele koolikohustusele üleminekut alustada 1959/60. õppeaastast ja see lõpule viia 1962/63. õppeaastal.

Vajaduse korral, lähtudes konkreetsetest tingimustest, säilitada 1.—4. klassiga algkoolid. Selle kooli lõpetajad viiakse lähema kooli 5. klassi.

§ 3. Kaheksaklassiline kool on mittetäielik üldhariduslik polütehniline töökeskkool, mis peab andma õpilastele tugeva aluse üldhariduslike ja polütehniliste teadmiste alal, peab kasvatama neis tööarmastust, peab neid ette valmistama ühiskondlikult kasulikuks tegevuseks, peab andma lastele kõlbelise, füüsilise ja esteetilise kasvatuse.

Õppe- ja kasvatustöö kaheksaklassilises koolis tuleb korraldada teaduste aluste õpetamise, polütehnilise õpetuse ja töökasvatuse ühendamise baasil, tõmmates õpilasi laiaulatuslikult kaasa nende vanusele sobivale ühiskondlikult kasulikule tööle. Tütarlaste töökasvatuse alal tuleb kaheksaklassilises koolis arvestada naiste töö iseärasusi.

Õppe- ja kasvatustöö käigus peab kool tutvustama õpilastele mitmesuguseid meie ühiskonnas tehtava töö liike, peab aitama neil avastada nende isiklikke kalduvusi ja teadlikult valida tulevast elukutset.

§ 4. Kaheksaklassilise kooli lõpetajatele antakse Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt kindlaksmääratud vormi kohane tunnistus. Kaheksaklassilise kooli lõpetanuil on õigus astuda kutsekoolidesse, töölis- ja maanoorte keskkoolidesse, polütehnilistesse tootmisõpetusega töökeskkoolidesse ja kesk-eriõppeasutustesse.

§ 5. Vastutus üldise kaheksaklassilise koolikohustuse täitmise eest panna linnade, rajoonide, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele.

Et kõik lapsed käiksid koolis ja et õppetöö saaks toimuda normaalsetes tingimustes, selleks:

a) võtta tarvitusele abinõud, et õpilaste jaoks, kes elavad koolist rohkem kui kahe kilomeetri kaugusel, ehitataks internaadid või organiseeritaks nende õpilaste tasuta transportimine kooli ja koolist koju;

b) tagada õpilastele sooja toidu andmine;

c) luua koolide juurde toetustvajavatele õpilastele ainelise abi andmiseks üldise koolikohustuse fond nii eelarvesummadest kui ka kolhooside, ametiühinguorgani-

satsioonide ja kooperatiivide summade, kooli töökodadest, õppe- ja katseaedadest ning muudest allikatest saadavate tulude kaasatõmbamisega.

Eesti NSV Ministrite Nõukogul kinnitada üldise koolikohustuse fondi põhimäärus.

§ 6. Vastutus üldise kaheksaklassilise koolikohustuse alla kuuluvate laste ja alaealiste õigeaegse ja täpse arvestamise eest panna Eesti NSV Statistikavalitsusele, tema kohalikele organitele ja linnade, rajoonide, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele.

Eesti NSV Ministrite Nõukogul kinnitada üldise kaheksaklassilise koolikohustuse alla kuuluvate laste ja alaealiste arvestamise juhend.

§ 7. Üldise kaheksaklassilise koolikohustuse alla kuuluvate laste kooli saatmise kohustus panna lastevanematele või neid asendavatele isikutele.

Lastevanemad või neid asendavad isikud, samuti ametiisikud, kes takistavad laste ja alaealiste üldise kaheksaklassilise koolikohustuse elluviimist, võetakse Eesti NSV seadustes ettenähtud korras vastutusele.

Teha Eesti NSV Ministrite Nõukogule ülesandeks välja anda määrus lastevanemate ja neid asendavate isikute vastutusele võtmise kohta laste ja alaealiste üldise kaheksaklassilise koolikohustuse rikkumise korral.

Tõsta töötajate kollektiivide, ettevõtete, kolhooside, sovhooside ja asutuste, samuti ühiskondlike organisatsioonide osatähtsust üldise kaheksaklassilise koolikohustuse elluviimise alal. Praktiseerida laste ja alaealiste õppimise takistamise juhtumite ühiskondlikku arutamist.

§ 8. Määrata, et noored, 15—16 aasta vanusest alates, omandavad täieliku keskhariduse õppetöö tootliku tööga ühendamise alusel, nii et kõik selleealised noored võtaksid osa ühiskondlikult kasulikust tööst.

§ 9. Määrata, et täieliku keskhariduse andmiseks luuakse Eesti NSV-s järgmised õppeasutuste põhitüübid:

a) Töölis- ja maanoorte koolid — üldhariduslikud õhtused (vahetustega töötavad) ja hooajalised keskkoolid, kus kaheksaklassilise kooli lõpetanud ja mõnes rahvamajandusharus töötavad isikud omandavad keskhariduse ja täiendavad kutsealast kvalifikatsiooni. Õppeajaks nendes koolides määrata 3 aastat. Samuti organiseerida

koole, kus noored võivad omandada keskhariduse kaugõppe või eksternaadi korras.

b) Üldhariduslikud polütehnilised tootmisõpetusega töökeskkoolid, kus kaheksaklassilise kooli lõpetanud isikud omandavad kolme aastaga keskhariduse ja kutsealase ettevalmistuse tööks ühes rahvamajandus- või kultuuriharus.

Teooria ja praktika vahekord tootmisõpetuses ning õppe- ja tööperioodide vaheldumise kord määratakse kindlaks vastavalt õpilaste erialase ettevalmistamise profiilile ja kohalikele tingimustele. Maakoolides tuleb õppeaasta kindlaksmääramisel arvestada põllumajanduslike tööde hooajalist iseloomu.

c) Tehnikumid ja muud kesk-eriõppeasutused, kus kaheksaklassilise kooli lõpetanud isikud omandavad üldise keskhariduse ja kesk-erihariduse.

Peale selle võidakse luua üldhariduslikke polütehnilisi töökeskkoole, kus teatud õppeaineid õpetatakse võõrkeeles. Laste jaoks, kes on eriti andekad muusika, koreograafia ja kujutava kunsti alal, võidakse luua koole, kus õpilased omandavad üldise keskhariduse, saavad töökasvatuse ja erialase ettevalmistuse ühel või teisel kunstialal.

§ 10. Füüsiliselt või vaimselt puudulikult arenenud laste ja alaealiste jaoks asutatakse erikoolid vastavalt kindlaksmääratud koolitüüpidele, arvestades nendes õppivate laste ja alaealiste arenemise iseärasusi.

§ 11. Laste kasvatamise alal ühiskonna osatähtsuse suurendamiseks ja perekonna abistamiseks laiendada internaatkoolide, samuti pikendatud päevaga koolide ja rühmade võrku. Määrata, et internaatkoolid organiseeritakse kaheksaklassiliste koolidena või üldhariduslike polütehniliste tootmisõpetusega töökeskkoolidena.

§ 12. Õhtuse (vahetustega töötava) keskkooli, hooajalise üldhariduslikku keskkooli ja üldhariduslikku polütehnilise tootmisõpetusega töökeskkooli lõpetanud isikutele antakse Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt kindlaksmääratud vormi kohane küpsustunnistus keskhariduse omandamise kohta ja neil on õigus astuda kõrgematesse õppeasutustesse. Isikutele, kes on lõpetanud üldhariduslikku polütehnilise tootmisõpetusega töökeskkooli, antakse veel tunnistus selle kohta, et nad on omandanud kvalifikatsiooni teataval kutsealal.

§ 13. Määrata, et kaheksaklassilistes koolides, õhtustes (vahetustega töötavates) keskkoolides, hooajalistes üldhariduslikes keskkoolides ja üldhariduslikes polütehnilistes tootmisõpetusega töökeskkoolides toimub õppetöö Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt kinnitatud õppeplaani, õppeprogrammide ja õpikute alusel.

§ 14. Õppetöö kõigis Eesti NSV koolides toimub õpilaste emakeeles. Vanematel on õigus otsustada, missuguse õppekeelega kooli nad oma lapsed saadavad.

Vene keele õppimine eesti õppekeelega koolides ja eesti keele õppimine vene või mõne muu õppekeelega koolides toimub õpilase ja tema vanemate soovi korral.

Kiites heaks eesti rahva soovi, mida ta on väljendanud juba varem, eriti aga NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu teeside „Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning rahvahariduse süsteemi edasiarendamisest meie maal" arutamise ajal, selle kohta, et eesti koolides õpitaks põhjalikumalt tundma vene keelt kui rahvastevahelise läbikäimise, NSV Liidu rahvaste sõpruse kindlustamise ja vene kultuuri ning teiste maailma rahvaste kultuuri rikkuste tundmaõppimise võimsat vahendit, teha Eesti NSV Ministrite Nõukogule ülesandeks välja töötada vajalikud abinõud senisest paremaks vene keele õpetamiseks eesti koolides.

Tarvitusele võtta abinõud võõrkeelte õpetamise parandamiseks vabariigi koolides.

§ 15. Tunnistada vajalikuks tõsiselt parandada koolis tehtavat kasvatustööd, et kool sisendaks õpilastele armastust teadmiste ja töö vastu, tööinimestest lugupidamist, kujundaks õpilastes kommunistlikku maailmavaadet, kasvataks neid kodumaale ja rahvale piiritu ustavuse ning proletaarse internatsionalismi vaimus.

Õpetajate, lastevanemate ja ühiskondlike organisatsioonide tähtsaks ülesandeks on parandada veelgi oma tööd õpilastes kultuurse käitumise harjumuste kasvatamisel.

On tarvis tõsta lastevanemate ja kõigi kodanike ühiskondlikku vastutust laste kasvatamise alal.

§ 16. Õpilastele teaduste aluste parema õpetamise ja nende tootmisalase ettevalmistuse parandamise eesmärgil täiustada õpetamise meetodeid õpilaste iseseisva töö ja nende initsiatiivi arendamise suunas, teha õpetamine näitlikumaks, laialdaselt kasutada kino, televisiooni ja

teisi tänapäeva teaduse ja tehnika vahendeid. Äratada õpilastes suuremat huvi tehniliste leiutuste, seadeldiste ja mudelite valmistamise, samuti põllumajanduslike katsetööde vastu.

§ 17. Teha Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogule, ministeeriumidele, keskasutustele, linnade, rajoonide, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele, ettevõtete, asutuste, ehitusettevõtete, sovhooside, remondi- ja tehnikajaamade direktoritele ning juhatajatele ülesandeks igakülgselt ergutada töölisnoori keskharidust omandama, kindlaks määrata noorte edasiõppimisele suunamise plaanid; kaasa aidata edukalt õppivate noortööliste tööalasele edutamisele; abistada koolide pedagoogilisi kollektiive õppe- ja kasvatustöö parandamisel, eriti aga noorte kutsealase kvalifikatsiooni tõstmisel; ära keelata õpilaste rakendamine õppeaasta jooksul niisugusele tööle, mis sunniks neid õppimist katkestama; tagada õpilastele nende töökohalt korralise puhkuse andmine õppevaheaegadel ja eksamite andmiseks ettenähtud palgalise lisapuhkuse saamine; soovitada kolhoosidel luua kolhoosinoortele tootmistöö õppimisega ühendamiseks vajalikud tingimused.

§ 18. Tootmisõpetus ja ühiskondlikult kasulik töö organiseerida läheduses asuvate ettevõtete õppe- ja tootmistsehhides, kolhoosides, sovhoosides, õppe- ja katsemajandites, kooli või mitme kooli ühistes õppetöökodades.

Tütarlastele tootmisõpetuse organiseerimisel üldhariduslikes polütehnilistes tootmisõpetusega töökeskkoolides tuleb arvestada naiste töö iseärasusi.

Eesti NSV Ministrite Nõukogule, Rahvamajanduse Nõukogule, samuti linnade ja rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele teha ülesandeks:

a) õpilaste tootmisõpetuse läbiviimiseks ette näha töökohad tööstusettevõtetes, ehitustel, sovhoosides, remondi- ja tehnikajaamades, luua ettevõtetes õppetsehhe, samuti kooli või mitme kooli ühiseid õppetöökodasid; rangelt täita töökaitse ja ohutustehnika eeskirju;

b) ette näha insener-tehniline ja agronoomiline personal ning kvalifitseeritud töölised õpilaste tootmisõpetuse juhendamiseks.

§ 19. Soovitada kolhoosidel organiseerida õpilaste tootmisõpetus kolhoosides nii, et nende käsutusse antakse

vajalikud masinad ja tööriistad ja et neile tasutakse nende töö eest vastavalt kolhoosides kindlaksmääratud tasumaksmise korrale. Õpilaste tootmisõpetuse juhendamiseks ette näha vajalik agronoomiline ja tehniline personal.

§ 20. Rahvahariduse ja tervishoiu organeil teostada ranget kontrolli kaheksaklassiliste koolide ja üldhariduslike polütehniliste tootmisõpetusega töökeskkoolide õpilaste töö ja puhkuse korrapärase vaheldumise üle, vältides nende ülekoormamist õppimise, ühiskondlike ülesannete ja tööga. Valvata selle järele, et ettevõtetes, ehitustel, sovhoosides, remondi- ja tehnikajaamades, kooli ja mitme kooli ühistes õppetöökodades ning kolhoosides peetaks kinni töökaitse ja ohutustehnika eeskirjadest. Tarvitusele võtta vajalikud abinõud kooliõpilaste tervise tugevdamiseks. Sellele tööle laialdaselt kaasa tõmmata ka ametiühinguid, kommunistlikku noorsooühingut ja teisi ühiskondlikke organisatsioone.

§ 21. Praegused kümneklassilised ja üheteistkümneklassilised koolid (nende vanemad klassid) reorganiseerida mitut tüüpi üldhariduslikeks linna- ja maakeskkoolideks. Alustada olemasolevate täielike keskkoolide reorganiseerimist 1959/60. õppeaastast ja viia see töö lõpule 1964/65. õppeaastaks.

Praeguste 8.—11. klasside õpilastele anda võimalus keskkooli lõpetamiseks kehtivate õppeplaanide ja -programmide järgi, tõhustades nende tööalast ettevalmistust.

Üldhariduslikke polütehnilisi tootmisõpetusega töökeskkoole (9.—11. klassid) võidakse asutada niihästi kaheksaklassilisest koolist eraldi kui ka koos kaheksaklassilise kooliga.

Arvesse võttes asjaolu, et üks osa töötavaid noori ei ole veel saanud seitsmeklassilist haridust, võivad õhtustes (vahetustega töötavais) keskkoolides, hooajalistes üldhariduslikes keskkoolides, statsionaarse ja mittestatsionaarse õppusega üldhariduslikes keskkoolides ajutiselt olla kõik klassid, alates kolmandast klassist.

Neil juhtudel, kui õpilaste kontingendi puudumise tõttu ei ole võimalik iseseisvat õhtust (vahetustega töötavat) keskkooli või hooajalist üldhariduslikku keskkooli avada, luuakse kaheksaklassiliste koolide ja üldhariduslike polütehniliste tootmisõpetusega töökeskkoolide juurde omaette klassid töötavate noorte õpetamiseks.

Haridussüsteemi ümberkorraldamine läbi viia plaanikindlalt ja organiseeritult; mingil juhul ei tohi lubada, et elanikkonnal koolide kasutamise võimalused vähemalgi määral halveneksid.

§ 22. Arvesse võttes asjaolu, et nõukogude kooli uute ülesannete täitmisel õpetajate osatähtsus oluliselt suureneb, teha Eesti NSV Ministrite Nõukogule ülesandeks välja töötada ja ellu viia abinõud õpetajate kvalifikatsiooni tõstmiseks ja koolide komplekteerimiseks vajalikku haridust omavate õpetajatega vastavalt üldharidusliku kooli uutele ülesannetele, samuti õpetajate töö- ja elamistingimuste parandamiseks ning nende ideelise ja teoreetilise taseme tõstmiseks.

§ 23. Teha Eesti NSV Ministrite Nõukogule ülesandeks:

a) kinnitada kaheksaklassilise kooli, õhtuse (vahetustega töötava) keskkooli, hooajalise üldharidusliku keskkooli ja üldharidusliku polütehnilise tootmisõpetusega töökeskkooli põhimäärused;

b) kindlaks määrata üldhariduslike koolide õppeaasta algus ja lõpp ning õppevaheajad;

c) tarvitusele võtta abinõud mitme vahetusega õppetöö likvideerimiseks, koolide materiaalse baasi kindlustamiseks, mitut tüüpi koolimajade ja õpperuumide ehitamiseks, koolide varustamiseks näitlike õppeabinõude, inventari ja tootmisõpetuseks vajalike seadmetega, koolimööbli tootmise laiendamiseks;

d) ettenähtud korras kindlaks määrata kutsealad, mis üldhariduslik tootmisõpetusega töökeskkool õpilastele annab, lähtudes olemasolevast tootmisbaasist ja vabariigi rahvamajanduse vajadustest. Sealjuures arvestada linna- ja maakoolide töö iseärasusi.

§ 24. Soovitada kolhoosidel aktiivselt osa võtta koolimajade, õppetöökodade, internaatkoolide, kooli-internaatide ja õpetajate elumajade ehitamisest.

Eesti NSV Ministrite Nõukogul kindlustada, et kolhoosidele antaks krediiti koolimajade ehitamiseks ja et neile müüdaks (sihtotstarbeks) fondeeritud ehitusmaterjale ja seadmeid.

II JAGU.

KUTSEHARIDUS.

§ 25. Eesti NSV tehnilise ja majandusliku arengu perspektiivid esitavad järjest suuremaid nõudmisi kõigi rahvamajandusharude tööliste töö kvalifikatsiooni suhtes. Neis tingimustes omandab noorsoo kutsehariduse laialdane arendamine eriti suure tähtsuse.

Noorsoo kutsehariduse põhiülesandeks on kõigile rahvamajandusharudele kultuursete ja tehnikat tundvate kvalifitseeritud tööliste ja põllumajanduse alal töötajate plaanikindel ning organiseeritud ettevalmistamine, õpilaste kommunistlik kasvatamine, nende ideeline karastamine, õpilastes kommunistliku töössesuhtumise kujundamine.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata tütarlaste vastuvõtmisele kutsekoolidesse, kusjuures on vaja silmas pidada, et nad ei õpiks ainuüksi elutarbelise teenindamise, kaubanduse jms. erialadel, vaid ka tööstusliku tootmise (aparaadi-, raadio-, elektri-, tekstiili-, õmblus-, trikotaažitööstus jne.) kutsealadel.

§ 26. Pärast kaheksaklassilise kooli lõpetamist tootmistööle siirduvatele noortele kutsehariduse andmiseks luua vabariigis linna- ja maa-kutsekoolid.

Kutsekoolid spetsialiseeritakse tootmisharude järgi; nad teevad õppe- ja kasvatustööd noorte aktiivse ja süstemaatilise tootmistööst osavõtu alusel ning tihedas seoses ettevõtete, ehituste, sovhooside ja kolhoosidega.

§ 27. Reorganiseerida tööjõureservide vabrikukoolid, tööstus-, raudtee- ja ehituskoolid ning põllumajanduse mehhaniseerimise koolid, vabrikuõpilaste koolid ning teised vabariigi Rahvamajanduse Nõukogu, ministeeriumide ja keskasutuste kutsekoolid päevasteks ja õhtusteks linna-kutsekoolideks, õppeajaga ühest aastast kolme aastani, ja maa-kutsekoolideks, õppeajaga üks kuni kaks aastat.

Olemasolevate kutsekoolide reorganiseerimine linna- ja maa-kutsekoolideks läbi viia 1959.—1963. aasta jooksul.

§ 28. Eesti NSV Ministrite Nõukogul välja töötada ja ellu viia kutsehariduse arendamiseks ja kutsekoolide materiaalse baasi kindlustamiseks vajalikud abinõud, sealjuures ette näha olemasolevate koolimajade, töökodade

ja ühiselamute laiendamine ning uute ehitamine, õppemajandite jaoks vajalike maatükkide andmine, samuti koolide sisustuse uuendamine ning selle täiendamine kaasaegsete seadmete ja aparaatidega.

§ 29. Vabariigi Rahvamajanduse Nõukogul, ministeeriumidel, keskasutustel, ettevõtetel, asutustel ja organisatsioonidel tagada kutsekoolidele õppetöökodade jaoks tootmisseadmete saamine, tasulised töökohad ettevõtetes õpilaste tootmispraktika jaoks, samuti luua tingimused edukaks õppetööks ja selleks, et noored õpiksid kasutama uut tehnikat, eesrindlikku tehnoloogiat ja suure tootlikkusega töömeetodeid.

Vastutus selle eest, et noored paigutataks tööle vastavalt omandatud kvalifikatsioonile, ja hoolitsus neile vajalike elukondlike ning kultuuriliste tingimuste loomise eest panna ettevõtete, organisatsioonide ja asutuste juhatajatele.

§ 30. Kutsekoolide järkjärguliseks osalisele isetasuvusele üleviimiseks teha Eesti NSV Ministrite Nõukogule ülesandeks välja töötada ja ellu viia abinõud õppeasutuste tootmistegevuse laiendamiseks ja selle tulukuse tõstmiseks.

Seoses töötajate kasvava ainelise kindlustatusega, samuti selleks, et suurendada õpilaste huvi oma kutseala parema äraõppimise vastu, on otstarbekohane muuta praegusi õpilaste ainelise varustamise tingimusi ning sisse seada õpilasepalga maksmine õpilastele tasuta vormiriiete andmise ja nende tasuta toitlustamise asemel.

Täielikult riigi ülalpidamisele tuleb jätta need õpilased, kellel pole vanemaid, lastekodude kasvandikud ja lasterikaste vanemate lapsed.

Soovitada kolhoosidel ette näha vastavad ressursid kolhoosinoorte väljaõpetamiseks kutsekoolides.

§ 31. Rööbiti kutsekoolide arendamisega Eesti NSV Ministrite Nõukogule ülesandeks teha tarvitusele võtta abinõud selleks, et põhjalikult parandada kvalifitseeritud tööliskaadri ettevalmistamist individuaalse, brigaadiviisilise ja kursustel õppimise kaudu, samuti ka tootmistööliste kvalifikatsiooni tõstmise teel.

§ 32. Eesti NSV Ministrite Nõukogul välja töötada ja ellu viia abinõud kutsekoolidele vajalike tootmisõpetuse meistrite ja õppejõudude ettevalmistamiseks vabariigi kesk-eriõppeasutustes ja kõrgemates koolides, eestikeel-

sete õpikute ja näitlike õppeabinõude kvaliteedi parandamiseks ning nende väljalaske suurendamiseks, kino, raadio ja televisiooni laialdaseks kasutamiseks kutsehariduse andmisel.

§ 33. Eesti NSV Ministrite Nõukogul välja töötada kutsehariduse andmise ja kaheksaklassilise üldharidusliku kooli, kutsekooli või tootmisõpetusega keskkooli lõpetanud noorte töölepaigutamise perspektiiv- ja aastaplaanid, kusjuures ettevõtetes on tarvis garanteerida kindla arvu noorte töölevõtmine ning rangelt täita töökaitse ja ohutustehnika nõudeid.

III JAGU.

KESK-ERIHARIDUS.

§ 34. Kesk-eriõppeasutuste peamiseks ülesandeks on mitmesugustele rahvamajanduse, kultuuri ja tervishoiu harudele ette valmistada kesk-eriharidusega kvalifitseeritud spetsialiste.

Tunnistada vajalikuks täiustada kesk-erihariduse süsteemi ja parandada Eesti NSV-s keskmise kvalifikatsiooniga spetsialistide ettevalmistamist õppimise ja ühiskondlikult kasuliku töö tiheda ühendamise ning õhtuse õppimise ja kaugõppe laialdase arendamise alusel.

§ 35. Spetsialistide ettevalmistamine kesk-eriõppeasutustes läbi viia kaheksaklassilise kooli, üksikutel erialadel aga täieliku keskhariduse baasil.

§ 36. Määrata, et kesk-eriõppeasutused peavad andma õpilastele üldhariduslikud teadmised keskkooli ulatuses ning vajaliku teoreetilise ja praktilise ettevalmistuse erialal; tehnilistes ja põllumajanduslikes kesk-eriõppeasutustes tuleb anda õpilastele ka kvalifikatsioon koos kategooria määramisega ühel kutsealal.

§ 37. Keskmise kvalifikatsiooniga spetsialistide ettevalmistamiseks kindlaks määrata järgmised õpetamise ja õppetöö organiseerimise vormid, vastavalt erialale ja ettevõtete, ehituste, asutuste ning organisatsioonide töö tingimustele:

a) õhtune või mittestatsionaarne õppimine tootmistöö kõrval; õhtustesse ja mittestatsionaarsetesse õppeasutustesse vastu võtta eeskätt neid, kes töötavad valitavale erialale lähedasel kutsealal;

b) mõnel õppeperioodil tootmistöö katkestamisega ja mõnel õppeperioodil tootmistöö kõrval;

c) tootmistöö katkestamisega, kusjuures teoreetiline õppus õppeasutuses ühendatakse praktilise õppusega mitmesuguste rahvamajandusharude ettevõtetes, kultuuri- ja tervishoiuasutustes ning organisatsioonides.

§ 38. Kesk-erihariduse ümberkorraldamine läbi viia 3—5 aasta jooksul, alates 1959/60. õppeaastast, pidades sealjuures silmas, et igal aastal väljalastavate spetsialistide arv rahuldaks vabariigi rahvamajanduse, teaduse ja kultuuri kasvavad vajadused.

Kesk-eriõppeasutustesse 1958. aastal ja varem vastuvõetud õpilastele anda võimalus kooli lõpetamiseks kehtivate õppeplaanide järgi, suurendades nende kui tulevaste spetsialistide praktilist ettevalmistust.

§ 39. Kesk-eriõppeasutuste võrgu laiendamisel silmas pidada vajadust lähendada neid tootmisele, arvestades vabariigi rahvamajanduse ja kultuuri vajadusi; ulatuslikult praktiseerida Rahvamajanduse Nõukogu, ministeeriumide ja keskasutuste koopereerimist keskharidusega spetsialistide ettevalmistamise alal.

Mittestatsionaarset ja õhtust õppimist kui kesk-eriharidusega spetsialistide ettevalmistamise peamist vormi laiendada ja parandada kaugõppe- ja õhtutehnikumide tugevdamise teel, samuti kaugõppe- ja õhtuse õppimise osakondade organiseerimisega statsionaarsete õppeasutuste juurde, kus on kvalifitseeritud õpetajate kaader ning vastav õppe- ja materiaalne baas.

§ 40. Eesti NSV Ministrite Nõukogul, Rahvamajanduse Nõukogul, ministeeriumidel ja keskasutustel, kelle süsteemis on kesk-eriõppeasutusi, välja töötada ja ellu viia käesolevast seadusest tulenevad abinõud kesk-erihariduse arendamiseks, silmas pidades järgmisi vajadusi:

a) kohandada kesk-eriõppeasutuste võrk vabariigi vajadustele kaadri osas;

b) organiseerida tööstustehnikumide juurde tsehhid ja töökojad, kus õpilased valmistavad tööstustoodangut, põllumajandustehnikumide juurde aga majandid, kus õpilased kogu põhilise töö ise ära teevad.

Üksikutel juhtudel on otstarbekohane organiseerida üks töökoda mitme kooli või tehnikumi vajaduste rahuldamiseks;

c) tugevdada statsionaarsete kesk-eriõppeasutuste õppe- ja materiaalset baasi, organiseerida ja sisustada antud õppeasutustes kõigi erialade spetsialistide kõrgekvaliteediliseks ettevalmistamiseks vajalikud laboratooriumid ja õppekabinetid;

d) anda ettevõtetes, ehitustel ja asutustes tasulisi töökohti kesk-eriõppeasutuste õpilastele selleks ajaks, kui nad tootmistööd katkestamata õpivad, samuti kohti õppe- ja tootmispraktika läbiviimiseks;

e) tagada kino, raadio, televisiooni ja teiste teaduse ja tehnika vahendite laialdane kasutamine kesk-eriharidusе kaugõppe süsteemis, samuti varustada kesk-eriõppeasutuste õpilased eesti- ja venekeelse õppekirjandusega ning kaugõppijad ettenähtud metoodilise õppedokumentatsiooniga.

IV JAGU.

KÕRGEM KOOL.

§ 41. Kommunistliku ülesehitustöö huvid nõuavad kõrgema kooli lähendamist elule ja tootmisele, spetsialistide teoreetilise ettevalmistuse taseme tõstmist vastavalt teaduse ja tehnika uusimatele saavutustele.

Nõukogude Liidu kõrgema hariduse süsteemi edasiarendamine ja täiustamine peab tagama spetsialistide parema praktilise ja teoreetilise ettevalmistuse, noorsoo kommunistliku kasvatamise tunduva tõhustamise ja kõigi õppejõudude aktiivse osavõtu üliõpilaste kasvatamisest.

Kõrgema kooli põhiülesanneteks on:

ette valmistada kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste, kes on kasvatatud marksismi-leninismi õpetuse alusel, kes on tundma õppinud kodu- ja välismaa teaduse ning tehnika uusimaid saavutusi, kes tunnevad hästi praktilist tööd, suudavad täielikult ära kasutada kaasaegse tehnika ja luua ka tulevikutehnikat;

teha teaduslikke uurimistöid, mis aitavad kaasa kommunistliku ülesehitustöö ülesannete lahendamisele;

ette valmistada teaduslikku ja pedagoogilist kaadrit;

tõsta mitmesugustel rahvamajanduse, kultuuri ja hariduse aladel töötavate spetsialistide kvalifikatsiooni;

levitada töötajate hulgas teadusalaseid ja poliitilisi teadmisi.

§ 42. Spetsialistide ettevalmistamine Eesti NSV kõrgemates õppeasutustes läbi viia täieliku keskhariduse baasil ning õppimise ja ühiskondlikult kasuliku töö ühendamise alusel. Õppimise praktikaga ja tööga ühendamise konkreetsed vormid kindlaks määrata vastavalt kõrgema õppeasutuse profiilile ja üliõpilaste koosseisule, samuti vabariigi majanduse ja kultuurielu arengu iseärasustele.

Üliõpilaste vastuvõtmine kõrgematesse õppeasutustesse läbi viia partei-, ametiühingu-, komsomoli- ja teiste ühiskondlike organisatsioonide, tööstus- ja põllumajandusettevõtete, asutuste ja organisatsioonide juhatajate ning kolhooside juhatuste iseloomustuste alusel, et konkursi põhjal kõrgematesse koolidesse vastu võtta kõige väärikamad, võimekamad ja parima ettevalmistusega isikud, kes on end praktilises töös heast küljest näidanud.

Kõrgematesse õppeasutustesse vastuvõtmisel eelistada isikuid, kellel on praktilise töö staaž.

Riiklikel ettevõtetel ja asutustel, kolhoosidel ja kooperatiividel luua töötavatele noortele vajalikud tingimused, et nad saaksid kõrgemasse õppeasutusse astumiseks ette valmistuda.

§ 43. Tunnistada vajalikuks igati parandada ja laiendada Eesti NSV-s õhtust ja mittestatsionaarset õppimist statsionaarsete kõrgemate õppeasutuste baasil, organiseerida spetsialistide õhtust ja mittestatsionaarset ettevalmistamist vahetult tööstus- ja põllumajandusettevõtetes. Kõrgemate õppeasutuste õhtustesse ja kaugõppeosakondadesse vastuvõtmisel eelistada isikuid, kes töötavad valitud erialale lähedasel kutsealal.

Soovitada kolhoosidel anda mittestatsionaarsetele üliõpilastele, kes on kolhoosi liikmed, õppeplaani eduka täitmise korral soodustusi, mis on ette nähtud tööstusettevõtetes töötavatele mittestatsionaarsetele üliõpilastele.

§ 44. Inseneride ettevalmistamisel ühendada õppimine ja töö niiviisi, et üliõpilaste tootmistöö soodustaks tulevase eriala paremat äraõppimist ja annaks üliõpilastele võimaluse järjekindlalt tundma õppida tootmise tehnoloogilist protsessi. Esimesel kahel kursusel on Tallinna Polütehnilises Instituudis otstarbekohane õppimist ja tootmistööd ühendada niiviisi, et õppimine toimuks õhtuti või kaugõppe teel.

Real erialadel, kus üliõpilased võtavad algul läbi keeruliste teoreetiliste õppeainete tsükli ning teevad läbi

suure laboratoorse praktika, on otstarbekohane esimesel kahel õppeaastal tootmistöö katkestada. Pärast seda peavad üliõpilased ühe aasta praktiliselt töötama koosseisulistel kohtadel vahetult tootmises, laboratooriumides ja konstrueerimisbüroodes.

Kõrgema hariduse süsteemi täiustamisel tuleb senisest suuremat tähelepanu pöörata inseneride ettevalmistamisele tehnika uute harude jaoks, samuti ka teadusliku töö ning projekteerimis- ja konstrueerimistöö edasiarendamiseks vajalike inseneride ettevalmistamisele.

§ 45. Põllumajanduse spetsialistide ettevalmistamisel Eesti Põllumajanduse Akadeemias peab õppetöö toimuma eeskujuliku majandi baasil, kus põllumajanduslikke töid teevad üliõpilased ise. Spetsialistide ettevalmistamisel peab olema Eesti NSV tingimustele vastav suund, kusjuures õppe- ja tootmistöö ühendamisel tuleb arvestada tootmistöö hooajalist iseloomu.

Eesti Põllumajanduse Akadeemial organiseerida vabariigi põllumajanduses töötavate spetsialistide, samuti ka põllumajanduslikes õppeasutustes põllunduse, loomakasvatuse ja põllumajanduse mehhaniseerimise alal töötavate õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmist.

§ 46. Tunnistada vajalikuks edasi arendada ülikoolihariduist Eesti NSV-s, tunduvalt tõsta spetsialistide väljaõpetamise taset uutel matemaatika, bioloogia, füüsika ja keemia erialadel; tõhustada üliõpilaste teoreetilist ja praktilist ettevalmistust; tunduvalt tõsta Tartu Riikliku Ülikooli osatähtsust loodus- ja humanitaarteaduste tähtsamate probleemide lahendamisel, samuti üldhariduslikele koolidele kvalifitseeritud, suurte teadusalaste ja pedagoogiliste teadmistega õpetajate ettevalmistamisel. Ülikooli komplekteerimine ning õppimise ja töö ühendamine tuleb organiseerida selliselt, et üliõpilased saaksid õppeprotsessis töövilumuse oma erialal, spetsialistid humanitaarteaduste valdkonnas (majandusteadlased, juristid jt.) aga omandaksid selle kõrval teatud kogemusi ühiskondlikult kasulikus töös.

§ 47. Tunnistada vajalikuks parandada õpetajate ettevalmistamist Tartu Riiklikus Ülikoolis ja Tallinna Pedagoogilises Instituudis; suurendada tootmispraktika ja pedagoogilise praktika osatähtsust õpetajate ettevalmistamisel.

Tõsta Tallinna Pedagoogilises Instituudis algklasside

õpetajate ettevalmistuse teaduslik-teoreetilist taset ja kindlustada edaspidi täielik üleminek kõigi koolide komplekteerimisele kõrgema haridusega õpetajatega.

Õpetajaid ettevalmistavate kõrgemate õppeasutuste komplekteerimisel arvestada õpetajakutse spetsiifilisi iseärasusi; tõsta koolide osatähtsust tulevaste õpetajate valikul; võtta eeskätt vastu isikuid, kellel on teatud kogemusi ühiskondlikult kasulikus töös ja eriti kogemusi töös lastega.

Pidada vajalikuks organiseerida Tartu Riiklikus Ülikoolis ja Tallinna Pedagoogilises Instituudis õpetajate kvalifikatsiooni tõstmine.

Eesti NSV Ministrite Nõukogule teha ülesandeks välja töötada abinõud vabariigi jaoks tootmisalaste õppeainete õpetajate (agronoomia, loomakasvatuse, tehnika ja muudel erialadel) ettevalmistamiseks.

§ 48. Seoses koolide ümberkorraldamisega peab Tartu Riikliku Ülikooli, Tallinna Pedagoogilise Instituudi ja Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituudi tegevuses eriti tähtsat osa etendama kooliõpetuse aluste väljatöötamine, laste ja noorte õpetamise ja kommunistliku kasvatuse meetodite täiustamine.

Suurt tähelepanu tuleb pöörata nõukogude pedagoogika teooria läbitöötamisele, polütehnilise ja kutseõpetuse küsimustele, eesrindlike kogemuste üldistamisele ja levitamisele.

§ 49. Arstide ettevalmistamisel arvestada arstikutse spetsiifilisi nõudeid; Tartu Riikliku Ülikooli arstiteaduskond komplekteerida peamiselt neist noortest, kes on tegelikult töötanud meditsiini-, ravi- ja profülaktika-asutuste noorema teenindava personali koosseisus; üliõpilaste õpingud peavad olema pidevalt seotud praktikaga ravi- ja profülaktika-asutustes või sanitaaria- ja hügieeniasutustes.

Isikutele, kellel on meditsiiniline keskharidus ja praktilise töö staaž oma erialal, organiseerida õppimist Tartu Riikliku Ülikooli arstiteaduskonnas ka töö kõrval.

§ 50. Kõrgema ja keskharidusega spetsialistide ettevalmistamisel muusika, maalikunsti, teatrikunsti ja muudel kunstialadel peab laiaulatuslikumalt levima tootmistöö kõrval õppimise süsteem, et tagada töötajate laiadele ringkondadele vastava hariduse omandamise võimalus ja rahva hulgas leiduvate talentide väljaselgitamine.

Pidada vajalikuks märksa laiendada koolide ja kunstikollektiivide, sealhulgas ka isetegevuslike kollektiivide jaoks lauluõpetajate ja koorijuhtide ettevalmistamist Tallinna Riiklikus Konservatooriumis.

§ 51. Kõrgema kehakultuuri-alase haridusega spetsialistide ettevalmistamisel Tartu Riiklikus Ülikoolis laiendada kaadri ettevalmistamist kaugõppe ja õhtuse õppimise teel; organiseerida kehakultuuri ja spordi alal töötavate spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmine.

Arvesse võttes kehalise kasvatuse õpetajate ja instruktorite ning spordialade treenerite ettevalmistamise spetsiifikat, komplekteerida Tartu Riikliku Ülikooli arstiteaduskonna kehakultuuriosakond eeskätt kõrge sportliku ettevalmistusega noortest, kellel on eeldusi töötada treeneri ja pedagoogina. Tõsta kehalise kasvatuse õpetajate ja treenerite ettevalmistamisel õppe- ja pedagoogilise praktika osatähtsust.

§ 52. Pidada vajalikuks tõhustada üliõpilaste ideelis-poliitilist kasvatamist, parandada marksismi-leninismi teooria õpetamist, kasvatada noortes lugupidamist kommunistliku moraali kõrgetest printsiipidest, tööarmastust, leppimatust kodanliku ideoloogia suhtes. Kõrgema haridusega spetsialistide ettevalmistamisel tuleb pöörata tõsist tähelepanu sellele, et üliõpilased omandaksid teadusliku tunnetusmeetodi, õpiksid loovalt suhtuma teaduste omandamisse, suhtuksid õpingutesse kohusetundlikult, õpiksid iseseisvalt töötama. Nõukogude kõrgema kooli lõpetanud isikud peavad olema eeskujuks riikliku ja ühiskondliku kohuse täitmises.

§ 53. Pidada otstarbekohaseks õppetööle kõrgemates õppeasutustes laialdasemalt kaasa tõmmata ettevõtete, ehituste, konstrueerimisbüroode ja teadusliku uurimise instituutide kõige kõrgema kvalifikatsiooniga insener-tehnilisi töötajaid, samuti agronoome, õpetajaid, arste ja teisi praktikuid, kes on võimelised õppetööd siduma eesrindlike tootmismeetoditega ning tänapäeva teaduse ja tehnika saavutustega.

§ 54. Lähtudes sellest, et teaduslik töö peab olema iga kõrgema õppeasutuse tegevuse lahutamatuks osaks, tunnistada vajalikuks tõsta kõrgemate õppeasutuste osatähtsust niisuguste teaduslike uurimistööde läbiviimisel, millel on suur teoreetiline ja praktiline tähtsus rahvamajanduse, teaduse ja kultuuri arendamise seisukohalt.

Pidada otstarbekohaseks organiseerida vabariigi kõrgemate õppeasutuste juurde teadusliku uurimise instituute ja laboratooriume.

Rahvamajanduse Nõukogul, ministeeriumidel, keskasutustel ja kohalikel majanduslikel organisatsioonidel abistada kõrgemaid õppeasutusi teadusliku uurimistöö tulemuste realiseerimisel ja tootmiskatsete korraldamisel.

§ 55. Rahvamajanduse Nõukogu, ministeeriumid, ettevõtted, asutused ja organisatsioonid peavad andma kõrgematele õppeasutustele üliõpilaste jaoks koosseisulisi palgalisi tööliste ja tehniliste töötajate kohti, peavad tagama üliõpilaste tootmisalase väljaõppe, kindlustama neile elamispinna ja varustama neid eririietusega.

§ 56. Tõsta kõrgemate õppeasutuste osatähtsust teadusalaste ja poliitiliste teadmiste levitamisel töötajate seas. Organiseerida kõrgemate õppeasutuste professorite ja õppejõudude süstemaatilisi esinemisi avalike loengute ning ettekannetega teaduslikel ja poliitilistel teemadel, kasutades selleks ulatuslikult ka raadiot ja televisiooni.

§ 57. Eesti NSV Ministrite Nõukogul välja töötada ja ellu viia käesolevast seadusest tulenevad abinõud vabariigis kõrgema hariduse arendamiseks ja parandamiseks, kusjuures tuleb silmas pidada vajadust:

a) parandada kõrgema haridusega spetsialistide ettevalmistuse planeerimist, arvestades Eesti NSV rahvamajanduse, teaduse, kultuuri, hariduse ja tervishoiu arengu perspektiive;

b) laiendada ja tugevdada kõrgemate õppeasutuste, eriti aga kõrgemate koolide õhtuste ja kaugõppeosakondade materiaalset tehnilist baasi;

c) organiseerida kõrgemate õppeasutuste juurde töökodasid ja tsehhe, kus üliõpilased ise toodangut valmistavad;

d) varustada üliõpilased, eriti aga tootmistöö kõrval õppijad vajalikul hulgal nii eesti- kui ka venekeelse õppekirjandusega;

e) kasutada kõrgemate õppeasutuste õhtustes ja kaugõppeosakondades ulatuslikult kino, raadiot, televisiooni ja teisi ajakohaseid teaduse ja tehnika vahendeid.

§ 58. Kõrgema hariduse reorganiseerimine Eesti NSV-s läbi viia kolme kuni viie aasta jooksul, alates 1959/60. õppeaastast, silmas pidades, et vabariigi kõrgemate õppe-

asutuste poolt igal aastal väljalastavate spetsialistide hulk rahuldaks rahvamajanduse, teaduse ja kultuurielu kasvavad vajadused.

* * *

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu on arvamusel, et kooli lähendamine elule loob vajalikud tingimused selleks, et paremini kasvatada sirguvat põlvkonda, kellel tuleb elada ja töötada kommunismi ajal. Haridussüsteemi ümberkorraldamisel on väga suur tähtsus nõukogude ühiskonna edasise materiaalse ja vaimse elu arenemise seisukohalt, see suurendab nõukogude kooli osatähtsust noorsoole hariduse andmise ja tema kasvatamise alal, tagab paremini kõrge kvalifikatsiooniga kaadri ettevalmistamise kõigile rahvamajandusharudele, teaduse ja kultuuri aladele, ning aitab veelgi rohkem kaasa kommunistliku ülesehitustöö ülesannete edukale lahendamisele.

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 31, art. 164.

Nr. 225.

24. APRILLIL 1959. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) 92. PARAGRAHVI MUUTMISE KOHTA.

Vastavalt NSV Liidu Konstitutsiooni 121. paragrahvile ja seoses üldise kohustusliku kaheksaklassilise hariduse kehtestamisega Eesti NSV-s üldise kohustusliku seitsmeklassilise hariduse asemel ning kooli ja elu sidemete tugevdamiseks ja rahvaharidussüsteemi edasiarendamiseks otsustab Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu teha muudatuse Eesti NSV Konstitutsiooni 92. paragrahvis, sõnastades selle paragrahvi järgmiselt:

„§ 92. Eesti NSV kodanikel on õigus haridusele.

Seda õigust kindlustavad üldine kohustuslik kaheksaklassiline haridus, üldhariduslik polütehnilise keskhariduse, kutsehariduse ning kesk-erihariduse ja kõrgema hariduse laialdane arendamine õppetöö ning elu ja toot-

mise seostamise alusel, õhtuse ja mittestatsionaarse hariduse igakülgne arendamine, iga liiki hariduse tasuta andmine, riiklike stipendiumide süsteem, emakeelne õpetus koolides, töörahvale tehastes, sovhoosides ning kolhoosides tasuta tootmisalase, tehnilise ja agronoomilise õpetuse organiseerimine."

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 31. art. 165.

Nr. 226.

1. AUGUSTIL 1959. — EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU RIIKLIKU KÕRGEMA JA KESK-ERIHARIDUSE KOMITEE MOODUSTAMISEST.

Seoses NSV Liidu Kõrgema Hariduse Ministeeriumi ümberkujundamisega liidulis-vabariiklikuks NSV Liidu Kõrgema ja Kesk-eriharidu se Ministeeriumiks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:

Moodustada Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Kõrgema ja Kesk-eriharidu se Komitee.

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 42, art. 222.

Nr. 227.

18. AUGUSTIL 1959. — EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU MÄÄRUS EESTI NSV KÕRGEMATE JA KESK-ERIÕPPEASUTUSTE JUHTIMISE ÜMBERKORRALDAMISEST.

Väljavõte.

Kõrgema ja kesk-eriharidu se süsteemi edasiarendamiseks ja täiustamiseks ning kõrgemate ja kesk-eriõppeasutuste juhtimise parandamiseks vabariigis ning kooskõlas NSV Liidu Ministrite Nõukogu 1959. a. 17. juuni määrusega nr. 671 Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrab:

1. Seoses Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Kõrgema ja Kesk-eriharidu se Komitee moodustamisega panna nimetatud komiteele:

a) õppe-metoodilise ja kasvatustöö üldjuhtimine ja kontrollimine vabariigi kõrgemates ja kesk-eriõppeasutustes, olenemata nende administratiivsest alluvusest;

b) teadusliku uurimise töö organiseerimine kõrgemates õppeasutustes;

c) vabariigi vajaduste kindlakstegemine spetsialistide osas, kõrgematesse ja kesk-eriõppeasutustesse vastuvõtu plaanide ning kõrgema ja kesk-eriharidusega noorte spetsialistide jaotamise plaanide koostamine koos vabariigi Plaanikomisjoniga ja nende esitamine kinnitamiseks Eesti NSV Ministrite Nõukogule;

d) kõrgemate ja kesk-eriõppeasutuste juhtivate ja teaduslik-pedagoogiliste töötajate valik ja kinnitamine;

e) kõrgemate ja kesk-eriõppeasutuste õppeplaanide koostamine, õpikute ja õppeabinõude väljaandmine;

f) komiteele üleantud kõrgemate ja kesk-eriõppeasutuste materiaal-tehniline varustamine, finantseerimine ja ehitus.

3. Üle anda Riiklikule Kõrgema ja Kesk-eriharidu se Komiteele:

a) kõrgemad õppeasutused kinnitatud nimekirja järgi;

b) kesk-eriõppeasutused kinnitatud nimekirja järgi.

4. Kohustada ministeeriume ja keskasutusi, kes annavad kõrgemad ja kesk-eriõppeasutused üle Riiklikule Kõrgema ja Kesk-eriharidu se Komiteele, säilitama õppeasutuste sidemed ettevõtetega, abistama komiteed normaalsete töötingimuste loomisel kõrgematele õppeasutustele ja tehnikumidele, nende varustamisel ruumide, tööstusseadmete ja õppebaasidega tootmispraktikaks ning töötavate noorte ettevalmistamisel õppeasutustesse astumiseks.

5. Teha Riiklikule Kõrgema ja Kesk-eriharidu se Komiteele ülesandeks ühe kuu jooksul ette valmistada ja esitada Eesti NSV Ministrite Nõukogule kinnitamiseks Riikliku Kõrgema ja Kesk-eriharidu se Komitee põhimääruse projekt.

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 45, art. 244.

Nr. 228.

26. NOVEMBRIL 1959. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU SAADIKU ÄRAKUTSUMISE KORRAST.

Rahvasaadiku ärakutsumise õigus kui sotsialistliku demokratismi üks põhiteese väljendab töörahva võimutäiust ja tagab seda, et rahvasaadik on tõeliselt vastutav valijate ees.

Sellest lähtudes Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu kooskõlas Eesti NSV Konstitutsiooni §-ga 113 otsustab:

§ 1. Eesti NSV Ülemnõukogu saadiku võib vastava valimisringkonna valijate enamiku otsusel igal ajal ära kutsuda, kui ta ei ole õigustanud valijate usaldust või on toime pannud tegusid, mis ei sobi kokku rahvasaadiku kõrge nimetusega.

§ 2. Eesti NSV Ülemnõukogu saadiku ärakutsumise algatamise õigus on kindlustatud töörahva ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühingutele: kommunistliku partei organisatsioonidele, ametiühingutele, kooperatiiv- ja noorsoo-organisatsioonidele ning kultuuriühingutele nende vabariiklike, rajooni- ja linnaorganite näol, samuti tööliste ja teenistujate üldkoosolekutele ettevõtete ja asutuste järgi, talupoegade üldkoosolekutele kolhooside ja külade järgi ning sõjaväelaste üldkoosolekutele sõjaväeosade järgi.

§ 3. Ühiskondlikud organisatsioonid, kes on algatanud rahvasaadiku ärakutsumise küsimuse, teatavad sellest rahvasaadikule ning informeerivad teda ärakutsumise algatamise motiividest.

Rahvasaadikul on õigus anda ärakutsumise algatanud ühiskondlikele organisatsioonidele või töötajate üldkoosolekutele suuliselt või kirjalikult seletust nende asjaolude kohta, mis olid tema ärakutsumise algatamise aluseks.

Rahvasaadiku ärakutsumise algatanud ühiskondlike organisatsioonide töötajate üldkoosolekute otsused saadetakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium vaatab esitatud materjalid läbi, ja kui rahvasaadiku ärakutsumine on algatatud käesoleva seaduse nõudeid järgides, määrab hääletamise rahvasaadiku ärakutsumise küsimuses.

§ 5. Eesti NSV Ülemnõukogu saadiku ärakutsumise küsimus arutatakse läbi ja otsustatakse vastava valimisringkonna valijate koosolekutel, mis kutsutakse kokku käesoleva seaduse §-s 2 mainitud ühiskondlike organisatsioonide poolt ettevõtete, asutuste, kolhooside ja sõjaväeosade, samuti valijate elukoha järgi.

Otsus Eesti NSV Ülemnõukogu saadiku ärakutsumise küsimuses võetakse vastu lahtisel hääletamisel.

§ 6. Igale ühiskondlikule organisatsioonile ja igale Eesti NSV kodanikule kindlustatakse pärast seda, kui Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium on määranud hääletamise rahvasaadiku ärakutsumise küsimuses, õigus takistamatult agiteerida rahvasaadiku ärakutsumise poolt või vastu, kooskõlas Eesti NSV Konstitutsiooni §-ga 96.

§ 7. Rahvasaadiku ärakutsumise küsimuses läbiviidaval hääletamisel käesoleva seaduse täitmise järele valvamiseks ning hääletamise tulemuste kindlakstegemiseks moodustatakse vastavas valimisringkonnas töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajaist ning töötajate üldkoosolekute esindajaist ringkonnakomisjon koosseisus: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 4 kuni 8 komisjoni liiget ning kinnitatakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt.

§ 8. Valijate koosolekute protokollides näidatakse ära koosoleku aeg ja koht, koosolekul viibinud valijate arv ning rahvasaadiku ärakutsumise poolt ja vastu antud häälte arv.

Valijate koosoleku protokollile kirjutavad alla kõik koosoleku juhatuse liikmed ja see esitatakse kolme päeva jooksul rahvasaadiku ärakutsumise hääletamise ringkonnakomisjonile.

§ 9. Valijate koosolekute protokollide alusel loendab rahvasaadiku ärakutsumise hääletamise ringkonnakomisjon valimisringkonnas rahvasaadiku ärakutsumise poolt ja vastu antud hääled ning teeb kindlaks ärakutsumise hääletamise tulemused.

Ringkonnakomisjon esitab protokolli rahvasaadiku ärakutsumise hääletamise tulemuste kohta Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile.

§ 10. Eesti NSV Ülemnõukogu saadik loetakse ärakutsutuks, kui ärakutsumise poolt on hääletanud enamik antud valimisringkonna valijaid.

§ 11. Rahvasaadiku ärakutsumise hääletamise tulemused avaldab saadiku ärakutsumise hääletamise ringkonnakomisjon hiljemalt viie päeva jooksul pärast hääletamise tulemuste kindlakstegemist.

§ 12. Kaebused selle üle, et Eesti NSV Ülemnõukogu saadiku ärakutsumise hääletamisel on rikutud käesolevat seadust, vaatab läbi rahvasaadiku ärakutsumise hääletamise ringkonnakomisjon.

Kaebused, mis esitatakse rahvasaadiku ärakutsumise hääletamise ringkonnakomisjoni ebaõige tegevuse üle, vaatab läbi Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium.

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 60, art. 330.

Nr. 229.

26. NOVEMBRIL 1959. — EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUSTE KINNITAMISE NING EESTI NSV KONSTITUTSIOONI (PÕHISEADUSE) PARAGRAHVIDES 45 JA 48 MUUDATUSTE TEGEMISE KOHTA.

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

§ 1. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlused:

1. augustist 1959. a. „Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee moodustamise kohta";

24. augustist 1959. a. „Eesti NSV Ministrite Nõukogu Kutsehariduse Peavalitsuse moodustamise kohta".

§ 2. Viia Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee esimees ning Eesti NSV Ministrite Nõukogu Kutsehariduse Peavalitsuse juhataja Eesti NSV Ministrite Nõukogu koosseisu.

Vastavalt sellele täiendada Eesti NSV Konstitutsiooni § 45 järgmiselt: pärast sõnu „Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Ehituse ja Arhitektuuri Komitee esimees" lisada sõnad:

„Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee esimees; Eesti NSV Ministrite Nõukogu Kutsehariduse Peavalitsuse juhataja".

§ 3. Kinnitada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 23. mai 1959. a. seadlus „Liidulis-vabariikliku Eesti NSV Kaubandusministeeriumi ümberkujundamise kohta vabariiklikuks Eesti NSV Kaubandusministeeriumiks".

Vastavalt sellele teha vajalikud muudatused Eesti NSV Konstitutsiooni §-s 48, kustutades liidulis-vabariiklike ministeeriumide loetelust sõna „Kaubandusministeerium" ning vabariiklike ministeeriumide loetelus pärast sõna „Haridusministeerium" lisada sõna „Kaubandusministeerium".

„Eesti NSV Teataja" 1959, nr. 60, art. 331.

Nr. 230.

EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI KONSTITUTSIOON (PÕHISEADUS)

(Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärkudel, kaasa arvatud viienda koosseisu II istungjärk, vastuvõetud muudatuste ja täiendustega).

EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI KONSTITUTSIOON (PÕHISEADUS).

I PEATUKK.

ÜHISKONDLIK KORRALDUS.

§ 1. Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik on tööliste ja talupoegade sotsialistlik riik.

§ 2. Eesti NSV poliitiliseks aluseks on kapitalistide ja suurmaaomanike võimu kukutamise ja proletariaadi diktatuuri kehtimapaneku tulemusena kindlustunud töörahva saadikute nõukogud.

§ 3. Kogu võim Eesti NSV-s kuulub linna ja maa töörahvale töörahva saadikute nõukogude näol.

§ 4. Eesti NSV majanduslikuks aluseks on sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisriistade ning -vahendite sotsialistlik omandus, mis on kindlustunud kapitalistliku

majandussüsteemi likvideerimise, tootmisriistade ning -vahendite eraomanduse kaotamise ja inimese teise inimese poolt ekspluateerimise hävitamise tulemusena.

§ 5. Sotsialistlik omandus Eesti NSV-s esineb kas riikliku omanduse (kogu rahva vara) või kooperatiiv-kolhoosliku omanduse kujul (üksikute kolhooside omand, kooperatiivkoondiste omand).

§ 6. Maa, maapõuevarad, veed, metsad, tehased, vabrikud, kaevandused, murrud, raudtee-, vee- ja õhutransport, pangad, sidevahendid, riigi poolt organiseeritud põllumajanduslikud suurettevõtted (sovhoosid, masina-traktorijaamad jne.), samuti ka kommunaalettevõtted ja põhiline elamufond linnades ja tööstusasulais on riigi omand, s. o. kogu rahva vara.

§ 7. Kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondlikud ettevõtted koos nende elusa ja eluta inventariga, kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide poolt toodetavad saadused, samuti ka nende ühiskondlikud ehitused moodustavad kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondliku, sotsialistliku omandi.

Peale ühiskondlikust kolhoosimajapidamisest saadava põhisissetuleku on igal kolhoosiperel isiklikuks kasutamiseks väike õueaiamaa ja isiklikuks omandiks abimajapidamine õueaiamaal, elumaja, tootlikud kariloomad, kodulinnud ja põllumajanduslik väikeinventar — vastavalt põllumajandusliku artelli põhikirjale.

§ 8. Kolhooside käes olev maa kinnistatakse neile tasuta ning tähtajata kasutamiseks, s. o. põliselt.

§ 9. Sotsialistliku majandussüsteemi kõrval, mis on Eesti NSV-s valitsevaks majandusvormiks, on seadusega lubatud üksiktalupoegade ja käsitööliste väike, isiklikule tööle rajatud ning ilma võõra tööjõu ekspluateerimiseta eramajapidamine.

§ 10. Seadus kaitseb kodanike isikliku omanduse õigust nende töötuludele ja säästudele, elumajale ja kodusele abimajapidamisele, koduse majapidamise inventarile ja tarbeesemeile, isikliku tarbimise ja mugavuse esemeile, samuti ka kodanike isikliku omandi pärimise õigust.

§ 11. Eesti NSV majanduslikku elu määrab ja suunab riiklik rahvamajandusplaan ühiskondliku rikkuse suurendamise, töörahva ainelise ja kultuurilise taseme järjekindla tõusu, NSV Liidu sõltumatuse kindlustamise ja ta kaitsevõime tugevdamise huvides.

§ 12. Töö on Eesti NSV-s iga töövõimelise kodaniku kohuseks ja auasjaks — põhimõttel: „kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma".

Eesti NSV-s teostatakse sotsialismi põhimõtet: „igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema töö järgi".

II PEATÜKK.

RIIKLIK KORRALDUS.

§ 13. Vastastikuseks abistamiseks majanduslikul ja poliitilisel, samuti ka riigikaitse alal Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik liitus vabatahtlikult üheõiguslike nõukogude sotsialistlike vabariikidega: Vene NFSV, Ukraina NSV, Valgevene NSV, Usbeki NSV, Kasahhi NSV, Gruusia NSV, Aserbaidžani NSV, Leedu NSV, Moldaavia NSV, Läti NSV, Kirgiisi NSV, Tadžiki NSV, Armeenia NSV, Turkmeeni NSV — liitriigiks nimetusega Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit.

Sellest sihist lähtudes Eesti NSV tagab NSV Liidule tema kõrgemate riigivõimuorganite ja riigivalitsemisorganite õigused, mis on kindlaks määratud NSV Liidu Konstitutsiooni 14. paragrahvis.

Väljaspool NSV Liidu Konstitutsiooni 14. paragrahvi eeskirju teostab Eesti NSV riigivõimu iseseisvalt, säilitades täielikult oma suveräänsed õigused.

§ 13-a. Eesti Nõukogude Sotsialistlikul Vabariigil on oma vabariiklikud väekoondised.

§ 13-b. Eesti Nõukogude Sotsialistlikul Vabariigil on õigus välisriikidega otsesesse suhtlemisse astuda, nendega kokkuleppeid sõlmida ja diplomaatilisi ning konsulaaresindajaid vahetada.

§ 14. Eesti NSV koosseisu kuuluvad rajoonid: Abja, Elva, Haapsalu, Harju, Hiiumaa, Jõgeva, Jõhvi, Keila, Kingissepa, Lihula, Märjamaa, Paide, Põltsamaa, Põlva, Rakvere, Rapla, Räpina, Tapa, Tartu, Valga, Viljandi, Võru, Väike-Maarja, Vändra ja vabariikliku alluvusega linnad: Tallinn, Kohtla-Järve, Narva, Pärnu, Sillamäe ja Tartu.

§ 15. Eesti NSV-le jääb õigus Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidust vabalt välja astuda.

§ 16. Eesti NSV territooriumi ei või muuta ilma Eesti NSV nõusolekuta.

§ 17. NSV Liidu seadused on kohustuslikud Eesti NSV territooriumil.

§ 18. Iga Eesti NSV kodanik on ühtlasi NSV Liidu kodanik.

Kõigi teiste liiduvabariikide kodanikel on Eesti NSV territooriumil samasugused õigused kui Eesti NSV kodanikel.

§ 19. Eesti NSV võimkonda tema kõrgemate riigivõimuorganite ja riigivalitsemisorganite kaudu kuuluvad:

a) Eesti NSV Konstitutsiooni kehtimapanek ja kontroll sellest kinnipidamise üle;

b) Eesti NSV administratiiv-territoriaalse jaotuse, samuti rajoonide, linnade, alevite ja külanõukogude piiride määramine;

c) Eesti NSV seadusandlus;

d) riikliku korra ja kodanike õiguste kaitse;

e) Eesti NSV rahvamajandusplaani kinnitamine ja administratiivsete majanduspiirkondade moodustamine;

f) Eesti NSV riigieelarve ja selle täitmise aruande kinnitamine;

g) riiklike ja kohalike maksude ja muude tulude kindlaksmääramine kooskõlas NSV Liidu seadusandlusega, samuti kohalike eelarvete täitmise juhtimine;

h) kindlustus- ja hoiuasjanduse juhtimine;

i) liidulis-vabariikliku alluvusega tööstuse ja ehituse valitsemine; vabariikliku alluvusega pankade, tööstuslike, põllumajanduslike ja kaubanduslike ettevõtete ning organisatsioonide valitsemine, samuti ka kohaliku tööstuse juhtimine;

j) liidulise alluvusega ettevõtete valitsemise ning seisukorra kontroll ja järelevalve;

k) maakasutamise, samuti ka maapõuevarade, metsade ja vete kasutamise korra kindlaksmääramine;

l) linnade ja muude asustatud kohtade elamu- ja kommunaalmajanduse, elamuehituse ning heaolu juhtimine;

m) teede ehitamine, kohaliku transpordi ja sideasjanduse juhtimine;

n) tööseadusandlus; abielu- ja perekonnaseadusandlus;

o) tervishoiu juhtimine;

p) sotsiaalkindlustuse juhtimine;

r) alg-, kesk- ja kõrgema hariduse juhtimine;

s) Eesti NSV kultuurihariduslike ja teaduslike organisatsioonide ning asutuste juhtimine ja üldvabariikliku

tähtsusega kultuurihariduslike ja teaduslike organisatsioonide ja asutuste valitsemine;

t) kehakultuuri ja spordi juhtimine ja korraldamine;

u) Eesti NSV kohtuorganite korraldamine;

v) Eesti NSV kodakondsuse õiguste andmine;

õ) Eesti NSV kohtuorganite poolt süüdimõistetud kodanike amnesteerimine ja neile armuandmine;

ä) Eesti NSV väekoondiste moodustamise korra määramine;

ö) Eesti NSV esinduse määramine rahvusvahelises suhtlemises.

III PEATUKK.

EESTI NSV KÕRGEMAD RIIGIVÕIMUORGANID.

§ 20. Eesti NSV kõrgeimaks riigivõimuorganiks on Eesti NSV Ülemnõukogu.

§ 21. Eesti NSV Ülemnõukogu valitakse Eesti NSV kodanike poolt valimisringkondade järgi neljaks aastaks normiga: üks saadik 10 000 elaniku kohta.

§ 22. Eesti NSV Ülemnõukogu teostab kõiki õigusi, mis Eesti NSV Konstitutsiooni 13. ja 19. paragrahvi järgi on antud Eesti NSV-le, kuivõrd need Konstitutsiooni põhjal ei kuulu Eesti NSV Ülemnõukogule aruandvate Eesti NSV organite: Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi, Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV ministeeriumide kompetentsi.

§ 23. Eesti NSV Ülemnõukogu on Eesti NSV ainus seadusandlik organ.

§ 24. Seadus loetakse kinnitatuks, kui ta on vastu võetud Eesti NSV Ülemnõukogu poolt lihthäälteenamusega.

§ 25. Eesti NSV Ülemnõukogu poolt vastuvõetud seadused avaldatakse eesti ja vene keeles Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe ja sekretäri allkirjadega.

§ 26. Eesti NSV Ülemnõukogu valib Eesti NSV Ülemnõukogu juhataja ja tema kaks asetäitjat.

§ 27. Eesti NSV Ülemnõukogu juhataja juhatab Eesti NSV Ülemnõukogu istungeid ja juhib tema sisekorda.

§ 28. Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärgud kutsutakse kokku Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kaks korda aastas.

Erakorralised istungjärgud kutsutakse kokku Eesti NSV

Ülemnõukogu Presiidiumi poolt tema äranägemisel või ühe kolmandiku Ülemnõukogu saadikute nõudmisel.

§ 29. Eesti NSV Ülemnõukogu valib Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi järgmises koosseisus: Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees, kaks esimehe asetäitjat, Presiidiumi sekretär ja seitse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi liiget.

§ 30. Kogu oma tegevusest Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium annab aru Eesti NSV Ülemnõukogule.

§ 31. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium:

a) kutsub kokku Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärgud;

b) tõlgitseb Eesti NSV seadusi, annab seadlusi;

c) korraldab rahvaküsitluse (referendumi);

d) tühistab Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusi ja korraldusi, samuti ka rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude otsuseid ja korraldusi, kui need ei vasta seadusele;

e) Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärkude vahelisel ajal vabastab ametist ja nimetab Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe ettepanekul ametisse üksikuid Eesti NSV ministreid, esitades need hiljem kinnitamiseks Eesti NSV Ülemnõukogule;

f) määrab kindlaks ja annab Eesti NSV aunimetusi;

g) autasustab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjadega;

h) teostab armuandmise õigust Eesti NSV kohtuorganite poolt süüdimõistetud kodanike suhtes;

i) nimetab ja kutsub ära Eesti NSV diplomaatilisi esindajaid välisriikides;

j) võtab vastu tema juurde akrediteeritud välisriikide diplomaatiliste esindajate volitus- ja ärakutsumiskirjad.

§ 32. Eesti NSV Ülemnõukogu valib mandaatkomisjoni, kes kontrollib Eesti NSV Ülemnõukogu saadikute volitusi.

Mandaatkomisjoni esitusel Eesti NSV Ülemnõukogu otsustab, kas volitusi tunnustada või üksikute saadikute valimised tühistada.

§ 33. Eesti NSV Ülemnõukogu määrab, kui ta peab seda vajalikuks, uurimis- ja revisjonikomisjone ükskõik millise küsimuse kohta.

Kõik asutused ja ametiisikud on kohustatud nende komisjonide nõudmisi täitma ning esitama neile vajalikud materjalid ja dokumendid.

§ 34. Eesti NSV Ülemnõukogu saadikut ei või kohtu-

likule vastutusele võtta või vahistada ilma Eesti NSV Ülemnõukogu nõusolekuta, Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärkude vahelisel ajal aga mitte ilma Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi nõusolekuta.

§ 35. Eesti NSV Ülemnõukogu volituste lõppemisel määrab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium uued valimised, mis peavad toimuma hiljemalt kahe kuu jooksul, arvates Eesti NSV Ülemnõukogu volituste lõppemisest.

§ 36. Eesti NSV Ülemnõukogu volituste lõppemisel säilitab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium oma volitused kuni Eesti NSV uue Ülemnõukogu Presiidiumi moodustamiseni Eesti NSV uue Ülemnõukogu poolt.

§ 37. Eesti NSV uue Ülemnõukogu kutsub kokku Eesti NSV Ülemnõukogu eelmise koosseisu Presiidium mitte hiljem kui kolm kuud pärast valimisi.

§ 38. Eesti NSV Ülemnõukogu moodustab Eesti NSV valitsuse — Eesti NSV Ministrite Nõukogu.

IV PEATUKK.

EESTI NSV RIIGIVALITSEMISORGANID.

§ 39. Eesti NSV kõrgeimaks täidesaatvaks ja korraldavaks riigivõimuorganiks on Eesti NSV Ministrite Nõukogu.

§ 40. Eesti NSV Ministrite Nõukogu on vastutav Eesti NSV Ülemnõukogu ees ja annab temale aru, kuid Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärkude vahelisel ajal on ta vastutav Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi ees, kellele ta annab aru.

§ 41. Eesti NSV Ministrite Nõukogu annab määrusi ja korraldusi NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste, samuti ka NSV Liidu Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste põhjal ja nende täitmiseks ning kontrollib nende täitmist.

§ 42. Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrused ja korraldused on täitmiseks kohustuslikud kogu Eesti NSV territooriumil.

§ 43. Eesti NSV Ministrite Nõukogu:

a) juhib Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu, ühendab ja suunab Eesti NSV vabariiklike ja liidulis-vabariiklike ministeeriumide ja teiste temale alluvate asutuste tööd; ühendab ja kontrollib üleliiduliste ministeeriumide volinike tööd;

b) koostab Eesti NSV rahvamajandusplaani, esitab

selle Eesti NSV Ülemnõukogule kinnitamiseks ja võtab tarvitusele abinõud rahvamajandusplaani täitmiseks;

c) koostab Eesti NSV riigieelarve ja kohalike eelarvete kokkuvõtte, esitab riigieelarve Eesti NSV Ülemnõukogule kinnitamiseks ja võtab tarvitusele abinõud Eesti NSV riigieelarve ning kohalike eelarvete täitmiseks;

d) võtab tarvitusele abinõud ühiskondliku korra kindlustamiseks, riigi huvide ja kodanike õiguste kaitseks;

e) juhib ja kontrollib rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede tööd;

f) moodustab vajaduse korral Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures erikomiteesid ja peavalitsusi majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö alal;

g) juhib Eesti NSV väekoondiste organiseerimist;

h) teostab juhtimist Eesti NSV suhtlemises välisriikidega, lähtudes üldisest korrast, mille NSV Liit on kindlaks määranud liiduvabariikide ja välisriikide vastastikuste suhete alal.

§ 44. Eesti NSV Ministrite Nõukogul on õigus Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu määrusi ja korraldusi, Eesti NSV ministrite käskkirju ja juhendeid ning rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi tühistada, samuti ka rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude otsuste ja korralduste täitmist seisma panna.

§ 45. Eesti NSV Ministrite Nõukogu moodustatakse Eesti NSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitjad;

Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu esimees;

Eesti NSV ministrid;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Plaanikomisjoni esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Teaduslik-Tehnilise Komitee esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Nõukogude Kontrollkomisjoni esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Julgeoleku Komitee esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Ehituse ja Arhitektuuri Komitee esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee esimees;

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Kutsehariduse Peavalitsuse juhataja.

§ 46. Eesti NSV ministrid juhivad Eesti NSV võimkonda kuuluvaid riigivalitsemise alasid.

§ 47. Eesti NSV ministrid annavad vastavate ministeeriumide kompetentsi piirides käskkirju ja juhendeid NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste, NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste, NSV Liidu liidulis-vabariiklike ministeeriumide käskkirjade ja juhendite alusel ja täitmiseks ning kontrollivad nende täitmist.

§ 48. Eesti NSV ministeeriumid on kas liidulis-vabariiklikud või vabariiklikud.

Eesti NSV liidulis-vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Kaitseministeerium;
Kultuuriministeerium;
Põllumajanduse Ministeerium;
Rahandusministeerium;
Sideministeerium;
Siseministeerium;[84]
Tervishoiu Ministeerium;
Välisministeerium.

Eesti NSV vabariiklike ministeeriumide hulka kuuluvad:

Autotranspordi ja Maanteede Ministeerium;
Haridusministeerium;
Kaubandusministeerium;
Kohaliku Majanduse Ministeerium;
Kohtuministeerium;
Sotsiaalkindlustuse Ministeerium.

§ 49. Eesti NSV liidulis-vabariiklikud ministeeriumid, alludes nii Eesti NSV Ministrite Nõukogule kui ka NSV Liidu vastavatele liidulis-vabariiklikele ministeeriumidele, juhivad neile usaldatud riigivalitsemise alasid Eesti

[84] Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 4. aprillist 1960. a. kujundati liidulis-vabariiklik Eesti NSV Siseministeerium ümber vabariiklikuks Eesti NSV Siseministeeriumiks.

NSV-s, välja arvatud ainult piiratud arv ettevõtteid nimestiku alusel, mille kinnitab NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium.

§ 50. Eesti NSV vabariiklikud ministeeriumid juhivad neile usaldatud riigivalitsemise alasid, alludes otseselt Eesti NSV Ministrite Nõukogule.

§ 50-a. Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu juhib tema võimkonda antud majandusliku tegevuse alasid, alludes otseselt Eesti NSV Ministrite Nõukogule.

Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu annab oma võimkonna piires välja määrusi ja korraldusi NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste, NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste alusel ja täitmiseks ning kontrollib nende täitmist.

§ 51. Eesti NSV valitsus või Eesti NSV minister, kelle poole on pöördunud Eesti NSV Ülemnõukogu saadik arupärimisega, on kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul andma Eesti NSV Ülemnõukogus suulise või kirjaliku vastuse.

V PEATÜKK.

KOHALIKUD RIIGIVÕIMUORGANID.

§ 52. Riigivõimuorganeiks rajoonides, linnades, alevites ja külades on töörahva saadikute nõukogud.

§ 53. Rajoonide, linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogud valitakse vastava rajooni, linna, alevi või küla töörahva poolt kaheks aastaks.

§ 54. Rajoonide, linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogud juhivad oma territooriumil kultuur-poliitilist ja majanduslikku ülesehitustööd, määravad kindlaks kohaliku eelarve, juhivad neile alluvate valitsemisorganite tegevust, kindlustavad riikliku korra kaitset, aitavad kaasa maa kaitsevõime tugevdamisele ning kindlustavad seaduste täitmist ja kodanike õiguste kaitset.

§ 55. Töörahva saadikute nõukogud võtavad vastu otsuseid ja annavad korraldusi neile NSV Liidu ja Eesti NSV seadustega antud õiguste piirides.

§ 56. Rajoonide, linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude täidesaatvaiks ja korraldavaiks organeiks on nende poolt valitavad täitevkomiteed järgmises koosseisus: esimees, tema asetäitjad, sekretär ja liikmed.

§ 57. Töörahva saadikute nõukogude täidesaatvaks ja korraldavaks organiks väikestes linnades, alevites ja külades on vastavate töörahva saadikute nõukogude poolt valitavad esimees, esimehe asetäitja ja sekretär.

§ 58. Töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed teostavad oma territooriumil kultuurpoliitilise ja majandusliku ülesehitustöö juhtimist vastavate töörahva saadikute nõukogude ja kõrgema astme riigiorganite otsuste alusel.

§ 59. Rajoonide, linnade, linnarajoonide, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täidesaatvate organite poolt vähemalt kuus korda aastas.

§ 60. Rajoonilise jaotusega linnade töörahva saadikute nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täitevkomiteede poolt vähemalt neli korda aastas.

§ 61. Töörahva saadikute nõukogud valivad oma istungjärgu ajaks juhataja ja sekretäri koosolekute juhatamiseks.

§ 62. Külanõukogu esimees kutsub kokku külanõukogu ja juhatab selle koosolekuid.

§ 63. Töörahva saadikute nõukogude täidesaatvad organid annavad otseselt aru nii töörahva saadikute nõukogule, kes on nad valinud, kui ka töörahva saadikute kõrgema astme nõukogu täidesaatvale organile.

§ 64. Töörahva saadikute nõukogude kõrgema astme täitevkomiteedel on õigus alama astme täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi tühistada ja töörahva saadikute alama astme nõukogude otsuste ja korralduste täitmist seisma panna.

§ 65. Töörahva saadikute kõrgema astme nõukogudel on õigus töörahva saadikute alama astme nõukogude ja nende täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi tühistada.

§ 66. Rajoonide töörahva saadikute nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:

kohaliku majanduse osakond;
kolhooside ehitamise osakond;
kultuuriosakond;
miilitsaosakond;
rahandusosakond;
rahvahariduse osakond;
sotsiaalkindlustuse osakond;

tervishoiu osakond;
üldosakond;
plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures.

Peale selle võivad rajoonide töörahva saadikute nõukogud vastavalt rajooni majanduse iseärasustele moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi kinnitusel ka teisi osakondi.

§ 67. Vastavalt rajooni oludele moodustab Eesti NSV Siseministeerium NSV Liidu ja Eesti NSV seaduste alusel ning Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi kinnitusel oma osakonnad rajoonide töörahva saadikute nõukogude juures.

§ 68. Rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad alluvad oma tegevuses nii rajooni töörahva saadikute nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka Eesti NSV vastavale ministeeriumile.

§ 69. Linnade töörahva saadikute nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:
kaubandusosakond;
kultuuriosakond;
miilitsaosakond;
rahandusosakond;
rahvahariduse osakond;
sotsiaalkindlustuse osakond;
tervishoiu osakond;
üldosakond;
plaanikomisjon;
kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures ja peale selle, vastavalt linna tööstuse ning linna- ja äärelinnamajanduse iseärasustele:
kohaliku majanduse osakond;
põllumajanduse osakond.

§ 70. Linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad alluvad oma tegevuses nii linna töörahva saadikute nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastavale osakonnale.

§ 71. Tallinna, Kohtla-Järve, Narva, Pärnu ja Tartu linna töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede osakonnad alluvad oma tegevuses nii oma linna töörahva saadikute nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka otseselt Eesti NSV vastavale ministeeriumile.

§ 72. Töörahva saadikute nõukogude volituste lõppemisel säilitavad nende täidesaatvad ja korraldavad organid oma volitused kuni uute täidesaatvate ja korraldavate organite moodustamiseni uute töörahva saadikute nõukogude poolt.

VI PEATÜKK.

EESTI NSV EELARVE.

§ 73. Eesti NSV riigieelarve koostatakse Eesti NSV Ministrite Nõukogu poolt ja esitatakse Eesti NSV Ülemnõukogule kinnitamiseks.

Eesti NSV Ülemnõukogu poolt kinnitatud Eesti NSV riigieelarve avaldatakse üldiseks teadmiseks.

§ 74. Eesti NSV Ülemnõukogu valib eelarvekomisjoni, kes esitab Ülemnõukogule oma seisukoha Eesti NSV riigieelarve kohta.

§ 75. Eesti NSV riigieelarve täitmise aruanne kinnitatakse Eesti NSV Ülemnõukogu poolt ja avaldatakse üldiseks teadmiseks.

§ 76. Rajoonide, linnade, alevite ja külade nõukogude eelarved sisaldavad tulusid kohalikust majandusest, neile eraldatava osa nende territooriumil laekuvaist riigituludest ja ka laekumisi kohalikest maksudest piirides, mis on kindlaks määratud NSV Liidu ja Eesti NSV seadusandlusega.

VII PEATÜKK.

KOHUS JA PROKURATUUR.

§ 77. Õigusemõistmist Eesti NSV-s teostavad Eesti NSV Ülemkohus ja rahvakohtud, samuti ka NSV Liidu Ülemnõukogu määramisel loodavad NSV Liidu erikohtud.

§ 78. Asjade arutamine toimub kõigis kohtuis rahvakaasistujate osavõtul, välja arvatud seaduses eraldi ettenähtud juhtumid.

§ 79. Eesti NSV Ülemkohus on Eesti NSV kõrgeim kohtuorgan. Eesti NSV Ülemkohtule pannakse Eesti NSV kõigi kohtuorganite kohtuliku tegevuse järelevalve.

§ 80. Eesti NSV Ülemkohus valitakse Eesti NSV Ülemnõukogu poolt viieks aastaks.

§ 81. Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtuni-

kud valitakse rajooni (linna) kodanike poolt üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel viieks aastaks.

Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakaasistujad valitakse kaheks aastaks tööliste, teenistujate ja talupoegade üldkoosolekutel nende töö- või elukoha järgi ning sõjaväelaste üldkoosolekutel väeosade järgi.

§ 82. Kohtupidamine Eesti NSV-s toimub eesti keeles, kusjuures isikuile, kes seda keelt ei oska, tagatakse täielik tutvumine kohtuasja materjalidega tõlgi kaudu, samuti ka õigus esineda kohtus oma emakeeles.

§ 83. Asjaarutamine Eesti NSV kõigis kohtuis on avalik, kuivõrd seaduses pole ette nähtud erandeid, kusjuures süüdistatavale tagatakse kaitse õigus.

§ 84. Kohtunikud on sõltumatud ja alluvad ainult seadusele.

§ 85. Kõrgeimat järelevalvet seaduste täpse täitmise üle Eesti NSV territooriumil kõigi ministeeriumide ja neile alluvate asutuste, samuti üksikute ametiisikute ja ka kodanike poolt teostab NSV Liidu peaprokurör nii otseselt kui ka Eesti NSV prokuröri kaudu.

§ 86. Eesti NSV prokuröri nimetab ametisse NSV Liidu peaprokurör viieks aastaks.

§ 87. Rajoonide ja linnade prokurörid nimetatakse ametisse Eesti NSV prokuröri poolt NSV Liidu peaprokuröri kinnitamisel viieks aastaks.

§ 88. Prokuratuuriorganid teostavad oma funktsioone sõltumata ükskõik milliseist kohalikest organeist, alludes ainult NSV Liidu peaprokurörile.

VIII PEATÜKK.

KODANIKE PÕHIÕIGUSED JA PÕHIKOHUSTUSED.

§ 89. Eesti NSV kodanikel on õigus tööle, s. o. õigus olla kindlustatud tööga, kusjuures nende töö eest tasutakse vastavalt töö hulgale ja kvaliteedile.

Õigus tööle kindlustatakse rahvamajanduse sotsialistliku organisatsiooniga, nõukogude ühiskonna tootlike jõudude järjekindla kasvuga, majanduskriiside võimaluse kõrvaldamisega ja tööpuuduse likvideerimisega.

§ 90. Eesti NSV kodanikel on õigus puhkusele.

Õigus puhkusele kindlustatakse töölistele ja teenistu-

jaile kaheksatunnilise tööpäeva kehtimapanekuga ja tööpäeva lühendamisega seitsme ja kuue tunnini real kutsealadel, kus on rasked töötingimused, ja nelja tunnini tsehhides, kus on eriti rasked töötingimused; töölistele ja teenistujaile iga-aastase palgalise puhkuse kindlaksmääramisega, laialdase sanatooriumide, puhkekodude ja klubide võrgu töörahvale kasutada andmisega.

§ 91. Eesti NSV kodanikel on õigus ainelisele kindlustusele nii vanaduses kui ka haiguse ja töövõime kaotamise korral.

Seda õigust kindlustavad tööliste ja teenistujate sotsiaalkindlustuse laialdane arendamine riigi kulul, töörahvale tasuta arstiabi võimaldamine, laialdase kuurortide võrgu töörahva kasutusse andmine.

§ 92. Eesti NSV kodanikel on õigus haridusele.

Seda õigust kindlustavad üldine kohustuslik kaheksaklassiline haridus, üldharidusliku polütehnilise keskhariduse, kutsehariduse ning kesk-erihariduse ja kõrgema hariduse laialdane arendamine õppetöö ning elu ja tootmise seostamise alusel, õhtuse ja mittestatsionaarse hariduse igakülgne arendamine, iga liiki hariduse tasuta andmine, riiklike stipendiumide süsteem, emakeelne õpetus koolides, töörahvale tehastes, sovhoosides ning kolhoosides tasuta tootmisalase, tehnilise ja agronoomilise õpetuse organiseerimine.

§ 93. Naisele antakse Eesti NSV-s mehega võrdsed õigused kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel.

Nende õiguste teostamise võimaluse kindlustavad naistele meestega võrdse õiguse andmine tööle, töötasule, puhkusele, sotsiaalkindlustusele ja haridusele, ema ja lapse huvide riiklik kaitse, riiklik abi lasterikastele ja vallasemadele, raseduse puhul naisele puhkuse andmine palga edasimaksmisega, laialdane sünnitusmajade, lastesõimede ja lasteaedade võrk.

§ 94. Eesti NSV kodanike üheõiguslikkus, sõltumata nende rahvusest ja rassist, kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel on vankumatuks seaduseks.

Seadus karistab igasugust otsest või kaudset kodanike õiguste kitsendamist või, vastupidi, otseste või kaudsete eesõiguste kehtimapanekut sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest, samuti ka igasugust ras-

silise või rahvusliku erandi tegemise, vihkamise või halvustamise jutlustamist.

§ 95. Kodanike südametunnistuse vabaduse kindlustamiseks on Eesti NSV-s kirik riigist ja kool kirikust lahutatud. Kõigil kodanikel on usukultuste toimetamise vabadus ja usuvastase propaganda vabadus.

§ 96. Vastavalt töörahva huvidele ja sotsialistliku korra kindlustamiseks tagatakse Eesti NSV kodanikele seadusega:

a) sõnavabadus,

b) trükivabadus,

c) koosolekute ja miitingute vabadus,

d) tänavarongkäikude ja demonstratsioonide vabadus.

Neid kodanike õigusi kindlustab trükikodade, paberitagavarade, ühiskondlike hoonete, tänavate, sidevahendite ja muude nende õiguste teostamiseks vajalike materiaalsete tingimuste andmine töörahvale ja tema organisatsioonidele.

§ 97. Vastavalt töörahva huvidele ja rahvahulkade organisatsioonilise isetegevuse ning poliitilise aktiivsuse arendamiseks tagatakse Eesti NSV kodanikele õigus ühineda ühiskondlikesse organisatsioonidesse: ametiühinguisse, kooperatiivkoondistesse, noorsoo-organisatsioonidesse, spordi- ja riigikaitse-organisatsioonidesse, kultuurilistesse, tehnilistesse ja teaduslikesse ühinguisse; kõige aktiivsemad ja teadlikumad kodanikud töölisklassi, töötava talurahva ja töötava intelligentsi ridadest ühinevad aga vabatahtlikult Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteisse, kes on töörahva eesmine väesalk tema võitluses kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest ja töörahva kõigi, nii ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuumik.

§ 98. Eesti NSV kodanikele kindlustatakse isikupuutumatus. Kedagi ei tohi vahistada muidu kui kohtu määruse põhjal või prokuröri sanktsiooniga.

§ 99. Kodanike korteripuutumatus ja kirjavahetuse saladus on seadusega kaitstud.

§ 100. Eesti NSV annab varjupaigaõiguse välisriikide kodanikele, keda töörahva huvide kaitsmise, teadusliku tegevuse või rahvusliku vabadusvõitluse pärast taga kiusatakse.

§ 101. Iga Eesti NSV kodanik on kohustatud Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsioonist

kinni pidama, seadusi täitma, töödistsipliini pidama, ausalt ühiskondlikesse kohustesse suhtuma ja sotsialistliku ühiselu reegleid austama.

§ 102. Iga Eesti NSV kodanik on kohustatud hoidma ja tugevdama ühiskondlikku, sotsialistlikku omandit kui nõukogude korra püha ja puutumatut alust, kui kodumaa rikkuse ja võimsuse allikat, kui kogu töörahva jõuka ja kultuurse elu allikat.

Isikud, kes ühiskondlikku, sotsialistlikku omandit ohustavad, on rahvavaenlased.

§ 103. Üldine sõjaväekohustus on seaduseks.

Sõjaväeteenistus NSV Liidu relvastatud jõudude ridades on Eesti NSV kodanike aukohuseks.

§ 104. Isamaa kaitsmine on Eesti NSV iga kodaniku püha kohus. Kodumaa reetmist — vandemurdmist, ülemineku vaenlase poole, riigi sõjalise võimsuse kahjustamist, salakuulamist — karistatakse seaduse täie rangusega kui kõige raskemat kuritegu.

IX PEATUKK.

VALIMISSÜSTEEM.

§ 105. Saadikute valimisi kõigisse töörahva saadikute nõukogudesse — Eesti NSV Ülemnõukogusse, rajoonide, linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogudesse — teostavad valijad üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel.

§ 106. Saadikute valimised on üldised: kõigil Eesti NSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisundist ja endisest tegevusest, on õigus osa võtta saadikute valimisest ja olla valitav, välja arvatud isikud, kes seaduses ettenähtud korras on tunnistatud nõdrameelseiks.

Eesti NSV Ülemnõukogu saadikuks võidakse valida iga Eesti NSV kodanik, kes on saanud 21-aastaseks, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisundist ja endisest tegevusest.

§ 107. Saadikute valimised on ühetaolised: igal kodanikul on üks hääl; kõik kodanikud võtavad valimistest osa võrdsetel alustel.

§ 108. Naistel on meestega võrdne õigus valida ja olla valitav.

§ 109. NSV Liidu relvastatud jõudude ridades teenivail kodanikel on kõigi kodanikega võrdne õigus valida ja olla valitav.

§ 110. Saadikute valimised on otsesed: valimisi kõigisse töörahva saadikute nõukogudesse, alates küla ja linna töörahva saadikute nõukogust kuni Eesti NSV Ülemnõukoguni, teostavad kodanikud vahetult otsesel valimisel.

§ 111. Hääletamine saadikute valimisel on salajane.

§ 112. Kandidaadid seatakse valimistel üles valimisringkondade järgi.

Kandidaatide ülesseadmise õigus on kindlustatud töörahva ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühinguile: kommunistliku partei organisatsioonidele, ametiühinguile, kooperatiividele, noorsoo-organisatsioonidele, kultuurilistele ühingutele.

§ 113. Iga saadik on kohustatud oma tööst ja töörahva saadikute nõukogu tööst valijaile aru andma ja seaduses ettenähtud korras võib teda valijate enamiku otsusel igal ajal ära kutsuda.

§ 114. Valimisi Eesti NSV töörahva saadikute nõukogudesse teostatakse valimisringkondade järgi normide alusel, mis määratakse Eesti NSV töörahva saadikute nõukogude valimiste määrustikuga.

X PEATÜKK.

VAPP, LIPP, PEALINN.

§ 115. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigivapp koosneb sirbi ja vasara kujutusest tõusva päikese kiirtes, raamitud vasakul okaspuu okstest ja paremal rukkipeadest pärjaga. Mõlemad pärjapooled on põimitud punase lindiga, pealkirjadega eesti ja vene keeles: „Kõigi maade proletaarlased, ühinege!“ ja all tähed „Eesti NSV“. Vapi ülaosas on viieharuline täht.

§ 116. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigilipuks on punast värvi kangas, mida läbib sinine laineline

vööt kahe valge triibuga ülalpool, kujundades kuus teravatipulist lainet piki lippu. Sinine laineline vööt koos valgete triipudega moodustab kolm kümnendikku lipu laiusest. Ülemine punane vööt moodustab poole lipu laiusest, alumine punane vööt ühe viiendiku lipu laiusest. Lipukanga ülemise punase osa vasakus ülemises nurgas lipu pikkusest ühe kuuendiku kaugusel vardast on kujutatud kuldne sirp ja vasar ning nende kohal kuldääristuses punane viisnurk. Lipu laiuse suhe pikkusega on 1 : 2.

§ 117. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi pealinnaks on Tallinn.

XI PEATÜKK.

KONSTITUTSIOONI MUUTMISE KORD.

§ 118. Eesti NSV Konstitutsiooni muutmine toimub ainult Eesti NSV Ülemnõukogu otsusel, mis on vastu võetud Ülemnõukogu poolt vähemalt kahe kolmandiku häälteenamusega.

EESTI NSV RIIGIVÕIMU- JA RIIGIVALITSEMISORGANID

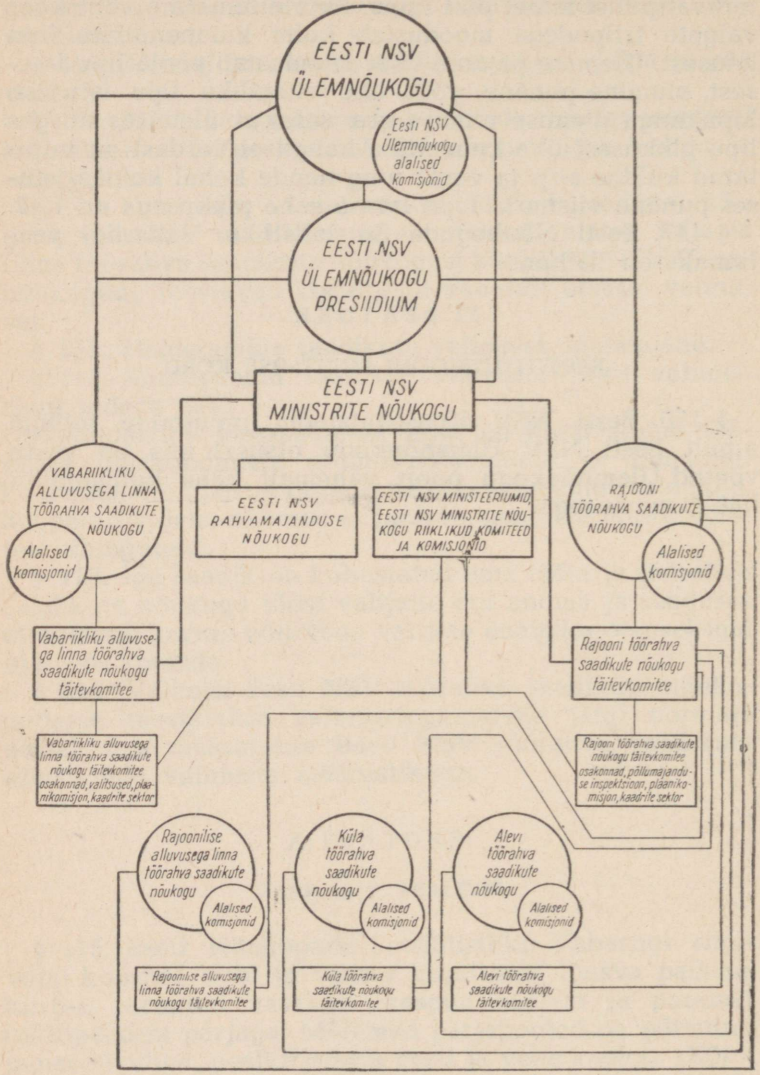

LISA.

RAHVAVALITSUSE ÕIGUSAKTE (1940. A. 21. JUUNI — 21. JUULI).

22. JUUNIL 1940. — UUE VABARIIGI VALITSUSE DEKLARATSIOON.

Eesti Vabariigi kodanikud!

Eile kujundati uus Eesti Vabariigi Valitsus. See astus rahvavaenulise valitsuse asemele, kes ei suutnud ega tahtnud kindlustada õiget sise- ja välispoliitikat, millist vajas eesti rahvas. Endine valitsus ei olnud võimeline ega tahteline ausalt ellu viima Nõukogude Liidu ja Eesti vahelist vastastikuse abistamise pakti, mis päästis meie kodumaa sõjatulekahjust ja mis tagab Eestile rahu ja ta piiride julgeoleku. Endise valitsuse poliitika oli vastuolus eesti rahva põhihuvidega.

Asudes oma kõrgete riiklike kohustuste täitmisele, peab Eesti Vabariigi uus Valitsus oma esimeseks pühaks kohustuseks teatada kogu eesti rahvale, et tema kavas on ülimal määral teenida rahvast. Lähtudes sellest peamisest põhimõttest seab uus Valitsus enesele järgmised tähtsamad ülesanded:

Välispoliitika alal toetades ja arendades normaalseid vahekordi kõigi riikidega, kindlustab Valitsus esijärjekorras Nõukogude Liiduga sõlmitud vastastikuse abistamise pakti ausat ja tõelist täitmist ja temaga tiheda liidu alusel tõelikult siirate ja sõbralike suhete edasiarendamist.

Valitsus on veendunud, et üksnes sel alusel on võimalik Eesti isevalitsuse ja kaitse kindlustamine. Sisepoliitikas pühendab Valitsus kogu oma jõu rahva õiguste täielikule maksmapanekule, tema ainelise heaolu tõstmisele ning rahvusliku kultuuri arendamisele. Selle sihiga kindlustab Valitsus rahva demokraatlike õiguste teostamise.

Ta hoolitseb poliitiliste vangide, rahva vabaduse eest võitlejate amnestia viivitamatu läbiviimise eest.

Valitsus võtab päevakorda rahva tõelist tahet mitte esindava Riigivolikogu ja Riiginõukogu laialisaatmise ja uute valimiste läbiviimise küsimuse, et nõnda teostada rahva tõelist esindust, ta saadab laiali ja keelab rahvavaenulised organisatsioonid, algatab kohalike omavalitsuste reforme, et kindlustada neis rahva tõelist osavõttu.

Uus Valitsus seab endale ülesandeks puhastada riiklikku aparaati kuritahtlikest, laostavaist ollustest, tööliste, talupoegade ja töötava haritlaskonna organisatsioonide abiga teostada otsustavat võitlust bürokratismi ja riigiaparaadi ülekulutuste vastu, asendades mandunud, laostunud ja bürokraatlikud elemendid rahva mitmesugustest kihtidest tulevate jõududega, et muuta valitsemisaparaati ausaks, vähekulukaks ja rahva tarvetele vastavaks.

Valitsus püüab kindlustada Eestis elavate vähemusrahvuste õigusi ja otsustavalt kõrvaldada lahkhelid üksikute rahvaste vahel, taotledes meie maal asuvate rahvuste tõsist sõprust. Valitsus astub tarvilikke samme seaduste läbiviimiseks, mis taotlevad töölisklassi ja haritlaste töötingimuste ja olude parandamist, samuti seadusi, mis on sihitud põllumeeste majanduse ja kultuuri edendamisele ja tõstmisele.

Valitsus pöörab tõsist tähelepanu rahvahariduse ja tervishoiu igakülgsele arendamisele. Ta võtab tarvitusele kõik abinõud, et Eesti majanduslik elu, kaubandus ja tööstus saaksid tõhusalt areneda tihedate vastastikuste majanduslike vahekordade alusel meie suure idanaabri ja sõbra — Nõukogude Liiduga.

Jagades eesti rahva sooje tundeid Punaarmee vastu, annab Valitsus oma poolt täielikku kaasabi Nõukogude Liidu vägede paigutamisel Eestis.

Vabariigi Valitsus, olles sügavalt veendunud, et tema tegevuskava väljendab tõelisi rahva huvisid ning soodustab meie kodumaa hüvangut, pöördub üleskutsega kõigi Eesti kodanike poole, vaatamata nende sotsiaalsele olukorrale, rahvusele, soole või usule, koonduda üksmeeles riigi uute ajalooliste ülesannete ümber ja aidata laialdaselt kaasa Valitsusele tema töös.

„Rahva Hääl" nr. 1, 22. juunil 1940. a.

27. JUUNIL 1940. — KAITSELIIDU LIKVIDEERIMISE SEADLUS.

Antud Vabariigi Presidendi poolt.
Alus: Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse § 19 p. 3 ja § 22.

I.

§ 1. Kaitseliidu põhikiri (RT 1931, 48, 371) kaotab kehtivuse ja Kaitseliit ühes kõigi allorganisatsioonidega lõpetab oma tegevuse 28. juunist 1940.

§ 2. Kõik Kaitseliidule ja tema allorganisatsioonidele kuuluv kinnis- ja vallasvara läheb üle riigile ja antakse Sõjaministeeriumi valitsemisele ja nende rahasummad kantakse Sõjaministeeriumi krediidi uuendamise arvele, välja arvatud Kaitseliidu oma tuludest ja annetustest saadud summade (seltskondlikkude summade) ülejäägid, mis antakse Sotsiaalministeeriumi käsutusse toetuse andmiseks kultuurilistele ja hoolekandelistele asutistele ja organisatsioonidele.

§ 3. Kaitseliidu ja tema allorganisatsioonide poolt sõlmitud lepingute järgi tekkinud õigused ja kohused lähevad üle Kaitseliidult või tema allorganisatsioonidelt Sõjaministeeriumile.

§ 4. Sõjaministril on õigus Kaitseliidu varade üleandmiseks ja aruannete koostamiseks vajalikke ametiisikuid Kaitseliidu koosseisust jätta teenistusse Sõjaministeeriumi üle koosseisu nende seniste teenistustasudega kuni nende ülesannete teostamiseni.

§ 5. Kaitseliidu likvideerimise lähema korra määrab, likvideerimiseks vastavad korraldused teeb ja varade likvideerimise tähtajad määrab sõjaminister kokkuleppel siseministriga ja sõjavägede juhatajaga. Aruannete koostamise ning nende revideerimise korra määrab sõjaminister kokkuleppel riigikontrolöriga.

II.

Käesolev seadlus jõustub avaldamisega.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 55, art. 498.

29. JUUNIL 1940. — AMNESTIASEADUS.
Antud Vabariigi Presidendi poolt dekreedina.

Väljavõte.

21. juunil toimus uue Vabariigi Valitsuse ametisse astumisega ajalooline murrang Eesti Vabariigi nii sise- kui välispoliitika suuna-

mises ja juhtimises. Uus valitsus, võttes omaks pühaks kohuseks teenida rahvast, tema huvisid ja lootusi, mida senini eelmiste valitsuste tagurliku režiimi poolt jämedalt maha suruti ja ignoreeriti, on pidanud esmajärguliseks ülesandeks hoolitseda poliitiliste vangide kui rahva vabaduse eest võitlejate vabastamise eest senise režiimi ajastul määratud karistusest, et need ausad võitlejad saaksid ajaviitmatult kõigi kodanikkude õigustega asuda riigi ja rahva elus vajalikule ülesehitamise tööle.

Neil motiividel antakse alljärgnev Amnestiaseadus.

I.

§ 1. Kriminaalvastutusest, samuti mõistetud, kuid kandmata karistusest ning karistusega kaasaskäivaist kõigist õiguste kitsendustest ja kaotustest vabastatakse isikud, kes enne 23. juunit 1940 on korda saatnud süüteo, mis ette nähtud:

1) Kriminaalseadustiku § 74—97[85], samuti § 145, 146, 147, 148, 149, 151, 156, 605, 606, 607, 613 ja 613[1], kui viimastes ettenähtud teokoosseisud on seoses mõne § 74—97 ettenähtud teokoosseisuga;
2) Vene uue nuhtlusseaduse § 99—102 ja § 108—119, samuti § 163, 164, 166, 168, 173, 643, 644, 645 ja 652, kui viimastes ettenähtud teokoosseisud on seoses mõne § 99—102 ja 108—119 ettenähtud teokoosseisuga.

§ 2. Kriminaalvastutusest vabastatakse ka need isikud, kes ühenduses poliitiliste sündmustega ajavahemikul 20. juunist kuni 28. juunini 1940 on korda saatnud süüteo poliitilistel motiividel.

. . . . .

II.

Käesolev seadus jõustub avaldamisega.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 57, art. 509.

---

[85] Tähendatud kodanliku Eesti kriminaalseaduste paragrahvides olid ette nähtud süüteod, mida kvalifitseeriti kui nn. „poliitilisi süütegusid" kodanliku riigikorra vastu, nagu näit. „süüteod kõrgema riigivõimu vastu" (Kriminaalseadustiku § 74—79) jms.

4. JUULIL 1940. — SISEKAITSEÜLEMA OTSUS EESTIMAA KOMMUNISTLIKU PARTEI SULGEMISE OTSUSE TÜHISTAMISE KOHTA.*

Tühistan 1918. a. tehtud Eestimaa Kommunistliku Partei (III Kommunistliku Internatsionaali sektsiooni) sulgemise otsuse.

„Rahva Hääl" nr. 12, 4. juulil 1940.

4. JUULIL 1940. — SISEKAITSEÜLEMA OTSUS AJALEHE „KOMMUNIST" SULGEMISE OTSUSE TÜHISTAMISE KOHTA.*

Tühistan 1918. a. tehtud otsuse ajalehe „Kommunist" sulgemise asjus.

„Rahva Hääl" nr. 12, 4. juulil 1940.

5. JUULIL 1940. — VABARIIGI VALITSUSE KORRALDUS RIIGIVOLIKOGU VALIMISTE KOHTA.*[86]

Väljavõte.

Riigivolikogu valimised toimuvad 14. ja 15. juulil 1940. a. Riigivolikogu valimise seaduse järgi, kusjuures valimiste kiiremaks läbiviimiseks neil valimistel tuleb kohaldamisele see seadus alljärgnevate muudatustega: § 13, 16, 18 p. 3 ja 5, § 21, 22, § 26 teine lõige, § 31 esimene ja teine lõige, § 33, 34, 39, § 41 teine lõige, § 46, 47, 48, 49, 59, § 61 teine lõige, § 69 ja 75 kohaldatakse alljärgnevalt.

§ 13. Valimiste Peakomitee koosneb esimehest ja 6 liikmest. Valimiste Peakomitee esimehe ja liikmed nimetab Vabariigi Valitsus. Abiesimehe valib Peakomitee oma liikmete hulgast.

Valimiste Peakomitee on otsusevõimeline, kui ta istungist võtab osa peale esimehe või abiesimehe vähemalt kolm liiget. Valimiste Peakomitee asjaajamine toimub Riigikantselei kaudu.

§ 16. Valimiste Peakomitee otsused on lõplikud ja nende peale ei ole edasikaebust.

* * * * *

Käesolev korraldus jõustub 5. juulist 1940.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 60, art. 566.

---

[86] Käesolev korraldus on tehtud kooskõlas vabariigi presidendi otsusega 5. juulist 1940, millega määrati kindlaks Riigivolikogu uue koosseisu valimised. (Vt. „Riigi Teataja" 1940, nr. 60, art. 565.)

5. JUULIL 1940. — RAHVA OMAKAITSE KORRALDAMISE SEADUS.

Antud Vabariigi Presidendi poolt dekreedina.

I.

§ 1. Rahva omakaitse teostamiseks asutatakse riiklike ülesannetega vabatahtlik töötava rahva omakaitse organisatsioon Rahva Omakaitse.

§ 2. Rahva Omakaitse ülesandeks on:

1) politseivõimude abistamine kodanike julgeoleku kaitsmisel siseministri poolt määratud ulatuses;
2) oma liikmeile sõjalise õppuse ja kasvatuse andmine ning nende kultuurilise ja kehalise kasvatuse arendamine;
3) muude ülesannete täitmine, mis seadustega, määrustega või siseministri korraldustega temale pannakse.

§ 3. Rahva Omakaitsel on avalik-õigusliku juriidilise isiku õigused. Rahva Omakaitse allüksustele ja eriorganisatsioonidele võidakse anda juriidilise isiku õigused siseministri otsusega, millest kuulutatakse „Riigi Teatajas".

§ 4. Rahva Omakaitse liikmeil on õigus kanda siseministri poolt kinnitatud vormiriideid ja eraldusmärke. Rahva Omakaitsel ja tema allüksustel on siseministri poolt kinnitatud lipud ja pitsatid.

§ 5. Rahva Omakaitse liikmeil on õigus hoida ja kanda Rahva Omakaitse poolt neile väljaantud relvi ning laskemoona. Relva hoidmise ja kandmise loa annab Rahva Omakaitse üldjuht või ringkonnajuht.

§ 6. Rahva Omakaitse liikmeks võidakse Rahva Omakaitse põhikirjas ettenähtud korras vastu võtta Eesti kodanikke, kes on vähemalt 18 aastat vanad.

§ 7. Rahva Omakaitse liikmed vastutavad riiklike ülesannete täitmisel ühistel alustel riigiteenijatega.

§ 8. Rahva Omakaitse liikmed, kes asuvad siseministri poolt kindlaksmääratud alalistel Rahva Omakaitse teenistuskohtadel, samuti nende perekonnaliikmed saavad pensioni ja ühekordset toetusraha riigisummadest riigiteenijatega ühistel alustel, kuna teised Rahva Omakaitse liikmed ja nende perekonnad saavad samadel alustel ainult teenistustervislikku pensioni ja sellega seoses ühekordset toetusraha.

Haiguskindlustust antakse Rahva Omakaitse liikmeile Tööstusliku töö seaduse kolmanda peatüki alusel.

§ 9. Rahva Omakaitse üldjuhi ja ringkonnajuhi määrab ametisse ja vabastab ametist siseminister.

§ 10. Rahva Omakaitse organite kirjavahetus riigi- ja omavalitsusasutistega on vaba tempel- ja kantseleimaksust.

§ 11. Rahva Omakaitse allub siseministrile.

§ 12. Rahva Omakaitse lähem organisatsioon ja tegevuse kord määratakse Rahva Omakaitse põhikirjaga, mille kinnitab Vabariigi Valitsus.

II.

Käesolev seadus jõustub avaldamisega.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 62, art. 583.

5. JUULIL 1940. — SÕJAVÄES JA SÕJAMINISTEERIUMIS POLIITILISTE JUHTIDE AMETIKOHTADE ASUTAMISE SEADLUS.

Antud Vabariigi Presidendi poolt.
A l u s: Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse § 19 p. 3.

I.

§ 1. Sõjaväes ja Sõjaministeeriumis asutatakse järgmised poliitiliste juhtide ametikohad:

1) poliitiline peajuht;
2) väekoondiste ning sõjaväe ja Sõjaministeeriumi keskasutiste poliitilised juhid.

Vajaduse korral võib poliitiliste juhtide ametikohti asutada rügementides ning vastavates üksustes ja asutistes.

§ 2. Poliitiliste juhtide ametikohad määratakse koosseisudega.

§ 3. Poliitiline peajuht allub vahetult sõjavägede juhatajale.

Poliitiline peajuht täidab ka sõjaministri käske ja korraldusi.

§ 4. Poliitiline peajuht:

1) organiseerib ja juhib sõjaväes ja Sõjaministeeriumis poliitilist ja kultuurilist selgitustööd;
2) kannab ette sõjavägede juhatajale ja sõjaministrile oma tähelepanekuist poliitilise ja kultuurilise selgitustöö tulemustest sõjaväes ja Sõjaministeeriumis ning teeb neile vajalikke ettepanekuid.

§ 5. Väekoondiste ning sõjaväe ja Sõjaministeeriumi keskasutiste poliitilised juhid alluvad vahetult vastava väekoondise või keskasutise ülemale. Ühtlasi nad täidavad ka poliitilise peajuhi käske ja korraldusi.

§ 6. Väekoondise või keskasutise poliitiline juht on lähem kaas-

tööline väekoondise või keskasutise ülemale poliitilise ning kultuurilise selgitus- ja kasvatustöö alal.

§ 7. Väekoondise poliitiline juht:

1) organiseerib ja teostab vastava väekoondise väeosades ja asutistes poliitilist ning kultuurilist selgitus- ja kasvatustööd;
2) esitab vastava väekoondise või keskasutise ülemale ettekandeid ja ettepanekuid väekoondise või keskasutise poliitilise ning kultuurilise selgitus- ja kasvatustöö alal;
3) informeerib poliitilist peajuhti kõigist oma tähtsamaist tähelepanekuist ja teeb temale vajalikke ettepanekuid, kandes sellest ette oma vahetule ülemale.

§ 8. Poliitilised juhid kannavad sõjaministri poolt kokkuleppel sõjavägede juhatajaga määratud sõjaväelist vormi.

§ 9. Juhtnööre käesoleva seadluse rakendamiseks ja elluviimiseks annab sõjavägede juhataja kokkuleppel sõjaministriga.

II.

Käesolev seadlus jõustub avaldamisega.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 63, art. 592.

9. JUULIL 1940. — VABARIIGI VALITSUSE TÄIENDAV KORRALDUS RIIGIVOLIKOGU VALIMISTE KOHTA.*

I.

Korraldust Riigivolikogu valimiste kohta (RT 1940, 60, 566) täiendatakse järgmise muudatusega Riigivolikogu valimise seaduses:

Riigivolikogu valimise seaduse § 31 täiendatakse kaheksanda lõikega alljärgnevalt:

§ 31 8. lõige: Et vältida Riigivolikogu valimiste kasutamist Eesti Vabariigile ja Eesti rahvale kahjulikkude eesmärkide huvides, tuleb kandidaatide esitamiskirjade esindajail esitada ringkondade-komiteele hiljemalt 10. juuliks 1940 kell 14 vastava kandidaadi valimisplatvorm. Valimisplatvormi mitteesitamisel tühistatakse vastava kandidaadi esitamiskiri ringkondade-komitee poolt.

II.

Käesolev korraldus pannakse kehtima telegraafi teel.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 64, art. 628.

13. JUULIL 1940. — VÄEOSADE KOMITEEDE SEADLUS.

Antud Vabariigi Presidendi poolt.

A l u s: Riigikaitse rahuaegse korralduse seaduse (SK IV 1940, 1, 2) § 19 p. 3.

I.

§ 1. Igas väeosas moodustatakse väeosas teenivatest sõjaväelastest komitee järgmiste ülesannete täitmiseks:

1) poliitilisele ja kultuurilisele selgitus- ja kasvatustööle kaasaaitamiseks;
2) meelelahutuse korraldamisega seotud küsimuste läbitöötamiseks;
3) sõdurite, allohvitseride ja ohvitseride majandusliku olukorra parandamise küsimuste arutamiseks.

§ 2. Väeosa komitee liikmed valitakse sõdurite, allohvitseride ja ohvitseride hulgast. Komitee liikmeteks ei või olla ega võtta valimistest osa isikud, kes on karistatud süütegude eest, mille tagajärjeks on hääleõiguse kaotus Riigivolikogu valimistel.

§ 3. Väeosa komiteesse valitakse:

1) väeosades, kus on koosseisu järgi ette nähtud 150—400 sõjaväelast — 5 liiget ja 2 kandidaati;
2) väeosades, kus on koosseisu järgi ette nähtud 401—700 sõjaväelast — 9 liiget ja 3 kandidaati;
3) väeosades, kus on koosseisu järgi ette nähtud üle 700 sõjaväelase — 11 liiget ja 4 kandidaati.

Väeosad, kus on koosseisu järgi ette nähtud vähem kui 150 sõjaväelast, valivad väekoondise ülema määramisel ühise komitee mõne suurema väeosaga.

§ 4. Komitee liikmete valimine toimub kinnisel hääletamisel väeosa sõjaväelaste ühisel koosolekul. Valituks loetakse need, kes on saanud rohkem hääli. Vähem hääli saanud loetakse kandidaatideks saadud häälte arvu järjekorras. Võrdse häälte arvu juures otsustatakse küsimus liisu läbi.

Komitee valimiseks väeosa sõjaväelaste esimese ühise koosoleku kutsub kokku väeosa ülem. Järgnevad koosolekud kutsub kokku väeosa komitee väeosa ülema nõusolekul.

Juhul, kui väeosa asub mitmes garnisonis, valivad eraldi asuvad allüksused väeosa komiteesse liikmeid garnisonide kaupa proportsionaalselt eraldi asuvate allüksuste koosseisude arvulisele suurusele.

Valimiste tagajärjed avaldatakse väeosa ülema käskkirjas.

Lähemaid juhendeid valimiste korra kohta annab tarbe korral sõjavägede juhataja.

§ 5. Komitee liikmed valitakse kuueks kuuks. Enne volituste lõppu komitee koosseisust lahkunud liikmete asemele astuvad kandidaadid saadud häälte arvu järjekorras.

§ 6. Väeosa komitee valib enda liikmete hulgast esimehe, abiesimehe ja sekretäri.

Komitee esimese koosoleku kokkuastumiseks teeb korralduse väeosa ülem hiljemalt kolme päeva jooksul pärast komitee valimist.

Järgnevad koosolekud kutsub kokku komitee esimees omal algatusel väeosa ülema teadmisel või viimase korraldusel.

§ 7. Komitee on otsusevõimeline, kui koosolekust osa võtab vähemalt kaks kolmandikku liikmetest. Koosolekut juhatab esimees või abiesimees.

Komitee otsused tehakse lihthäälteenamusega.

Komitee käib läbi väeosa poliitilise juhiga ja väeosa ülemaga esimehe kaudu.

§ 8. Komitee otsused esitatakse kinnitamiseks väeosa ülemale. Väeosades, kus on väeosa poliitiline juht, esitatakse otsused kinnitamiseks viimase kaudu. Komitee otsused jõustuvad väeosa ülema kinnitamisega, mis teostub väeosa poliitilise juhi ettepanekul või viimase puudumisel väekoondise poliitilise juhi nõusolekul.

§ 9. Komitee otsuse kinnitamata jätmise otsuse peale on komiteel õigus kaebusega esineda diviisi või vastava väekoondise ülemale ja diviisi poliitilisele juhile. Juhul, kui väeosa ülem otsuse tegi väeosa poliitilise juhi ettepanekul, otsustab kaebuse diviisi või vastava väekoondise ülem kokkuleppel diviisi või vastava väekoondise poliitilise juhiga. Juhul aga, kui väeosa ülem kaevatud otsuse tegi kokkuleppel väekoondise poliitilise juhiga, otsustab kaebuse diviisi või vastava väekoondise ülem kokkuleppel poliitilise peajuhiga. Mõlemal juhul väekoondise ülema otsus on lõplik. Juhul, kui eelpooltähendatud kokkulepet ei saavutata, otsustab küsimuse lõplikult sõjavägede juhataja kokkuleppel poliitilise peajuhiga.

§ 10. Ruumid väeosa komitee koosolekuteks määrab väeosa ülem ning komitee kantseleilise asjaajamisega seoses olevad kulud kaetakse väeosa vastavatest krediitidest.

§ 11. Käesoleva seadluse rakendamiseks ja elluviimiseks annab juhendeid sõjavägede juhataja.

II.

Käesolev seadlus jõustub avaldamisega.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 67, art. 648.

13. JUULIL 1940. — SEADUS TÖÖLISKOJA LIKVIDEERIMISE KOHTA.

I.

§ 1. Tööliskoja seadus (RT 1936, 40, 310) kaotab kehtivuse ja Tööliskoda ühes kõigi allorganisatsioonidega lõpetab oma tegevuse 5. juulist 1940 arvates.

§ 2. Tööliskojale vastavate seaduste ja muude aktide alusel pandud tööliskonna esindamise ülesanded, eriti esindajate kaudu osavõtmine riigivõimu teostamise ülesandeist, lähevad üle Eesti Ametiühingute Keskliidule. Muud Tööliskojale ettenähtud ülesanded lähevad üle Eesti Ametiühingute Keskliidule niivõrd, kui need Vabariigi Valitsuse otsusega pole pandud mõnele ametiasutisele.

§ 3. Tööliskoja ja tema allorganisatsioonide varad, samuti Tööliskoja ja tema allorganisatsioonide poolt sõlmitud lepingute järgi tekkinud õigused ja kohused lähevad üle Tööliskojalt ja tema allorganisatsioonidelt Sotsiaalministeeriumile.

§ 4. Tööliskoja likvideerimise lähema korra määrab, likvideerimiseks vastavad korraldused teeb ja varade likvideerimise tähtajad määrab sotsiaalminister. Aruannete koostamise ning nende revideerimise korra määrab sotsiaalminister kokkuleppel riigikontrolöriga.

II.

Käesolev seadus jõustub avaldamisega.

„Riigi Teataja" 1940, nr. 67, art. 645.

Eesti kodanliku valitsuse poolt moodustatud kutsekodade likvideerimine toimus veel alljärgnevate seaduste põhjal:

13. juulil 1940. — ERAETTEVÕTETE AMETNIKKUDE KOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 69, art. 675.)

13. juulil 1940. — KÄSITÖÖSTUSKOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 69, art. 676.)

13. juulil 1940. — ÕPETAJATE KOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 70, art. 680.)

19. juulil 1940. — MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 73, art. 725.)

25. juulil 1940. — INSENERIKOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 83, art. 785.)

27. juulil 1940. — AGRONOOMIDE KOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 86, art. 810.)

27. juulil 1940. — KALANDUSKOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 86, art. 811.)

27. juulil 1940. — LOOMAARSTIDE KOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 86, art. 812.)

27. juulil 1940. — MEIERITE KOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 86, art. 813.)

27. juulil 1940. — PÕLLUTÖÖKOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 86, art. 814.)

27. juulil 1940. — ARSTIDE KOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 86, art. 815.)

27. juulil 1940. — ROHUTEADLASTE KOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 86, art. 816.)

29. juulil 1940. — KODUMAJANDUSKOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 87, art. 832.)

29. juulil 1940. — MAJAOMANIKKUDE KOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 87, art. 833.)

31. juulil 1940. — ÜHISTEGEVUSKOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 89, art. 866.)

31. juulil 1940. — KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA LIKVIDEERIMISE SEADUS. („Riigi Teataja" 1940, nr. 89, art. 867.)

AKTIDE LOETELU.

I osa: Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tähtsamaid õigusakte (1917. a. oktoober — 1918. a. veebruar).

Nr. 1. 25. oktoobril 1917. — Petrogradi Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu Sõja-revolutsioonikomitee üleskutse, milles teatatakse võimu üleminekust nõukogude kätte.

Nr. 2. 26. oktoobril 1917. — II ülevenemaalise tööliste ja soldatite saadikute nõukogude kongressi üleskutse võimu ülemineku puhul tööliste kätte.

Nr. 3. 26. oktoobril 1917. — Rahvakomissaride Nõukogu moodustamisest (II ülevenemaalise nõukogude kongressi dekreet).

Nr. 4. 26. oktoobril 1917. — Rahudekreet.

Nr. 5. 26. oktoobril 1917. — Maadekreet.

Nr. 6. 26. oktoobril 1917. — Nõukogude võimu täiusest (II ülevenemaalise nõukogude kongressi läkitus).

Nr. 7. 27. oktoobril 1917. — Ajakirjandusest (Rahvakomissaride Nõukogu dekreet).

Nr. 8. 29. oktoobril 1917. — Kaheksatunnilisest tööpäevast (Rahvakomissaride Nõukogu määrus).

Nr. 9. 29. oktoobril 1917. — Rahvaharidusest (hariduse rahvakomissari läkitus).

Nr. 10. 30. oktoobril 1917. — Seaduste kinnitamise ja avaldamise korrast (Rahvakomissaride Nõukogu dekreet).

Nr. 11. 1. novembril 1917. — Sotsiaalkindlustusest (valitsuse teadaanne).

Nr. 12. 2. novembril 1917. — Venemaa rahvaste õiguste deklaratsioon.

Nr. 13. 5. novembril 1917. — Võimu ja tootmisvahendite üleminekust töörahva kätte (Rahvakomissaride Nõukogu esimehe V. I. Lenini üleskutse).

Nr. 14. 10. novembril 1917. — Seisuste ja tsiviilauastmete kaotamisest (Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee poolt kinnitatud dekreet).

Nr. 15. 14. novembril 1917. — Tööliskontrollist (Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee poolt vastuvõetud „Tööliskontrolli põhimäärus").

Nr. 16. 21. novembril 1917. — Saadikute ärakutsumise õigusest (Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee dekreet).

Nr. 17. 22. novembril 1917. — Kohtust (Rahvakomissaride Nõukogu dekreet).

Nr. 18. 1. detsembril 1917. — Kõrgemast Rahvamajanduse Nõukogust (Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee dekreet).

Nr. 19. 7. detsembril 1917. — Kiri F. E. Dzeržinskile.

Nr. 20. 14. detsembril 1917. — Pankade natsionaliseerimisest (Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee dekreet).

Nr. 21. 18. detsembril 1917. — Kodanlikust abielust, lastest ja perekonnaseisuaktide raamatute pidamisest (Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee ja Rahvakomissaride Nõukogu dekreet).

Nr. 22. 24. detsembril 1917. — Kohaliku omavalitsuse organiseerimisest (Siseasjade Rahvakomissariaadi läkitus tööliste, soldatite, talupoegade ja sulaste saadikute nõukogudele).

Nr. 23. 24. detsembril 1917. — Nõukogude õigustest ja kohustustest (Siseasjade Rahvakomissariaadi instruktsioon).

Nr. 24. 3. jaanuaril 1918. — Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee otsus kõigi riigivõimu funktsioonide omastamise katsete tunnistamisest kontrrevolutsiooniliseks tegevuseks.

Nr. 25. 6. jaanuaril 1918. — Asutava Kogu laialisaatmisest (Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee dekreet).

Nr. 26. 12. jaanuaril 1918. — Töötava ja ekspluateeritava rahva õiguste deklaratsioon (vastu võetud III ülevenemaalise nõukogude kongressi poolt).

Nr. 27. 15. jaanuaril 1918. — Rahvakomissaride Nõukogu poliitikast rahvusküsimuses (III ülevenemaalise nõukogude kongressi resolutsioon).

Nr. 28. 15. jaanuaril 1918. — Venemaa Vabariigi föderaalsetest asutustest (III ülevenemaalise nõukogude kongressi resolutsioon).

Nr. 29. 15. jaanuaril 1918. — Tööliste ja Talupoegade Punaarmeest (Rahvakomissaride Nõukogu dekreet).

Nr. 30. 20. jaanuaril 1918. — Kiriku eraldamine riigist ja kooli eraldamine kirikust (Rahvakomissaride Nõukogu dekreet).

Nr. 31. 26. jaanuaril 1918. — Kaubalaevastiku natsionaliseerimisest (Rahvakomissaride Nõukogu dekreet).

Nr. 32. 27. jaanuaril 1918. — Maa sotsialiseerimisest (Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee dekreet).

Nr. 33. 14. veebruaril 1918. — Sotsialistlikust Tööliste ja Talupoegade Punalaevastikust (Rahvakomissaride Nõukogu dekreet).

II osa: Nõukogude võimu esimese perioodi õigusakte Eestis (1917. a. oktoober — 1918. a. veebruar).

Nr. 34. 26. oktoobril 1917. — Sõja-revolutsioonikomitee üleskutse Oktoobrirevolutsiooni võidu puhul toetada nõukogude võimu.

Nr. 35. 27. oktoobril 1917. — Eesti Sõja-revolutsioonikomitee komissari V. Kingissepa käskkiri nr. 1 (korraldus kukutatud Ajutise Valitsuse komissaridele anda asjaajamine üle kohalikele nõukogude täitevkomiteedele).

Nr. 36. 1. novembril 1917. — Eestimaa Tööliste, Soldatite ja Talupoegade Saadikute Nõukogude Täitevkomitee otsus maatameeste ja väikemaapidajate valla- ja maakonnanõukogude valimiste läbiviimise kohta.

Nr. 37. 1. novembril 1917. — Eestimaa maatameeste ja väikemaapidajate vallanõukogude ajutine määrus.

Nr. 38. 8. novembril 1917. — Eestimaa Tööliste, Soldatite, Maatameeste ja Väikemaapidajate Saadikute Nõukogude Täitevkomitee otsus maatameeste ja väikemaapidajate valla- ja maakonnanõukogude valimiste korra kohta. Lisa.

Nr. 39. 12. novembril 1917. — Eestimaa Tööliste, Soldatite, Maatameeste ja Väikemaapidajate Saadikute Nõukogude Täitev-

komitee otsus Eestimaa Kubermangu Ajutise Maanõukogu laialisaatmise kohta.

Nr. 40. 16. novembril 1917. — Tööliskontrolli sisseseadmiseks moodustatud ajutise täitevkomitee ringkiri tööliskomiteede ja tööliste kontrollkomisjonide tegevuse korraldamise kohta.

Nr. 41. 19. novembril 1917. — Eestimaa Tööliste, Soldatite, Maatameeste ja Väikemaapidajate Nõukogude Täitevkomitee otsus Eestimaa Kubermangu Maavalitsuse likvideerimise kohta.

Nr. 42. 20. novembril 1917. — Eesti Sõja-revolutsioonikomitee otsus Sõja-revolutsioonikomitee põhimääruse vastuvõtmise kohta.

Nr. 43. 21. novembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu juhatuskiri maakonna töörahva nõukogudele.

Nr. 44. 24. novembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus maaküsimuses.

Nr. 45. 27. novembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus kohalike kohtute loomise kohta.

Nr. 46. 28. novembril 1917. — Juhatuskiri valla töörahva nõukogudele maaküsimuse kohta Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee poolt.

Nr. 47. 30. novembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus rahvamiilitsa (punakaardi) küsimuses.

Nr. 48. 4. detsembril 1917. — Eesti Sõja-revolutsioonikomitee otsus aukraadide ja ordenite kaotamise dekreedi ellurakendamise kohta.

Nr. 49. 7. detsembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus Eesti Revolutsioonilise Tribunali moodustamise kohta.

Nr. 50. 18. detsembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus kohalike kohtute nimetuse kohta.

Nr. 51. 21. detsembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus Tallinna Pankade Komissariaadi asutamise kohta.

Nr. 52. 21. detsembril 1917. — Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsus nõukogu põhimäärustiku kinnitamise kohta.

Nr. 53. 29. detsembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus rahvakohtute moodustamise kohta.

Nr. 54. 29. detsembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu otsus linna ja maa omavalitsusasutuste küsimuses.

Nr. 55. 29. detsembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu otsus revolutsioonilise tribunali asutamise kohta.

Nr. 56. 30. detsembril 1917. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu otsus täitevkomitee õiguste kohta.

Nr. 57. 2. jaanuaril 1918. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus Sõja-revolutsioonikomitee likvideerimise kohta.

Nr. 58. 4. jaanuaril 1918. — Tallinna Tööl[iste] ja Sold[atite] Saad[ikute] Nõukogu Täitevkomitee kodukord.

Nr. 59. 9. jaanuaril 1918. — Eesti Töörahva Koolivalitsuse määrus Eesti koolides usuõpetuse kaotamise kohta.

Nr. 60. 12. jaanuaril 1918. — Eesti Sõja-revolutsioonikomitee otsus Sõja-revolutsioonikomitee likvideerimise kohta. Lisa.

Nr. 61. 13. jaanuaril 1918. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus Rahvamajanduse Nõukogu moodustamise kohta.

Nr. 62. 14. jaanuaril 1918. — Eesti Töörahva Koolivalitsuse määrus nr. 5 kooli demokratiseerimise kohta.

Nr. 63. 16. jaanuaril 1918. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee juhatuskiri kodanliku abielu kohta.

Nr. 64. 20. jaanuaril 1918. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus Täitevkomitee sõjaväeosakonna loomise ja tema funktsioonide kohta.

Nr. 65. 22. jaanuaril 1918. — Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsus rajooninõukogude moodustamise kohta.

Nr. 66. 25. jaanuaril 1918. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus toitlusasutuste kohta.

Nr. 67. Mitte hiljem kui 31. jaanuaril 1918. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee käskkiri põllutööriistade, seemnevilja jt. põllumajanduse tarbeainete kaupluste natsionaliseerimise kohta.

Nr. 68. 16. veebruaril 1918. — Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsus komissaride kompetentsi kohta.

Nr. 69. 16. veebruaril 1918. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus tingimisi karistuse määramise ja ennetähtaegse vabastamise kohta.

Nr. 70. 16. veebruaril 1918. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Täitevkomitee otsus eestikeelse asjaajamise sisseseadmise kohta.

Nr. 71. 19. veebruaril 1918. — Eesti Töörahva ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee ja Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee ühine otsus kõrgema sõjaväeorgani loomise kohta.

III osa: Eesti Töörahva Kommuuni õigusakte (1918. a. november — 1919. a. juuli).

Nr. 72. 21. novembril 1918. — Eestimaa Ajutise Revolutsioonikomitee käskkiri nr. 1 võimu ülemineku kohta Ajutise Revolutsioonikomitee kätte.

Nr. 73. 29. novembril 1918. — VK(b)P Eesti sektsioonide keskkomitee ja Eestimaa Ajutise Revolutsioonikomitee ühine otsus valitsuse struktuuri kohta.

Nr. 74. 29. novembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu manifest eesti töörahvale nõukogude võimu taaskehtestamise puhul.

Nr. 75. 29. novembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet töörahva saadikute nõukogude poolt enne Saksa okupatsiooni väljaantud otsuste ja määruste kohta.

Nr. 76. 2. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet Eestis tarvitusel olevate rahade vahekorra kindlaksmääramiseks.

Nr. 77. 3. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet valitsusasutuste tööliskonna ja vastutavate osakondade juhatajate kinnitamise asjus.

Nr. 78. 5. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu juhatuskiri mõisate ülevõtmise ja vallanõukogude asutamise kohta.

Nr. 79. 5. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu teadaanne Kommuuni varanduse hoidmise küsimuses.

Nr. 80. 7. detsembril 1918. — VSFNV Rahvakomissaride Nõukogu dekreet Eesti Nõukogude Vabariigi iseseisvuse tunnustamise kohta.

Nr. 81. 7. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet revolutsioonilise kaitseväe asutamise kohta.

Nr. 82. 12. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet Kreenholmi Manufaktuuri natsionaliseerimise kohta.

Nr. 83. 14. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu ringkiri valitsusasutustele dekreetide ja määruste avaldamise kohta.

Nr. 84. 16. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu otsus võimu kindlustamise kohta.

Nr. 85. 18. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu otsus punase sõjaväe loomise ning mobilisatsiooni väljakuulutamise kohta Eestis.

Nr. 86. 20. detsembril 1918. — Määrus kaebuste raamatute sisseseadmise kohta Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu ametiasutustes.

Nr. 87. 23. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet Narva kalevivabriku, linavabriku ja Zinovjevi valutehase (Narva) natsionaliseerimise kohta.

Nr. 88. 23. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet tööpäeva pikkuse kohta valitsusasutustes.

Nr. 89. 24. detsembril 1918. — Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee otsus Eesti, Leedu ja Läti Nõukogude Vabariigi tunnustamise kohta.

Nr. 90. 25. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet revolutsioonilise kaitsepolgu asutamise kohta.

Nr. 91. 26. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet Tartu telefonivabriku natsionaliseerimise kohta.

Nr. 92. 27. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet valgete poole üleläinud isikute vara natsionaliseerimise kohta.

Nr. 93. 27. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu määrus üle piiri liikumise kohta.

Nr. 94. 28. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet elamisraha sisseseadmise kohta.

Nr. 95. 28. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Siseasjade Valitsuse määrus vallanõukogu ja komitee liikmete kokkuseade, elamisraha suuruse ja eelarve kokkuseadmise asjus.

Nr. 96. 29. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet Narva maakonna asutamise kohta.

Nr. 97. 30. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Siseasjade Valitsuse määrus kultuuriajalooliste ja kunstiväärtuslike esemete säilitamise kohta.

Nr. 98. 31. detsembril 1918. — Eesti Töörahva Kommuuni Majandusvalitsuse määrus vallanõukogudele ja mõisakomiteedele metsa asjus.

Nr. 99. 22. jaanuaril 1919. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu määrus Eesti Töörahva Erakorralise Täitevkomitee asutamise kohta.

Nr. 100. 2. veebruaril 1919. — Eesti Töörahva Kommuuni Sõjaväevalitsuse päevakäsk Revolutsioonilise Sõjatribunali asutamise kohta.

Nr. 101. 16. märtsil 1919. — Eesti Töörahva Kommuuni Kultuuri- ja Haridusvalitsuse määrus Eesti Töörahva Kommuuni ülikooli asutamise kohta.

Nr. 102. 20. märtsil 1919. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu dekreet Eesti Töörahva Kommuuni asutuste üleüldise sissetulekute ja väljaminekute eelarve kokkuseadmise kohta.

Nr. 103. 9. mail 1919. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu otsus Eesti Töörahva Kommuuni valitsusasutuste esialgse struktuuri kohta.

Nr. 104. 5. juunil 1919. — Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu ja Venemaa Kommunistliku (bolševike) Partei Eesti sektsioonide keskkomitee otsus Eesti Töörahva Kommuuni Nõukogu asutuste tegevuse likvideerimise kohta.

IV osa: Eesti NSV õigusakte (1940. a. juuli — 1960. a. jaanuar).

Nr. 105. 21. juulil 1940. — Deklaratsioon riigivõimust Eestis.

Nr. 106. 22. juulil 1940. — Deklaratsioon Eesti astumise puhul Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu.

Nr. 107. 23. juulil 1940. — Deklaratsioon maa kuulutamisest kogu rahva omanduseks.

Nr. 108. 23. juulil 1940. — Deklaratsioon pankade ja suurtööstuse natsionaliseerimise kohta.

Nr. 109. 25. juulil 1940. — Maa-, linna- ja vallavolikogude tegevuse lõpetamise seadus.

Nr. 110. 30. juulil 1940. — Perekonnaseisu seaduse muutmise seadus.

Nr. 111. 30. juulil 1940. — ENS Vabariigi Valitsuse ja EKP Keskkomitee otsus Maata ja Vähese Maaga Talupoegade Maaga Varustamise Peakomitee moodustamise kohta.

Nr. 112. 1. augustil 1940. — Natsionaliseerimise korraldamise seadus.

Nr. 113. 2. augustil 1940. — ENS Vabariigi Valitsuse, EKP Keskkomitee ja Ametiühingute Keskliidu otsus tööliste palkade tõstmisest ja tööviljakuse suurendamisest.

Nr. 114. 3. augustil 1940. — Vabariigi Valitsuse otsus Moskva kellaaja kehtestamise kohta.

Nr. 115. 5. augustil 1940. — ENS Vabariigi Valitsuse, EKP Keskkomitee ja Eestimaa Ametiühingute Keskliidu otsus insener-tehnilise personali, ametnikkude ja teenistujate palkade tõstmise kohta.

Nr. 116. 6. augustil 1940. — NSV Liidu Ülemnõukogu seadus Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi vastuvõtmise kohta Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu.

Nr. 117. 7. augustil 1940. — NSV Liidu Ülemnõukogu seadus muudatuste ja täienduste tegemisest NSV Liidu Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 13, 23 ja 48.

Nr. 118. 13. augustil 1940. — Usuõpetuse õpetamise lõpetamise seadus.

Nr. 119. 23. augustil 1940. — Eramuuseumide riigistamise seadus.

Nr. 120. 24. augustil 1940. — Väliskaubanduse ümberkorraldamise seadus.

Nr. 121. 25. augustil 1940. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu otsus Eesti NSV Konstitutsiooni eelnõu kinnitamise kohta. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsioon (Põhiseadus).

Nr. 122. 25. augustil 1940. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Riigivolikogu otsus ENSV Riigivolikogu ENSV Ajutiseks Ülemnõukoguks kuulutamise kohta.

Nr. 123. 29. augustil 1940. — ENSV Rahvakomissaride Nõukogu otsus Eesti Rahvaväe ümberkujundamise kohta.

Nr. 124. 4. septembril 1940. — ENSV Rahvakomissaride Nõukogu otsus kirjastuste ja neile kuuluvate raamatukaupluste natsionaliseerimise kohta.

Nr. 125. 7. septembril 1940. — NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus NSV Liidu kodakondsuse omandamise korra kohta Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kodanike poolt.

Nr. 126. 25. septembril 1940. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa Kommunistliku (enamlaste) Partei Keskkomitee otsus riiklike ettevõtete ning asutuste tööliste ja ametnike töötasu tõstmise kohta.

Nr. 127. 25. septembril 1940. — ENSV Rahvakomissaride Nõukogu otsus õppemaksu kaotamise kohta.

Nr. 128. 25. septembril 1940. — ENSV Rahvakomissaride Nõukogu otsus stipendiumide maksmise kohta kõrgemates õppeasutustes.

Nr. 129. 26. septembril 1940. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus meeste ja naiste töötasu ebavõrdsuse kaotamise kohta riiklikes ettevõtteis ja nõukogude asutustes.

Nr. 130. 30. septembril 1940. — ENSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus suurte kaubanduslike ettevõtete ja avalike saunade natsionaliseerimise kohta.

Nr. 131. 2. oktoobril 1940. — ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa Kommunistliku (enamlaste) Partei Keskkomitee määrus maata ja vähese maaga talupoegade maaga varustamise kohta.

Nr. 132. 2. oktoobril 1940. — ENSV Rahvakomissaride Nõukogu otsus seoses endise Välisministeeriumi likvideerimisega.

Nr. 133. 3. oktoobril 1940. — ENSV Rahvakomissaride Nõukogu otsus ENSV alalise esinduse asutamise kohta NSVL Rahvakomissaride Nõukogu juures.

Nr. 134. 7. oktoobril 1940. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus tervishoiu alal töötavate eraasutuste ja eraettevõtete natsionaliseerimise kohta.

Nr. 135. 8. oktoobril 1940. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus laevandusettevõtete, mere- ja jõelaevastiku natsionaliseerimise kohta.

Nr. 136. 12. oktoobril 1940. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus suuremate hotellide, võõrastemajade, kohvikute ja söögimajade natsionaliseerimise korraldamise kohta.

Nr. 137. 12. oktoobril 1940. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus kindlustusasutuste natsionaliseerimise kohta.

Nr. 138. 12. oktoobril 1940. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus teatrite natsionaliseerimise kohta.

Nr. 139. 21. oktoobril 1940. — Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigivapi kuju kinnitamise kohta. Lisa.

Nr. 140. 23. oktoobril 1940. — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu otsus ENSV Prokuratuuri moodustamise kohta.

Nr. 141. 31. oktoobril 1940. — Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus suurte majade natsionaliseerimise kohta.

Nr. 142. 31. oktoobril 1940. — Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigilipu kuju kinnitamise kohta. Lisa.

Nr. 143. 6. novembril 1940. — NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus VNFSV kriminaal-, tsiviil- ja tööseadusandluse ajutisest rakendamisest Leedu, Läti ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi territooriumil.

Nr. 144. 16. novembril 1940. — Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus kohtute süsteemi ümberkujundamise kohta.

Nr. 145. 24. novembril 1940. — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus tööliste, teenistujate ja töötava talurahva tasuta ravimise ja arstiabi kehtimapaneku kohta.

Nr. 146. 24. novembril 1940. — Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus riikliku sotsiaalkindlustuse sisseseadmise kohta.

Nr. 147. 3. detsembril 1940. — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee määrus masina-traktorijaamade organiseerimise kohta Eesti NSV-s.

Nr. 148. 9. detsembril 1940. — Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus kohtunike ja rahvakaasistujate ajutise valimise ja ärakutsumise korra kohta.

Nr. 149. 16. detsembril 1940. — Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus VNFSV kriminaalkoodeksi kehtimapanemise kohta.

Nr. 150. 30. detsembril 1940. — Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus VNFSV Tsiviilkoodeksi, VNFSV Abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodeksi, VNFSV Tsiviilprotsessi koodeksi ja VNFSV Kriminaalprotsessi koodeksi kehtimapaneku kohta.

Nr. 151. 7. jaanuaril 1941. — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus talupidamiste vanade võlgade kui ka maksude kustutamise kohta.

Nr. 152. 10. jaanuaril 1941. — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus perekonnaseisuaktide registreerimise korra kohta.

Nr. 153. 17. jaanuaril 1941. — Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus linna ja maakonna täitevkomiteede moodustamise kohta.

Nr. 154. 17. jaanuaril 1941. — Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus täitevkomiteede moodustamise kohta maakondliku alluvusega linnades ja valdades.

Nr. 155. 21. märtsil 1941. — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus tööpäeva pikkuse kohta.

Nr. 156. 16. aprillil 1941. — Seadus Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 14, 45, 48 ja 71 muutmise ning täiendamise kohta.

Nr. 157. 20. mail 1941. — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus Eesti NSV rahvahariduse süsteemi ja õppeasutuste tegevuse aluste kohta.

Nr. 158. 13. juunil 1941. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus tööbüroode likvideerimise kohta.

Nr. 159. 11. juulil 1941. — Eesti NSV Vabariikliku Kaitsekomitee moodustamise otsus.

Nr. 160. 7. septembril 1944. — ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi, ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee määrus saksa okupatsioonivõimude ja nn. „Eesti omavalitsuse" poolt kehtestatud seaduste tühistamise kohta.

Nr. 161. 7. septembril 1944. — ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi, ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee määrus okupatsioonivõimude poolt tühistatud nõukogude seaduste taaskehtestamise kohta.

Nr. 162. 17. septembril 1944. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu seadus Eesti NSV liiduvabariikliku Riigikaitse Rahvakomissariaadi moodustamise kohta.

Nr. 163. 17. septembril 1944. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu seadus Eesti NSV liiduvabariikliku Välisasjade Rahvakomissariaadi moodustamise kohta.

Nr. 164. 17. septembril 1944. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu seadus saksa okupantide poolt äravõetud maa tagasiandmise kohta Eesti NSV talupoegadele.

Nr. 165. 5. jaanuaril 1945. — Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee määrus valla ja linna täitevkomiteede alaliste komisjonide ja valla töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede külavolinike kohta.

Nr. 166. 4. mail 1945. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus küla töörahva saadikute nõukogude loomise kohta Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis.

Nr. 167. 6. juunil 1945. — Eesti NSV Ülemnõukogu seadus Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 45 ja 48 muutmise ja täiendamise kohta.

Nr. 168. 26. novembril 1945. — Eesti NSV Ülemnõukogu seadus Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 45 ja 48 muutmise ja täiendamise kohta.

Nr. 169. 25. märtsil 1946. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ümberkujundamise kohta Eesti NSV Ministrite Nõukoguks.

Nr. 170. 26. juunil 1946. — Muudatuste ja täienduste tegemise kohta NSVL riigivapi kujutises, seoses liiduvabariikide arvu kasvuga.

Nr. 171. 31. oktoobril 1946. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus VNFSV Tööseaduste koodeksi kehtimapaneku kohta.

Nr. 172. 5. märtsil 1947. — Eesti NSV Ülemnõukogu seadus Eesti NSV Konstitutsiooni § 45, 48 ja 107 muutmise ning täiendamise kohta.

Nr. 173. 28. veebruaril 1948. — Eesti NSV Ülemnõukogu seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse „Eesti NSV Metsamajandusministeeriumi moodustamise kohta" kinnitamisest.

Nr. 174. 30. märtsil 1948. — Seadlus NSV Liidu kodakondsuse omandamise korra kohta Ladina-Ameerika maades elavate Leedu, Läti ja Eesti Vabariigi kodanike ning Bessaraabia päritoluga isikute poolt.

Nr. 175. 12. aprillil 1948. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus üldkohustuslike otsuste andmise kohta kohalike töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt ja nende rikkumise eest administratiivkaristuse määramisest.

Nr. 176. 13. aprillil 1949. — Eesti NSV Ülemnõukogu seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse „Eesti NSV Metsatööstuse Ministeeriumi ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Tselluloosi- ja Paberitööstuse Valitsuse ühendamise kohta Eesti NSV Metsa- ja Paberitööstuse Ministeeriumiks" kinnitamisest.

Nr. 177. 13. aprillil 1949. — Eesti NSV Ülemnõukogu seadus Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) teksti muutmise ja täiendamise kohta.

Nr. 178. 4. juulil 1950. — Eesti NSV seadus Eesti NSV Konstitutsiooni § 48 muutmise kohta.

Nr. 179. 26. septembril 1950. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus maarajoonide moodustamise kohta Eesti NSV-s.

Nr. 180. 7. oktoobril 1950. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 26. septembri 1950. a. seadluse „Maarajoonide moodustamise kohta Eesti NSV-s" kinnitamise ja Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) teksti muutmise kohta.

Nr. 181. 28. oktoobril 1950. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus üldkohustuslike otsuste andmise kohta rajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede ja külanõukogude poolt.

Nr. 182. 29. märtsil 1951. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Konstitutsiooni § 48 muutmise kohta.

Nr. 183. 3. aprillil 1952. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamise kohta.

Nr. 184. 14. jaanuaril 1953. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsiooni (Põhiseaduse) teksti muutmise ja täiendamise kohta.

Nr. 185. 6. veebruaril 1953. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV riigilipu kohta. Lisa.

Nr. 186. 27. aprillil 1953. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV liiduvabariiklike ministeeriumide ümberkujundamise kohta.

Nr. 187. 21. augustil 1953. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 97 ja 116.

Nr. 188. 5. juunil 1954. — Eesti NSV Ülemnõukogu otsus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamisest.

Nr. 189. 17. juunil 1954. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV külanõukogude ühendamisest.

Nr. 190. 7. aprillil 1955. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamisest ning Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse)

mõnede paragrahvide tekstis muudatuste ja täienduste tegemisest.

Nr. 191. 31. jaanuaril 1956. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamisest ning Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 45 ja 48 muudatuste tegemisest.

Nr. 192. 21. juulil 1956. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus uue, parandatud Eesti NSV hümni teksti kinnitamisest. Lisa.

Nr. 193. 26. septembril 1956. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamisest ning Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 48, 59 ja 60 muudatuste tegemisest.

Nr. 194. 26. septembril 1956. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 13, 92 ja 66 muudatuste tegemisest.

Nr. 195. 26. jaanuaril 1957. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV kohalike töörahva saadikute nõukogude alaliste komisjonide põhimääruse kinnitamisest. Eesti NSV kohalike töörahva saadikute nõukogude alaliste komisjonide põhimäärus.

Nr. 196. 16. märtsil 1957. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamisest ning Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 66 ja 69 muudatuste tegemisest.

Nr. 197. 7. juunil 1957. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise organiseerimise edasisest täiustamisest Eesti NSV-s.

Nr. 198. 7. juunil 1957. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi ja Eesti NSV Sovhooside Ministeeriumi ühendamisest.

Nr. 199. 7. juunil 1957. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus muudatuste ja täienduste tegemisest Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) tekstis.

Nr. 200. 12. oktoobril 1957. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV rahvakohtute valimiste määrustiku kinnitamisest. Eesti NSV rahvakohtute valimiste määrustik.

Nr. 201. 4. veebruaril 1958. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV külade töörahva saadikute nõukogude põhimääruse kinnitamisest. Eesti NSV külade töörahva saadikute nõukogude põhimäärus.

Nr. 202. 4. veebruaril 1958. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamisest ning Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 14, 45, 48, 66 ja 69 muudatuste tegemisest.

Nr. 203. 4. veebruaril 1958. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) 19. paragrahvi punktis „i" täienduse tegemisest.

Nr. 204. 21. augustil 1958. — Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus ametiühinguorganite osavõtust tootmis-, töö- ja elutarbeliste küsimuste läbiarutamisest nõukogude ja majandusorganeis.

Nr. 205. 29. novembril 1958. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV seaduste, Eesti NSV Ülemnõukogu otsuste ning Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste ja otsuste avaldamise ja jõustumise korrast.

Nr. 206. 13. jaanuaril 1959. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus muudatuste tegemisest Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvis 106.

Nr. 207. 13. jaanuaril 1959. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvi 45 täiendamisest.

Nr. 208. 13. jaanuaril 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste määrustik.

Nr. 209. 13. jaanuaril 1959. — Eesti NSV rajoonide, linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude valimiste määrustik.

Nr. 210. 13. jaanuaril 1959. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV alevite töörahva saadikute nõukogude põhimääruse kinnitamisest. Eesti NSV alevite töörahva saadikute nõukogude põhimäärus.

Nr. 211. 24. jaanuaril 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV rajoonide reorganiseerimisest.

Nr. 212. 16. märtsil 1959. — Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus töötajate osavõtust avaliku korra kaitsmisest Eesti NSV-s.

Nr. 213. 9. aprillil 1959. — Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste avaldamise ja jõustumise korrast.

Nr. 214. 23. aprillil 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu otsus Eesti NSV Ülemnõukogu mandaatkomisjoni valimisest.

Nr. 215. 23. aprillil 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu otsus Eesti NSV Ülemnõukogu eelarvekomisjoni valimisest.

Nr. 216. 23. aprillil 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu otsus Eesti NSV Ülemnõukogu tööstus- ja transpordikomisjoni valimisest.

Nr. 217. 23. aprillil 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu otsus Eesti NSV Ülemnõukogu seaduseelnõude komisjoni valimisest.

Nr. 218. 23. aprillil 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu otsus Eesti NSV Ülemnõukogu tervishoiu- ja sotsiaalkindlustuskomisjoni valimisest.

Nr. 219. 23. aprillil 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu otsus Eesti NSV Ülemnõukogu kultuuri- ja rahvahariduskomisjoni valimisest.

Nr. 220. 23. aprillil 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu otsus Eesti NSV Ülemnõukogu kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise komisjoni valimisest.

Nr. 221. 23. aprillil 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu otsus Eesti NSV Ülemnõukogu põllumajanduskomisjoni valimisest.

Nr. 222. 24. aprillil 1959. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) 81. paragrahvis muudatuste tegemisest.

Nr. 223. 24. aprillil 1959. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse „Eesti NSV rajoonide reorganiseerimisest" kinnitamisest ja vastavate muudatuste tegemisest Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) 14. paragrahvis.

Nr. 224. 24. aprillil 1959. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasiarendamisest Eesti NSV-s.

Nr. 225. 24. aprillil 1959. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) 92. paragrahvi muutmise kohta.

Nr. 226. 1. augustil 1959. — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee moodustamisest.

Nr. 227. 18. augustil 1959. — Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus Eesti NSV kõrgemate ja kesk-eriõppeasutuste juhtimise ümberkorraldamisest.

Nr. 228. 26. novembril 1959. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Ülemnõukogu saadiku ärakutsumise korrast.

Nr. 229. 26. novembril 1959. — Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamise ning Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) paragrahvides 45 ja 48 muudatuste tegemise kohta.

Nr. 230. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Konstitutsioon (Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärkudel, kaasa arvatud viienda koosseisu II istungjärk, vastuvõetud muudatuste ja täiendustega).

Lisa.

SISUKORD

Eessõna 3

I osa: Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tähtsamaid õigusakte (1917. a. oktoober — 1918. a. veebruar). . 27

II osa: Nõukogude võimu esimese perioodi õigusakte Eestis (1917. a. oktoober — 1918. a. veebruar). 77

III osa: Eesti Töörahva Kommuuni õigusakte (1918. a. november — 1919. a. juuli). 116

IV osa: Eesti NSV õigusakte (1940. a. juuli — 1960. a. jaanuar). 144

Lisa: Rahvavalitsuse õigusakte (1940. a. 21. juuni — 21. juuli). 407

Aktide loetelu 419

ИЗ ИСТОРИИ КОНСТИТУЦИОННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА СОВЕТСКОЙ ЭСТОНИИ

(Сборник документов)

На эстонском языке

Составитель Б. Левин

Обложка Г. Пант

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Toimetaja M. Juske

Tehniline toimetaja O. Kasemets

Korrektorid A. Nurmoja ja
M. Teemägi

Ladumisele antud 16. V 1960. Trükkimisele antud 7. VII 1960. Paber 54×84, 1/16. Trükipoognaid 27,5. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 22,55. Arvutuspoognaid 23,52. Trükiarv 1000. MB-05317. Tell. nr. 719. Trükikoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk 54/58.

Hind rbl. 7.40 (1961. a. — 74 kop.)

1—14

A-23230

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00294563 4